דבר

יום שישי, ח' בטבת תשמ"ז, 9 בינואר 1987 ● גליון 19012

היום 64 עמודים כולל „דבר־השבוע" ● המחיר 1.20 ש"ח, באילת 1.04 ש"ח

היום בדבר

בל"ל / יואב יצחק, ניבה לניר. „לביא" / אמיר אורן, טלי זלינגר, יוסי מלמן, חיים ביאור. שב"כ / x, לשעבר מראשי קהיליית המודיעין. מדיניות / חגי אשד, שלמה שפיר, טדי פרויס, אבנר תמרי. נשק כימי / ד"ר תמרי, ברוך בקאריה. רשימות / חיים גורי, טובה צימוקי, נח זבולוני, נעה גל, אוריאל בן־עמי, עזרית נחמני, אבירמה גולן. „משא" לספרות ולאמנות. „דבר השבוע"

הטובים ביותר
LOBSTER חשות ים
מכשירי ידני
ניסים פניאומטי
להשיג בחנויות מובחרות לציוד טכני וכלי עבודה
היזהרו מחיקויים זולים!!!

בנק ישראל ידרוש כי יבדקו תנאי הפרישה של הבכירים בכל הבנקים

כל הסניפים של בנק לאומי ובנק אגוד יהיו סגורים היום
העובדים דורשים התפטרותם של כל חברי הדירקטוריון
התפטר מיכה אפרתי, גולדנברג שוקל גם הוא התפטרות

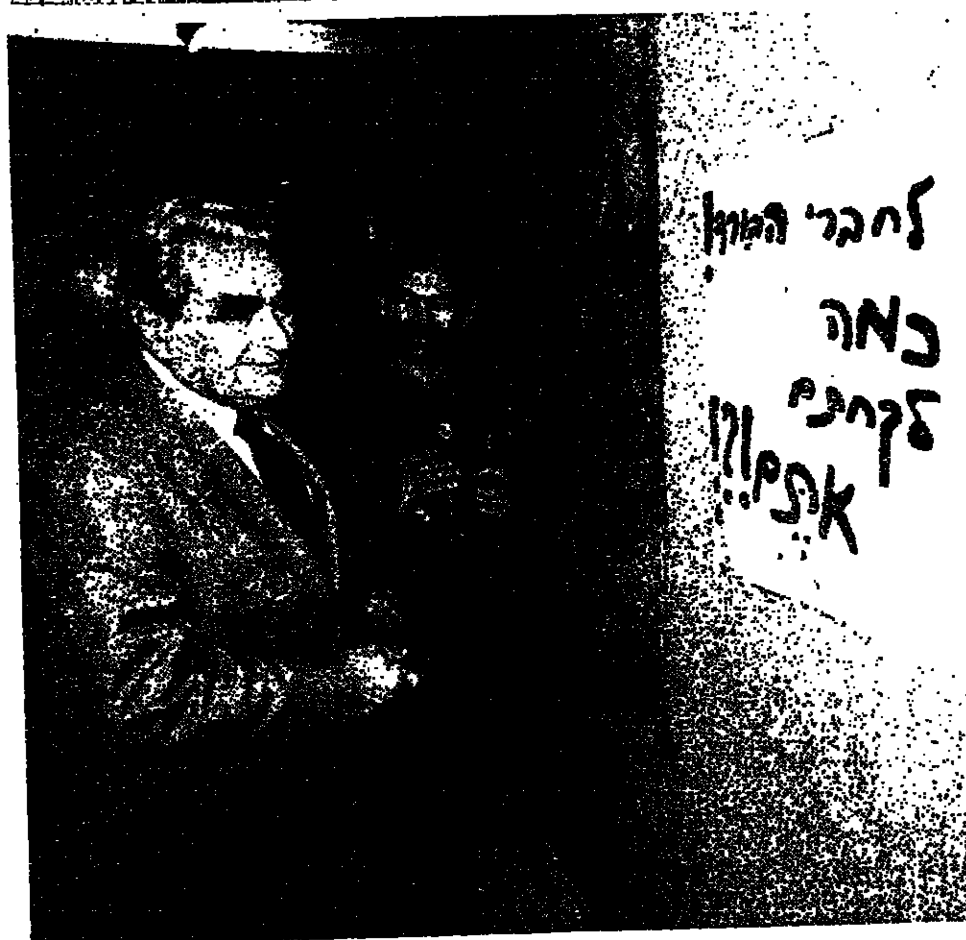

דולצין – יו"ר הוועד – והכרזה בבנק לאומי (צילום ישראל סן)

מיכה אפרתי, השלישי שהתפטר

אלי הורוביץ חזר אל הקור באוסטריה

מאת יואב יצחק ונוריה אבנימלך, סופרי „דבר"

בעקבות הסערה סביב תנאי פרישתו של יו"ר הנהלת בל"ל עומד בנק ישראל לדרוש גם משאר הבנקים שבכיריהם פרשו על פי דו"ח ועדת בייסקי – הפועלים, דיסקונט ומזרחי – כי יקימו ועדות לבדיקת תנאי הפרישה של בכיריהם. כך נודע ל„דבר".

נגיד בנק ישראל פרופסור מיכאל ברונו יעביר, כפי שנודע, בימים הקרובים מכתב להנהלות הבנקים ובו „המלצות" דומות לאלה שהעביר לבל"ל, ואשר בעקבותיהן מונתה בליל רביעי ועדה לבדיקת תנאי הפרישה והשכר של הצמרת בהנהלת בנק לאומי. בכוונת בנק ישראל לבחון בכך האם בשאר הבנקים שולמו תנאים חריגים לפורשים.

מבנק ישראל נמסר כי מכתבים כאלה לא נשלחו, כמו כן נמסר כי בנק ישראל לא מוכן לאשר את הידיעה.

סערת הרוחות סביב בנק לאומי עדיין רחוקה מרגיעה. נודע כי גם עו"ד אמנון גולדנברג המכהן כדירקטור בבנק לאומי שוקל להתפטר, וזאת כדי לרצות את המערכת הציבורית הפוליטית. לגבי גולדנברג הועלה חשש שפעל בבנק לאומי תוך ניגודי אינטרסים.

מיכה אפרתי, הדירקטור השלישי, בנוסף ליוסף פקר ולישראל סהרוב, בוועדה המצומצמת שקבעה את הסכם הפרישה של ארנסט יפת, התפטר אתמול אף הוא. במכתב ההתפטרות ששלח ליו"ר מועצת המנהלים, אלי הורביץ, הוא מנמק את התפטרותו ב„טובת הבנק".

אפרתי, כשונה מפקר שקדם לו בהתפטרות אינו מזכיר אחריות אישית בנימוק להתפטרותו, ומציין כי „חיוני" שיו"ר הדירקטוריון אלי הורביץ, ומנכ"ל הבנק, מרדכי איינהורן ימשיכו בתפקידם.

בינתיים גוברים הלחצים הציבוריים על שאר חברי הדירקטוריון, לרבות יו"ר הדירקטוריון, אלי הורביץ, להתפטר. בעקבות הידיעה שוועדה של שלושה דירקטורים, בראשות אלי הורביץ ובהשתתפות המשפטן אמנון גולדנברג ופרופ' פנחס (פיקו) זוסמן, קבעה את הסכם הפנסיה, וכי כל חברי הדירקטוריון ידעו על פרטי ההסכם. ח"כ וירשובסקי, הגדיל לעשות ודרש מנגיד בנק ישראל להפעיל את סמכותו ולפזר את הדירקטוריון, וכן להטיל על הדירקטוריון החדש לבחון את תנאי העסקה והסדרי הפרישה בבנק.

יו"ר הדירקטוריון אלי הורביץ חזר אתמול לאוסטריה להמשך

(המשך בעמ' 2)

מרפי יעביר מסרים בין ישראל ובין המלך חוסין

שמיר קורא למלך ירדן להפגש פנים אל פנים

מאת יוסי מלמן, כתבו המדיני של „דבר"

הדיפלומט האמריקאי, ריצ'ארד מרפי, יעביר מסרים בין ראש הממשלה למלך ירדן, במהלך ביקורו הנוכחי באזור. כך נקבע אמש בשיחה שהיתה למרפי, שהוא תת שר החוץ של ארה"ב, עם ראש הממשלה יצחק שמיר ועם ממלא מקומו שמעון פרס.

בשיחות אלה דיווח מרפי על שיחתו עם המלך חוסין ברבת עמון. הדיפלומט האמריקאי הדגיש כי הוא בא בשליחותו של נשיא ארה"ב ושר החוץ שלו. הוא הסכים עם יצחק שמיר כי מוטב לנקוט בדרכים של דיפלומטיה שקטה כדי לקדם את תהליך השלום, וסוכם כי ישוב לישראל לאחר שיועד פעם נוספת עם מלך ירדן.

ראש הממשלה הדגיש כי ישראל מעוניינת בחידוש תהליך השלום.

שמיר קרא לחוסיין מלך ירדן להיפגש עימו פנים אל פנים כדי להביא לקידום תהליך השלום. בדברו אמש בפני חברי המכון הדמוקרטי מארצות הברית שהתכנסו במלון מוריה על שפת ים המלח, אמר ראש הממשלה: „אני ניצב בצד זה של ים המלח ופונה למלך חוסיין הנמצא מעברו השני ומזמין אותו להיפגש פנים אל פנים ולהידבר על השלום בין שתי המדינות".

ראש הממשלה הדגיש כי לישראל ולירדן יש בעיות משותפות בתחומים הבאים: חלוקת מי הירדן, בעיות אקולוגיות, סכנות בנמלי הדרום של אילת ועקבה, תעשיית תיירות. כל הנושאים האלה לדברי ראש הממשלה יכולים לשמש אבני דרך לשלום בלתי פורמלי, שממנו ניתן יהיה לפתוח שלום רשמי.

ליאון צ'רני מנסה להסדיר את גירושו של פולארד לישראל

מאת אמנון הנקבר, סופר „דבר" בארה"ב ומרים פוקס, כתבת „דבר" בניו־יורק

ניו־יורק וואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – עו"ד ליאון צ'רני שהחל בימים האחרונים לגלות מעורבות בפרשת פולארד אמר אתמול ל„דבר", כי „מצד מדינת ישראל קיימת נכונות להגיע לעיסקה פוליטית עם ממשלת ארה"ב באשר לגורלו של פולארד, אולם לא ברור עדיין מהי עמדתה של ארה"ב בנושא".

צ'רני, עו"ד יהודי מניו־יורק, שהיה מקורב לנשיא קארטר ושיש לו קשרים טובים עם מנהיגים ישראליים, החל מגלה מעורבות בפרשה בשבועיים האחרונים בעקבות פניה מבני משפחת פולארד כי יטול חלק בהגנה.

הוא אמר כי העיסקה הפוליטית הנראית לו תהיה שיחרורו של פולארד, נטילת האזרחות האמריקאית ממנו וגירושו לישראל, שם יקבל אזרחות ישראלית.

פקידים בממשל אמרו באחרונה ל„דבר" כי עיסקה כזאת אינה באה בחשבון והביעו ספק אם ממשלת

(המשך בעמ' 2)

חאשוגי מגלה: שש שנים של קשרים הדוקים עם ישראל

טוען כי מילא תפקיד חשוב בכינון השלום בין ישראל ומצרים

מאת גדעון קיץ, סופר „דבר" בצרפת

פאריס (מיוחד ל„דבר"). – המיליארדר הסעודי עדנאן חאשוגי, מגיבוריה המרכזיים של פרשת הנשק לאיראן מספר בראיון לשבועון „פרי מאץ'" על קשריו עם ישראל ועל תפקיד חשוב, שמילא לדבריו, בכינון השלום בינה למצרים. „מטרתי היא לעשות את האפשרות".

אני מאמין שאי־אפשר להילחם בישראל – זה אובדן של זמן וכסף. החלטתו של סאדאת לפתוח בדיאלוג עם ישראל היתה החלטה אמיצה. אני שיחקתי אז תפקיד חשוב מאוד וההסטוריה עוד תספר על כך.

חאשוגי אינו מכחיש כי מזה שש שנים הוא מקיים „קשרים הדוקים" עם מנהיגי ישראל. על תפקידה של ישראל בפרשת אספקת הנשק לאיראן הוא אומר: „האמריקאים לא יכלו לפעול לבד. הם היו זקוקים לישראל שעליה ניתן היה לסמוך והם עצמם לא רצו להיות בקו הראשון. לא היה כל רע בכך. אילו הפכה איראן לקומוניסטית, היו הישראלים הראשונים לסבול מכך. אבל מה שעשו הקולונל אוליבר נורת וכל האנשים סביבו זה פשע", אומר חאשוגי. „אילו הייתי נשיא או דיקטטור, הייתי מוציא אותם להורג במקום". חאשוגי מודה בכמה קשיים פיננסים בעת האחרונה אבל לדבריו הוא גילה במאלי את „מכרות שלמה המלך" האגדיים וכריית הזהב והיהלומים שם תכניס לו בקרוב־300 מיליארד דולר.

המשטרה חוקרת פרשת גניבות ושוחד בחברות־בנות של סו"ב

מאת נתן רוזי, סופר „דבר" לענייני משטרה

מעשי שחיתות וגניבה של עובדים ב„סולל בונה" במרכז הארץ, בשיתוף עם נהגים ובעלי חברות הובלה של חומרי בניה נחשפו בשבועות האחרונים על־ידי צוות חקירה משטרתי בראשותו של רב־פקד יעקב גנאי ממרחב השפלה.

בפרשה זו עצורים פקיד בכיר מהסניף האיזורי של „סולל בונה" החשוד בקבלת שוחד וטובות הנאה כדי להעדיף חברת הובלה מסויימת; פקיד של אחת מהחברות־הבנות של „סולל בונה" החשוד בכך שקיבל טובות הנאה קונקרטיות והבטחות כדי להעלים עין מהגניבות במפעלים של „סולל בונה"; שני בעלי חברות הובלה ונהג שעסק מטעם „סולל בונה" בהובלת חומרי בנין. החשודים יובאו הבוקר בפני שופט השלום ברחובות להארכת מעצרם.

אתמול הותר לפרסום כי במאי 1986 הגישה מחלקת הביקורת של „סולל בונה" תלונה וחומר למשטרה שממנו עלה החשד לעבירות של גניבה ואי־סדרים במחצבות של חברת „אבן וסיד" – חברת „אספלט פלנט", חברות־בנות של „סולל בונה" באיזור מודיעין וסירת יהודה.

תגובת „סולל בונה"

הנהלת „סולל בונה" מסרה אמש את התגובה הבאה: בעקבות מידע מחשיד לכאורה לגבי הוצאת חומרי מחצבה מרשות חברת „אבן וסיד" על ידי גורמים חיצוניים לחברה, נבדק הנושא במסגרת פנימית. עם סיום הבדיקה הועבר העניין לטיפול המשטרה.

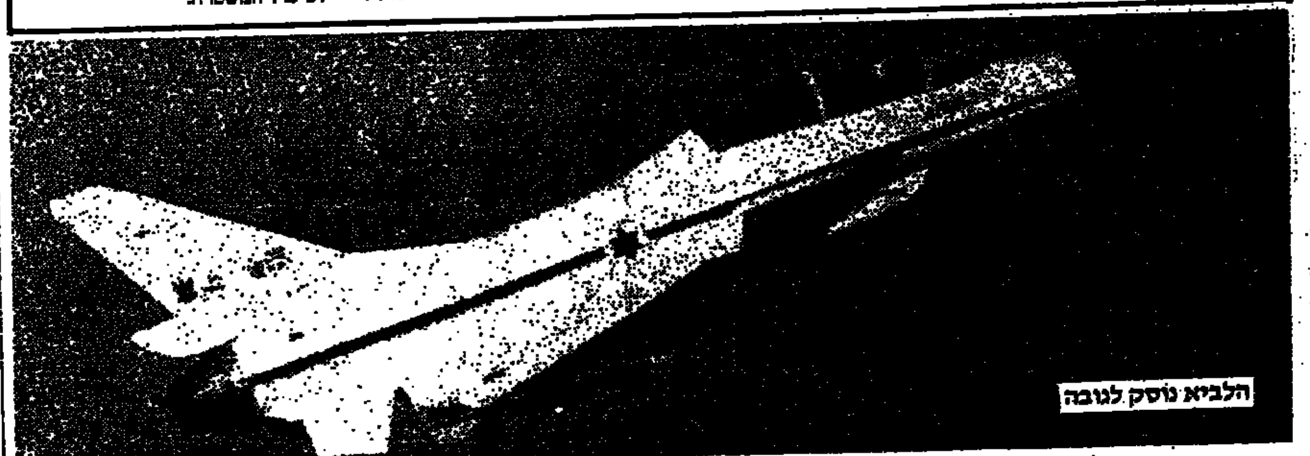

הלביא נוסק לגובה

טיסת המבחן השניה של ה„לביא" עברה אתמול, במזג אויר נוח, בהצלחה מליאה

המטוס עלה לגובה של 20 אלף רגל וטס במהירות 450 קמ"ש

מאת אריה אגרד, סופר „דבר"

ה„לביא" ביצע אתמול טיסת־מבחן שניה, הפעם עם גלגלים מורמים. בו בזמן הותנע אתמול לראשונה המנוע של דגם־האב השני של ה„לביא".

טיסת־המבחן השניה של ה„לביא" נערכה שעה קלה לאחר שעוזר־תת־שר־ההגנה האמריקאי בר זקהיים יצא מהארץ בתום שיחותיו על החלופות שהוא מציע ל„לביא". טיסה זו היתה אמורה להיערך כבר בראשית השבוע, אך נדחתה בשל תנאי מזג־אויר לא מתאימים. הטיסות יימשכו מעתה, כפי שמזג־האויר יאפשר זאת.

כבטיסת־הבכורה, גם אתמול לוה ה„לביא" במטוס „כפיר" ובמטוס „אסטרה". ה„לביא" נסק הפעם לגובה של 20 אלף רגל והגיע למהירות של 300 קשר (540 קמ"ש). לבד מקיפול כני הנסע והרמת הגלגלים, נערכו גם ניסויים בתיפעולי המנוע ובביצוע תימרונים שונים.

בתום הטיסה אמר הטייס מנחם שמול, שביצע גם את טיסת־הבכורה, כי „תאוצות המטוס היו טובות ותגובותיו מדוייקות". כללית, אמר, עד כה הוכח, כי המטוס עונה על הציפיות שתלו בו.

גם דגם־האב השני של ה„לביא" נועד לשמש לבחינת מערכות ההנעה וההיגוי של המטוס. הנעת המנוע עברה בהצלחה ומצפים, כי מטוס זה ימריא לראשונה לקראת הקיץ. רק שני המטוסים הבאים, שייבנו לקראת השנה הבאה, אמורים להכיל את האוויוניקה החדישה, שמתכננים ל„לביא". תיכנון האוויוניקה מתעכב במתכוון, כדי שתהיה מעודכנת בכל האפשר מול אמצעי נ.ב., שיובאו לזירה עד כניסת ה„לביא" לשירות מיבצעי. הכוונה היא לנצל את „הגמישות הישראלית המפורסמת" בעידכון האוויוניקה של ה„לביא".

בקשר לכך מציינים, כי בעוד שה„פאנטום", שיצא מקו הייצור בסוף שנות החמישים, תוכנן על יסוד לקחי מלחמת העולם השניה והנסיון שנצבר במלחמת קוריאה כמעט שלא בא בו על ביטויו אז. ה„אף 16" הראשון, שירד מקו הייצור בסוף שנות השבעים, היה מבוסס על נסיון מלחמת וייטנאם, אולם כמעט שלא היה סיפק בידי מתכנניו להביא בחשבון את נסיון מלחמת יום הכיפורים. ה„לביא" אמור להיות המטוס הראשון, שייבנה על סמך לקחי מלחמת לבנון וההתמודדות עם הטילים השונים, שהיו אז בידי האויב. מתכנני האוויוניקה של ה„לביא" מוסיפים להתעדכן בנתונים על אמצעים חדשים, שהגיעו לזירה או העלולים להגיע לזירה בעתיד הנראה לעין כעת. עם זאת יש ל„לביא" היכולת „לגדול" עם הכנסת אמצעים, שאינם נראים כרגע באופק.

התקדמות בשיחות הכלכליות

מסתמנת „רפורמה־זוטא" בלי ביטולם של הפטורים

מאת סופרו הכלכלי של „דבר" בירושלים חיים ביאור, סופר „דבר" לענייני עבודה

מ"מ ראש הממשלה שמעון פרס ושר האוצר משה נסים הסכימו בליל אמש לגבש את פרטי התוכנית הכלכלית החדשה, השונה באורח מהותי מהתוכנית המקורית שהגיש האוצר לממשלה.

התוכנית החדשה אינה כוללת ביטול מסודר מס כלשהם. ביטול הפטורים ירד מעל הפרק בשל ההתנגדות הנמרצת של ראשי ההסתדרות.

לעומת זאת מתכוון שר האוצר להנהיג את מס ההכנסה במסגרת „רפורמה־זוטא" ולבטל את מדרגת המס העליונה של 60 אחוז. המס־השולי הגבוה יהיה כנראה 49 או 50 אחוז.

הסדר זה מסתמן לאחר שראשי ההסתדרות סרבו להסכים לביטול הביטול של הפטורים לגבי השכירים בלבד, ודרשו כי הפטורים יישארו בתוקפם גם לגבי הנכים, האלמנות והחיילאים.

עדיין אין הסדר ביחס לאגרות הבריאות שמבוזינת ההסתדרות הכללית איננה באה בחשבון. אולם משתתפי הפגישה המרובעת שלשום ציינו כי יש להם יסוד לצפות להתקדמות גם בעניין זה.

אם אומנם יושג הסכם בכל הסעיפים, תהיה ההסתדרות מוכנה להתחשב בצורך לשמור על היציבות ולתרום את חלקה בכך במסגרת הסכמי השכר החדשים, אך לא בעניין תוספת היוקר.

בשבוע הבא תיערך פגישה נוספת בין פרס ונסים לבין ראשי ההסתדרות, וכנראה גם התעשיינים. מסתבר כי ה„רפורמה־זוטא" במס ההכנסה תבוא במקום הקמתה של ועדה ציבורית בעניין המס, הצעה שירדה מן הפרק.

פרס ונסים דנו אמש גם בקיצוץ הוצאות הממשלה.

הסכמה קיימת לגבי שני סעיפים המבשרים הכבדה על הציבור: הסובסידיה לתחבורה ציבורית, לחלב וללחם תקוצץ ויוטל „תשלום הורים" על כל הורי התלמידים במדינה. שר האוצר כבר הקטין את דרישתו לקצץ בתקציב הביטחון ב־160 מיליון שקל ל־80 מיליון. כתחליף לקיצוץ בביטחון דנים כעת בהטלת מס על קצבאות הילדים של הביטוח הלאומי עד ילד שלישי.

שמעון פרס יוצא הבוקר לביקור ברומא

מאת יוסי מלמן סופרו המדיני של „דבר"

ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס יוצא הבוקר לרומא ויועד שם בין השאר גם עם ראש ממשלת איטליה בטינו קראקסי. שמעון פרס טס במטוס פרטי שמעמידה לרשותו המפלגה הסוציאל דמוקראטית, שהזמינה אותו כאורח הכבוד של ועידתה השנתית.

מנגלה חי וקיים וחופשי בפרגוואי

מאת נתן רוזי, סופר „דבר" לענייני משטרה

ד"ר יוזף מנגלה מתגורר בחווה חקלאית, שנושאת את שמו של נשיא פרגוואי, סטרוסנר, ונמצאת 50 קילומטרים מאסונסיון־פרגוואי בכיוון לעיר הנמל, סטרוסנר.

מידע זה נמסר בעת האחרונה לשירותי הביון במערב על ידי מקורות מוסמכים העוסקים בחקירת העלמו של „רופא המוות" מאושוויץ.

מקורות בישראל טענו בשיחה עם סופר „דבר" כי ד"ר יוזף מנגלה, שנערך אחריו מצוד בשנת 1960 על ידי סוכני „המוסד" הישראליים שיצאו לחטוף את אייכמן, מוחזק מרצונו בחווה זו, שבה הוא ממשיך את עבודתו הרפואית, והוא זוכה לגיבוי של שלטונות פרגוואי.

לדבריהם אין כל אמת במידע כי ד"ר יוזף מנגלה הלך לעולמו והבדיקות שנערכו בסאן־פאולו, ברזיל, בגופה שנמצאה בתוך הים הן מפוברקות.

אותן מקורות הבהירו כי מדינת ישראל לא רודפת אחרי ד"ר יוזף מנגלה בגלל החלטה שנתקבלה בנושא זה מיד לאחר פרישתו של איסר הראל מפיקוד על שירותי הביטחון הישראליים.

בעת האחרונה פנו גורמים רשמיים בישראל לשרים החברים בקבינט הבטחוני ותבעו להביא את ד"ר יוזף מנגלה לדין־צדק על פי החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם.

בשבועות הקרובים יפורסמו באוסטרליה ובקנדה מסקנות וועדות החקירה הממלכתיות שם להעמיד לדין נאצים. וועדות החקירה הללו הוקמו בעקבות לחץ של מרכז ויזנטל בקנדה ובאוסטרליה. אם הוועדות תחלטנה שלא להעמיד לדין את הפושעים הנאציים לדין יפתח מרכז ויזנטל במערכה להעמדתם לדין של הפושעים הנאציים באמצעות המרכזים המקומיים והמרכז העולמי.

תהלוכה ועצרת גדולה בביר־זית לציון יום הקמת ארגון אל־פתח

תמיכה גלויה בארגון בראש חוצות; צה"ל לא התערב

סטודנטים מפגינים באוניברסיטת ביר־זית (צילום הררי)

מאת דני רובינשטיין, סופר „דבר"

תהלוכה ועצרת המונית ליום הפת"ח שהיתה גלויה ופומבית שכמותה לא נראתה בשטחים, התקיימה אתמול ברחבת הקמפוס החדש של מכללת ביר־זית.

כוחות הבטחון לא התערבו.

אלפי כרוזים, דגלי אש"ף, סטמאות צבעוניות בזכות המאבק המזויין, מאות תמונות של יאסר ערפאת ושורה של נאומים בזכות הפת"ח נראו אתמול בעצרת שקיימו הסטודנטים של ביר־זית, לציון יום הפת"ח.

כל בנייני הקמפוס החדש קושטו בסיסמאות ענק, למשתתפים חולקו חוברות של הפת"ח ומנשרים על המלחמה באוייב הציוני. „יותר בקבוקי תבערה, יותר אבנים והפגנות", נאמר בכרוזים שנשאו כולם את סיסמת הפתח, „מהפכה עד לנצחון".

בדוכנים מיוחדים אפשר היה לקנות מחזיקי מפתחות עם מפות פלשתין, עם הסמל „ר", וכל הקמפוס היה מלא בתמונות שני הסטודנטים שנהרגו בהפגנות בביר־זית לפני למעלה מחודש. האירוע כולו אורגן ע"י קבוצת „השביבה", שהיא ארגון הסטודנטים המזוהה עם הפת"ח והוא הוקדש ליום השנה ה־22 להקמת הפת"ח, שחל ב־1 בינואר.

גדוד צופים מהמועדון המוסלמי של רמאללה צעד כשהוא נושא לפידים ובראשו דגל פלשתינאי ענק. מאות סטודנטים השתתפו בעצרת שהתקיימה אח"כ ברחבה בין בנייני הקמפוס כאשר מעליהם סיסמא גדולה „מעילבון עד מגדושה נשמתנו והדובה בידינו".

נציגי הסטודנטים נשאו נאומים גלוהבים בזכות הפת"ח אולם חלק ניכר מהסטודנטים שוש אוהדי „חזית הסרוב" ו„הגוש המוסלמי" לא לקחו חלק בארועים. כמה מהם אף אמרו שהכינוס הגדול אורגן כתעמולת בחירות לקראת הבחירות הסרובות לוועד הסטודנטים של ביר־זית.

הנהלת המכללה, שלא השתתפה אף היא בארועים, הסכימה להשבית את הלימודים בביר־זית לכמה שעות כדי לאפשר את התהלוכה והעצרת.

חלק ניכר מהסיסמאות ומהחוברות שחולקו למשתתפים הם פרסומים של הפת"ח מחו"ל שהוצעתקו והודפסו בשטחים. ביניהם חוברת של אסטרטגית המאבק בישראל הכוללת התקפות חריפות גם על ירדן ובתוכה הסיסמא „הדרך לשחרור לרבת־עמון עוברת בתל־אביב".

בכל האזור לא נראו כוחות של צה"ל מלבד כמה תצפיות רחוקות. נראה כי במערכת הבטחון התקבלה החלטה שלא להתערב בנעשה בתוך הקמפוס.

ארגון הסטודנטים של ביר־זית לא הסתיר את כוונתו לקיים את הארוע ואף הזמין עתונאים רבים, זרים וישראלים, ש... לבמקום.

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

איך אפשר לבטל את התנאים בהסכם הפרישה

מאת מוריה אבנימלך
סופרת „דבר"

פרופ' אהרן יורן, מהפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית, חיווה דעתו, בתשובה על שאלת „דבר" לגבי הדרכים הקיימות בחוק לביטול התנאים הכספיים הכלולים בהסכם הפרישה של היו"ר הפורש של בנק לאומי, ארנסט יפת, ובכירים אחרים.

הדרך הראשונה היא שימוש בסעיף 8 בפקודת הבנקאות. סעיף 8א' בפקודה קובע כי אם המפקח על הבנקים סבור שבנק פעל בדרך העלולה לפגוע בניהול התקין של עסקיו, יכול המפקח לדרוש מהבנק לתקן את הפגם ולאחר שנתן לבנק הזדמנות לעשות כן הוא רשאי לחייבו. סעיף 8ג' לפקודה קובע שאם מצא נגיד בנק ישראל שהבנק לא תיקן, הוא רשאי, לאחר התייעצות עם ועדת הרשיונות, לאסור על מתן הסבות לחברי הדירקטוריון, למנהלים ולבעלי זכויות חתימה בבנק. הנגיד יכול איפוא לגרום את ביטול ההסכם.

הדרך השניה הינה הגשת „תביעה נגזרת" של הבנק נגד דירקטור על ידי בעל מניות. בעל מניות יכול להגיש תביעה כזאת כאשר שליטת הדירקטורים בחברה אינה מאפשרת לחברה לתבוע אותם. בארה"ב „תביעה נגזרת" מפותחת משום שאם בעל המניות התובע זוכה, חלק מכספי התביעה מגיע לכיסו. בארץ אין לבעל מניות תמריץ להגיש „תביעה נגזרת" משום שאם יזכה בה, ילך כל הסכום לחברה, במקרה זה לבנק.

גם אם הדרך שבה נקבע הסכם היא חוקית, קיימת דרך שלישית להביא לביטול ההסכם אם הסכום הנקוב בהסכם לא סביר ומהווה בזבוז. בארה"ב פיתחו בתי משפט, באמצעות תחיקה, כללים אלה ויש סיכוי סביר שגם בארץ תתאפשר דרך זו על ידי תחיקה של בתי משפט.

איראן במגעים עם צרפת על השלמת בניית כורים גרעיניים

מדובר בשני כורים שבנייתם הופסקה עם עליית חומייני

מאת גדעון קיץ,
סופר „דבר" בצרפת

איראן מנהלת משא ומתן חשאי עם צרפת על השלמת בנייתם של שני כורים גרעיניים צרפתיים באיראן, שהקמתם הופסקה עם מהפכת חומייני.

השבועון הצרפתי „ו.ס.ד." מוסר, כי סגן ראש ממשלת איראן רזה אמרולהי קיים בחודש שעבר שיחות חשאיות בנושא זה בפאריז וכי משלחת מומחים צרפתית יצאה לאיראן ובדקה את אתר ההקמה בקארון ליד הגבול העיראקי.

צרפת, ששילמה כבר לאיראן 350 מיליון דולר על חשבון החוב שנוצר עם פרישת איראן מן התוכנית הגרעינית האירופית „אורודיף", אינה מסוגלת לעמוד בתשלום נוסף של מיליארד דולר בחוזה, אומר פקיד צרפתי שמצטט העתון, ואיראן תבעה להחליפו את השלמת בניית הכורים.

„ו.ס.ד." אומר עם זאת, שאיראן עשוייה לדרוש מצרפת אספקת אורניום מועשר לשני כורים שבנה מערב־גרמניה ממזרח לבאשיר במפרץ־הפרסי, שבנייתם תסתיים בסוף 1987.

תנאי נוסף שהציבו האיראנים, שצרפת לא תשקם את הכור הגרעיני העיראקי „תמוז" שנהרס על־ידי חיל האוויר הישראלי ב־1981.

משלחת ה„ירוקים" מגרמניה באה במאמץ לשפר תדמית

המשלחת ביקרה ביד ושם והניחה זר לקרבנות השואה

מאת שלמה שמיר סופר „דבר"

מאמץ לשיפור תדמיתם של „הירוקים" בעיני הציבור בארץ עשתה כאן השבוע משלחת קטנה של מפלגה זו, בראשותו של חבר הפרלמנט ד"ר יואכים מילר.

המשלחת ביקרה ב„יד ושם" והניחה זר לזכר קורבנות השואה. כן ביקרה במפעלים „אורמט" ו„ארגמן" העוסקים בניצול ובשימוש אנרגיית השמש.

בשיחות המדיניות עם ישעיהו ענוג, סמנכ"ל משרד החוץ הממונה על אירופה, הבליטו הנציגים הגרמניים את שלילת הכיבוש כסכנה לחברה דמוקרטית ואת הצורך למצוא הסדר הוגן לעם הפלשתיני, אך ד"ר מילר הטעים שנושא זה לא עמד במרכז ביקורו כאן, שהיה מוקדש, בראש ובראשונה, להתמודדות עם העבר.

מילר, יליד 1945, הביע את דאגתו נוכח המגמה הגוברת בארצו להסיר מהפרק את פשעי העבר וגם נוכח גילויים של אנטישמיות מתחזקת. בהקשר לחילוקי הדעות המדיניים העיר, שישראל היא חברה דמוקראטית פלוראליסטית שבה נמתחת ביקורת רבה יותר על הממשלה מאשר במדינות אירופיות.

פרט לשיחות עם ענוג ועם יעקב ספיר, מנכ"ל משרד המדע, נועדו חברי המשלחת עם הח"כים מרדכי וירשובסקי ושולמית אלוני, עם פרופסור יהודה באואר מהמרכז לחקר האנטישמיות ליד האוניברסיטה העברית ועם אחרים.

משאלי־דעת הקהל האחרונים בגרמניה מנבאים ל„ירוקים" תוספת קולות ניכרת בבחירות הכלליות בעוד שבועיים. בסיעות בבונדסטאג מוסיפות להתרוצץ מגמות שונות מבחינת מדיניות הפנים והחוץ וגם מבחינת היחס לישראל. מילר עצמו, שהיה חבר האגודה הפרלמנטרית גרמניה־ישראל, לא יכהן בפרלמנט החדש בגלל החילופים הנהוגים בסיעה זו.

שוב אווירה של מתח, חשדות והאשמות בתנועת ה„חירות"

אין הסכמה על בחירת ממלא מקום ליו"ר התנועה

מאת עליזה ולך,
סופרת „דבר" לענייני מפלגות

יממה אחת אחרי שהשתררה ב„חירות" אופטימיות לקראת האפשרות שהושגה תחילתה של הסכמה על סדר־היום למושב השני של הוועידה, שוב יש בתנועה אווירה של חשדות והאשמות בין המחנות השונים.

מקורבי השר שרון לא שבעו נחת מההודעות של השר קצב, יו"ר נשיאות הוועידה, כאילו הביע שרון הסכמה לסדר־היום שהציע קצב, העולות בקנה אחד עם מאווי השר לוי שייבחר לממלא־מקום יו"ר התנועה במושב.

לדעתם, באו הודעות אלה לאותת שנסללה הדרך לוועידה ולהדדים את סקרנותם של הצדדים שהוזמנו לכינוס שיזם שרון ושנועד ליום א' הקרוב.

מקורבי השר לוי, שישוב היום מחו"ל ויפגש עם השר קצב רק בשבוע הבא, הביעו אתמול פליאה על מה שכינו כסתירה בין דברים שאמר להם, לדבריהם, שמיר בפגישתם עמו ובין הכחשותיו עליהם בפורומים שונים. לדברי מקורבי לוי, שמעו משמיר שבוועידה ייבחר שמיר ליו"ר התנועה ואילו לוי ייבחר למ"מ יו"ר התנועה (אגב, יש לציין, שלא כל מקורבי לוי טוענים ששמעו הבטחה כזאת משמיר). מקורבי שמיר, לעומת זאת, טוענים ששמיר לא התחייב להסדר כזה ורק הודיע, שאם תהיה לכך הסכמה הוא לא יתנגד לה.

שמיר מצדו מתח אתמול ביקורת על שרון, אף שלא כינה אותו בשמו, בגלל מורת־הרוח שהביע. בפגישה עם קבוצה של צעירי „חירות" אתמול אחרי־הצהריים אמר שמיר ש„צריך להגיד לאישים הרואים את חזות הכל בהבלטת עצמם, כי אם ימשיכו כך לא תהיה תנועת חירות".

שמיר אמר עוד, כי המאמץ הנעשה בימים אלה לכינוס הוועידה מתוך מינימום הסכמה, „אינו תרגיל". לדבריו, צריך להבטיח „שלא תהיה התכתשות על סדר־היום ותהיה זו מרביה אם לא נגלל לזה מהרגע הראשון".

אתמול שוחח שמיר עם קצב על התרשמויותיו מהשיחות שניהל עם השרים שרון וארנס שלשום, וגם היום יחודו השניים שיחה בנושאי הוועידה. בינתיים גובר המתח לקראת הכינוס של שרון ביום א'. מקורבי לוי, מבין החוג המצומצם שעמו הוא מתייעץ, לא ישתתפו בו, שכן באותה שעה עצמה יישבו במחיצת לוי בפורום הקבוע שהוא מכנס לעתים מזומנות.

לא מן הנמנע שיוזמינו בו, על רקע אי־שביעות רצונם מכה שנראה להם התנערות שמיר משיתוף־פעולה עם לוי, לורז את כינוס הוועידה באמצעות עתירה לבית־הדין של התנועה.

זכו בפיס

בהגרלה הרגילה וההגרלת כדור המזל זכה כרטיס מס. 452259 בסך כולל של 580,000 ש"ח.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 280,000 ש"ח.

בסך 12,000 ש"ח זכה המספר: 868456.

בסך 6,000 ש"ח זכו המספרים: 121471; 480397.

בסך 300 ש"ח זכו המספרים: 003432; 022519; 043007; 061017; 062591; 107178; 188819; 198291; 267463; 272732; 324555; 372298; 379290; 384299; 438231; 457897; 459304; 471087; 484094; 526504; 567809; 571408; 648509; 674762; 683288; 732166; 747842; 758021; 793089; 800498; 821812; 830280.

בסך 150 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 3163; 9498.

בסך 25 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 480; 589.

בסך 16 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 031; 216; 274.

כל הכרטיסים שבספריהם מסתיימים בספרה 8 זכו בסך של 2.50 ש"ח.

בסך 5 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 047; 123; 154; 247; 259; 288; 312; 340; 362; 374; 436; 480; 481; 602; 726; 729; 804; 877; 895; 911; 914; 959; 965; 974; 976; 999.

בסך 2.50 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 02; 05; 20; 28; 30; 31; 34; 39; 41; 42; 43; 53; 58; 64; 65; 68; 69; 72; 76; 77; 78; 81; 82; 83; 89.

ליאון צ'רני מנסה

(המשך מעמ' 1)

ישראל מתכוונת ברצינות לקדם רעיון כזה.

הם אמרו כי אם תבקש ישראל לעזור לפולארד, כדרך שברה"מ מתעניינת בגורל מרגליה בארה"ב, ייגרם בכך נזק עצום לתדמית ישראל בארה"ב והם מתקשים להאמין כי ישראל אינה מודעת לכך.

עוה"ד של ג'ונתן פולארד, ריצ'ארד הייבי אמר אתמול ל„דבר" כי עד כמה שידוע לו ליאון צ'רני אינו מעורב בהגנה על פולארד.

שלשום הוגש בבית המשפט בוואשינגטון מסמך של התביעה המבקשת להטיל על אשתו של ג'ונתן פולארד, אן הנדרסון פולארד מאסר של „מספר שנים" בשל שותפות בסיוע לבעלה בפעולות הריגול שלו.

מן המסמך עולה כי תת־אלוף אביעם סלע ניסה לסייע לאן פולארד כשפנתה אליו והודיעה לו כי פעילותם שלה ושל בעלה התגלתה.

דבר DAVAR
מאוחד עם למרחב
העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מזכיר מערכת מרדכי בדקאי
עורך „דבר השבוע" טוביה מנדלסון
מנהל כללי אהרון קראוס
הוצא"ל – „דבר" בע"מ
נדפס בדפוס „דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה: תל־אביב, רח' שינקין 45, ת.ד. 199, מיקוד 61001, טלפון 286141 (6 קווים)
מחלקת המודעות: טלפונים ישירים 286156, 281860, 298032
סניפים: ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45 טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים: המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16 בית מאזיה קומה ג' טלפון 242203 מ. 94229
חיפה: רח' הנביאים 27 טלפונים 3־ב"ב 642111, מ. 33104

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של חברנו
משה (מוסה) אמיני ז"ל
רוקח ותיק במחוזנו
ומשתתפים בצער המשפחה
קופת חולים מחוז תל־אביב
ההנהלה, ועד העובדים
ועובדי מרפאת קרית שלום

ח"כ רמון התנצל בפני אמנון גולדנברג

מאת סופרת „דבר"

ח"כ חיים רמון (המערך) שטען השבוע בלהט – מעל דוכן הכנסת – כי עו"ד אמנון גולדנברג, שהוא דירקטור בבנק לאומי, ייצג את ארנסט יפת כשהלה התדיין עם הבנק על פיצויי הפרישה שיקבל. גולדנברג, טען רמון, „הלך" עם יפת ולא עם הבנק שהוא אחד מיועציו המשפטיים.

רמון, שרצה ככל הנראה להתריע על כפל התפקידים שבהם אוחז גולדנברג, יועץ ודירקטור – לא סקר במקרה זה על שיעורי הבית שלו, ואתמול טילפן למשרדו של גולדנברג להתנצל בפניו.

עו"ד אמנון גולדנברג לא ענה. לאחר ישיבת הדירקטוריון ביום ד' בלילה, טס גם הוא לחו"ל.

התנגדות למסירת זכיון חב' מז"ים לידי ישראל

מאת דני רובינשטיין, סופר „דבר"

קריאות נגד ויתור על חלק מזכיון חברת החשמל הערבית של מזרח ירושלים לטובת החברה הישראלית הושמעו אתמול בכינוס גדול במזרח ירושלים לציון יום ה־40 למותו של אנוור נוסייבה.

ויתור על חלק מזכיון החברה הערבית כלול בטיוטת ההסכם שמכינים עתה נציגי החברה הערבית ונציגי ממשלת ישראל. את הקריאות נגד הוויתור השמיע נציג ועד העובדים של החברה המזרח ירושלמית וקריאה זו הוקראה במברק ששלח לכינוס ווהיד המראהלה מענבתא שיש נגדו צו הגבלת תנועה, שמנע את בואו לכינוס.

על במת תאטרון חכוואתי ישבו אתמול שורה של אישים מראשי הציבור של מזרח ירושלים כאשר מעליהם פרוסים שני דגלי אש"ף. בין הנואמים היו השיח' סעד אדין האל־אלמי ראש המועצה המוסלמית העליונה עוה"ד פאיז אבו־רחמה מעזה וחבר הכנסת מוחמד מיעארי.

הדוברים התייחסו ל„מלחמת המחנות" בלבנון והספידו את נוסייבה בדברי שבח רבים.

הח"כ מוחמד מיעארי ייצג באזכרה את ערביי ישראל ותאר את מאבק הפלשתינים שבתוך ישראל. מיעארי והעתונאי אבו־עיאש ממזרח ירושלים קראו להקמת מדינה פלשתינית.

בכינוס לקחו חלק מאות אישים וכן קונסולים זרים המכהנים בירושלים.

אל־באז מציע לערפאת פגישת פיוס עם חוסיין

מאת דן אבידן, סופר „דבר" לעניני ערבים

אוסאמה אל־באז, יועצו של הנשיא מובארק, נועד אתמול בתוניסיה עם ערפאת. מקורות ערביים מסרו כי בשיחה הועלתה הצעה מצרית לקיים פגישת פיוס בין ערפאת לחוסיין בשולי הפסגה האיסלאמית האמורה להיערך בסוף החודש בכוויית.

באחרונה אמר שר החוץ המצרי בהודעה בפני הפרלמנט כי ללא התפייסות בין ערפאת לחוסיין אי־אפשר יהיה לקדם את התהליך המדיני במזרח־התיכון. משקיפים ערביים מעריכים כי למרות התנגדותה של איראן לערוך את הפסגה האיסלאמית בכוויית, היא תיערך בסופו של דבר כמתוכנן גם אם איראן תחרים אותה.

סוחר נשק מארה"ב מכר נשק לאיראן

מאת מרים מוקם, ניו־יורק

(מיוחד ל„דבר"). – שלטונות המכס האמריקאים עצרו בשבוע שעבר סוחר נשק, סלומון שוורץ ממונסי שבמדינת ניו־יורק, והאשימו אותו בקשירת קשר למכירת ספינה וחלקי חילוף למטוסים לאיראנים.

בבית המשפט הפדראלי בברוקלין, אליו הובא שורץ, טענה התביעה שהוא גם הפר את הסדרי שחרורו בערבות משנת 1985. אז הואשם במעורבות לא חוקית בעסקות נשק בין־לאומיות. לפי ההסדר עם בית־המשפט נלקח ממנו דרכונו ונאסר עליו לעזוב את איזור ניו־יורק; אך לדברי התביעה, למרות האיסור טס שורץ לישראל ושהה בה ימים אחדים. עוד טען דובר התביעה הפדראלית כי מודיע מוסמך גילה לשלטונות ששורץ היה בקשר עם נציג איראני שעסק ברכישת חלקי חילוף למטוסים אמריקאיים מדגם „הרקולס" ו„פנטום".

לאחר בדיקה התברר שלא היה לשוורץ אישור מגורם ממשלתי מוסמך לסחור בנשק וחלקי חילוף עם איראן.

סניגורו של שוורץ דחה את ההאשמות נגד מרשו, אך סירב להתייחס לביקורו בישראל.

סנגורו של נקש: יהודי נרצח בכלא

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בירושלים

סנגורו של ויליאם נקש, עו"ד רונלד רוט, טוען כי הגיע אליו מידע לפיו אסיר ישראלי נרצח לפני שנתיים וחצי בצרפת והעניין הושתק.

רוט פנה אתמול ליועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש וביקש ממנו לבדוק את העניין ללא דיחוי.

לדברי רוט מדובר על ישראלי מחולון בשם וידל.

הכלא הצרפתי דיווח לקונסוליה הישראלי בפאריס, כי האסיר התאבד, אך לא הורה למסור את הדו"ח הפתולוגי.

רוט טוען כי כאשר נמסר הדו"ח התברר כי האסיר מת מחנק לאחר הצגת מזרונו. „זו שיטת התאבדות מוזרה ואני סבור שהוא לא התאבד", אמר רוט.

רוט תובע שמשרד החוץ בירושלים יעביר את הדו"ח הפתולוגי למכון באבו־כביר כדי שזה יאשר שהאסיר אכן נרצח. עוד טוען רוט, כי ידוע לו שלאחר ההפצצה הישראלית בטוניס ניסו אסירים ערבים להזיק לאסירים ישראלים.

בידור

סחף אה לה מאסיאס

מאת מירי פז

ההתלהבות שבה סחף אנריקו מאסיאס את הקהל האוהד בהיכל התרבות הצדיקה את הכרזתו „אני מרגיש כאן בבית", למן השיר הראשון היה הקהל התל־אביבי שלו, במילות השירים שאותן הכיר על פה, בלחנים שלצליליהם פרצו כמה מעריצות בריקוד סוער אל הבמה.

במחצית הראשונה של תוכניתו שר מאסיאס שירי געגועים לשמש, לעיר הבתים הלבנים שבה נולד, קונסטאנטין, לנערותיה היפות של אלג'יר, שירים שהוציאו לו מוניטין כיזמר של המהגרים בצרפת, הארץ שאימצה אותו לא פחות משאימץ הוא אותה. בהכרת תודה שר בסוף חלק זה של תוכניתו גם שיר אהבה לפאריס. „אני מרגיש טוב בזרועותיך, פאריס."

הפשטות – הן של המלים הן של הלחנים – היא הכובשת את מעריציו הרבים. שירים מלאים תום על אהבה, אחווה, שלום, בצרפתית, בעברית , בערבית ומנגינות שמהדהדות בצלילי חזנות ופלאמנקו ספרדי וגם בצלילי אקורדיון של שאנסון צרפתי.

את מאסיאס מלווה תזמורת מצויינת בת תשעה נגנים (כולל חליל, גיטארות, פסנתר), בהופעה מקצועית מאוד.

אוהביו של מאסיאס אינם זקוקים להמלצות, אך גם לאלה שאינם מכירים אותו על הבמה, המופע מומלץ מאוד.

מטוס בוער בשדה התעופה של בירות אחרי שוך הקרבות (ראה עמ' 4)

קבוצה בלתי ידועה – „הכוחות לנקמת דם באשיר", טוענת כי התנקשה בשמעון

בשכונות הנוצריות בבירות היתה אתמול שביתת מחאה של נוצרים

ביירות (רויטר עתים) – קבוצת מחתרת נוצרית בלתי ידועה עד כה הודיעה אתמול, כי היא ביצעה את הנסיון לרצוח את נשיא לבנון לשעבר כמיל שמעון הנוצרי.

הקבוצה שלנו העמידה מכונית ממולכדת בסדירות באזור, אך למזלו של כמיל שמעון הוא לא נפגע, הודיעו הכוחות הלבנוניים – „הכוחות התופשיים לנקמת בשיר", בהודעה שפורסמה בעתוני ביירות „א – נהאר" וא – ספירייה".

שלושה משומרי ראשו של שמעון וארבעה עוברי אורח נהרגו וכארבעים נפצעו שלשום, כאשר מכונית ממולכדת התפוצצה כאשר עברה במקום שיירת המכונית של הפוליטיקאי בן ה־86.

בתי הספר והאוניברסיטאות בשכונות הנוצריות קיימו אתמול שביתה במחאה על נסיון ההתנקשות בשמעון, שניצל ורק ידו נשרטה.

השביתה אורגנה ע"י המיליציה הנוצרית והמפלגה הליבראלית הלאומית של שמעון, שבראשה עומד בנו דני.

הארגון שטען לאחריות לפיצוץ גם הבטיח „לחסל את כל אלה שבגדו בעקרונות של בשיר (ג'מאייל) וביחוד אמין ג'מאייל (הנשיא הנוכחי) וסמיר ג'עג'ע (מנהיג המיליציה הנוצרית), הטוען כי הוא נוהג על פי עקרונותיו של בשיר.

בשיר ג'מאייל שייסד את המיליציה הנוצרית נבחר בשלהי 1982 כנשיא לבנון, אך נהרג בהתפוצצות בטרם הספיק להכנס לתפקידו.

אמין ג'מאייל, שנבחר לתפקיד אחר מות אחיו, חש ביום רביעי לבית החולים בו אושפז שמעון לאחר הפיצוץ (ע"ר)

ועדת החקירה של „איראן־גייט" בארה"ב תבקש לזמן לחקירה גם ראשי ממשלות

ראש הוועדה סבור כי הדבר דרוש בשל מעורבות מדינות זרות בפרשה

מאת אמנון דנקנר,
סופר „דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – ועדת החקירה של הסנאט לבדיקת הפרשה האיראנית מבקשת לגבות עדויות מראשי מדינות זרות ביניהם גם ממנהיגי ממשלת ישראל.

כך אמר אתמול לכתבים יו"ר הוועדה, הסנאטור הדמוקרטי דניאל אינויי.

הוא אמר כי הוועדה תסדיר את גביית העדויות בשיתוף פעולה עם מחלקת המדינה ורשויות אחרות.

אינויי אמר כי נכון שגביית עדויות מראשי מדינות זרות איננה מקובלת והיא אף חורגת תקדים אך הוא ציין כי ההליך נחוץ בשל הדיווחים על מעורבותן של מדינות זרות בפרשה האיראנית.

בסנאט נמשכה אתמול מחלוקת על הסיבות שבגללן השמטו מהדו"ח ועדת המודיעין של הסנאט שני מסמכים על פי בקשת הבית הלבן.

חברים בסנאט טוענים כי ראשי הוועדה הניחו לנציגים של הבית הלבן לערוך את הדו"ח בעוד חברים אחרים אומרים כי הדו"ח נכתב על פי המקובל במקרים בהם מעורבים בו מסמכים רגישים הנוגעים ליחסי החוץ של ארה"ב. שני המסמכים נוגעים לישראל.

האחד הוא מכתב שכתב ראש הממשלה לשעבר שמעון פרס לנשיא רייגן והשני הוא דו"ח על פגישה שקיים בקיץ שעבר סגן הנשיא בוש, בביקורו בישראל, עם יועץ ראש הממשלה לענייני טרור עמירם ניר.

הפגישה נערכה על־פי המלצתו של הקולונל אוליבר נורת'.

הקולונל נורת' עומד בימים האחרונים במרכזן של האשמות שמקורן בבית הלבן כי שיקר וזייף מסמכים. נורת' סירב אמש להגיב על האשמות. פרשנים פוליטיים העריכו אתמול כי הצוות המקורב לנשיא רייגן החליט כי קו ההגנה שינקוט הנשיא בפרשה יהיה הטלת אשמה על נורת' ועל פוינדקסטר תוך ספיגת הנזק שייגרם מכך שהנשיא לא ידע מה שנעשה מתחת לחוטמו.

וזאת על מנת להימנע מהנזק הגדול יותר של קשירת שמו באישור ההסכמה לפעולות לא חוקיות.

הבית הלבן ממשיך לדרוש מוועדת המודיעין של הסנאט לפרסם את הדו"ח שלה כיון שהוא סבור כי הדו"ח אינו כולל שום האשמות ישירות כלפי הנשיא.

אולם רוב חברי הוועדה מסרבים לפרסם את הדו"ח בטענה כי הוא חלקי בלבד, בשל חוסר האפשרות לגבות עדויות מעדים מרכזיים כמו נורת', פוינדקסטר והגנרל סיקורד.

הם טוענים כי פרסום הדו"ח עלול ליצור רושם לא נכון כאילו הנשיא היה חף מכל אשמה בעוד שנקודה זו עדיין לא הובהרה די צורכה.

אהרון גבע חבר מערכת „דבר" – איננו

אהרן („דולפי") גבע חבר מערכת „דבר" נפטר אתמול בירושלים לאחר התקף לב שלישי. בן 64 היה במותו.

אהרן גבע נולד בצ'כיה שם היה חבר בתנועת הנוער הציונית „בלאו וייס", עלה ארצה ב־1940 באונית המעפילים הראשונה שהגיעה לחופי עתלית. הצטרף לטאפירים ושרת בצבא הבריטי. בצעירותו היה חבר במפלגה הקומוניסטית הציונית בארץ. הוא למד באוניברסיטה העברית וב־1980 קיבל דוקטורט על מחקר היסטורי שעסק ביחס המפלגות בארץ – ישראל לתכנית פיל.

אהרן גבע היה מראשוני עתון „למרחב". הוא שימש בין השאר כדוברו של השר ישראל גלילי במלחמת ששת הימים והצטרף לעתון „דבר" לאחר איחודו עם „למרחב". הוא עסק בכתיבתו בעיקר בנושאים חברתיים. בשנות ה־50 הוא הצטרף לשורת המתנדבים ולימד עברית את עולי צפון־אפריקה במושבי פרוזדור ירושלים. הירבה להרצות בצה"ל בנושאי חברה, דת ומדינה.

גבע השאיר אשה, מיקה, שני בנים, הצייר דודו גבע ואורי גבע ושלושה נכדים. הלווייתו תיערך במוצאי־שבת.

חבריו ב„דבר" ירושלים, שלמה גינוסר, דני רובינשטיין ואוריאל כדעמי מספרים כי התכונה הבולטת ביותר אצלו היתה רגישות חברתית חריפה עטופה בשכבה דקה של הומור גבוה, נעדר ארס ו„מפרגן". שילוב נדיר זה שלט הן במגעיו של גבע עם „יעדים" תקשורתיים, הן בשיחות חברתיות והן בכתיבתו. דולפי היה „חכם שקט", לא גרוני, לא מתמרפק, אבל גם לא מוותר על שום אמירה בנושאים חבר־תיים־פוליטיים, הוא נהג לעשות זאת בסגנון של „אנדרסטיימנט" ספוג בתרבות מרכז אירופית.

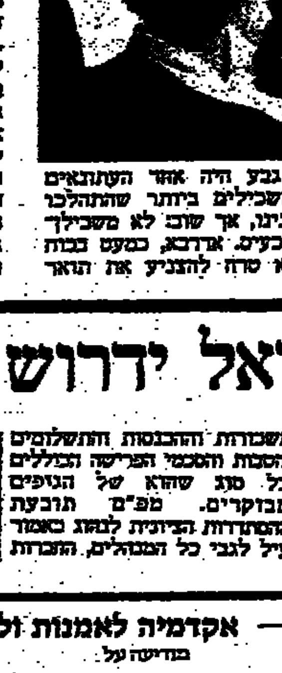

גבע היה אחד העתונאים המשכילים ביותר שהתהלכו בינינו, אך שוב לא משכיל להכעיס. אדרבא, כמעט בכוח הוא טרח להצניע את תואר הדוקטור שלו שקיבל רק לפני שנים ספורות, ומעולם לא נופף בו בסערת ויכוח או בכתיבה.

לחבריו בסניף „דבר" בירושלים יחסר דולפי בעיקר בשל רוחו הטובה וצניעותו ובשל ההומור נעדר הציניות שלו.

בשנים עבדו שימש כתב כלכלי פרלמנטרי אבל נושאי חברה נגעו ללבו יותר מכל. רגישותו לשכבות המצוקה לשכבות חברתיות מקופחות השיאה אותו להתמקד בתחום זה. הצעירים הירושלמים, „הפנתרים השחורים", נהגו שנים לבוא למערכת „דבר" בירושלים ותמיד רצו רק אדם אחד: את גבע. „רק הוא הבין אותנו רק איתו אפשר לדבר". רגישותו לעיוותים חברתיים לקיפוח ולאפליה הלמה את הליכות חייו, את יושרו ואת טוב ליבו. חיים גורי, ידידו הקרוב, אמר כי גבע היה אדם „שניטל ממנו כל רוע".

בנק ישראל ידרוש

(המשך מעמ' 1)

חופשה עם המשפחה, ויחזור בראשית השבוע הקרוב.

עובדי בנק לאומי ובנק איגוד משביתים היום את סניפי הבנקים „למען תדמית הבנק" כהגדרתם. הם דורשים שכל חברי הדירקטוריון יתפטרו, וכן לבטל הסכמים חסויים וסודיים, להפסיק תשלומים חורגים לבכירים, ולהחזיר כספים ששולמו על־פי הסכמים חריגים. ועד עובדי בל"ל קרא לציבור לא לסגור חשבונות בבנק, אך בינתיים הודיעה חברת „אוקלגון תעשיות 84" להודיע על חיסול חשבונותיה בבנק לאומי, כאות מחאה על העשיה בצמרת הבנק.

ועדת הכספים של הכנסת החליטה היום להזמין את יו"ר מועצת המנהלים של בנק לאומי לישראל ואת אלה שקבעו את שכרו של ארנסט יפת (מיכה אפרתי, ישראל סחרוב ויוסף מקר), לישיבה שתתקיים ביום שלישי בשבוע הבא. נגיד בל"ל אריה דולצ'ין יוזמן לישיבה נוספת שבוע לאחר מכן.

הצוות הכלכלי של מפ"ם דרש שהאחראים לשערוריית יפת יתפטרו מיד. כן מציע הצוות תיקונים דלקמן: בחוק רשות ני"ע, בחוק החברות הממשלתיות אשר יחייב את רשות החברות הממשלתיות לפרסם את השכר של המנהלים וחברי מועצת המנהלים כאמור לעיל. תיקון לחוק מבקר המדינה אשר לפיו יחוייב המבקר לפרסם את המשכורות ההכנסות והתשלומים וההסבות והסכמי הפרישה הכוללים מכל סוג שהוא של הגופים המבוקרים. מפ"ם תובעת מההסתדרות הציונית לנהוג כאמור לעיל לגבי כל המנהלים, והחברות והתאגידים אשר בבעלותה.

כל סניפי בל"ל ובנק איגוד משובתים היום. העובדים דורשים התפטרות כל הדירקטוריון והחזרת כספים ששולמו על פי הסכמים חריגים.

בצלאל – אקדמיה לאמנות ולעיצוב, ירושלים
מודיעה על
פתיחת ההרשמה
לשנה"ל תשמ"ח 1987/88
במחלקות
• אמנות • צורפות
• עיצוב גרפי • צילום (לא תתקיים הרשמה לתשמ"ח)
• עיצוב סביבתי • עיצוב קרמי
• עיצוב תעשייתי
ההרשמה תתקיים בחודשים ינואר־פברואר 1987
בימים א'־ה' בין השעות 09.00־16.00
חוברות מידע, טפסים הרשמה במזכירות בקמפוס בצלאל הר־הצופים.
טלפון 822181, 822191־02
או באמצעות הדואר: ת.ד. 7341 ירושלים, 91071

חדשות ● חדשות ○ חדשות ○ חדשות ○ חדשות ○ חד

250 חברי המועצה הליבראלית באו לכינוס שיזמו השרים שריר־פת־נסים

שריר חשף מעורבות של מודעי בנסיון להשתלט על נכסי המפלגה הליברלית

מאת עליזה ולך, סופרת "דבר" לענייני מפלגות

"בעיני הוא לא כל כך זקן", היתה המחמאה היחידה שזכה לה אתמול יצחק מודעי, מפי עמיתו־יריבו אברהם שריר, בכינוס של המחנות היריבים לו במפלגה הליברלית. הערת־אגב זו הבליע שריר אחרי שסיפר כי לפני שבועות אחדים, לא בפעם הראשונה, ביקש ממנו מודעי: "תן לזקן הזה, לי, שלטון יחיד לחצי שנה".

השרים שריר־פת־נסים והח"כים בעלי בריתם החליטו לכנס אתמול את נאמניהם במועצה הארצית על אף שבית הדין של המפלגה פסק שלשום בלילה שיש לבטל את שני כינוסי המועצה, שקבעו בנפרד המחנות היריבים, לאתמול וליום א'. בית הדין החליט שהמועצה הארצית תכונס בתוך חודש וסדר יומה יכלול את הסעיפים של שני המחנות, שיועלו בה לדיון לסירוגין.

על אף פסיקת בית הדין, מתכוונים השרים שריר־פת־נסים לעתור אליו שוב נגד חוקיות ההצעות של אנשי מודעי, שתכליתן לדבריהם השתלטות על מוסדות התנועה, בטענה שהן מנוגדות להחלטות הוועידה. אם תידחה עתירתם זו, לא יהססו לפנות לבית המשפט המחוזי. אגב, ביה"ד בדק ומצא שלא היו בידי אנשי מודעי חתימות של 20 אחוז מחברי המועצה, שבהסתמכות עליהם זימן יו"ר המועצה, יצחק קעסבי, את כינוסה ליום א'.

לכינוס שיזמו שריר־פת־נסים, בפעולת גמול לכינוס שיזם מודעי לפני עשרה ימים, התקבצו כ־250 חברי המועצה הארצית – יותר ממחצית חבריה. הדוברים חזרו וסקרו את מסכת היחסים העכורה עם מודעי, שמנעה כל מאמץ להפעיל את המפלגה ולשקמה.

את ההאשמה החמורה ביותר נגד מודעי השמיע שריר. לדבריו, התגלגל לעיניו לפני שבוע, באקראי, מסמך שהבהיר לו כי נעשה ניסיון להשתלט על נכסי המפלגה הליברלית, שמודעי היה מעורב בו. הוא, יו"ר הנהלת המפלגה, הדגיש שריר, היה מחוץ למעגל של פעילויות והחלטות שתכליתן היתה הפקעת סמכותו במה שנוגע לנכסי המפלגה. "משך חודשים נערכים לפעילות מחתרתית לתפיסת השלטון במפלגה ואנוכי לא ידעתי", אמר שריר, "חשבו שיתפסו אותנו בשעה נוחה להם כדי לבצע את הפוטש". על אף שהצהיר מעל הבמה "לא רק לציבור נמאס, גם לי נמאס", הציע שריר בסיכום דבריו ללכד את השורות ו"לתת יד לכל אחד, גם ליצחק מודעי".

נסים: לא עוד בית־קברות

שר האוצר משה נסים סיפר למתכנסים, כי אחרי שנודע לו על הכוונה לכנס את תומכי מודעי ולהחתימם כדי להביא לכינוס המועצה, קבע פגישה עם מודעי ואמר לו ששמע, כי "יש מצדו או מצד חבריו כוונה לפלג את המפלגה". לכן הציע למודעי שתכונס הסיעה בכנסת כדי לחדש בה את רוח ההידברות שנוצרה בין כל המחנות באוקטובר 1985 ועלתה בינתיים על שרטון. אלא שמודעי, שנתן את הסכמתו להצעה, כינס בכל זאת את אנשיו ושם לאל את המאמץ לפיוס.

"אינני מתכוון להגיב על הביטויים שהשמעת", הדגיש נסים, "אך צר לי מאד שהחלום על כינוס מועצה ועל קידוש מלחמה ומאבק". אחרי שמתח ביקורת נוקבת, בכעס, על צעדו של יו"ר המועצה ועל התארגנות של אנשי מודעי, המנוגדים להסדרים דמוקרטיים במפלגה, אמר נסים ש"אין עוד אפשרות לנהל את ענייני המפלגה על־ידי שרים וח"כים בלבד, כי בכל הנסיונות לכך בעבר כשלנו והמפלגה נרדמה או הורדמה. גמרנו אומר שהמפלגה תופעל על־ידי צוות שתחליט עליו המועצה, המפלגה לא תהיה עוד בית־קברות".

פת: מי יילך לעזאזל

גדעון פת "הכה על חטא" ההבלגה על "גידופים, השמצות ודברי רמיה" שהופנו אל השרים שריר־פת־נסים בעבר לא אחת. "כמה דפים חדשים פתחנו", הדגיש, "ספירות שלמות. כל פעם אמרו לנו 'בואו נפתח דף חדש' והיה הדף הזה פתוח לפנינו לתקופה קצרה עד שבא איזשהו שיגיון והדף הוכתם כולו".

הכינוס אתמול, ציין פת, נועד "לומר שהרוב הדומם אינו מוכן עוד להיות מובל על־ידי חברים בלתי אחראים המבקשים את טובתם בלבד, ושהמפלגה תלך לעזאזל. אם מישהו צריך ללכת לעזאזל אז אלה שפוגעים במפלגה".

גרופר: "דרכינו נפרדו"

ח"כ פסח גרופר דיבר בכינוס כנציגו של מודעי הודות להשתייכותם בעבר לאותה סיעה. הוא סיפר איך השהה מודעי בכוונה את תהליך האיחוד עם "חרות" בטענה ש"אם נעצור את זה עוד כמה חודשים, נקבל אולי תנאים יותר טובים" וכך הוחמצה שעת הרצון.

גרופר גם סיפר, שלפני זמן לא רב כפה על השרים שריר־פת־נסים הסכמה שמודעי יהיה "ראשון מבין ראשונים" ויוצב בראש הרשימה בבחירות לכנסת הבאה בלי בחירות, ובתמורה מסלסל מודעי את המפלגה הליברלית למשברים חדשים.

גרופר ציטט גם חברים ב"חרות", שהמהומה במפלגה הליברלית מפחידה אותם והם אומרים "לא די לנו מהצרות שלנו שאנחנו צריכים להביא עוד אלף משוגעים".

דמות היהודי בספרי הלימוד בגרמניה היא של קרבן סובל לאורך ההיסטוריה

מי שחורגים מהדימוי הזה אינם מוצגים בספרים באיזכור מוצאם היהודי

מאת יעל פישביין, סופרת "דבר" לענייני חינוך

היהודים מוצגים בספרי הלימוד הגרמניים כנרדפים, כסובלים וכקורבנות לאורך כל ההסטוריה. לעומת זאת דמויות יהודיות, הסותרות את דימוי הקרבן, כמו הפרטיזנים, או רווח להתבוללות, אין יהדותן מוצגת בפני התלמידים.

ביקורת עצמית נוקבת ברוח זו מתחו אתמול נציגי ארגון המורים הגדול ביותר בגרמניה, ג.א.וו, בפגישת סיכום עם ראשי הסתדרות המורים הישראלית, ד"ר שלום לוין ויצחק וולבר, בתום סמינר משותף של שני הארגונים שדן בשאלה כיצד צריכות מערכות החינוך בשתי המדינות להתמודד עם תופעות של גזענות ואנטישמיות.

הנציגים הגרמנים, דיטר וגנר מיהובל ואדיין דיגפריד היו"ר, מסרו כי למרות שהביקורת על ספרי הלימוד נמסרה למערכות החינוך הגרמניות כבר לפני שנה, עדיין לא החלו בכתיבת ספרי לימוד חדשים שבהם יתוקן דימוי היהודי. עם זאת הועברה הביקורת לידיעת המחברים והם התבקשו לתקן את המעוות ביוזמתם.

הנציגים הגרמנים הוסיפו כי הם נלחמים בתופעות של אנטישמיות המתגלות במערכת החינוך הגרמנית. מורה, שהעמיד בספק את השאלה אם אומנם הגיע מספר היהודים שנטבחו בשואה לששה מיליון, הושעה מהארגון וכמוהו מורה שערך השוואה בין תכונות היהודים לתכונות התורכים הנחשבים למיעוט נחות בגרמניה של היום. מורה אחר, שערך עם תלמידיו טקס אזכרה בבית קברות נאצי, סולק מההוראה והועבר לתפקיד מנהלי שאינו כרוך במגע עם תלמידים.

מסקרים שנערכו בגרמניה מתברר שרוב התלמידים סבור שנושא השואה מטופל בצורה אינטנסיבית מדי בבית הספר. לא פעם מטיחים תלמידים בפני מוריהם שהם עייפים מלשמוע כל הזמן על נושא זה. לרוב הנוער יש עמדות הומניסטיות, אולם יש מיעוט החושב אחרת. לדעת ראשי ארגון המורים הגרמני קיימת סכנה שמיעוט זה יגדל נוכח העובדה שפוליטיקאים גרמניים כמו פרנץ יוזף שטראוס או הלמוט קוהל מטיפים לשכחת התקופה הנאצית כדי לזכות בקולות הבוחרים מהימין.

עוד אמרו ראשי הארגון הגרמני כי על ישראל לתבוע ממשלת גרמניה לסבסד משלחות תלמידי תיכון גרמניים לסיורים בישראל כחלק מתוכנית חינוכית כוללת. המצב כיום הוא שמשלחות הנוער הגרמניות מורכבות רק מבני נוער עובד בגלל העלות הגבוהה של הנסיעות לישראל.

ד"ר לוין ויצחק וולבר מסרו כי ארגונם רואה לעצמו חובה לקיים קשר רצוף עם הארגון הגרמני מפני שהוא חותר לעמדות הומניסטיות ליברליות ומהווה מחסום בפני נטיות ניאו־נאציות.

ראש אכ"א מתריע על סכנת "דעיכה מתמדת" בצבא הקבע

(ע). – צבא הקבע כבר נמצא שנים בדעיכה מתמדת, המסכנת את מדינת ישראל – אמר ראש אכ"א, אלוף מתן וילנאי, בהרצאה לקציני פו"ם.

הדעיכה, לדברי אלוף וילנאי, אינה רק תוצאה של תנאי השכר והשירות. "הכיסא מתחיל לבעור לאנשים ומשתעממת אצלם ההכרה בחשיבות השירות". מאז אפריל 84 עזבו את צבא הקבע כמה אלפי אנשים. "לגבי רובם", אמר, "יחסית אני רגוע, אבל היו בהם גם הרבה טובים והתוצאה: כרגע יש לנו הרבה מאוד חורים פתוחים ואנחנו קרובים מאוד לקו האדום". דברי וילנאי מובאים בגליון "במחנה".

האלוף משווה את בריחת הכוחות מצה"ל לבניין "שמוציאים ממנו כל הזמן עוד ועוד לבנים מכל החומות ולבסוף "הוא יקרוס".

על הטיולים לחו"ל שניתנו באחרונה לקצינים ונגדים, הוא אומר: "טענו נגדנו שזה 'שוחד' כדי שהאנשים האלו יאריכו את התחימות. זה בפירוש לא נכון. הטיולים הם צ'ופר, גמול על עבודה קשה ומסורה. כמובן שנשמח אם האנשים יחליטו להישאר, אבל לא זאת המטרה".

ראש אכ"א אומר עוד, כי אין קשר בין השכר בצבא לבין תקציב הביטחון. "לא צה"ל קובע את גובה המשכורות, אלא מערכת השכר במשק. המאבק הגדול שלנו הוא להפריד בין המערכת הצבאית האזרחית כדי שנוכל להחליט בעצמנו על חלוקת השכר לפי תפיסת העולם שלנו והחשיבות שאנו מייחסים לתפקידים שונים".

אנשים ○ אנשים

נביא הזעם

"איש מבין חברי המועצה שאישרה לארנסט יפת את תנאי הפרישה לא יישאר בתפקידו". דברים אלה אמר ח"כ חיים רמון (בתמונה) – לפליאת עמיתיו בכנסת ובמפלגתו. רמון גם הזכיר ל־חבריו כי בשעתו לא האמינו לו כאשר עמד כמעט בודד במערכה למען יישום מלא של דו"ח ועדת בייסקי. כזכור, המלצות הדו"ח מומשו ולעמיתיו של רמון לא נותר אלא להאמין במה שהם מכנים "הכוח הנבואי של רמון".

מוטב מאוחר

זוהי הגברת וילהלמין אסביק בירס (במרכז) מניו ג'רסי שבארה"ב, שהגיעה לגיל 94 וזכתה, בשעה טובה, לתעודת חסידת אומות העולם מקונסול ישראל בניו־יורק – על כך שסיכנה את חייה להצלת יהודים במלחמת העולם השניה. בירס התגוררה באותה תקופה בהולנד. משני צידיה של הגברת בירס ניניה – רונית ויונתן.

מוחמד בא אל ההר

דב תבורי (בתמונה), יו"ר מרכז השלטון המקומי, הנהלת ה־מרכז ונציגי המיגזר הערבי ייפגשו מחר עם השר משה ארנס בלשכתו. בפגישה יידונו בעיות ב־יישובים הערביים אשר הביאו לאחרונה להקצנה במיגזר ה־ערבי. החברים ה־ערבים בהנהלת ה־מרכז, שקיימו דיונים מוקדמים עם תבורי, צופים כי בעיותיהם בנושאי פיתוח, תקציבים ובנייה יזכו להבנה.

קלף חזק

איימי קארטר, בתו של נשיא ארה"ב ל־שעבר ג'ימי קארטר, תועמד למשפט בעק־בות מעצרה במהלך הפגנה בקמפוס בו היא לומדת. אולם לאיימי, כך מבטיח פרקליטה, יש קלף חזק – היא מתכוננת לקרוא לסוכני ביון ושרי חוץ לשעבר להעיד במשפטה. "אנו נעמיד את הסי.איי.אי למשפט", הצהיר הפרקליט, ליאונרד וינגלס. יחד עם קארטר בת ה־19, הלומדת באוניברסיטת בראון, נעצר גם אייבי הופמן (בתמונה), מראשי הפעילים לשלום בשנות ה־60 הסוערות. "אנו מגשרים על הפער בין שנות ה־60 לשנות ה־80" הודיע הופמן.

ישחקו הנערים

נשיא המדינה חיים הרצוג הזמין אמש את חניכיו הצעירים של המרכז למוסיקה במעלות להופיע בקבלת פנים רשמית הנערכת בבית הנשיא לאחר שהתרשם עמוקות מנגינתם. הנשיא ביקר בבית הספר המקצועי של רשת אורט במעלות והעלה על נס את הישגי התלמידים, תושבי העיירה. ראש המועצה המקומית שלמה בוחבוט, ציין בדברי ברכתו לנשיא, כי תדמיתה של העיירה השתפרה לאין ערוך בשנים האחרונות ורבים מבקשים להתיישב בה בגלל [illegible] המעולה במקום.

ויזל בראש

אלי ויזל (בתמונה), חתן פרס נובל לשלום, נתן את הסכמתו לשמש כיו"ר כבוד של "אבוקה" – עמותה לקידום החינוך הטכנולוגי בבתי־הספר הערביים בישראל, הודיע יו"ר העמותה ד"ר יוסף גינת. ויזל נתן את הסכמתו על פי בקשתו של השר עזר וייצמן, העומד לצאת בקרוב לארה"ב כדי לגייס תרומות ל־עמותה. חברי הנהלת "אבוקה" נפגשו השבוע עם נשיא המדינה חיים הרצוג, שנתן להם את ברכתו והבטיח לעשות כל מאמץ לקידום ענייני העמותה.

קיסר על המגרש

במסגרת יום סיורים בשכונות ת"א־יפו שערכה מועצת פועלי תל־אביב־יפו למזכ"ל ההסתדרות ח"כ ישראל קיסר, נערכה לו בשכונת כפר־שלם תצוגת כדורגל מרהיבה. קיסר לא היסס ויחד עם תדי קאופמן, מארחו, ירד למגרש והודה באופן אישי לשחקנים. בתמונה: קיסר (משמאל) עם שחקני הפועל כפר־שלם ותדי קאופמן, מזכיר המועצה, לצידו.

לא עוד מובטלת

ברוריה פרן, 48, שכיהנה עד לפני חצי שנה כמזכירת הסתדרות האחיות, נכנסת בימים אלה לתפקיד חדש בנעמ"ת. היא תשמש אחראית על המתנדבות ועל הפעלתם של 260 המרכזים הקהילתיים והמועדונים של התנועה. פרן פרשה מתפקידה עקב "מרד" של האחיות בבתי החולים. בחצי השנה האחרונה היא סבבה במסדרונות הוועד הפועל באפס מעשה, לאחר שהבטחות שניתנו לה שתקבל את תפקיד מרכזת המגבית העולמית של ההסתדרות לא מומשו.

חיים ביאור

וולטר מונדייל (משמאל), לשעבר סגן נשיא ארה"ב, הגיע השבוע לישראל ושוהה במלון "מוריה" בים המלח, לרגל ועידת המכון הדמוקרטי ליחסים בין־לאומיים המסונף למפלגה הדמוקרטית בארה"ב. מונדייל, המשמש כיו"ר המכון, אמר אמש כי להערכתו לא תשפיע פרשת אספקת הנשק לאיראן על יחסי ארה"ב־ישראל. "ממשלת ארה"ב החליטה למכור כמות מסוימת ומוגבלת של נשק לאיראן וישראל שיתפה פעולה עמה לאחר שהתבקשה לעשות זאת על־ידי הממשל. בכלל, אינני סבור שישראל מעורבת בהעברת נשק או כספים לגורמים אחרים", אמר מונדייל. הוא ציין כי הוועידה בישראל מתכנסת לראשונה כדי לבדוק ולבחון ארצות דמוקרטיות באזורי משבר. במהלך היום הראשון של הוועידה נשאו דברים ראש הממשלה יצחק שמיר וממלא מקומו שמעון פרס (מימין), בוועידה משתתפים 30 נציגים מישראל ובהם חברי הכנסת שולמית אלוני ועבדול והאב דראושה, הפרופסורים שלמה אבינרי ויצחק זמיר, עורכי העיתונים חנה זמר ונחום ברנע, קצין חינוך ראשי בצה"ל תא"ל נחמיה דגן, ועוד.

אמיר רוזנבליט
צילום: ורה עציון

המדור נערך היום בידי מיכל פלג

יורם שפטל הסכים להצטרף לסניגוריה על דמיאניוק

(ע). – עו"ד יורם שפטל יהיה הסניגור הישראלי של ג'ון דמיאניוק. הוא הודיע על כך שלשום לבית המשפט המחוזי בירושלים.

בהודעתו כותב עו"ד שפטל כי קיבל הסכם חתום ממארק אוקונור, הסניגור האמריקאי של דמיאניוק, המפרט את תנאי הצטרפותו לסניגוריה.

בישיבה האחרונה של בית המשפט אמר עו"ד שפטל, כי יסכים להצטרף להגנתו של דמיאניוק רק אם יודה בעובדות כתב האישום, למעט שאלת זיהויו כ"איוואן האיום" מטרבלינקה. שפטל אמר באותה ישיבה של בית המשפט, כי ההגנה תודה בקיומו של "איוואן האיום" והמעשים האכזריים שביצע, אך יטענו כי הנאשם לא היה אותו "איוואן האיום" מטרבלינקה.

עו"ד שפטל ציין, כאמור בהודעתו לבית המשפט, כי תנאים אלה שעליהם סוכם בעל פה, כלולים בהסכם החתום בידי אוקונור שהגיע לידיו שלשום. כן הגיע לידיו גם יפוי כוח חתום שניתן יהיה להגישו לתיק בית המשפט.

הדיון הראשון במשפטו של דמיאניוק ייפתח ב־16 בפברואר בבנייני האומה.

רובינשטיין מבקש משמיר להחזיר לשירות אנשי השב"כ

(עש"ת). – שר התקשורת, אמנון רובינשטיין, ביקש מראש הממשלה, יצחק שמיר, להפעיל את סמכותו כאחראי על שירותי הביטחון ולהחזיר לשירות את אנשי השב"כ, שחשפו מעשים לא חוקיים וכן לתת להם רה־ביליטציה מלאה פומבית ומוסמכת. השר רובינשטיין אומר עוד כי מדובר באנשי ביטחון בעלי עבר מפואר ועתירי זכויות הראויים להגנה לא פחות מכל אדם אחר בזרועות הביטחון. הענשתם על שגילו נאמנות גם לחוקי המדינה, נוסף על נאמנותם הבלתי מסויגת לבטחונה, מקוממת ובלתי נסבלת.

השר מציין בבקשתו, כי יש להגן על עובדי ציבור החושפים מעשים לא חוקיים במוסדותיהם ולמנוע התנכלות להם. הוא מדגיש כי בשירות הביטחון הכללי נותרו אנשים שעברו במהלך הפרשה עבירות פליליות חמורות, קיבלו חנינה מהנשיא ואילו חושפי הפרשה הודחו למעשה.

נאטמו חדרים בבתי שלושה מחבלים בשועפט

(ע). – כוחות הביטחון אטמו אתמול חדרים בבתיהם של שלושה מחבלים במחנה הפליטים שועפאט שבצפון ירושלים.

האיטום נעשה בשעות הבוקר תחת אבטחה כבדה של שוטרים ומשמר הגבול ועבר ללא תקלות. בביתו של חמדי מוחמד חסן ג'יבריין נאטמו שני חדרים והמטבח. בביתו של אצל חסן מוחמד אבו זיניה נאטם חדר וכן נאטם חדר בביתו של מוחמד אחמד אבו סלח.

האיטום נעשה לאחר שהמשפחות הוציאו את כל חפציהם.

שלושת המחבלים השתייכו לחוליה שחבריה ביצעו שורה של פיגועים בחודשים מארס ואפריל אשתקד. בין השאר השליכו בקבוקי תבערה לעבר כלי רכב שנסעו בכביש ירושלים נווה יעקב. ב־8 באפריל 1986 פגע אחד הבקבוקים באוטובוס 25 וכתוצאה מהתלקחותו נפצעו 10 נוסעים. כן השליכו רימון יד על מכונית ישראלית ליד צומת פיסגת זאב, בכביש החדש במעלה ארומים, אך איש לא נפגע.

צוות חקירה מיוחד חוקר העלמו של רייזנר

מאת מרים פוקס, ניו־יורק

(מיוחד ל"דבר"). – צוות חקירה הוקם במשטרת טורונטו לחקירת נסיבות העלמו של אמנון רייזנר (24) חבר משק צרעה. לצוות זה יש סמכות לחקור בכל קנדה וארה"ב – על כך מסר מוסי ארד, נציג הקיבוצים בניו־יורק, שחזר אתמול מקנדה שם עשה בקשר לחקירת העלמו של רייזנר.

עוד מסר ארד כי הצוות יפתח את החקירה מחדש ויתרכז בכיווני חקירה שונים. לדעת ראש הצוות אין להוציא מכלל חשבון חשד של מעשה פלילי נגד רייזנר.

רייזנר נראה לאחרונה ב־7 בדצמבר בטורונטו ומאז נעלמו עקבותיו. ב־20 בדצמבר נמצא תיקו האישי בנהר דטרויט שבין קנדה לארה"ב ליד העיירה מריסוויל שבמדינת מישיגן. התעורר החשד כי ניסה לחצות את הגבול מקנדה לארה"ב בדרך לא חוקית. לדברי משפחתו ניסה להשיג אשרת כניסה לארה"ב הן בישראל הן בלונדון, אך בקשותיו נדחו. משטרת מישיגן ערכה חיפושים בעזרת צוללנים בקטע נהר דטרויט שליד מריסוויל…

מסורב העליה אלכסנדר יפה פתח בשביתת רעב במוסקווה

(ע). – מסורב העליה אלכסנדר יפה (49) ממוסקווה, הכריז אתמול על שביתת רעב במחאה על סירוב שלטונות ברה"מ לאשר את יציאתו לישראל עם אשתו, בתו, בנו ונכדתו.

בשיחה טלפונית ממוסקווה למועצה הציבורית למען יהודי ברה"מ בישראל, אמר כי זה האמצעי האחרון שביכולתו לנקוט כדי לקבל את ההיתר והוא לא יפסיק את שביתת הרעב עד לקבלת היתר היציאה.

יפה הוא מתמטיקאי ואשתו רוזה מורה למתמטיקה. שניהם דוברים עברית ונמצאים "בסירוב" 11 שנה. יפה היה מעורב בפעילות תרבותית ובארגון סמינרים מדעיים של מסורבי עליה במוסקווה.

"אורט" תפקח על החינוך הטכנולוגי בדימונה

הנהלת "אורט" קיבלה על עצמה את האחריות לחינוך הטכנולוגי בבתי־הספר התיכוניים המקיפים בדימונה. סיכום על כך הושג עם מנכ"ל "אורט" בישראל, ישראל גורליק, בעקבות בקשת ראש עיריית דימונה, אלי הללי.

לבתי־ספר אלה נרכש ציוד טכנולוגי ב־250 אלף דולר ולפי ההסכם בין "אורט" לעיריית דימונה, היא גם תדאג להמשך רכישת הציוד הדרוש לבתי־הספר כדי להכשיר את התלמידים במסגרת לימודים ייחודית לפי הדרישות וההתפתחות הטכנולוגיות של מפעלי התעשיה בנגב.

במגמות הטכנולוגיות בבתי־הספר לומדים כיום כ־900 תלמידים.

هكذا من الأصل

هكذا صدر الأصل

הקונגרס האפריקאי הלאומי מציין 75 שנה בקריאה להגברת ההתנגדות

יוהנסבורג (רויטר וא.פ.).– הקונגרס האפריקאי הלאומי, המאבק נגד משטר האפרטהייד בדרום אפריקה, ציין אתמול את יום השנה ה־75 להיווסדו בקריאה להתקפה מצד בני כל הגזעים במדינה על מוסדות האפרטהייד. כמה מעיתוני דרום אפריקה פרסמו אתמול מודעות על עמודים שלמים לרגל המאורע, והמשטרה הודיעה כי תפתח בחקירה נגדם משום שהארגון אסור בדרום אפריקה.

המשטרה הודיעה, כי חקירה בעניין נפתחה והתובע הכללי יחליט בקרוב אם להגיש תביעות מספסיות נגד העיתונים. במודעות הואשמו השלטונות בדרום אפריקה בכך, שפרסמו דיווחים מסולפים על הקונגרס הלאומי האפריקאי. "הבה ניתן לקונגרס לדבר בשם עצמו", נאמר במודעות. העיתונים קראו לביטול האיסור על פעילות הארגון בדרום אפריקה, שהוטל בשנות ה־60.

הקונגרס עצמו פרסם הודעה מיוחדת במקום מושבו בלוסאקה בירת זאמביה. "הבה נתאחד כולנו, צעירים ומבוגרים, לבנים ושחורים, פעילים פוליטיים ולוחמים חמושים, במאבק במוקד", נאמר בהודעת הוועד המרכזי של הקונגרס.

נשיא הקונגרס אוליבר טאמבו ונשיא זאמביה קנת קאונדה נשאו נאומים חגיגיים לכבוד המאורע. בהודעה נאמר עוד, כי מטרת הארגון היא להגביר את ההתקפות על מוסדות האפרטהייד ולארגן בסיסים לפעילות מהפכנית המונית בכל מרכזי השחורים בדרום אפריקה. ההודעה גם קוראת להגביר את הפעילות הצבאית נגד משטר האפרטהייד.

בפרשנות ברדיו הרשמי של דרום אפריקה, המבטא בדרך כלל את עמדות הממשלה, נאמר, כי פעולות הגרילה של הקונגרס במדינה "אינן מעניקות אמינות לתביעתו של הארגון להשיג את השלטון". ממשלת דרום אפריקה דחתה עד כה כל נסיון תיווך להביא למשא ומתן עם הארגון בטענה, כי עליו לוותר ראשית כל על השימוש באלימות.

הקונגרס האפריקאי הלאומי נוסד ב־1912 והוא הארגון הפוליטי השחור הותיק ביותר ביבשת אפריקה. הארגון הוצא מחוץ לחוק ב־1960 לאחר שהמשטרה הרגה 67 שחורים בעיירה שארפוויל, בשעה שהפגינו יחד עם אנשי הקונגרס למען ביטול חוקי המעבר המפלים את השחורים.

שלטונות הכלא במזרח גרמניה מתעללים באסירים פוליטיים

מערב ברלין (רויטר).– אסירים לשעבר בבתי כלא במזרח גרמניה מאשימים את השלטונות הקומוניסטים בהתעללות וטוענים, כי נכלאו במשך תקופות ארוכות בתאים צרים, בתנאים גרועים ותחת לחץ פסיכולוגי.

האסירים, שדיברו במסיבת עיתונאים תחת חסות ארגון הצעירים השמרנים, אמרו עם זאת כי במזרח גרמניה לא קיימים מחנות ריכוז הדומים למחנות הריכוז הנאציים. דברים אלה באו בעקבות טענותיו של הקאנצלר המערב גרמני הלמוט קוהל בדבר קיום "מחנות ריכוז" במדינה האחות הקומוניסטית.

אחד האסירים, האנס יואכים יאנקה, סיפר כי הוחזק בצינוק משך שישה חודשים בעיר קארל מארקס שטאט, משום שסייע לאזרחים למלא טופסי הגירה. לדבריו, הוא נכלא באזיקים במשך שבועות ארוכים. בתאו הוצבו מקרופונים, ששידרו בלי הפסק שידורי תעמולה מזרח גרמניים.

אסירה אחרת, דוריס שטיינקה, ריצתה ארבע שנות מאסר משום שניסתה לעזוב את המדינה באורח בלתי חוקי. "לא סבלתי מעונשים גופניים, אבל מדי יום שמעתי צרחות", סיפרה שטיינקה.

אסירים אחרים, שרובם נעצרו בגין עבירות "פוליטיות" כגון נסיון לברוח מהמדינה, התלוננו, כי הטיפול הרפואי היה גרוע ותאי המעצר צפופים.

יצויין, כי מרבית האסירים הפוליטיים במזרח גרמניה משוחררים אחרי תקופת מאסר קצרה למערב גרמניה בתמורה לתשלומי כופר במזומנים מצד ממשלת בון.

מנהיגי ערב: הסיוע זורם לכיסי השליטים האפריקאיים

לונדון (ע"מ). – מדינות ערב העשירות מאשימות את שליטי מדינות אפריקה בגזילת כספי הסיוע. הדברים נאמרו בתגובה על ההתבטאויות הרבות לגבי אזלת היד שגילו מדינות ערב העשירות בכל הנוגע לסיוע למדינות אפריקה.

הערבים הוסיפו, שהכספים הערביים שנועדו לסייע לעמי אפריקה נכנסים לכיסיהם של השליטים. הערבים גם האשימו, כי כמה מדינות באפריקה השתמשו בנימוק של אי־הגשת סיוע ערבי כתירוץ לחידוש הקשרים עם ישראל.

העיתון "אלעאלם" מגלה, שהאמיר טלאל מסעודיה טען בוועידה שהתקיימה בריאד לאחרונה, כי מנהיגי אפריקה אינם דואגים לדבר פרט לכסאותיהם ולמטוסיהם הפרטיים וכי ארצותיהם סובלות מניהול כושל ומשחיתות, והכספים הערביים הרבים אינם מגיעים לעמים האפריקאים הזקוקים להם מאוד.

למרות זאת מדינות ערב נאלצות לספק כספים למנהיגים אפריקאיים ואסייתים, מתוך היענות לבקשות וללחצים מצד מדינות מערביות, שלעתים גובלים בסחיטות, וזאת למרות הידיעה שכספים אלו לא ישנו את מצבם הקשה של העמים האפריקאים.

לנארט הנסטאם רוחץ להנאתו בין גלדי הקרח באגם שטוקהולם (צילום: א.פ.)

הסוציאליסטים מאשימים: קוהל ...ות הקין הנאצי

שטראוס, העומד בראש המפלגה־האחות הבאווארית של מפלגתו של קוהל, טוען כי על גרמניה להחליט למי לספק נשק אך ורק על פי האינטרסים הלאומיים שלה וכי אין חובה לכבד את ההסכמים, שלפיהם נלקחו מגרמניה שטחים בהם החזיקה לפני מלחמת העולם השנייה.

שגריר ברה"מ בבון יולי קוויצינסקי אמר בשבוע שעבר, כי "המודעות ההיסטורית החדשה כביכול" במערב גרמניה מדאיגה את מוסקווה. השגריר התכוון לוויכוח במערב גרמניה לגבי המדיניות כלפי מזרח אירופה וכן לוויכוח בין היסטוריונים על השוואת פשעי הנאצים לפשעיו של סטאלין.

קוהל עצמו אמר לפני זמן־מה, כי "מושגים כמו 'פטריוטיות' ו'מולדת' וסמלים לאומים אחרים חזרו להיות אמצעים לזיהוי מקומו של האינדיבידואל בעולם". הסערה גברה לאחר התבטאויותיו של קוהל השבוע נגד מזרח גרמניה, בהם טען כי במדינה זו קיימים "מחנות ריכוז".

התבטאות זו זכתה לתגובות חריפות מצד האופוזיציה והקואליציה כאחת. הסוציאל־דמוקרטים טענו, כי בכך פוגע קוהל במתכוון ביחסיה של מערב גרמניה עם מזרח אירופה, אולם עיקר הביקורת עסקה בהמעטת ערך הנאציזם על ידי השוואות בלתי הולמות. לפני כמה חודשים גרם קוהל למתח ביחסים עם ברה"מ, לאחר שערך השוואה בין גבלס לבין גורבצ'וב.

מפלגתו של קוהל, הדמו־נוצר־ים ... מכחישות בתוקף אשמות אלה. אולם ראש ממשלת ... פראנץ יוזף שטראוס אמר לאחרונה, כי על ארצו להתגאות בפעולה מאז מלחמת העולם השניה. "מבלי להתעלם מלקחי ההיסטוריה, עלינו לצאת סוף סוף מצללי הרייך השלישי", אמר שטראוס.

...ה האשמות בין המחנות השונים.

מקורבי השר שרון לא שבעו נחת מההודעות של השר קצב, יו"ר נשיאות הוועידה, כאילו הביע שרון הסכמה לסדרי־היום שהציע קצב. העולות בקנה אחד עם מאווי השר לוי שייבחר למלא־מקום יו"ר התנועה במושב.

לדעתם, באו הודעות אלה לאותת שנסללה הדרך לוועידה ולהדדים את סקרנותם של הצירים שהתמנו לכינוס שיזם שרון ושנועד ליום א' הקרוב.

מקורבי השר לוי, קישוב היום מחר"ל רייפנס עם השר קצב רק בשבוע הבא, הביעו אתמול פליאה על מה שכינו כסתירה בין דברים שאמר להם, לדבריהם, שמיר בפגישתם עמו ובין הכחשותיו עליהם בפורומים שונים. לדברי מקורבי לוי, שכעו משמיר שבוועידה ...

שמיר מצדו מתח אתמול ביקורת על שרון, אף שלא כינה אותו בשמו בגלל מורת־הרוח שהביע. בפגישה עם קבוצה של צעירי "חירות" אתמול אחרי־הצהריים אמר שמיר ש"צריך להגיד לאישים הרואים את חזות הכל בהבלטת עצמם, כי אם ימשיכו כך לא תהיה תנועת חירות".

שמיר אמר עוד, כי המאמץ הנעשה בימים אלה לכינוס הוועידה מתוך מינימום הסכמה, "אינו תרגיל". לדבריו, צריך להבטיח "שלא תהיה התכתשות על סדר־היום ותהיה זו מרגיזה אם לא נוכל לזוז מהרגע הראשון".

אתמול שוחח שמיר עם קצב על התרשמויותיו מהשיחות שניהל עם השרים שרון וארנס שלשום, וגם היום ייחדו השניים שיחה בנושאי הוועידה. בינתיים גובר המתח לקראת הכינוס של שרון ביום א'. מקורבי לוי, מבין החוג המצומצם שעמו הוא מתייעץ, לא ישתתפו בו.

הכור הגרעיני בריצ'מונד שבארה"ב נסגר אתמול לשיפוצים לשם הגברת אמצעי הבטיחות. (צילום: א.פ.)

8 הרוגים בקרבות בביירות לאחר הפגזת שדה התעופה

ביירות (סוכנויות הידיעות).- שמונה בני אדם נהרגו ויותר מ־20 נפצעו עם התלקחות הקרבות בביירות לאחר ירי פגזי תותחים על שדה התעופה של ביירות. בתוצאה מהירי עלה באש מטוס בואינג 707 של חברת התעופה הלבנונית.

מיד לאחר הירי לעבר שדה התעופה, שמקורו עדיין לא הובהר, התלקחה אש בביירות ובמשך ארבע שעות נורתה אש מרגמות ותותחי הוביצר מעבר לשני צידי הקו הירוק, המפריד בין שני חלקי בירת לבנון. השיעים האשימו את המליציות הנוצריות באחריות לירי על שדה התעופה ואילו קול הנוצרים טען, כי הפלסתינאים הם שירו מהגבעות הסמוכות.

בהפגזה על שדה התעופה שנמשכה כשעה, לא נפגע איש, אולם כאמור נפגע אחד ממטוסי חברת התעופה הלבנונית שחנה ריק מנוסעים על הקרקע. הטיסות בנמל התעופה שותקו, אולם למתקני נמל התעופה לא נגרם נזק של ממש.

בהפגזות בין רובעי המוסלמים לרובעי הנוצרים נהרגו חמישה אנשים, בשעה שפגז פגע פגיעה ישירה באוטובוס מלא נוסעים בשכונת חאדת' שבמזרח ביירות הנוצרית. שלושה הרוגים נוספים היו בשכונות השיעיות שבדרום ביירות. פגזים גם נפלו בקרבת ארמון הנשיאות שבשכונת בעבדה.

נציגי המליציות והצבא הלבנוני הסכימו במשך אחר הצהרים על הפסקת אש ונמסר כי היא נשמרה באורח כללי. בשעה שנכנסה הפסקת האש לתוקפה התפוצצה מכונית תופת מול מטה הכוחות הנוצריים הפרו סורים בעיר זאחלה ונמסר כי 12 בני אדם נפצעו בפיגוע.

כאמור עדיין לא ברור מי פתח באש הבוקר על שדה התעופה. נציגי המליציות השיעיות טענו שהנוצרים הם שירו משום שברצונם להקים שדה תעופה עצמאי צפונית לביירות, דבר לו מתנגדת עד כה הממשלה הלבנונית.

אולם מקורות בשדה התעופה דחו אפשרות זאת על פי בדיקת כיוון נפילת הפגזים. בשדה התעופה טענו, כי מקור האש היה כנראה מכיוון דרום, מכיוון מחנות הפליטים הפלשתינאיות או בשכונות השיעיות.

הנ.ק.וו.ד. עצר את המדען שפיתח הספוטניק הראשון

גילויים חדשים בברה"מ על טיהורי שנות ה־30

מוסקווה (רויטר). – שבועון סובייטי פרסם השבוע פרטים ראשונים על פרשת מעצרו של אחד מבכירי המדענים הסובייטיים בידי המשטרה החשאית של סטאלין. מדובר במדען סרגיי קורוליוב, שהיה אחר כך מנהל תוכנית החלל בברה"מ.

הגילויים החדשים נכללים במסגרת סקירה ביוגראפית על חייו של קורוליוב, שחלקו המכריע בתוכניות החלל הסובייטיות בשנות ה־50 וה־60 נשמר בסוד עד למותו ב־1966, אז נקבר בטקס ממלכתי מלא. קורוליוב עמד בראש הצוות ששיגר את הטיל הבאליסטי הסובייטי הראשון ב־1947 ואחר כך ניהל את תוכנית המחקר, שהביאה לשיגור הלוויין המלאכותי הראשון, הספוטניק, ב־1957.

הבטאון של איגוד הסופרים מספר, כי קורוליוב נעצר בביתו במוסקווה עם שובו מעבודתו באחד מימי יוני 1938, בשיא תקופת הטיהורים של סטאלין. באותה תקופה, מספר העיתון בתיאור נדיר בכנותו בעיתונות הסובייטית, לא נוקו הרחובות במוסקווה, משום שהשוערים ישנו במשך היום לאחר שהשתתפו במעצרים ליליים, שערכה המשטרה החשאית. בברה"מ, השוערים אחראים על אחזקת הבתים ובתקופת הטיהורים הם סייעו לאנשי הנ.ק.וו.ד.

מחבר המאמר יארוסלאב גולובאנוב מספר, כי קורוליוב ראה מחלונו שני אנשים ממתינים ליד ביתו. המדען ציפה לרע ביותר, אולם הסתבר שהמעקב הושם על דיירים אחרים בבנין. "אך הוא שיער בנפשו כי באחד הימים יגיעו גם אליו", כותב גולובאנוב.

המדען הסובייטי אף השאיר את בתו בת השלוש אצל קרוביו במעון הקיץ שלו, כדי שתמצא מקלט אם יתרחש לגביו עינוי. ואז נכנסו שלושה אנשים לדירה, הראו לקורוליוב את צו המעצר שביניהם המקלט לערוך חיפוש מדוקדק בדירה", מספר העיתון. החיפוש נערך ב"נוסח הסובייטי", בכיוון השעון כשדלת הכניסה משמשת נקודת מוצא.

אנשי הנ.ק.וו.ד. החרימו את כל דברי הדפוס שהיו בדירה והורו לקורוליוב לקחת עמו חבילת לבנים. "הוא בירך את עצמו על שלקח מעיל עור טוב", ממשיך המחבר. למחרת היום הואשם המדען, שהתמחה במחקר טילים, במכירת תוכניות למפעל המטוסים הגרמני "מסרשמיט".

העיתון לא מוסר פרטים נוספים על מעצרו של המדען הסובייטי הבכיר ומציין, כי הוא שוחרר עם ראשית המתקפה הגרמנית ב־1941. מייד לאחר שחרורו הועמד בראש תוכנית ההגנה הסובייטית.

מנהיג מחתרת באפגאניסטאן מקבל את הצעת הפסקת האש

איסלאמבאד (א.פ.).– אחד מהמנהיגים הבכירים במחתרת המוסלמית באפגאניסטאן קרא אתמול לשיחות ישירות עם ברה"מ על פינוי הכוחות הסובייטיים מאדמת אפגאניסטאן ולהכרזת הפסקת אש זמנית. עם זאת אמר כי מנהיגי מחתרת אחרים דחו את הצעותיו.

ג'אללדין חאמדאני, המשמש כמפקד בכיר של המחתרת במזרח המדינה, אמר כי הוא מוכן לפתוח בשיחות על פינוי הכוחות הסובייטיים מהמדינה וכי המורדים יהיו מוכנים לקבל הפסקת אש בזמן השיחות. "כדי לשים קץ למלחמה, על הסובייטים לעזוב תוך שלושה חודשים", אמר המנהיג.

כידוע, הכריזה ממשלת אפגאניסטאן על הפסקת אש חד צדדית למשך שישה חודשים במלחמה עם המורדים, וברה"מ מסרה אתמול כי היא תומכת בהצעה זו ומוכנה לפנות את כוחותיה תוך פרק זמן קצוב.

אולם, הקבוצות העיקריות במחתרת האפגאנית דחו את הצעת הפסקת האש, ואמרו כי לא יסתפקו בפחות מאשר נסיגה מיידית של הצבא הסובייטי, וכי לא ייכנסו למשא ומתן עם הממשלה הקומוניסטית בקאבול. מקורות בחוגי המחתרת מסרו, כי חאמדאני אינו רשאי לדבר בשם המחתרת.

היתה זו הפעם הראשונה שמנהיג בכיר במחתרת הביע נכונות להיכנס למשא ומתן על ההצעה להפסקת אש. עם זאת הדגיש חאמדאני, כי לא ידון עם ממשלת קאבול אלא אך ורק עם מוסקווה.

חאמדאני, שהוא אחד מהמנהיגים הצבאיים המפורסמים ביותר במחתרת, גם הציג שורה של רעיונות לפתרון המלחמה באפגאניסטאן. הוא אמר, כי מוסקווה תיאלץ להסכים להוציא את הקומוניסטים האפגאנים מהמשא ומתן עם המורדים וכי תוקם ממשלה זמנית למשך שנה, שתהיה מקובלת על המורדים.

לפי הצעתו, מיד לאחר כינון הממשלה הזמנית יתפרסו כוחות או"ם וכוחות ממדינות ניטראליות באפגאניסטאן כדי לפקח על הבחירות הכלליות ולהבטיח את הנייטרליות של המדינה.

מתמטיקאי יהודי שובת רעב למען עליה לישראל

מוסקווה (רויטר).– מתמטיקאי יהודי סובייטי אמר אתמול כי פתח בשביתת רעב ושלח מכתב תלונה למנהיג ברה"מ מיכאיל גורבצ'וב משום שלבנו לא ניתנה אשרה להגר לישראל.

המתמטיקאי אלכסנדר יופה, אמר בשיחת טלפון לכתב "רויטר" כי השלטונות סירבו בחודש נובמבר לתת אשרה לבנו דמיטרי בן ה־23 לאשתו ולבתם הקטנה בטענה כי "אין להם סיבה מספקת לעזוב את המדינה משום שהוריהם נשארים בה".

יופה שהגיש את בקשת ההגירה הראשונה כבר לפני עשר שנים אמר כי הסביר לגורבצ'וב במכתב את מצבו של בנו וביקש ממנו לאפשר לבן ולמשפחתו לצאת לישראל.

"אני רואה בסירוב לתת אשרה לבני ולמשפחתו מעשה הדומה ללקיחת בני ערובה המכוון נגדי אישית", אמר יופה. הוא סיפר כי בעבר נטל חלק בכמה הפעילות של ה"סירובניקים" במוסקווה.

הגנבים ניסרו פסל רומאי באתר עתיקות בירדן

רבת עמון (א.פ.) . – גנבים חדרו לאתר הארכיאולוגי החשוב ביותר בירדן וניסרו פסל אבן של אריה מהתקופה הרומאית – כך מסר דובר הרשות הירדנית לעתיקות.

הדובר עדנאן האדידי אמר, כי הרשות הציעה פרס לכל מי שיסייע בגילוי הפסל, שמשקלו הוא כ־50 קילוגרם. פסל האריה הוא חלק מתבליט במקדש זאוס בגרש. המקדש הוא מהמאה השניה אחרי הספירה.

צוות ארכיאולוגים צרפתים, העובדים במקום, גילו את הגניבה כשהגיעו לעבודתם עם בוקר. "הפסל נוסר והגנבים בילו את כל הלילה במלאכה זו", אמר האדידי. "אינני מבין איך הצליחו להיכנס ולעשות זאת", הוסיף.

הדובר אמר, שקשה להעריך את ערכו של הפסל משום שהוא חלק מתבליט גדול יותר, אולם מדובר בערך משוער של 3,000 עד 6,000 דולאר. גרש היא אחד מאתרי התיירות העיקריים בירדן. העיר נבנתה בתקופה ההלניסטית ושופצה על ידי הרומאים.

אזרחי פקין חולפים על פני המצבה לגיבורי המהפכה, שם מציין זר פרחים את יום השנה ה־11 למותו של המנהיג צ'ו אן לאי (צילום: א.פ.)

היפופוטאמים יצאו מהשיחים והבריחו את שחקני הגולף

סאלאבורידה, זראיף (רויטר־עתי"ם). – צמד של היפופוטאמים הניס אתמול שלושה שחקני־גולף ונושאי כליהם במהלך טורניר בינלאומי על פרסים בסך 65,000 דולאר.

פול ברלי, שחקן־גולף בן 25 מצפון אנגליה, הפריע את מנוחתם של סוסי־היאור, לאחר שאחד מכדוריו החטיא את המטרה ונחת בשיחים. הוא התכונן לחבוט כדור נוסף, כאשר רעש מחריש־אוזניים נשמע בשיחים מאחוריו, "לפתע יצאו שני סוסי־יאור, בזה אחרי זה, מתוך השיחים והחלו דוהרים לעברינו. נושא הכלים שלי השליך את התרמיל וברח לאורך המסלול במהירות הבזק, ואני אחריו" סיפר ברלי.

"ולא מצאנו כל עצים גדולים, אך למזלנו לפתע שינו ההיפופוטאמים כיוון וחזרו כלעומת שבאו" סיים ברלי את סיפורו.

לאחר מכן סיפרו תושבים מקומיים, כי מספר משפחות של היפופוטאמים חיות באגם הסמוך, אך הם יוצאים ממנו לעיתים נדירות בשעות היום.

הקרן למען בטחון ישראל
פינה חמה ללב"י
★★★
השבוע
התרומה המרגשת
מיכאל מהימוף ממלבורן אוסטרליה תרם את המתנות שקיבל לרגל חגיגת בר המצווה שנחגגה בכותל המערבי בירושלים.
7,084 ש"ח
התרומה הצעירה
לרועי נחום בהגיעו למצוות מקרן ע"ש סבו אלדד נחום ז"ל
500 ש"ח
התרומה הגבוהה
מר צבי פיינשטיין, קרית מוצקין
14,729 ש"ח
היום יותר מתמיד – תן לבך ללב"י
קרן לב"י: רח' ד' נאראו 8, הקריה, תל־אביב 64734

בצער רב אנו מודיעים על פטירת יקירנו
ד"ר קורט הורביץ
ההלויה תתקיים היום, יום שישי ח' טבת תשמ"ז 9.1.87
בשעה 12.00 בצהרים בבית העלמין בקרית שאול
נפגשים ליד השער.
אבלים:
אשתו: הילדה
בנו וכלתו: חנן וגילי הורביץ
בתו וחתנה: תרצה ושמעיהו שלף
נכדיו וכל המשפחה

במלאת שלושים לפטירת יקירנו
זליג שור ז"ל
תערך אזכרה וטקס גילוי המצבה
ביום א' י' בטבת תשמ"ז 11.1.87 בשעה 3.15 אחה"צ
בבית העלמין הישן בראשל"צ. נפגשים ליד השער הצפוני
המשפחה

לחברנו יצחק פיסטינר
משתתפים באבלך הכבד על מות
רעיתך ז"ל
סולכור חברה לשיווק וקניות בע"מ

ביום ראשון י' בטבת תשמ"ז 11.1.87
יום השנה לפטירת חברנו
שלום פרידמן ז"ל
בשעה 14.00 – אירוח במועדון חברים בבית ביהודה.
בשעה 14.30 – עליה לקבר וגילוי מצבה
בבית העלמין ביגור.
המשפחה
ובית יגור

לדוד חדש ומשפחתו
משתתפים בצערכם במות האם
נדיה חדש
מושבת כנרת

אנו מודיעים בצער על פטירת יקירתנו
ד"ר נחמה (נדיה) חדש
(נוביק)
לבית כוולס
ההלויה תתקיים ביום ו' ח' בטבת 9.1.87 בשעה 14.00
בבית העלמין בכנרת
המשפחה

שנת המלחמה בסמים

פרוסת ,נקניקיה' עם סוכר

מאת נתן רוזי

לפני זמן לא רב ביקרתי נרקומן תל־אביבי, הנזקק למנות קוקאין מדי כמה שעות. כשנכנסתי לצריף, בעיבורי דרום תל־אביב, נדהמתי למצוא בצריף הקטן את רעייתו ואת בנו. "אנחנו גרים כאן כמה שנים, כי אין לנו כסף לרכוש דירה. כל הכסף הולך לסמים", אמר.

בשיחה שהתפתחה בינינו סיפרה לי האשה, גברת נאה ומצודדת שגילה אינו עולה על 25 כי היא בת למשפחה מכובדת ועשירה מאוד המתגוררת בשיכון בבלי שהתאהבה בנרקומן, נישאה לו ומוחרמת על־ידי משפחתה. היא גרה עם בעלה בצריפון העץ הדולף בחורף, מטופלת בילד קטן וסובלת מקור.

סיפור האהבה הזה שב אלי השבוע, כשהכתבים לענייני משטרה בתל־אביב, נועדו עם אנשי מפלג הסמים ביחידה המרכזית, העוסקים כל ימות השנה במרדף אחר סוחרי סמים ואחר משתמשים בסמים קשים. החוקרים ציינו כי המשתמשים העיקריים בקוקאין הם אנשי החברה הגבוהה בעת האחרונה. גם העבריינים, הסבורים כי הסם משפיע מהר יותר מהרואין ומסמי־הזרקה אחרים. אף לא אחד מהחוקרים ציין כי אנשי החברה הגבוהה (לדוגמה, הנערה משיכון בבלי) מקיימים קשרים אמיצים ביותר עם אנשי הדרום (לא העבריינים) שמשתמשים בסמים. בפגישות ביניהם נרקמים יחסי ידידות ואהבה שמובילים לטקסי נישואין. האשה, אמנם, איננה נוטלת סמים קשים, אך היא מעורבת בו מאוד.

סגן־ניצב עמנואל (מנו) הכס, ראש מפלג הסמים ומי שהיה בעבר ראש היחידה "הסמויה" (או כפי שהיא נקראת: "מפלג עיקוב סמוי") יכול לזקוף לזכות המפלג שהוא עומד בראשו הצלחות לא מעטות בשנה האחרונה. באמצעות מחלק הסמים, בפיקודו של רב־פקד יוסף ג'ומעי, הצליח המפלג מכולו להגיע להשגים לא מעטים בחשיפת עברייני סמים קשים ועסקות־יבוא של סמים מחו"ל. חשיפת מקרים אלה מתאפשרת על ידי פעולתם של 44 בלשים מיומנים ברובם, העובדים שעות [illegible] של המשטרה שהם עברייני סמים או על ידי אזרחים חפים מפשע שמגלים אזרחות טובה ומתקשרים למשטרה. מידע נוסף מגיע ליחידה מתחנות המשטרה במחוז תל־אביב, על־פי פקודה של מפקד משטרת מחוז תל־אביב, ניצב גבי עמיר, אשר הורה לרכז את המאמץ בעניין המאבק בסמים בשטח המחוז. מידע על הברחות סמים מגיע מ"האינטרפול" וממשטרות בעולם המקיימות מגע ישיר עם משטרת ישראל.

ומעקבים, שהם לעתים ממושכים להלוטין. בסיומו של מבצע מצליח, מובאים החשודים לבית־המשפט, נעצרים וזמן קצר לאחר מכן מוגש נגדם כתב־אישום.

מעוך הסמים בו מטפלת היחידה הוא ענק. מדובר בהתייחסות לספקים בחו"ל, שכל אחד מהם עוסק בסוגים שונים, ועל כן גם היבוא מתבצע ממקומות אחרים לאיזור מחוז תל־אביב. החשיש מגיע ברובו המקרים מלבנון. ההרואין מגיע מהמזרח־הרחוק

תמיד פועלת נוסחה זו, שכן שהסודיות בתחום יבוא כה גדולה, עד שהספקים הגדולים מעדיפים להשאר אנונימיים לגמרי ולשמור על "מידור" גבוה, שאינו מחייבם להחשף בפני מישהו מאנשי הרשות המבריחה.

יש, כמובן, גם יבואנים־עצמאיים שאינם מוכנים לשתף פעולה עם בלדרים. יבואנים כאלה "קופצים" לחו"ל ושבים לארץ עם סם קשה בגופם. יש כאלה

פרסי (קוק "פרסי"), הנחשב לעידית בין עברייני הסמים הקשים הם מעדיפים אותו על כל הסמים האחרים.

אבל יש גם סמים זולים יותר ומיוחסים פחות. ניתן ברחוב הסמים התל־אביבי לרכוש מנות זולות של סם שערכן 50 שקלים חדשים ל־0.1 גרם (מנה), יש "מנות משופרות" שעולות 80 שקלים חדשים (למנה קוראים "חצי גרם" אף שמדובר בכמות קטנה מחצי גרם). המנות עטופות ניילון או נייר. כל מנה פואת כוללת הרואין מעורב בסוגי סוכר שונים. רוב העבריינים והסוחרים יודעים להבחין בין סם באיכות טובה, אבל יש מקרים שאפילו עבריינים מנוסים הולכים שולל אחר סוחר בזו"ל המוכר להם סחורה־גרועה או פגומה, ובעקבות כך מתקשים העבריינים בארץ למכור את הסם. העבריינים הקטנים מכתינים שמדובר בסחורה גרועה מאוד. מקרה כזה – מספר סגן־ניצב עמנואל הכס־אירע לחברי רשת־אסיאס, שרומו על־ידי מפיצים בחו"ל שמכרו להם סחורה פגומה והם נותרו עם כמות גדולה של סחורה ללא כל שימוש. פרטים אלה נודעו במהלך חקירה שערך המפלג מאז הקמתו בחודש בינואר 1983.

סגן־ניצב עמנואל הכס אומר כי לא נחשפו מקרים של בני נוער המשתמשים בסמים קשים, אך ידוע לחוקרים כי בני הנוער משתמשים בסמים קלים, יותר כחשיש ומריחואנה. המשטרה איננה מטפלת בבני נוער אלכוהוליסטיים משום שאין מדובר בעבירה על החוק. למרות כל אלה, פועלת במפלג הסמים יחידה מיוחדת העוסקת בחשיפת בני־נוער המשתמשים בסמים במהלך לימודים או מחוץ לחצר בית־הספר.

בשנה הקרובה מתכוון מפלג הסמים לפתוח במאבק בלתי־מתפשר נגד עברייני הסמים, וזאת בעקבות ההכרזה של מפכ"ל המשטרה על שנת 1987 כשנת המלחמה בסמים. לאור המחסור בכוח־אדם במשטרת ישראל בכלל וביחידה המרכזית בפרט, קשה לדעת האם השנה הבאה עלינו תהיה שנה שבה עברייני הסמים יתגנו או שמא הם יתפסו וישמו מאחורי סורג ובריח.

כמה עולה התפריט הזה, שרבים מוכנים לידרג בשבילו? הרבה. 120–150 דולר לגראם. ויש גם מנות יותר זולות ברחוב התל־אביבי: יש ב־50 ש"ח ויש משופר ב־80 ש"ח. סקירה, אולי תזכורת, של הנעשה בשוק הסמים בעקבות ההכרזה על „מאבק בלתי מתפשר"

האוקטיקה של המפלג כוללת תקיפה של תחנות סמים ברמת תחנות הרחוב, יבואני סמים גדולים, ומשתמשים בסמים הקשים. בסיום הפעולה האופרטיבית, קרי: התפיסה של החשודים, הם מועברים לחוליית התקירות של מפלג הסמים שחוקרת את החשודים ומעבירים את החומר לפרקליטות מחוז תל־אביב, המכינה כתבי־אישום נגד החשודים.

הקצין להביא ראיות מוצקות ככל האפשר, באולץ את אנשי מחלק המודיעין במפלג הסמים להעסיק סוכנים, מקורי־סוכן חשאי, שתפקידם להביא לחוקרים ראיות טובות להעמדתם לדין של עברייני־סמים "כבדים". מחלק המודיעין, בפיקודו של פקד דוד פרץ, כולל רכזי מודיעין שהם קציני־איסוף המפעילים את הסוכנים מהם בתחנות ובמחוז. תפקידו של מחלק המודיעין לקבל את המידע על סוחר בסמים ולהעבירו לפעולת ביצוע (מעצר או עיקוב) במסגרת [illegible]

ומתורכיה, הקוקאין מוברח מאמריקה־הלטינית דרך מערב־אירופה. היבואן – שנעזר לעתים במממן – מעביר את החומר לבלדר, שהוא בדרך־כלל חסר כל עבר פלילי כדי למנוע עיקובים או חשדות בגוף בעת שהגיע לנמל התעופה בן־גוריון. עם הגיעו של הבלדר לארץ מועבר החומר לסוחרים המפקיעים על מלאכת ההכנה של הסמים לחלוקה, ולאחר מכן העירבוב וההכנה, מועבר החומר למנהלי תחנות הסמים.

סגן־ניצב מנו הכס אומר, כי היבואנים יכולים להיות עצמאיים. בדרך־כלל מדובר בישראלים בעלי קשרים בעולם הסמים ואם ואין להם מממן, הם מחפשים אדם או איש עסקים שיהיה מוכן לממן עסקת סמים גדולה. הבלדר מקבל לידיו את החומר במדינת המוצא ומשחיל אותו לגופו או למזוודתו הכפולה ומגיע לארץ. הבלדרים הללו הם "עקב אכילס" בחקירת הסמים. כיוון שמדובר באנשים ללא עבר פלילי, קל יותר לרובב אותם בחקירה במהירות המשחילים לגופם [illegible]

המשחילים לגופם "נקניקיית ניילון" הכוללת סמים קשים במשקל של 200 גרם, משקל עצום. סגן ניצב מנו הכס אומר, כי בשנת 1983 נתפס עבריין כשבגופו 250 גרם סמים.

המחירים הם חלק חשוב בסחר הסמים. מתברר, כי גרם הרואין עולה לצרכן בישראל כ־120 דולר. קילוגרם הרואין יכול לעלות בחו"ל 35000 דולרים ובתאילנד 3500 דולרים. בבלגיה אפשר לרכוש רבע קילוגרם הרואין ב־8000 דולרים (32000 דולרים לקילוגרם) ואילו בתורכיה עולה קילוגרם הרואין 15000 דולרים. מתחשיב פשוט מתברר, כי אם מחירו של גרם הרואין לצרכן הישראלי 120־150 דולר מדובר ברווחים של מאות אלפי־דולרים שמשלשלים לכיסיהם סוחרי הסמים באיזור תל־אביב.

ברחוב התל־אביבי רווחים סוגים שונים של סמים. ההרואין תורכי ניתן בצבע חום והוא נועד לעישון (הרואה). ההרואין התאילנדי ניתן בצבע לבן והוא מיועד בעיקר להזרקה, יש גם קוקאין [illegible]

חן המקום

צבי אילן

עין־אפק

שמורה בלב המפרץ

לא צריך לנסוע למרחקים. זה קרוב, בלב מפרץ חיפה, סיפורו של נחל נעמן • ב־21 בפברואר – סיורים ללא תשלום במסגרת שבוע שמירת הטבע

שני קילומטר בלבד מצפון לקריית מוצקין, בצור שלום, פונה ימינה, מזרחה, כביש לשמורת אפק, המוחזקת בידי רשות שמורות הטבע, כל־כך קרוב, ממש בלב מפרץ חיפה, בלי צורך לנסוע למרחקים.

סיפורה של השמורה הוא סיפורו של נחל נעמן, שכאן הם מעיינותיו. היישוב העתיק שהשתכן בתל שלידו נקרא 'אפק', כמו מספר יישובים אחרים בארץ ששכנו ליד מעיינות־נחל, מקום שהמים הופקו מן האדמה, ומכן השם. נחל נעמן זורם בצורה משונה במקצת – במקום לפנות היישר מערבה, לים הסמוך, הוא פונה צפונה, בצד רצועת התולות, שאותה לא הצליח להבקיע, וסמוך לתל־עכו, פונה, מעבר לרצועת התולות, אל הים, ונשפך אליו מדרום לעיר עכו. התל הוא נקודת התחלה טובה לטיול בשמורה. שרידים רבים של אפק (יהושע י"ט, ל. שופטים א, ל"א) אין במקום, אך תצפית יפה על הנעמן והמפרץ בכללו יש ויש. לאחרונה נערכה בתל חפירת בדיקה קטנה, בה נחשפו במקום שרידים מהתקופה הביזאנטית.

היוונים קראו לנחל על־שם האל בעל, בלוס בלשונם, ולא מכבר פירסם פרופ' יעקב משורר את העובדה שיש מטבע של עכו שהמאה הג' שעליה תנין ומתחתיו המלה 'בלוס', נהר שגם בו היו תנינים, כך מתברר. הנהר קשור בסיפורים מיתולוגיים, על אודות הרקולס, וכן קשורה בו המצאת יצירת התכת הזכוכית. בקיצור: נחל עתיר זכויות היסטוריה. מימים קדומים ניצלו אנשים את מימיו לצורך השקיה והפעלת טחנות. היות שהנחל נובע בשטח מישורי, צריך היה לאגום את מימיו ולהפילם לצורך יצירת כוח. על המים הנאגרים היו מאבקים גדולים בתקופה הצלבנית.

אם נרד עתה לשמורה, אל המבנה הגדול שבה, נעבור בדרכנו את הסכר הגדול שהוקם לאיגום המים, לא פחות משש מאות עשרים וחמשה מטרים אורכו. המבנה הוא טחנה מהתקופה הצלבנית, ואולי אף קודם, שהיו בה חמש יחידות טחינה. ניתן לראות באולם שלה והמקום משמש כאתר־הנצחה לבני קרית־ביאליק שנפלו במלחמות ישראל) ותוכנית אור־קולית על תולדות המקום לדורותיו. מהטחנה ממשיך השביל מזרחה והנה ראה זה חדש – על אחת מתעלות הנעמן שם הונחו שני גשרי עץ שהשביל מוליך מעליהם ומוביל אל בריכת הנעמן שהועמקה, ויש בה שפע צפורים וצמחיה.

משם ממשיך השביל לרגלי התל. יש בו עתה פריחה עונתית של כלניות בצבע סגול, לבן ומעט אדום. בסביבה תראה שמתחילים בפעולות בנייה, אל תיבהל – הרשות בונה כאן פינות לפעילות יוצרת של תלמידים – מלאכות של תוצרי ביצות – מחצלות, כלי חרס, אפיית פיתות.

מהטחנה יש שביל ודרך שאורכם 8 ק"מ, לאלה שזמנם וכוחם עימם. אך אפשר לעשות רק את החלק הראשון – עד לבריכת הדגים הראשונה של קיבוץ אפק, מרחק כחצי ק"מ בלבד. יש שם שפע של עופות – אנפיות, ברווזים, תמירונים, שיקשקים ואנפות. מי שרוצה עוד ועוד עופות יכול להמשיך בדרך העפר לאורך הבריכות, עד לגשר המעבר שליד כפר מסריק, ושם ללכת מעט צפונה לעין נמפית, בריכה מים גדולה טבעית, ובה צמחיית גדות נחלים. מי שלקח את האופציה הקצרה יכול לחזור לאחר בריכת דגים אחת או שתיים.

בעשרים־ואחת בפברואר, במסגרת שבוע שמירת הטבע, ייערכו סיורים ללא תשלום במסלול עין אפק – עין נמפית. כוונת הרשות, כך מסרה לי הדוברת שלה, להראות את תמורות נחל נעמן מצד אחד, ומצד שני – להפנות את תשומת־הלב ולהתריע על זיהומו בגיבוב איזור התעשיה 'מילואות'.

שמורת עין־אפק פתוחה בשעות 8–4, בערבי שבת וחג, 8–3. יש בשמורה שירותים, מזנון ומתקני פיקניק.

בסגנון קלאסי
מערכות קפה ותה
כוסות
ספלי קרמיקה
סטים לעוגה
אביזרי מטבח

אופנה לונדונית
סריגים
חליפות
מעילים סקוטיים
חצאיות
ז'קטים
מכנסים
חולצות
שמלות
גרביים

לבני נשים
כותנות לילה
תחתונים וחזיות
פיג'מות
חלוקים לשינה
טרנינגים
שמלות מארחות

מלונדון באהבה
שמיכות
מגבות
תמרוקים
קישוטים
מזכרות
צעצועים ומשחקים
תה אנגלי
קפה
ממתקים והצעות מיוחדות
הפתעות ללונדון

12 טיסות ללונדון
12 טיסות ללונדון BRITISH AIRWAYS
עם יוגרל בין הקונים ברשת
בכל יום טיסה (ללא מסים)
כרטיס בלונדון
סיורים רשות התיירות BTA
מתנת רשות התיירות הבריטית
הופעת השלישיה הסקוטית

20% הנחה
על כל מוצרי בריטניה
בכל מוצרי היוקרה St Michael Marks & Spencer
עד 10.1.87

הפתיחה שבת 10.1.87,
במוצאי שבת
בכל בתי הכל-בו וב"סנט מייקל", בקניון איילון
הפתעה
מתנה על כל קנייה מעל 50 ש"ח

שבועיים בריטניה
11.1.87-23.1.87

במשביר לצרכן
פרסום הדשת

האגודה הישראלית לבעיות הפרלמנטריזם

הענקת פרסים ומלגות

לשנת התשמ"ז — 1987

האגודה הישראלית לבעיות הפרלמנטריזם תע־ניק בשנת התשמ"ז–1987 פרסים ומילגות בעד עבודות בנושאים פרלמנטריים.

הפרסים יוענקו בעד עבודות סימינריוניות, עבודות גמר ועבודות מחקר, בנושאים פרלמנטריים.

האגודה תהיה רשאית לפרסם את העבודות שבעדן יינתנו הפרסים או המילגות.

לשנת התשמ"ז – 1987 נקבעו 2 פרסים, בסכום של 2,000 שקל ושל 1000 שקל; ו־2 מילגות בסכום של 750 שקל כל אחת.

הזוכים בפרסים ובמילגות ייקבעו ע"י ועדת הפרסים והמילגות, שחבריה לשנת התשמ"ז – 1987 הם: מר ברוך אזניה, מר מרדכי בר־און, פרופ' עמנואל גוטמן ופרופ' י. ה. קלינגהופר.

את הבקשות יש להגיש לא יאוחר מ־31 במאי 1987.

פרטים ותנאי הענקתם של הפרסים והמילגות נקבעו בתקנון אשר ניתן לקבלו, יחד עם טפסי בקשה, על פי פניה בכתב אל האגודה הישראלית לבעיות הפרלמנטריזם, משכן הכנסת, ירושלים, מיקוד 91999.

מושב רועי
בבקעת הירדן

קולט משפחות
עד גיל 35

למרטים נא לפנות לועדת הקליטה:
לולי – 02־941842 שלמה – 02־941785
יואב – 02־941895 סיון – 02־941784
או למזכירות מושב רועי בין השעות 8.00 – 13.0
טלפונים 02־941744 02־942086

מפעלי העמק

מודיעים על שינוי מספרי הטלפון והתקנת קווים ישירים, החל מהיום 9.1.87 כדלהלן:

מספר הטלפון של המרכזיה	065–44777
מספר הטלפון של מנכ"ל המפעלים	065–44794
מספר הטלפון של מזכיר המפעלים	065–44797
מספר הטלפון של גזבר המפעלים	065–44796
מספר הטלפון של מנהל בדי העמק	065–44792
מספר הטלפון של מפעל הקפואים	065–44750
מספר הטלפון של מידע העמק	065–44716
מספר הטלפון של מזכירות העמק	065–44798

אנו מודים ל"בזק" על ביצוע העבודה

„בזר שטיחים" אשר
רח' דיזינגוף 184 ת"א

המרכז לשטיחים פרסיים וסיניים!!!

למכירה: שטיחים פרסיים סיניים בוכרה בלוצ'סטן קווקז קשמיר אפגן ושטיחים טורקיים.

שטיחים עתיקים!!

ושטיחים במחירי הזדמנות!!!

„בזר שטיחים" אשר
ת"א דיזנגוף
184 טל' 243598
190 טל' 234580

לאשר תירוש
לאביעזר דרורי
לרבקה מטוס
לשושנה ליבמן
לנחמה איזנשטיין

במלאות 65 שנה

למושב כפר יחזקאל

שפע ברכות

בהגיעכם לגיל 90

מי יתן ועוד תאריכו חיים ותשרו עלינו מרוח החלוציות והעבודה.

מאחלים: **בית כפר יחזקאל**

זמני הדלקת נרות
שישי
ירושלים – 4.14
תל־אביב – 4.33
חיפה – 4.22
מוצ"ש
ירושלים – 5.32
תל־אביב – 5.29
חיפה – 5.30

פרשת השבוע
ט' בטבת תשמ"ז – פרשת ויגש

מנת דם חיים לאדם

זכור!
תרומת דם אחת מקנה ביטוח דם שנתי למשפחתך ולך.

לתרומת דם פנה לסניף מגן דוד אדום הקרוב.

مكبرة من الأصل

עליות שערים ושיפור באוירה

ההתקדמות בדיונים הכלכליים הביאה לאופטימיות

מאת שמואל רוזנבלום •

הפירסומים האחרונים בנוגע לסיום אפשרי בקרוב של התוכנית הכלכלית תוך הסכמה בין גורמי המשק השונים הביאה במישרין לשיפור באווירת המסחר בשוק המניות.

שיפור זה מצא ביטוי בביקושים נאים למרבית ני"ע ובעיקר במניות הבכורות שזכו לעליות שערים נאות. חלק מפעילי השוק, שהתייאש בתחילת השבוע מהאפשרות לשוק מניות חיובי לאור הסתבכות בדיונים הממשלתיים, העריך אתמול שטובים סיכויי התוכנית להתבצע בקרוב ולפיכך ניסו אתמול הפעילים להגדיל פרופורציות במניות. הערכות כלליות שנשמעו מפי מקורבי השוק עסקו בנבואות אודות שוק מניות חיובי ביותר במידה ואכן תושג רגיעה במשק. חלק מהפעילים החושש עדיין מאפשרות ביצוע פיחות, המשיך להצטייד במניות הבנקאיות שבהסדר ששערן עלה בממוצע באחוז וחצי, תוך ביקושים נאים.

במניות החופשיות והקלילות נמשכה מגמה מעורבת יותר אך תוך נטיה בולטת לעליות. פרשני השוק מעריכים שימי המסחר הראשונים בתחילת השבוע הקרוב עשויים להיות חיוביים בכהותם ולהחזיר מעט מהאופטימיות שציפו לה במהלך חודש ינואר. בניגוד לימי המסחר הקודמים הורגשה אתמול פעילות חיובית בלידוד כצד חלק מקרנות הנאמנות.

נעצר "המזקי" בים המלח +3.6%

הכותרת עשויה להצביע על מינוח גיאולוגי כלשהו אך הכוונה כמובן למניות ים המלח. לאחר שבועיים של ירידות שערים קבועות ושחיקה ניכרת נעצרה מגמת הירידה במניות ים המלח. אתמול נרשם לים המלח עודף ביקוש נאה של כ־15,000 ע.נ. כתבנו במדורנו שלשום שלדעתנו אין "הימור" רב ברכישת מניות ים המלח לפרק זמן ארוך. קשה להגדיר עדיין בשלב זה את קביעתנו כנכונה אך נראה שהסוף הגבלם מסמל כבראה (שינוי לפחות זמני) במגמת המסחר.

התעוררות במניות פרוייקטים – ברמון וקבלנים

חלק ממניות הפרוייקטים זכו אתמול לעדנה מחודשת או מתמשכת בעיקר על רקע עסקאות מחוץ לבורסה. למניות ברמון 5 נרשם עודף ביקוש גדול ועליית שער. למניות מרכז הקבלנים הופיע שוב ביקוש גדול תוך פעילות ערה. באחרונה נפוצו שמועות בבורסה שהרוכש הגדול במניות מרכז הקבלנים הינו ה"ה גיורא גזית לשעבר מנכ"ל בנק הפועלים. שמועות אלו לא זכו לתגובה ממקורות בדוקים. ראוי לציין שמניית הקבלנים אינה דווקא מני"ע בעלי השווי הכלכלי "הסביר" בשוק אלה להפך לחלוטין. למניות אברין 5 כהן נקלטו "יפה" הצעים בשבוע האחרון נרשם הפעם עודף ביקוש סביר. גם במניות תרו, כהן היו תנודות חדות באחרונה נרשם עודף ביקוש סביר.

מגמת איסוף בסקאנדיה ובעפר ופלע

מניות חברת סקאנדיה נסחרות באחרונה במגמת איסוף סחורה ברורה תוך גידול בנפח המחזורים והעסקאות. שמועות בורסאיות טוענות שצפוי בסקאנדיה מאזן חיובי כבראה. במניות עפר ופלע ששערן נשחק בכ־50% בחודשיים האחרונים מתבצעת מגמת איסוף סחורה בולטת תוך רישום נפח עסקאות גדול יחסית. תופעת איסוף סחורה נרשמת במניות תאת 5 בעיקר על רקע כלכלי כבראה ובעקבות ציפיות להנפקת חברה הבת בארה"ב.

פעילות בבכורות

ביקושים נאים נרשמו למניות: חיפה כימיקלים, דיסקונט השקעות, חברה לישראל 5, פריון, פולגת ונוספות. עיקר הביקושים בא כאמור עקב נסיונות להגדלת פרופורציות בתיקי ההשקעות. סביר להניח שבקרוב תחול "רגיעה" בעליות השערים בבכורות והעליות תעבורנה מעט למניות הקלילות ולפרוייקטים. באחרונה מורגשת התעוררות במניות הקשורות לקונצרן דיסקונט, ומקורבי השוק מעריכים שלאחר עליות השערים בדיסקונט השקעות יגיע תורה של מניית אי־די־בי. פיתוח כבראה, מניות הבינלאומי עלו ב־2.7%, דלתא גליל עלו ב־3.2%, ביקוש גדול נרשם באלרון, מניות פקר פלדה עלו ב־6.4%. עליה נאה של 4% נרשמה במניות אלרון. מניות פקר פלדה . עלו כ־8.5% לאחר פעילות ערה באחרונה. הצעים במניות ברוך נפסקו ועודפי הביקוש בברוך הביאו לעליית שער של כ־5%. נמשכה פעילות נאה בעלית תוך עליית שערים "קבועה" באחרונה. מניות פועלים ובל"ל בסקטור הבנקאיות עלו כאמור ב־1.5% בביקושים גדולים יחסית. מגמת המסחר החיובית אתמול נתנה "השראה" לסוחרי הבורסה הבאמינים בהמשך חיובי בזמן הקרוב.

הודעות הבורסה

תקציב הבורסה – נושא תקציב הבורסה שעורר מורת רוח בקרב חלק מחברי דירקטוריון הבורסה, נדחה לדיון בישיבת דירקטוריון הבורסה הבאה, במקום ביום הדיונים אתמול.

גליל טכנולוגיות – המסחר במניות החברה הופסק עד לתאריך 4.2.87 בעקבות הצעת הרכש של ישום.

מלונות הירדן – החברה מכרה בתאריך 31.12.86 59,000 ע.נ. מניות מלונות הירדן.

לפיש – בעלי עניין בחברה ה"ה אריה לוי ופנחס ריגנר מכרו במניות לפיש במהלך חודש דצמבר 86.

אפיק – מדירקטוריון החברה פרשו ה"ה יוסי חכמי ואיתמר בורוביץ נציגי חברת הפניקס. במקומם מונו כדירקטורים באפיק: יאיר פיקס – מנהל הכספים בקרן השמר הצעיר, ה"ה מנחם וינברג השותף במשרד רו"ח חלקו – וינברג בע"מ, ניסים גלעם – סמנכ"ל בבנק כללי בע"מ, וה"ה עו"ד יאיר מינטוס וראובן בורוקובסקי. מהדירקטוריון הקודם נותרו יהודה דיסאפל וחיים רובשני שישמש כיו"ר. כזכור השינויים באפיק הינם על רקע נפילת חברת פים.

פולגת – יצאו ב־1986 ביותר מ־100 מיליון דולר, 90 אחוז מזה לבריטניה וארה"ב, בהשוואה ל־82 מיליון דולר בשנת 1985.

תשואות הבנקאיות שבהסדר

בל"ל 14.21%, פועלים ע"ש 14.17%, אי.די.בי. רג' 14.22%, דיסקונט א' 14.24%, מזרחי ע"ש 14.46%.

סיכום התפתחות קרנות הנאמנות ב־1986

חברת הייעוץ "מיטב" הכינה דו"ח בנוגע לתעשיית קרנות הנאמנות במהלך שנת 1986. להלן עיקרי הדו"ח:

א. סך נכסי קרנות הנאמנות 2.324 מיליארד ש"ח לערך.

ב. בשנת 1986 נרשמה עליה בשיעור 34.3% בנכסי הקרנות וזהו עליה ריאלית של 11.9%.

ג. עליה קלה בנתחי השוק של הפועלים, הבינלאומי, מזרחי וברוקרים פרטיים לעומת כירסום וקיטון לבל"ל לדיסקונט.

ד. השינוי הבולט בהרכב ההשקעה של הקרנות מצא ביטוי בגידול בצמודי מדד ובמניות, ופחות במט"ח.

לפניכם פירוט כללי של תיק ההשקעות בקרנות הנאמנות לפי יועצי "מיטב":

אפיק ההשקעה	31.12.86	31.12.85	31.12.84	21.12.83	31.12.82
צמודי מדד	37	33	43	59	35
מט"ח	10	17	20	18	7
בנקים בהסדר	26	28	24	9	18
מניות	18	13	13	14	40
פיקדונות נזילים	9	9	0	0	0

• המנתב הינו יועץ השקעות.

שערי קרנות נאמנות

הקרן	היחידה	הפדיון
אב	4494.77	4430.99
אבוקה	406.31	399.56
אגוז	211.62	207.49
אדיר	1426.65	1398.42
אדום	2113.39	2072.59
אופיר	1730.56	1696.71
אור	398.35	390.13
אורין	146.02	143.12
אורלי	232.39	230.67
אורן	682.80	669.50
אייל	3407.58	3340.57
איילת	4357.38	4263.88
אירים	4405.22	4385.04
איתן	636.48	623.61
אלון	535.73	524.60
אלמוג	622.76	610.65
ארז	555.62	544.94
אש	133.07	132.47
אשל	172.88	169.51
אתרוג	207.82	205.79
ברזלון	2093.44	2053.00
ברוש	452.40	443.46
ברק	448.76	439.76
ברקת	787.12	785.36
גביש	1273.19	1248.53
גבע	934.14	920.25
גורן	651.21	638.66
גיא	8500.22	8374.24
גיל	2713.05	2661.57
גלית	548.97	540.29
דוכיפת	544.00	540.73

הקרן	היחידה	הפדיון
הכימית	606.30	594.42
הלב	201.21	196.95
הצוק	1325.82	1299.39
התוך	230.91	226.52
דליה	458.22	449.98
דרור	384.68	377.48
דקל	350.26	343.90
הדס	338.64	335.44
הד	451.12	442.70
זהבית	2701.61	2645.35
זהר	17872.15	17687.00
זיו	16651.11	16404.87
זמיר	829.75	813.72
חוזית	134.29	131.36
חליפין	128.78	128.25
חלמיש	584.90	582.06
חן	121.96	121.47
טוטו	1240.27	1212.30
טל	4666.58	4611.99
יובל	732.41	718.45
יהלום	1927.75	1890.05
ישורות	368.35	365.61
ישרה	606.33	593.29
כוכב	978.40	959.58
כזל	121.40	119.02
כלנית	509.42	500.33
כספית	655.01	651.63
כרמל	127.96	125.38
כתר	1001.86	982.54
להם	3944.92	3868.85
למשקיע	105675.5	103732.15

הקרן	היחידה	הפדיון
לפיד	329.95	323.61
לקט	1582.50	1555.49
לשם	887.39	882.85
מבחר	1090.00	1068.59
מבטח	3136.64	3107.00
מגד	209.52	206.49
מגדל	2952.14	2923.76
מגל	686.05	673.39
מור	1516.20	1494.56
מורן	783.63	776.19
מטח	25705.54	25179.21
מיטר	811.62	795.52
מסוף	3606.06	3536.17
מעיין	687.40	674.12
מקשה	917.39	913.18
מרגלית	1155.17	1130.67
מרווח	302.15	301.73
מרום	1066.77	1045.76
נוגה	23788.55	23436.18
נטיף	783.20	779.83
נמל	437.16	428.23
ניל	5278.39	5194.97
סביון	516.36	506.79
סגולה	124.79	122.34
סלע	902.33	897.83
סנבית	641.24	628.70
ספיר	695.34	686.16
ספיר	507.71	507.71
עדיף	761.30	752.56
עדית	2012.92	2003.20

הקרן	היחידה	הפדיון
עידן	6550.54	6435.86
עמבר	1139.88	1114.71
ענת	2173.81	2151.54
עתרי	590.61	582.82
פרמון	135.42	132.81
פ"א	1382.58	1355.56
צבר	518.23	507.99
צבעית	582.49	575.35
צוק	107.63	107.65
צמיד	922.17	905.02
צמיחה	7138.41	7036.80
צמרת	1611.18	1579.08
קלע	1920.85	1911.25
רובית	16073.27	15924.95
רימון	110.53	110.50
ריעות	618.69	607.81
רקפת	687.66	675.11
שבים	715.35	706.65
שהם	851.69	844.08
שירה	360.92	358.24
שמיר	534.65	528.09
שנהב	735.94	725.58
שסק	720.20	702.73
שקד	168.70	165.39
תאנה	212.90	210.87
תדהר	461.75	459.45
תירוש	458.42	452.86
תמר	201.57	197.73
תמרה	185.36	184.01
תרשיש	1330.49	1306.81
תשרי	429.45	425.37

שערי אגרות חוב

שערי המניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר ההצמדה

כלולים בהסדר הצמדה

בנקים למשכנתאות

מוסדות מימון

ביטוח

מסחר ושרותים

מסחר

שרותים

מלונות ושרותי תיירות

מחשבים ושרותי מחשב

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

תעשייה

מזון וטבק

טקסטיל והלבשה

מתכת ומוצריה

חשמל אלקטרוניקה ואופטיקה

מוצרי בניה

כימיה, גומי ופלסטיק

עץ ומוצריו,נייר ודפוס

תעשיות שונות

השקעות תעשיה

חברות להשקעה

השקעה ואחזקה

מחקר ופיתוח

דלק ונפט

נסחרות במט"ח

שערי מטבע חוץ ביום 8.1.87

המטבע	השינוי	בנקנוטים לאומי קניה	בנקנוטים לאומי מכירה	בנקנוטים הפועלים קניה	בנקנוטים הפועלים מכירה	בנקנוטים דיסקונט קניה	בנקנוטים דיסקונט מכירה	העברות והמחאות לאומי קניה	העברות והמחאות לאומי מכירה	העברות והמחאות הפועלים קניה	העברות והמחאות הפועלים מכירה	העברות והמחאות דיסקונט קניה	העברות והמחאות דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	+0.006	1.45	1.52	1.44	1.51	1.44	1.50	1.4778	1.4962	1.4773	1.4957	1.4758	1.4944	1.4859
1 מארק גרמני	+0.003	0.75	0.79	0.75	0.79	0.75	0.79	0.7665	0.7760	0.7662	0.7758	0.7650	0.7746	0.7701
1 ליש"ט	+0.007	2.12	2.23	2.13	2.23	2.13	2.23	2.1709	2.1979	2.1676	2.1947	2.1716	2.1989	2.1839
1 פרנק צרפתי	+0.001	0.22	0.24	0.22	0.24	0.22	0.24	0.2299	0.2328	0.2295	0.2323	0.2294	0.2323	0.2312
100 ינים יפאניים	+0.002	0.92	0.96	0.92	0.96	0.91	0.96	0.9335	0.9452	0.9316	0.9432	0.9321	0.9438	0.9375
1 גולדן הולנדי	+0.002	0.67	0.78	0.67	0.70	0.66	0.70	0.6785	0.6870	0.6789	0.6874	0.6777	0.6862	0.6822
1 פרנק שוויצרי	+0.005	0.90	0.94	0.90	0.94	0.89	0.94	0.9133	0.9247	0.9120	0.9234	0.9109	0.9224	0.9175
1 כתר שוודי	—	0.21	0.22	0.21	0.22	0.21	0.22	0.2177	0.2205	0.2176	0.2203	0.2175	0.2203	0.2191
1 כתר נורבגי	—	0.20	0.21	0.20	0.21	0.19	0.21	0.2000	0.2025	0.1998	0.2023	0.1987	0.2022	0.2011
1 כתר דני	+0.001	0.20	0.21	0.20	0.21	0.19	0.21	0.2030	0.2045	0.2025	0.2050	0.2019	0.2044	0.2032
1 מארק פיני	+0.001	0.30	0.32	0.30	0.32	0.30	0.32	0.3091	0.3129	0.3088	0.3127	0.3087	0.3126	0.3111
1 דולר קנדי	+0.005	1.06	1.11	1.06	1.11	1.05	1.11	1.0779	1.0913	1.0785	1.0918	1.0782	1.0896	1.0838
1 דולר אוסטרלי	+0.004	0.91	1.00	0.94	1.02	0.95	1.02	0.9813	0.9935	0.9787	0.9909	0.9802	0.9825	0.9867
1 ראנד דרא"פ	+0.002	0.45	0.54	0.47	0.70	0.43	0.61	0.6872	0.6957	0.6887	0.6953	0.6853	0.6939	0.6904
10 פרנקים בלגיים	+0.001	0.36	0.37	0.35	0.37	0.35	0.37	0.3622	0.3667	0.3667	0.3712	0.3667	0.3713	0.3693
10 שילינגים אוסטריים	+0.002	1.07	1.12	1.07	1.12	1.06	1.12	1.0858	1.0993	1.0846	1.0982	1.0867	1.1004	1.0918
1000 לירטות איטלקיות	0.009	1.06	1.12	1.06	1.12	1.06	1.12	1.0844	1.0979	1.0852	1.0988	1.0839	1.0975	1.0896
1 אקו (ECU)	—	—	—	—	—	—	—	1.5827	1.6094	1.5851	1.6049	—	—	1.5850
1 דינר ירדני	+0.016	4.80	4.33	4.03	4.28	3.99	4.22	—	—	—	—	—	—	4.2200
10 לירות לבנוניות	+0.001	—	—	0.15	0.16	0.14	0.19	—	—	—	—	—	—	0.1857
1 לירה מצרית	+0.005	0.75	0.80	0.72	0.76	0.74	0.79	—	—	—	—	—	—	0.7958

לבאר־שבע „תיאבון" להנחיל הפסד נוסף לבית"ר ירושלים

מאת ברוך הגן

קבוצת הפועל באר־שבע, היחידה שגברה על בית"ר ירושלים במשחקי הליגה, מקווה להיות „הסוס השחור" של הירושלמים. הבאר־שבעים יארחו את מוליכי הליגה, הפעם במסגרת גביע הטוטו, מתוך כוונה לשחזר את נצחונם הביתי מלפני כחודשיים.

יציאת נבחרת הנוער לניו־זילנד תאפשר למפעל הטוטו לסתום את החור, שנוצר בליגה, ותעמיד בפני השחקנים אתגר חליפי. הפועל פ"ת, מחזיקת הגביע, תתארח במסגרת בית א' אצל מכבי נתניה, המגלה שיפור ניכר ביכולתה, ואילו בני־יהודה תארח „דרבי" מעניין עם הפועל ת"א.

בבית ב' תארח הפועל כפ"ס את מכבי חיפה ובית"ר נתניה תתמודד עם שמשון המצליחה.

בבית ג' מועמדת בית"ר ת"א לגבור על מכבי יבנה ואילו מכבי פ"ת ומכבי ת"א ינהלו קרב צמוד.

הקרב בבאר־שבע יהווה „חצי מנה" בבית ד' וההשלמה תהיה במאבק בין הפועל לוד למכבי יפו.

ירושלמי אוהנה

בית א'

הנצחון בשבת האחרונה במסגרת הליגה הוכיח, כי משהו זז אצל מכבי נתניה. המאמן זאב ולצר יבקש להכות על הברזל החם ויריץ את ההרכב המצליח שלו גם מול הפועל פ"ת. סיכויי הנתנייתים נראים עדיפים.

להפועל ת"א אין, אולי, יומרות גדולות במפעל הזה, אולם כשמדובר בקרב עירוני היא תעשה מאמץ להצליח. לאור ההרכב החסר של [illegible] ניתן להמר על איזון בכוחות.

בית ב'

כפ"ס כבר גברה העונה על מכבי חיפה ויש לה מניות בבכורה גם בעימות השני. תחזית זו מתבססת על היתרון הביתי של הכפר־סבאים, כמו גם על [illegible] הכללית של „החיפאים".

בית"ר נתניה [illegible] של השמשונים, המגלים [illegible] במגרשים זרים.

בית ג'

התיקו של מכבי פ"ת בחיפה מרמז על שינוי מגמה בקבוצה זו. כדי שתוכל לנצח, חייבת המארחת להמר גם על ההתקפה מול הגנה חזקה של מכבי ת"א. שקול.

בית"ר ת"א משחקת טוב למדי והיא תוכל לתרגם יתרון ביתי לנצחון על קבוצה אפורה כמכבי יבנה.

בית ד'

בבאר־שבע מצפים להתעוררות של הקבוצה המקומית מול הלהיט העונתי. בית"ר ירושלים מהווה אתגר גדול בכל מסגרת ואטרקציה לקהל. יש, איפוא, למקד את ההתעניינות בבירת־הנגב. קרב פתוח לכל התפתחות.

סדרת הנצחונות הנאה של הפועל לוד מעניקה לה עדיפות על מכבי יפו. לוד תוכל לטעון לבכורה בבית הזה אלא אם תגלה ריפיון מפתיע.

הנוער: מחר ההתכנסות והאימון המסכם בשפיים

מאת אשר גולדשלגר

נבחרת הנוער תתכנס מחר בצהריים בשפיים לקראת יציאתה מחר בבוקר לאוקלנד, ניו־זילנד, לשם השתתפות בטורניר הקדם־עולמי בכדורגל.

ראשי התאחדות לכדורגל פנו אל הנהלות הקבוצות בבקשה שלא לשתף את הנערים במשחקי סוף השבוע, בגביע הטוטו בלאומית ובמחזור ה־15 בארצית, כדי למנוע סיבוכים של הרגע האחרון.

אם בכל זאת ייפגע אחד מ־18 שחקני הסגל יצורף אחד מהארבעה שנותרו ערב טורניר הנוער. בשבת, בשעה 15.30, יערוך המאמן גיורא כהן אימון אחרון בארץ.

18 השחקנים: לביא קוניטצקי, גיא שרעבי, אלעד קדח, יצחק לוי, תמיר דניאל, רוני לחוז, דורון ביטון, משה איזנברג, יאיר סברוטי, טל בראל, אלון חזן, דן רבינוביץ, בני קודשוילי, אליאור ברנס, איתי מרדכי, שחר בראל, פני בסון ושלמה ממן.

במשלחת ייצאו אריה קרמר (יו"ר), שלמה סופר, המאמן גיורא כהן, המנהל אברהם בנרודי, השופט עובדיה בן־יצחק, ד"ר מרק רוסנובסקי והמעסה שמואל רוזנבוים.

חיפה תבקש להשיג מחר את החצי הראשון של התואר

מאת שמואל מל

בליגה הארצית תוכתר מחר אלופת החורף. ארבע קבוצות לוטשות עיניים לתואר זה. המועמדת בעלת הסיכויים הטובים ביותר היא המוליכה, הפועל חיפה, שתארח בביתה את הפועל טבריה.

שלוש יריבותיה במאבק הצמרת יוצאות למשחקי חוץ במחלס לא קלים. הפועל חדרה, השניה בדירוג תתארח אצל הכח ר"ג בוינטר. הפועל יהוד, תרדים כדי לשחק מול סוגרת הטבלה הצמאה לנקודות, הפועל דימונה. הפועל צפרירים חולון, מעודדת מנצחונה באמצע השבוע על הפועל ים, תתארח אצל מכבי רמת־עמידר.

משחק מעניין אחר, לו עשויות להיות השלכות על הצמרת בהמשך, יפגיש בבירה את הפועל ירושלים עם מכבי שעריים, שתי קבוצות שנחלו אכזבה במחזור האחרון.

הפועל עכו תארח את שכנתה בית"ר נהריה, בית"ר רמלה תשחק בבית עם הפועל ר"ג והפועל מרמורק תארח את הפועל בית־שאן.

עכו – בית"ר נהריה

מפגש בין שתי שכנות מבחינה גאוגרפית הממוקמות משני עברי הטבלה. עכו בחלק העליון תנסה לנצל את יתרונה [illegible] שלוש נקודות למאונה. נהריה, מתחת לקו האדום, שאבה עידוד מנצחונה במחזור האחרון ותעשה הכל כדי להפתיע. סיכוייה לכך קלושים.

התחזית: נצחון לעכו.

הפועל חיפה – טבריה

המוליכה מחיפה רוצה לסיים מחצית עונה בפסגה. לכן לא תסמוך על יריבותיה למאבק ותלך על נצחון. מול הטבריינים שאיבדו הרבה מיומרותיהם תהיה מלאכתם קלה יחסית. טבריה, עם מאמן חדש, תנסה כמובן לשבש את תכניות ההכתרה של חיפה, אך לא תצליח כנראה במשימתה.

התחזית: נצחון לחיפה.

הפועל ים – שעריים

כיצד ישפיע ההפסד על הירושלמים, באמצע השבוע, לאחר שבעה נצחונות רצופים? זו השאלה שתעמוד למבחן שעה שחניכיו של פייגנבויים יארחו את שעריים. על הנייר עדיפים סיכויי המקומיים, אולם הם יצטרכו להתגבר לא רק על עצמם אלא גם על קבוצה שהחליפה מאמן לאחר סידרת כשלונות. צפוי משחק שקול עם יתרון קל לירושלמים.

התחזית: תיקו ומעלה לים

רמת־עמידר – צפרירים

כדי להישאר בתמונה חייבת מכבי רמת־עמידר לזכות במלוא הנקודות. אלא שהיא תתקל בקבוצה שאפתנית שהתקרבה באמצע השבוע לכדי שלוש נקודות מהמקום הראשון. לאור יכולתם של החולונים הם נראים בשלים יותר לנצחון. כנראה שגם יזכו בו.

התחזית: נצחון לחולון.

הכח ר"ג – הפועל חדרה

מאבק קצוות. חדרה השניה בטבלה, המפגרת רק בנקודה אחרי המוליכה, בודאי לא תרצה לאבד נקודות בשלב בה קריטי של המירוץ. אולם להכח אין אפשרות למתנה [illegible] לכן עשוי להתפתח מאבק מרתק עם יתרון לאורחים על פי הישגיהם עדיפים.

התחזית: נצחון לחדרה.

בית"ר רמלה – הפועל ר"ג

מפגש בין שתי קבוצות הממוקמות באיזור המסוכן ממנו אפשר לנשור לליגה נמוכה יותר. אין הבדלים גדולים ברמת שתי היריבות, לכן תהיה לביתיות השפעה על התוצאה. רמלה תנסה לנצל יתרון זה כדי לסיים לפחות חצי עונה רחוק מאיזור הנשירה.

התחזית: נצחון לרמלה.

מרמורק – בית־שאן

עוד מאבק בין שתי קבוצות שעיקר מעייניהן נתונים לבריחה מהתחתית. בית־שאן לפחות על פי המצב בטבלה טובה יותר, אולם למרמורק יתרון ביתיות והיא בודאי לא תרצה לשמוט אותו. המקומיים יזכו קרוב לוודאי בשלוש הנקודות.

התחזית: נצחון למרמורק.

דימונה – הפועל יהוד

מפגש קצוות נוסף בו תארח סוגרת הטבלה את המדורגת במקום השלישי. על פי כל התיאוריות צריכה יהוד לחזור הביתה עם נצחון מול קבוצה שבמאונה נצחון בודד עד כה. אולם הדימונאים המועמדים לירידה, ירצו לסיים את חצי הדרך בהפתעה. ביום טוב הם מסוגלים לכך.

התחזית: תיקו ומעלה ליהוד.

בליגות א'

● צפון: הפועל טייבה – מכבי עפולה; טירת־הכרמל – הפועל טירה; קרית־אתא – בית"ר חיפה; אור־עקיבא – בני־טמרה; [illegible] – [illegible]; קרית־שמונה – אחי נצרת; עליה כפ"ס – הפועל רעננה.

● דרום: רמת־השרון – בית"ר באר־שבע; הפועל [illegible] – הפועל בת־ים; הפועל רמלה – הפועל אשקלון; קרית־מלאכי – אור יהודה; קרית־אונו – הפועל יהודה; קרית־גת – לודוס חולון; הפועל ראשל"צ – בית־שמש.

הליגה הארצית

	הקבוצה	מש׳	נצ׳	תיקו	הפס׳	שערים	נק׳
1.	הפועל חיפה	14	7	5	2	9–20	26
2.	הפועל חדרה	14	7	4	3	15–22	25
3.	הפועל יהוד	14	7	3	4	14–18	24
4.	צפרירים חולון	14	6	5	3	8–15	23
5.	הפועל ירושלים	14	7	1	6	17–17	22
6.	הפועל עכו	14	5	6	3	14–17	21
7.	מכבי שעריים	14	5	5	4	8–13	20
8.	מכבי רמת־עמידר	14	6	2	6	15–12	20
9.	הפועל טבריה	14	5	3	6	19–20	18
10.	הפועל בית־שאן	14	4	6	4	17–14	18
11.	בית"ר רמלה	14	3	8	3	16–13	17
12.	הפועל רמת־גן	14	4	5	5	10–6	17
13.	הכח רמת־גן	14	4	3	7	16–9	15
14.	בית"ר נהריה	14	3	5	6	12–10	14
15.	הפועל מרמורק	14	4	2	8	22–16	14
16.	הפועל דימונה	14	1	5	8	19–9	8

משה – אייל ברק. התקוה הישראלית בניו־זילנד

טניס

מקנרו פורש מאליפות אוסטרליה

הטניסאי האמריקני ג'ון מקנרו נאלץ לפרוש מאליפות אוסטרליה הפתוחה שתחל ביום ב', מחמת מיחושים בגבו.

מקנרו הודיע למארגנים מפאלם־ביץ', שם התאמן על משטח דשא כהכנה להופעה במלבורן, כי הרופא יעץ לו, לבטל את השתתפותו.

המארגנים אמנם מאוכזבים מאי־השתתפותו של מקנרו, אבל מעודדים ששני הטניסאים הטובים בעולם יטלו חלק באליפות, איוואן לנדל ובוריס בקר.

טרנבול הפתיעה את מנדליקובה

הטניסאית האוסטרלית הותיקה, וונדי טרנבול בת ה־34, חוללה הפתעה גדולה בשמינית גמר הטורניר בסידני, כשניצחה את המדורגת מספר 1, הצ'כית חנה מנדליקובה, הצעירה ממנה בעשר שנים 3:7,3:6.

הטניסאי הצ'כי מילאן שרייבר, המדורג שני בטורניר באוקלנד, הפסיד לאמריקני באר. שולץ 6:4,6:4,2:6.

שרייבר ישחק בעוד חודשיים מול ישראל בגביע דייוויס. ובן לנבחרתו, מילוסלאב מציר, גבר על הקנדי גלן משיבאטה 3:6,3:6.

ההולנדי מיכל שוויפרס, גבר על מחזיק התואר מאשתקד, האוסטרלי מרק וודפורד 6:8,6:1,3:6.

משחקי חצי הגמר והגמר בטורניר „הכל נשאר במשפחה", שנדחו מהשבוע שעבר בשל מזג האויר, ייערכו בסוף שבוע זה. כל המדורגים וביניהם טניסאי עבר והווה, העפילו לשלבים הגבוהים.

מאראדונה הקדים את אלוף העולם במירוצי מכוניות, הצרפתי אלן פרוסט, הטניסאי הצ'כי איוואן לנדל, קופץ המוט הסובייטי סרגיי בובקה, השחיין האמריקני מאט ביונדי, האצן הקנדי בן ג'ונסון, הטניסאי הגרמני בוריס בקר והשחיין המערב־גרמני מיכאל גרוס.

לונגו, שזכתה השנה ב„טור־דה־פראנס" לנשים וקבעה כמה שיאי עולם למרוצים שונים, הקדימה במפתיע את הטניסאית מרטינה נאברטילובה, שיאנית העולם בקפיצה לרוחק, הייקה דרקסלר ממזרח גרמניה, אלופת העולם בתחירה (משחים קצרים) השחיינית המזרח גרמנית, קריסטין אוטו, שיאנית העולם ואלופת העולם בקפיצה לגובה, הבולגרית יורדנקה דונקובה. הטניסאית שטפי גראף ממערב–גרמניה נבחרה רק במקום השמיני.

לוד – כפ"ס ביום שלישי

מאת אשר גולדשלגר

ועדת ליגה וגביע של התאחדות לכדורגל פסקה כי המשחק הדחוי בין הפועל לוד להפועל כפר־סבא ייערך ביום שלישי הקרוב ולא תהיה שום דחיה נוספת, למרות הפגרה בשל נסיעת נבחרת הנוער לניו־זילנד.

אי לכך זה יהיה משחק הליגה הלאומית היחיד במשך הפגרה בת שלושת השבועות, המיועדת לגביע הטוטו. כן ייערכו שני משחקים דחויים בליגה א'.

כדוריד

ישראל היום נגד הולנד

מאת משה כהן

לוכסמבורג. (מיוחד ל„דבר"). שלג כבר קידם אמש את שחקני נבחרת ישראל בכדוריד, שהגיעו ללוכסמבורג כדי ליטול חלק בטורניר הכדוריד הבין־לאומי בהשתתפות ארבע נבחרות מדרג ג'.

בלוכסמבורג שורר קור עז, מינוס 12 מעלות, אך למרות זאת מקוים כי רמת המשחקים העומדים להיפתח היום לא תיפגע. הנבחרות הנוטלות חלק בטורניר הן ישראל, הולנד, פורטוגל ולוכסמבורג.

היום תתמודד ישראל מול הולנד ומחר מול המארחת. המארגנים צופים כי 300־400 צופים בלבד יחזו בכל משחק בגלל מזג האויר.

קורנליוס לדין, מג' מרוכא וג'ונסון שוחה

מאת משה כהן
שליחנו בצרפת

[illegible]

בכדורגל האנגלי

גם באנגליה תנוח מחר הליגה הראשונה

מאת ג. שרון

באנגליה תפנה מחר הליגה את מקומה לטובת הסיבוב השלישי בגביע ההתאחדות. כבר בשלב זה יהיו חמישה מפגשים על טהרת הליגה הראשונה. המרכזי (יערך ביום ראשון) יפגיש את מחזיקת הגביע, ליברפול, עם לוטון במגרשה של האחרונה.

במנצ'סטר יערך דרבי ובו תארח יונייטד את הסיטי. אסטון וילה תארח את צ'לסי, אברטון את סאות'המפטון וקו.פ.ר את לסטר.

המוליכה ארסנל תתארח אצל רידינג מהליגה השניה. טוטנהאם תארח את סקאנטורפ ונוטינגהאם את קריסטל פאלס.

במשחקים נוספים: קובנטרי – בולטון; [illegible] – [illegible]; ווטפורד – מיידסטון; נוריץ' – האדרספילד; צ'רלטון – וולסאל; אלדרשוט – אוקספורד; וימבלדון – סאנדרלאנד.

מלך השערים של ארסנל, מרטין הייס

פניארול–נאסיונל 3:4

קבוצת הכדורגל פניארול מונטבידאו, זכתה פעם נוספת בתואר אליפות אורוגוואי, כשניצחה במשחק הקובע את יריבתה המושבעת, נאסיונל 3:4 בדו־קרב בעיטות עונשין מ־11 מטרים. בתום 120 דקות המשחק לא הובקעו שערים.

פאסארלה הושעה לשני משחקים

קפטן ארגנטינה לשעבר, דניאל פאסארלה מקבוצת אינטר מילאנו, הושעה לשני משחקים, עקב פגיעה בשחקן אטאלנטה בראשית השבוע, הורחק על כך.

אינטר ניצחה במשחק 0:1 ועלתה לראש הטבלה. ביום א' תשחק אינטר מול וורונה.

טורש יאמן את באווישטה

ג'וזה טורש בן 48, מאמנה המודח של נבחרת פורטוגל, נתמנה בימים אלה למאמנה של קבוצת באווישטה מהעיר פורטו, המדורגת 11 בליגה של פורטוגל.

תיקו: בראזיל–אורוגוואי 0:0

נבחרות הכדורגל של בראזיל ואורוגוואי לותיקים מעל 35, סיימו בסאנטוס בתיקו אפס, לעיני 15 אלף צופים בלבד.

הקיצוני השמאלי הברזילאי אדו החמיץ הזדמנות פז, כאשר השוער האורוגוואי קורבו הדף כדור אימים של ריבלינו, אבל את הכדור החוזר בעט אדו מקרוב מעל השער.

בשורות בראזיל הופיעו כמה שחקנים ותיקים ידועים, כמו השוער רנאטו, המגינים טוניניו ומרקו אנטוניו, הקשר קלודוראלדו והחלוצים ריבלינו ואדו.

הבוקר עמדו להיפגש באותו מקום במסגרת גביע פלה, נבחרות איטליה ומערב־גרמניה.

פורטוגל – יוון 1:1

בתיקו 1:1, נפרדו בפורטואלגרה, נבחרות פורטוגל ויוון, במסגרת ידידות.

פורטוגל הוליכה בדקה ה־72 על ידי קולייזו, אבל דקה לסיום, השווה קסאנטופולוס, לאכזבתם של עשרת אלפים הצופים.

טייסון וצ'אבז „מתאגרפי השנה"

אלוף העולם באיגרוף במשקל כבד, מייק טייסון בן ה־20 וחוליו סזאר צ'אבז, אלוף העולם במשקל על־נוצה, נבחרו ל„מתאגרפי השנה" על ידי מועצת האיגרוף העולמית שמושבה במקסיקו סיטי.

פאריז: מונית שווה כמו דירה

מאת משה כהן
שליחנו בצרפת

אנדרלמוסיה גדולה שררה אתמול בפאריז, בעקבות השביתה הכללית המשתקת כליל את החיים בעיר. מאות אנשים נדחקו בפראות בתורים למוניות.

בשל שביתת עובדי ה„מטרו" היתה השגת מונית בגדר משימה בלתי אפשרית. מחירי הנסיעה במוניות האמירו לשחקים. ביום רגיל ניתן להשיגן בשריקה קלה אחת ועתה הן שוות כמו דירה.

החיים בפאריז בלתי נסבלים. באוטוסטרדות משתרכים טורים ארוכים ביותר וכל צומת הופכת ל„פקק תנועה". התיירים משתדלים לברוח מהעיר במהירות האפשרית בשל החשש, שגם עובדי התעופה יצטרפו לשביתה.

המוזר בכל הענין, כי הציבור הצרפתי אינו מגיב בזעם על השובתים וגם נסיונות ראש הממשלה, ז'אק שיראק להטיל את האשם בנשיא מיטראן לא גרמו לשינוי בעמדה המאופקת של הציבור, המקבל בהבנה את השובתים.

מדי פעם יוצאות רכבות לדרכן בחסות המשטרה, אך השובתים מנסים למנוע זאת באלימות.

הטרגדיה של מיקי ומוטי

מאת משה כהן
שליחנו בצרפת

„מכבי ת"א הפסידה את המשחק ולא אורטז ניצחה", כך אמרו מנהלי הקבוצה הצרפתית בתום המשחק הדרמטי. זו גם התחושה במחנה הישראלי.

בלב הטרגדיה של המשחק ניצב הצמד־חמד הותיק, מיקי ומוטי, שהובילו את מכבי להישגים בעבר ועתה יכולתם אינה מצדיקה שילובם בחמישיה הפותחת. שניהם היו חלשים באורטז.

ארואסטי נכנס במקום ליפין. איבד כדורים וגרם למחיקת הפער הישראלי הנאה. כנראה שאינו מסוגל לשמש כינור שני. ברקוביץ עורר רחמים. ניסה בזריקה נואשת להוכיח כי טרם נס ליחו, אך החטיא ואיבד כדורים גדולים.

מהעובדה שמיקי פתח נפגע דווקא ג'מצ'י, החש עצמו בצדק מתאים יותר לחמישיה. הכללת ג'מצ'י ברגע האחרון לא הועילה.

עם שחקני הפנים הגבוהים אין בעיה. אך שחקני חוץ לא שומרים היטב בהגנה.

נצחון גבוה ללייקרס

לוס אנג'לס לייקרס השיגה נצחון גבוה 109:147 על דנבר נאגטס, במסגרת הליגה האמריקנית המקצועית בכ.ד.ס.

תוצאות נוספות: פילדלפיה 76 – אטלנטה האוקס 102:109. בוסטון סלטיקס–מילווקי באקס 92:119. דטרויט פיסטונס–ניו יורק ניקס 111:122. ניו ג'רסי נטס–ואשינגטון בולטס 96:118. דאלאס מאווריקס–סאן אנטוניו ספארס 103:108.

סיוף

ועדת הסיוף קבעה את הרכב נבחרת ישראל לאליפות הרומח „מרטיני" בצרפת, המשולבת במסגרת גביע העולם. הבוגרים, מהם ייעדר האלוף הכלוא, יצחק חתואל, הם: אהוד כרמי, ניסן בלנק ושלומי אייל. הנוער: אייל אוחיון, נועם כץ, אבי עבודי ואילן בר.

הלוח הכללי

צים
למפעלנו בירושלים
דרושה
מזכירה
לעבודה בריכוז עבודות משרדיות של מחלקה טכנית
הכישורים הדרושים:
• שליטה בעברית ואנגלית כולל התכתבויות והדפסה.
• נסיון בעבודה על מחשב-יתרון.
התפקיד הוא במשרה מלאה 5 ימים בשבוע.
מועמדות מתאימות מתבקשות לפנות למחלקת כח-אדם טל. 02-810790.

בסך הכל אתה צריך לדעת לחשוב, לקרוא ולכתוב!
מכירים אותך דבר ראשון בבוקר ובדייב במשך כל היום: אתה קורא עיתונים, זה הרי חשוב לעבודה...
אם מעבר לכך אתה יודע גם לכתוב, לחשוב ויש לך נסיון
קופירייטר
מחכים לך ב-
קול המפרסם 03-201396

להוצאה לאור של חיל הים
דרוש
גרפיקאי/מונטז'ר
בעל נסיון מוכח, לשירות קבע
טל' 03-693740

לחב' בנייה דרוש
מנהל חשבונות ראשי
בעל יכולת לנהל ולפקח על צוות עובדים, הכנת דיווחים חודשיים באופן עצמאי, הכרת המחשב וידע בסיסי בחוקי מס ושכר.
נא לפרט נסיון קודם ותחומי התעסוקות ת.ד. 369 ראשל"צ 75103 עבור מנהל חשבונות ראשי

תלם
שרותי כוח אדם עברנו
לרחוב דיזנגוף 117
תל־אביב, טל. 03-222171

עמל רשת עמל
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
תל־אביב
דרושים/ות
מורים / מדריכים / מרצים במקצועות הדפוס
לקורסי בוקר במקצועות הבאים:
★ צילום אופסט
★ מונטז' ולדותות
★ הדפסת אופסט

מגדל חברה לביטוח בע"מ
אנו חברת ביטוח ותיקה ומבוססת
לרגל הרחבת פעילותנו
אנו פותחים קורס יועצי ביטוח חיים ופנסיה.
אנו מציעים:
★ הכשרה ע"י מומחים.
★ גיבוי וליווי צמוד בזמן העבודה.
★ שעות עבודה גמישות.
★ הכנסה גבוהה למצליחים.
להתקשר לטל. 03-647273
מקבוצת כלל

VISA
דרוש
הנדסאי תעשיה וניהול
הכישורים הדרושים:
★ נסיון עד שנתיים בתחום הניהולי.
★ ידיעת אנגלית על בורייה.
★ כושר הבעה בכתב ובע"פ.
★ תושב ת"א והסביבה.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב, בצרוף קורות חיים ונסיון קודם למחלקת כח-אדם, ת.ד. 25102 ת"א מיקוד 61250.
- סודיות מובטחת -
VISA ויזה יותר טוב מכסף

לסוכנות ביטוח צעירה בצפון ת"א
דרושה
סוכנת ביטוח
מנוסה - המוכנה לעמוד בפני אתגרים
במשרד 5461843 בערב 03-496152

דרוש/ה
בולדוזר/ית בפרסום
כישורים:
1. נסיון במכירות ומשא ומתן.
2. כושר שכנוע.
3. דינמיות והעיקר רצון לעבוד קשה ולהרויח הרבה.
4. רכב - יתרון
תנאים: אחזקת רכב, הוצאות ארוח, משכורת בסיסית + אחוזים.
מדיום הפקות בע"מ
לפרטים, נא להתקשר: טל. 244176 – אבי

י.ב.ס. תעשיות תוכנה בע"מ
לפיתוח תוכניות בדיקה דרוש
טכנאי אלקטרוניקה
● טכנאי או הנדסאי אלקטרוניקה
● הבנה טובה באלקטרוניקה
● רצוי ניסיון של 2־1 שנים
● יתרון לניסיון בכתיבת TPS
IBS
נא לפנות לנאוה טל. 03-419281 ולשלוח קורות חיים מפורטים לי.ב.ס. רח' ברזיל 15 רמת אביב 69052

مكان الأصل

هكذا صدر الأصل

דרוש/ה
מפעיל/ה מסוף למחשב
רצוי עם נסיון
בעל השכלה תיכונית
לפנות לת.ד. 9155
מיקוד 61091 תל־אביב

אֵשֶׁת
מיון ואיוש מזכירות בכירות

ללקוחותינו הנימנים על מיטב החברות בישראל
דרושה
מזכירה בכירה
משרה קבועה, המיועדת למזכירה בכירה מהשורה הראשונה, בעלת נסיון וידע מקצועי.
נא לפנות בכתב יד אל "אשת" – מיון ואיוש מזכירות בכירות, פינסקר 12 ת"א 63421 או לטל. 03-298433 לשולה
סודיות מובטחת

למפעל אלומיניום באזור חיפה
דרוש(ה)
שרטט(ת)
לשרטוט פרטים של מוצרי אלומיניום
בענף הבניה (חלונות, דלתות וכו׳)
הרקע הנדרש:
★ טכנאי/הנדסאי בנין/מכונות
★ נסיון מוכח בענף של 1–2 שנים.
נא לפנות בכתב יד בצרוף פרטים מלאים לת.ד. 2502 תל־אביב.
– סודיות מובטחת –

לצה"ל דרושים
בוגרי תואר שני ושלישי
בתחומים:
א. כימיה
ב. הנדסה כימית
ג. ביולוגיה
על המועמדים להיות עד גיל 32 בעלי בריאות תקינה, הנתן עדיפות לקצינים במילואים.
★ מועמדים מתאימים ישלחו קורות חיים בציון מספר אישי, שרות צבאי, ורשימת ממליצים לד.צ. 02429 צה"ל עבור "משרת אקדמאים"
פונים מתאימים בלבד ייענו.

לטנא נגה
גלידות ומוצרי חלב
דרוש
איש שיווק נמרץ
בעל השכלה תיכונית מלאה,
נסיון בשיווק מוצרי מזון.
גיל 25 עד 35, בעל רשיון נהיגה.
מגורים בתל־אביב או באיזור גוש־דן חובה.
פניות בכתב יד בצירוף קורות חיים לשלוח לטנא נגה ת.ד. 497 קרית־מלאכי. מיקוד 70900 עבור כוח־אדם. רק מועמדים מתאימים ייענו.

---

comper
ליחידת המחשב
של חברת ייצור ושיווק גדולה בתעשיית המזון
דרוש
מהנדס תעשיה וניהול
לתפקיד של ראש צוות תוכנה
מועמד מתאים יהיה בעל נסיון של מספר שנים כמנתח מערכות ו/או כמנהל פרוייקטים ביישומים של ניהול ייצור ומלאי ובשפת התכנות קובול.
נא לכתוב בפירוט רב של קורות חיים, ניסיון והשכלה ל"קומפר" בע"מ, דרך פ"ת 114, תל-אביב 67012, או להתקשר לטלפון 332917 לטוני.
המודעה מיועדת לנשים וגברים כאחד.
סודיות תשמר בקפידה.
קומפר
כוח אדם במחשבים בע"מ

לחברה לשיווק ציוד וחומרים לדפוס
דרושים
1. **טכנאי אלקטרוניקה**
בעל ידע בחשמל ורקע טכני
2. **איש שיווק**
בעל רקע בענף ונסיון במכירות
לפנות טל: 03-373096 בשעות 08.00–14.00

ל"המכבי הצעיר"
דרושים/ות
★ רכז/ת בוגרים ונח"ל – משרה מלאה
★ מרכז/ת סניף ברמת־השרון
לפנות בטלפונים 03-715738 03-773566

לצה"ל
דרוש מודד
באזור הצפון
לקבלת פרטים יש להתקשר לטלפון מס׳ 069-78415 או 069-79383 ולבקש את קליינמן צבי.

קופירייטר בן שנה.
יש לך שולחן פנוי אצלנו!
אם אתה רעיונאי צעיר, עם המון כשרון ושנת נסיון - יש לך צ׳אנס להגיע לתוצאות.
התקשר אלינו. ביום ראשון.
פרסום "תוצאות". 03-204180, 204062.

דרושים לצה"ל
באזור המרכז
★ מכונאים
★ מאחזקי מלגזות
בפרטים נא לפנות לטלפון 03-694355 ולבקש את זמרי נסים

לחברה ליבוא תרופות וציוד רפואי
דרושים
1. אחראי/ת בנושאי רכש ומנהלה. העבודה מענינת ואחראית. נסיון מסחרי קודם בחברת יבוא – יתרון. ידע באנגלית הכרחי.
2. מנהל/ת חשבונות עצמאי מנוסה.
3. פקיד/ה בעל סוג 1 בהנה"ח ורקע בעבודת מחשב
מועמדים מתאימים יתקשרו טלפונית בין השעות 14.00-18.00 בלבד לטלפון: 7514988. או יפנו בכתב לחברת פרדים גת בע"מ רח׳ ביאליק 137, רמת־גן.

אולי תפקיד זה הוא צעד ראשון
לקריירה חדשה
חברת בת של קונצרן גדול מציעה מספר תפקידים לגברים — נשים
● גיל 27 — 45
● נסיון בעבודה עם אנשים ובעלי רצון עז להתקדם ולהצליח
● יכולת ליזום ולפתח רעיונות ומבצעי שיווק
● אישיות בעלת פתיחות, כושר ניהול וארגון
● בעלי השכלה תיכונית מלאה לפחות.
(לאקדמאים במדעי החברה עדיפות)
המועמדים שיתקבלו יועברו מבחני התאמה.
כל המועמדים שיתקבלו יועברו הכשרה ע"ח החברה וישולבו לאחר מכן בעבודה.
למצליחים מובטחת הכנסה גבוהה ותנאים מצויינים
לתיאום ראיון:
ת"א והמרכז
244154 (תמי). 223580 (גיל)
235148 (שלמה). 232156 (יעקב)
חולון-בת-ים
882250 (דוד) 5566940 (רבקה)
טבריה — 067-22870 (בני)
באר־שבע — 057-31106
057-71382 (יצחק)
— סודיות מובטחת —

מגן דוד אדום בישראל
MAGEN DAVID ADOM IN ISRAEL
מודיע על משרה פנויה
מכרז חיצוני מס׳ 2/12/86 לתפקיד
מנהל סניף מד"א ראשון לציון
לקבלת תנאי המכרז ופרטים נוספים ניתן לפנות לסניף מגן דוד אדום המקומי או למרכז מגן דוד אדום, רח׳ יגאל אלון 60 ת"א בין השעות 08.00-15.00.
גמר הגשת מועמדות 23.1.87

מהנדס ייצור
(29)
מעונין בהצעות
בענף המזון/טכסטיל
השקעה אפשרית
ת.ד. 2439 בני־ברק.

למשרד עו"ד
דרושה
מזכירה
למשרה מלאה, 6 ימים
נסיון על מעבד תמלילים
עברית־אנגלית
טלפון 03-302234

דרושה
מנהלת מכירות ושיווק
בעלת ניסיון ויוזמה לחברת יבוא ושיווק מערכות תצוגה
03-247718

לבית מרקחת
בפ"ת
דרוש/ה
רוקח/ת
למשרה חלקית
בבוקר – 9227416
בערב – 354415

לחברה כספית בכירה
בתל־אביב
דרושה מזכירה
במשרה מלאה
למחלקת שיווק
הכישורים: ניסיון בעבודה עם לקוחות, ניהול משרד, הדפסה עברית.
★ ידע באנגלית יתרון.
נא לפנות בכתב בציון קורות חיים וניסיון לת.ד. 33181 ת"א מיקוד 61331.

מפעל מתכת
בהשרונים מחפש
איש אחזקה
בעל ידע וניסיון במסגרות ובמכונאות
נא לפנות קובץ בהשרונים 03-9360675
03-9369456

ART DIRECTOR
אם יש לך שנתיים נסיון במשרד פרסום, ראש טוב וידיים טובות ואתה מעוניין בעבודה עם תנאים מעולים התקשר לטל׳ – 221177 בקש את נויה ותאם פגישה אישית
אדמון

תלם
שרותי כוח אדם
עברנו.
לרחוב דיזנגוף 117
תל־אביב, טל. 03-222171
דרושים
★ **מכונאי אחזקה**
ידע ונסיון באחזקה מפעלית תעשייתית
★ **מזכירה**
בעלת נסיון של 3 שנים לפחות, יכולת עבודה בלחץ ויחסי אנוש מצויינים.
★ **רתכים/מסגרים**
בעלי נסיון, מאזור הוד השרון ופתח־תקוה.
★ **עוזר מכונאי רכב**
בוגר אחרי צבא, אפשרי גם למשרה חלקית.

דרושה
מזכירה מעולה
הכישורים הדרושים:
• יכולת ניהול משרד באורח עצמאי.
• שליטה בעבודות מזכירות.
• הדפסה שוטפת.
מגורים: פתח-תקוה והסביבה
גיל: 30-45
משרה מלאה. 5 ימי עבודה בשבוע.
לפנות טלפונית 03-9267209 או: 03-9267362
החל מיום א׳.

לחברה המפיצה
מוצרי ניקוי
דרושים
דיילות / סדרני סחורה
ברשתות השיווק באזורים ת"א וגוש דן, ב"ש אשדוד ואשקלון, ישובי השרון, נתניה וחדרה, חיפה והקריות, נצרת, ק. טבעון, רחובות וראשל"צ.
המשרה היא חלקית, לא פחות מ־4 שעות ליום (בעיקר בוקר), 5 ימים בשבוע, לבעלי רכב פרטי אפשרית משרה שלמה.
המעוניינים יפנו אך ורק בכתב, עם פרטים אישיים:
שם/משפחה, כתובת מדוייקת, מס׳ טלפון בבית. ל"ת.ד. 21207 ת"א מיקוד 61211 בציון מקדמי מכירות.
הערה: פניות שלא תכלולנה הפרטים הדרושים ושלא יגיעו בכתב לא יענו.

ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לנוער והחלוץ
מפעלי קיץ
דרושים/ות
מדריכים/ות
לעבודה חינוכית בארץ עם נוער וסטודנטים מחו"ל
המטרה: לעזור למשתתפי התוכניות להכיר את הארץ על מרכיביה השונים ולחזק את זיקתם לעם היהודי
* * *
★ המדריך יהיה צמוד לקבוצה במשך כל שעות היממה, במקומות שונים בכל רחבי הארץ.
★ עבודה רצופה מ־6—3 שבועות בתקופה שבין מאי־אוגוסט 1987.
★ המועמדים נדרשים להשתתף בסמינר בן 5 ימים בחודש מאי.
הכישורים הנדרשים:
— השכלה תיכונית משלמת כולל בגרות
— לאחר שירות צבאי/לאומי
— שליטה טובה באנגלית
— נסיון בהדרכת נוער (בתנועה מתנ"ס, מחנות קיץ)
— עד גיל 30
* * *
להצעת מועמדות יש לפנות באחת מהאפשרויות הבאות:
בטלפון: 02-208522-4-5
אישית: (עם תמונה) ירושלים,
רח׳ קרן היסוד 19א׳ בשעות 09.00—15.00
ההרשמה תסתיים 27.2.87
■ אין ההסתדרות הציונית מתחייבת לקבל הצעה כלשהי

נשיונל סמיקונדקטור
National Semiconductor
בנשיונל סמיקונדקטור שרותי המזכירות אינם אישיים ואנו פועלים באמצעות שרותי משרד מרכזיים המסייעים לכלל המנהלים ולמחלקות השונות במפעל.
אנו מחפשים
מזכירה בכירה
משרה 3301
תאור התפקיד:
- ניהול מזכירות המפעל
- הפעלת צוות המזכירות
- מתן שרותי משרד למנהלים ולמחלקות השונות במפעל
- קשרי עבודה עם חברת האם בארה"ב
- הפעלת ציוד תקשורת משרדי – טלקס, דואר אלקטרוני ופקסימיליה.
כישורים נדרשים
- שליטה באנגלית ברמה של שפת אם.
- שליטה טובה בעברית
- הדפסה עברית ואנגלית ברמה מעולה
- נכונות לעבודה מאומצת.
- נסיון בעבודה משרדית.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים אל: נשיונל-סמיקונדקטור אי.סי בע"מ ת.ד. 615 מגדל-העמק 10556 עבור מחלקת כח אדם, לציין את מס׳ המשרה ותלפון להתקשרות, או טלפונית 065-48626 לאליס.
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד
פרסום שפי

דרוש
מנהל מלון – בעל נסיון
נמרץ וצעיר
למלון 4 כוכבים באילת
תנאים טובים לאדם המתאים
לכתוב ת.ד. 16310/13 ת"א

United Israel Appeal of Canada Inc.
המגבית המאוחדת לישראל בקנדה אינק
מבקשת מועמדים
למשרה של
מנהל המשרד בירושלים
על המועמד להיות בעל הכישורים הבאים:
– ידיעה שוטפת של אנגלית ועברית
– נסיון בקנדה
– ידע בפעולות הסוכנות היהודית
– נסיון בגיוס כספים
– כושר אדמיניסטרטיבי
– יכולת ביצירת קומוניקציה וקשר עם אחרים
נא לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים והמלצות מתאימות, למר וולטר הס, סגן־נשיא אקזקוטיבי המגבית המאוחדת לישראל בקנדה איננק, ת.ד. 7280, ירושלים מיקוד 91071.

לכבוד
גאל תקשורת (א.פולק) בע"מ
03-7512666
הנדון: *אנשי מכירות
ישי - נסיון במכירות לעסקים
- רכב פרטי
- השכלה תיכונית מלאה
והרבה רצון להצליח !
*מתאים לגברים ונשים עד גיל 32 .

לפרוייקט תיירותי חדשני באשקלון
דרושים אנשי מקצוע מעולים:
1. מנהל/ת מסעדות
מומחה בתחום מזון ומשקאות
2. טבח/ית ראשי/ת-שף
3. מנהל/ת חשבונות ראשי/ת
ידע בעבודה עם מחשב.
4. מנהלת לישכת מנכ"ל
ידע בעבודה עם מחשב
נא להתקשר
בשעות העבודה
לטלפון 051-39971

למפעל תעשייתי באיזור המרכז העוסק בייצור ופיתוח מוצרים אלקטרונים צבאיים
דרוש/ה
מנהל מחלקת פיתוח והנדסה
לעבודה מעניינת ורבת אתגר
הכישורים הדרושים:
● מהנדס אלקטרוניקה ● נסיון בניהול הנדסי ובהפעלת צוות הנדסי של קבוצת עובדים ● נסיון בעבודות פיתוח בתחום האלקטרוני ● הכרת ספקי כח ממותגים - יתרון.
● ידיעת השפה האנגלית הכרחית.
תנאים טובים למועמד המתאים.
נא לפנות בכתב-יד, בצירוף קורות חיים, לת.ד. 28141 תל-אביב 61281.
– סודיות מובטחת –

לפרוייקט של המשנה מנכ"ל
דרוש
כונב
בענף תקשורת חדשני ומתקדם
טולן תקשורת ומחשבים
טלפון: 9-8-7-372348(03)

חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה התשמ"א 1981

לחברת דובק
דרושים
אנשי אחזקה תפעולית למערכות ייצור אוטומטיות
הכישורים הדרושים:
★ בוגרי בי"ס מקצועי מוכר במגמה מכנית.
★ ידע באנגלית טכנית.
מועמדים מתאימים לאחר שרות צבאי יקבלו הכשרה מקצועית מתאימה. העבודה בשתי משמרות.

אלקטרונאים תעשייתיים
★ בוגרי בי"ס מקצועי מוכר באלקטרוניקה.
★ נסיון של 3 שנים לפחות בתעשייה.
★ רשיון לעסוק בעבודות חשמל.
★ שליטה באנגלית טכנית.

עובדים להפעלת מכונות ייצור אוטומטיות
★ בחורים צעירים לאחר שרות צבאי.
★ השכלה של 10 שנות לימוד לפחות עם רקע טכני.
הדרכה מקצועית תינתן במקום.
העבודה בשתי משמרות.

למחלקת הקרטונג׳ דרושים:
★ מפעיל מנוסה למכונות "בובסט"
★ מתלמד להפעלת מכונות "בובסט".
ההדרכה המקצועית תינתן במקום.

מבקרות איכות במחלקות ייצור ואריזה
★ בעלות השכלה תיכונית לאחר שרות צבאי.
העבודה בשתי משמרות.

נא לפנות למר אוליר טלפון: 784151-5
בימים א׳ עד ה׳ בין השעות: 09.00 עד 15.00

באם הנך כשרוני/ת ושאפתן/ית
המוכן/ה לשינוי או הסבה מקצועית
אנו נכשיר אותך לאיש מכירות מעולה
אצלנו תמצא:
• הכנסה גבוהה ותמורה מלאה למאמץ • בטחון ויציבות • אוירה נעימה • ידע וניסיון של 18 שנה • אפשרויות קידום

דרושים באזור תל-אביב וחיפה
למשרה מלאה
נציגי/ות מכירות
בעלי רכב
• כושר שכנוע, מרץ וחריצות
• אין צורך בנסיון קודם
המעונינים/ות יפנו בכתב בלבד, בצירוף תולדות חיים וטלפון להתקשרות לת.ד. 33025 תל-אביב 61330 עבור גילה.
דפי זהב

למפעל אלקטרוניקה
במרכז הארץ - דרושים
כלכלן
(משרה מס' 1/10)
מהנדס/הנדסאי אלקטרוניקה
(משרה מס' 2/20)
הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה
(משרה מס' 3/30)
• רצוי נסיון קודם ב-זא' מיקרול
המשרות מיועדות לנשים וגברים כאחד
נא לפנות בכתב יד בפרוט קורות חיים לת.ד. 842 ב"ב
ולציין מס' משרה על גבי המעטפה
- סודיות מובטחת -

חברת תעשיות ביוטכנולוגיות צמחית
מחפשת
עובדי מחקר
בעלי תואר ראשון, עם נסיון בחקלאות או ביולוגיה
המלצות רצויות. תנאים טובים למתאימים
לטלפון: 04-919056 או בכתב לחברה הנ"ל.
ד.נ. אשרת 25201

אלטק בע"מ
יצור פיתוח ושיווק מעגלים מודפסים
דרושים
★ תמחירן
להשתתפות בהקמת מערכת תמחיר והפעלתה
הכישורים הנדרשים:
- בוגר כלכלה או קורס תמחיר מוכר
- נסיון בעבודה עם מחשבים והכרת LOTUS 1 2 3
- נסיון קודם של שנתיים לפחות
נא לפנות בכתב בלבד תוך פרוט קורות חיים ונסיון ולציין על-גבי המעטפה "עבור תמחירן" לת.ד. 159 פתח-תקוה 49101.
★ מדפיסי משי
(עובדי דפוס)
לעבודה בהדפסת מעגלים מודפסים
נא לפנות 03-907537 או 03-908635 למרים

---

raffon רטפון
לחברת רטפון בת"א דרושים:
א. 1. בוגרי צבא עם ידע בסיסי בחשמל
2. בוגרי צבא עם ידע בקירור
3. רשיון נהיגה ב' - הכרחי.
ב. 1. בוגרי מעבדת טלויזיה מנוסים
2. דרושים טכנאי וידאו מנוסים
לקביעת ראיון נא לפנות לטל' 03-281178

לחברה ציבורית בירושלים
דרוש/ה
מהנדס/ת אזרחי
5 שנות נסיון בעבודות תשתית ופיתוח
לפנות בטלפון 02-383333 אל חוה.

מהנדס/
אלקטרוניקה
לפיתוח תוכנה
תומרה + נסיון
לפנות לת.ד. 11 קרית מלאכי
בצירוף קורות חיים.

להשכבה ראשל"צ
דרוש/ה
מקדמי מכירות
למשרה חלקית
ראשל"צ
03-9649093

בני משה קרסו בע"מ
המרכז להכנת ומכירת רכב חדש
פתח-תקוה
דרוש
רב בוחן
או בעל הסמכה לניהול מוסך.
מועמדים בעלי נסיון מוכח יפנו לתאום ראיון לבני משה קרסו בע"מ טלפון: 03-627111 לסופי

למוסד ציבורי בירושלים
דרוש
מנהל כח אדם
היקף המשרה הינו 80%
נדרש נסיון קודם בניהול כח אדם.
קיימת אפשרות להרחבת היקף המשרה לתחומים נוספים בהתאם לכישורי המועמד.
המעונינים יפנו בהקדם לטלפון 02-698029

דרוש
למפעל שיש גדול ומבוסס
מקדם מכירות
דינמי
• רכב צריך נסיון קודם בענף הבניה תנאים טובים למתאימים.
טל' 03-9611662

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה
התשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העברינים צפויים לעונש על פי החוק.

לחברה לשיווק תמרוקים בפתח-תקוה דרושים
1. עוזר למנהל מחלקה
• ידע בסיסי בהנה"ח, שווק ומסחר.
• היכרות במערכת ממוחשבת - יתרון.
• נכונות לעבודה בשעות בלתי שיגרתיות.
• עדיפות לבעלי משפחה עם מגורים באזור.
תנאים טובים למתאימים
2. עובדי מחסן להכנת הזמנות ובדיקתן
• ידע בסיסי באנגלית
• נכונות לעבודה בשעות נוספות
• עדיפות לבעלי משפחות מהאזור
שבוע עבודה מלא
שכר בהתאם לכישורים.
טל': 03-9233273.

דרוש
מרכז משק/גזבר
למושב בוליל המערבי
לפנות בצרוף קורות חיים ותמלצות לרותם, העליה 29. נהריה

חברת דוקר בע"מ
חברה לבנין, פיתוח ועבודות אזרחיות
דרושים
מנופאי צריח
לעבודה באיזור המרכז
טל: 03-256847 לרחל

לחברה העוסקת בשיווק ציוד טכנולוגי מתקדם
מזכירה אנגלית/עברית
בעלת ניסיון בהדפסה בשתי השפות עבודה מענינת עם צוות מהנדסים משרה מלאה תנאי שכר טובים "ניו טכנולוגי" 03-324181 גבעתיים

ד ר ו ש
מנהל
מעבדת צילום
בירושלים
בעל נסיון בניהול כח אדם, רצוי נסיון בצילום ופיתוח תמונות.
תנאים מצויינים למועמד המתאים.
נא לשלוח קורות חיים בכתב יד לקולור אקספרס, דרויאנוב 1 ת"א 63143.

הולנד ישראל בע"מ
מפעל התכשיטים ליצוא
באור יהודה
למפעל בהקמה ליצור עגילים באור יהודה
ד ר ו ש י ם
מלחימים/ות, מלטשי תכשיטים, עובדי יצור, פקידת יצור/מלאי, מזכירת מפעל.
יועדפו בעלי נסיון בכל אחד מהתחומים הנ"ל.
ראיונות למועמדים יתקיימו ביום רביעי, 14.1.87, בין השעות 11:00-17:00 במפעל, רח' התעשיה 18, איזור התעשיה הישן, אור יהודה (לשעבר "דבות רומנוברג"), בהרס טלפונים (ראשונים בלבד) 03-343418/16 סלפונים בשעות 11:00-13:00 בלבד.
סודיות מובטחת

ELOR
ELOR OPTRONICS LTD.
בוא/י להצטרף לעבודת פיתוח רבת אתגר
1. הנדסאי אלקטרואופטיקה
- לעבודה במעבדה אופטית.
- ניסיון בהפעלת מיכשרו אלקטראופטי מתוחכם
- יכולת טובה במכשירנות והרכבת מיכלולים אופטומכנים.
2. מתכנן מכני
- ניסיון בתכנון אופטומכני.
- ניסיון בתכנון מכניקה מדוייקת ומכניזמים להנעה מדוייקת
- הבנה באופטיקה.
3. הנדסאי אלקטרוניקה
- לעבודות פיתוח בעל ניסיון למעלה מ-3 שנים.
- T.M.S
- מיקרו מחשבים של אינטל
- מעגלי וידאו ליישומים של עיבוד אותות ותמונה.
מועמדים מתאימים ישלחו קורות חיים וטלפון להתקשרות לת.ד. 394010 תל-אביב 61393 לידימינה.

אלקו מגלי אש בע"מ
CERBERUS
דרושים
★ **מסגר/רתך**
★ **חרט**
★ **עובדי - ייצור**
★ **עובדי התקנות**
למערכת חשמל
★ **פקידה**
בוגרת תיכון עם ידע באנגלית
עבודה קבועה 5 ימים בשבוע.
נא לפנות לקביעת ראיון, טל: 03-5586222, בשעות העבודה.
רח' המלאכה 39, אזור התעשיה חולון

מהנדס מכונות
להפקיד ראשי בעל נסיון של 10 שנים לפחות בתעשיה
מהנדס כימי
מומחה בפולימרים או בפוגאים
דרושים למפעל תעשייתי פרטי בחולון.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפתוב בפירוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 2905 ת"א 61028.
- סודיות מובטחת -

פקיד רישוי
מנוסה, ותיק ובעל נסיון
מתפנה בזמן הקרוב ביותר.
מעוניין בעבודה מתאימה, אפילו כשותף בעל רכב.
בהצעות רציניות לפנות לת.ד. 861 תל-אביב

דלתא גליל תעשיות בגדים
DELTA
דרוש/ה
פקיד/ה למחלקת תפ"י
★ רצוי טכנאי-יצור עם נסיון קודם.
נא לפנות לדני סירס, טל. 03-663633

מחסני ערובה
ארצישראלים בע"מ
שדרות רוטשילד 96 ת"א, טל. 03-614441
דרושים
פקידי רישוי
עם נסיון לעבודה במשרד כרפרנטים

למוסד חינוכי דתי ברחובות
דרוש/ה
מנהל/ת מטבח
טל: 08-471067

יותר טוב מנפאואר
למחלקה הטכנית ת"א
בן-יהודה 12,
א'-ה', 08.00-14.00
טל: 03-298877, 284128
דרושים
טכנאי מיזוג אויר
לאחזקת מערכות מיזוג אוויר.
רשיון בחשמל — חובה
מלגזנים
מעולים, בעלי רשיון לטרקטור ונסיון רב.
הנדסאי/שרטט בניין
בעל נסיון של שנתיים לפחות.
ליום עבודה מלא.
* * *
למועמדים מתאימים ינתנו תנאי שכר גבוהים וכל התנאים הסוציאליים — כחוק.
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל אביב • חיפה • באר שבע • רחובות

עירית תל-אביב-יפו
מינהל החינוך הנוער והתרבות
חחברה למוסדות חינוך ותרבות בתל-אביב
ד ר ו ש
מנהל בריכת שחיה עירונית
בתל-אביב-יפו
ינתונים הדרושים:
• ניסיון בניהול צוות עובדים ועבודה עם קהל
• כושר ארגון והפעלה
• ניסיון קודם בניהול בריכות שחיה ומתקני ספורט
• עדיפות תנתן לבוגרי קורסים רישמיים בניהול, תיפעול וניהול בריכות שחיה, קורסי מצילים והגשת עזרה ראשונה
• העבודה מחייבת שעות עבודה חריגות
על המעוניינים לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ניסיון בעבודה ומשמות ממליצים, על הבקשות, להגיע עד יום 27.1.87 לחברה למוסדות חינוך רח' אידלסון 29 תל-אביב. (נא לציין על המעטפה עבור מנהל בריכה)

עמינח
לרגל התרחבות מפעלנו
דרושים
מנהל אחזקה
• מהנדס מכונות
• 3 שנות נסיון לפחות בניהול אחזקה בתעשיה
• בעל רכב
מהנדס מכונות/הנדסאי בכיר
לעבודה מעניינת במחלקת הפיתוח
• 3-4 שנות נסיון לפחות בתכנון מכונות ו/או מוצרים - רצוי בתעשיה
מנהל/ת מתפרה
• מספר שנות נסיון בתעשית הטקסטיל
• רצוי בוגר/ת מכללת שנקר
• כושר ארגון
כלכלן/נית
לעבודה בנושאי תמחיר, תקציב, נתוחים סטטיסטיים
• שנתיים נסיון קודם - רצוי בתעשיה
אחראי/ת קופה
• מנה"ח מדופלם/ת
• מספר שנות נסיון בהנה"ח - רצוי בתעשיה
• כושר ארגון
יועדפו מועמדים הגרים באזור
• 5 ימי עבודה בשבוע
• הסעות מאזורי רמלה, לוד, ראשל"צ
המעוניינים יפנו בכתב, עם פירוט קורות חיים ונסיון למחלקת כ"א, ת.ד. 215, רמלה. 72101 (נא לציין טלפון להתקשרות)

לחברה מסחרית
ד ר ו ש ה
מזכירה בכירה
★ שליטה מוחלטת באנגלית.
★ הדפסה עברית ואנגלית.
עדיפות לבעלת רכב.
נא לפנות בכתב יד, בצירוף תולדות חיים לת.ד. 3196 ת"א מיקוד 61031, עבור "סופיה בכירה".

TELECODE
לעבודה שתח מחשבים
דרוש
הנדסאי אלקטרוניקה
לטלפן במיוחד ראשון
03-256554

לחברה קבלנית במערב אפריקה
ד ר ו ש
מהנדס תמחירן
• ידע בניתוחי מחירים, תקציבים והגשת מכרזים.
• נסיון של 10 שנים לפחות.
נא להתקשר לטלפון 052-70652

SONY
לישפאר —
מחלקת מוצרי אלקטרוניקה ביתית
דרושים:
1. סוכן מכירות
(עצמאי) לירושלים והדרום.
2. טכנאי
למעבדת אודיו.
מועמדים בעלי נסיון בלבד נא להתקשר לטלפון 03-652431
השולט המוקדם מסוני - סוני

יותר טוב מנפאואר
למחפשת אתגר -
אנו מחפשים אותך!
מזכירה בכירה עברית/אנגלית
לנהול משרד
בעלת נסיון בלבד.
שליטה טובה בשפה האנגלית (כולל הדפסה).
ליום עבודה מלא, 5 ימים בשבוע.
עבודה לתקופה ממושכת מאזור חולון ובת"א.
רח' בן-יהודה 12, א'-ה', 08:00 — 14:00
טל: 03-298877, 284128
מנפאואר MANPOWER
ירושלים • תל אביב • חיפה • באר שבע • רחובות

דרושה
מנהלת משק
בעלת הכשרה ונסיון
לפנות לאמרכל בי"ח ליכטנשטדטר למחלות כרוניות תל-אביב, ידאליהו שד' החיל 4, טל: 03-331414

למשרד רואי חשבון בתל אביב
דרוש
עובדי ביקורת
בעלי בשנה נסיון
טלפונים 03-225090 03-232772

דלתא גליל תעשיות בגדים
DELTA
דרוש/ה
מפעיל/ת מרכזית טלפונים "מדקס"
★ המישרה חלקית.
★ רצויה ידיעת השפה האנגלית.
נא לפנות בכתב ובצירוף קורות חיים לדלתא, רח' קויפמן 2 ת"א 68012

דגם מערכות
למפעלנו באיזור צהלה דרושים
הנדסאי מכונות
לקו יצור אלקטרוניקה
נסיון שנתיים בתפקיד דומה
עובדות בקורת איכות
בקו אלקטרוניקה
נסיון שנתיים בתפקיד דומה
מלחימות/מחווטות
בעלות נסיון
לפנות טל. 03-492132 לשלי

למנעולי ירדני
דרושים/ות
1. מרכיב מנעולים מנוסה
למחלקת מכבשים אקצנטריים
2. מחסנאי טכני
לנהול מחסן חלקי מתכת
ידע בהפעלת מחשב
כושר מו"מ עם ספקים
תנאים טובים למתאימים.
5 ימי עבודה בשבוע
לפנות: טל: 03-776051 בני-ברק

לחברת אורפק תעשיות (1983) בע"מ
דרושה
מזכירה למחלקת מכירות
שליטה מלאה באנגלית, רצוי שפת-אם
נסיון של 3 שנים לפחות.
הדפסה + טלקס באנגלית
5 ימי עבודה בשבוע
8.00-17.00 (הרצליה). טלפון: 052-555906

סחף חברה ישראלית לעבודות פתוח בע"מ
(מפרץ חיפה)
דרושים לעבודה ממושכת באזור יקנעם
מפעילים
בעלי נסיון - בהפעלת מחפרים הידראוליים מתוצרת היימאק או דומה.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות טלפונית לקביעת ראיון 04-740114-6

למוסד רפואי גדול בחולון
דרושים:
★ מהנדס אלקטרוניקה
★ טכנאי מיזוג אוויר
★ פקיד/ה טכני
★ בנאי
לפנות למר צבי בריטמן טל. 03-898263; 03-898444 בשעות העבודה.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה
התשמ"א 1981

"ניר העמק"
דרושים מיידית
לחטיבה האמריקנית - גילאי 16-18, שליטה באנגלית הכרחית:
1. מדריך/ה הקבוצה
- כולל מגורים במקום
כמו כן דרושים לכפר:
2. שתלן/גנן
- בעל השכלה מתאימה.
3. מרכז גידולי שלחין
יכולת לעבוד עם ילדים
לפנות למזכירות בית הספר.

هكذا منه الأصل

למפעל מזון
דרושים:
1. טבח ראשי
2. סגן טבח ראשי
בעלי נסיון
נא לפנות טלפונית לעורם של: 03-304833

למוסד אמנותי
דרושה
פקידה
טלפון: 291438, 298962, 281694 – ליפוית

לצה"ל
דרושים טבחים
לשרות קבע
באזור בקעת הירדן
למתאימים קיימת אפשרות לסיוע בדיור.
לקבלת פרטים יש לפנות לרס"ן אוסטר
בטל: 03-693367, 03-814453

לאופנת ברוך
דרושה
מזכירה
למחלקת יבוא
הכישורים הנדרשים
★ אנגלית ברמה גבוהה
★ ידע בהדפסה
★ רצוי נסיון בהפעלת טלקס
נא לפנות לאוירה 03-661211

לחברה ארצית גדולה
דרוש
מנהל לסניף עכו
הכישורים הדרושים:
★ נסיון מינהלי.
★ יכולת טיפול בלקוחות ומוסדות.
★ כושר ניהול צוות עובדים קטן.
★ ידע בסיסי בהנה"ח.
★ תושב עכו.
על המעוניינים לפנות בכתב יד בצירוף פירוט קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לת.ד. 1468 ת"א
– סודיות מובטחת –

לחברה מסחרית ארצית גדולה
דרוש:
מנהל אגף מלאי ורכש
הכישורים הדרושים:
★ נסיון מוכח בניהול מערכת מלאי ורכש בסדר גודל דומה.
★ השכלה אקדמאית.
★ תושב אזור המרכז.
על המעוניינים לפנות בכתב יד בצירוף פירוט קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לת.ד. 1049 ת"א 61009
עבור "מנהל אגף"
סודיות מובטחת

לחברת משקאות גדולה
דרוש:
לאזור חיפה
מנהל מכירות
★ מגורים בחיפה.
★ גיל 30-35.
★ חרוץ ומנוסה בהדרכה.
★ נסיון קודם בענף – יתרון.
★ שעות עבודה בלתי מקובלות.
נא לפנות לת.ד. 11024, תל-אביב
עבור "מנהל מכירות
חברת משקאות".

לחברה ותיקה בענף הפלדה בת"א
מועמד עם השכלה אקדמאית
ונסיון מתאים במכירות

דרוש טכנאי
לחברת שרות למתקני מיזוג אויר מרכזיים.

דרוש
מנהל עבודה
לעבודות גמר
בעל נסיון של לפחות 10 שנים
בעבודות בניני מגורים גדולות.
לפנות בכתב יד לת"ד 21288 ת"א
עבור ש.ג. מיקוד 61612.

לחברה לעמילות מכס דרוש
עמיל מכס
בעל רשיון ונסיון בעבודה.

דרוש
מתכנת מחשבים
כישורים דרושים:
חברה יסודית של ה IBM-PC (כולל BIOS), ידע בשפת C ו-ASM 8086 שליטה בשפה אנגלית.
ידע בתקשורת, הכרת מדפסת לייזר, הכרת שוק תוכנות מסחריות – יתרון בתרון.
רצוי בעל יכולת לנהל פרוייקט.
טל: 03-664701 לבקש את דניס.

למשרד רואי חשבון גדול
בתל־אביב
דרושים
עובדי ביקורת
שנה ד' באוניברסיטה + נסיון של
שנה אחת בעבודה לפחות.
– תנאים טובים למתאימים –
נא להתקשר 03-299181

לחברה מעניינת במרכז הארץ
דרוש
אחראי
יחידת מחשב
לתפעול שוטף של המערכות הממוחשבות
ואחריות להמשך הפיתוח.
תינתן עדיפות ברורה למנתחי מערכות
בעלי הכרות טובה עם מחשבי S/36.
המועמדים המתאימים יפנו בכתב בצרוף
קורות חיים לת.ד. 10212 ת"א 61191
עבור: "אחראי יחידת מחשב"
– סודיות מובטחת –

לחברה בענף אריזות קרטון
(אזור המרכז)
דרושים:
★ מפעיל מנוסה
למכונת חיתוך אוטומטית
★ מפעיל
גיליוטינה
מנוסה
העבודה במשמרות
★ מבלטן
עדיפות לבוגרי אורט
במגמת מבלטנות
להתקשר 03-9223151 ללביא.

לחב' ותיקה ומתפתחת בת"א
דרוש
איש מכירות
נמרץ
כישורים:
★ הנדסאי/טכנאי קירור או מיזוג אויר
★ ידיעת אנגלית
★ נסיון מוכח במכירות
קורות חיים בכתב יד לת.ד. 214 הרצליה עבור מס' 20

למושב נתיב הגדוד
בבקעת הירדן
דרושה
פקידת בית אריזה
ידע בקלדנות – יתרון.
נא לפנות בבוקר לטלפונים:
02-941196 02-941162 02-941928

לחברה מסחרית גדולה
בענף הרכב
דרושים:
1. מקדם מכירות
לחלפי רכב
★ התמצאות טובה מאוד בענף חלפי הרכב.
★ נסיון מוכח במסחר ובמכירות (5 שנים לפחות).
★ שליטה מוחלטת בשפה העברית (דיבור קריאה וכתיבה).
2. מחסנאי לחלפי רכב
★ נסיון של 3 שנות עבודה לפחות
★ רצוי מפ"ס.
3. גובה
★ הכרחי נסיון בגביה ובהתחשבנאות
נא לפנות לטל. 7550233

לחברה ארצית גדולה
דרוש
טכנאי־הנדסאי ייצור
נסיון בתפ"י (קידום ייצור), נסיון בעבודה עם
מערכות ממוחשבות, דרוש נסיון
קודם של 3 שנים
בהצעות נא לפנות בכתב יד בציון קורות־
חיים ופירוט נסיון מקצועי לת.ד. 274 חולון.

דרושה:
מקצוענית בענף גדול
ביטוח חיים
ידע נרחב בביטוחים עסקיים (מנהלים).
הפעלת מחשב יתרון.
03-611016
סודיות מובטחת

דרושים
למפעל תעשייתי ברמת החייל
★ חרט מנוסה
★ שומר לילה
(אפשרות פנסיונר) – מגורים באיזור
רחוב הברזל 10 תל־אביב טלפון
03-478121 בין השעות 8.00 – 15.00

לחברה גדולה
בענף הצבעים
וחומרי הניקוי
דרוש
סוכן
מכירות
מנוסה וחרוץ
לעבודה עם אתגר ועניין
באוירה טובה
תנאים טובים לאדם המתאים
נא לפנות בכתב יד עם פירוט ונסיון
קודם לת.ד. 1157 ת"א מיקוד 61010

למפעל דרוש
קונדיטור ראשי
בעל נסיון
נא לפנות בכתב יד בפירוט קורות
חיים נסיון קודם לת.ד. 11029
תל־אביב

בוא לגדול איתנו
חברה ארצית בתחום חנוי
מחפשת
בחור צעיר ודינמי
בעל־רכב
לקידום מכירות
טלפון: 03-5322395 מיום א'.

דרושה
קלדנית/מפעילה
למחשב I.B.M 36
מינימום 2 שנות נסיון.
עדיפות לבעלות נסיון בתוכנת "שיווקית".
משרה מלאה. 5 ימי עבודה בשבוע.
לפנות 03-370566

לסוכנות ביטוח גדולה
בתל אביב
דרושה
מרכזנית
תדקס
בוגרת תיכון, יתרון לבעלת ידע בהדפסה
שעות העבודה משרה א' 5 שעות בוקר,
משרה ב' 5 שעות אחה"צ.
לפנות לטל' 03/241351 לרוזט

לחברה העוסקת ביבוא ושיווק
מוצרי אלקטרוניקה
דרושים:
1. פקידה
למחלקת הנה"ח, סוג 2 או 3
נסיון הכרחי.
2. מחסנאי —
פקיד טכני בעל ידע
בנושא רכיבים אלקטרוניים
(לאחר שרות צבאי).
3. פקידה
למעקב הזמנות חו"ל,
עברית+אנגלית על בוריין.
נא להתקשר ביום א',
טל. 03-374623 לאניטה.

לחברת שיווק באיזור המרכז
דרוש
מנהל מחסן
תכונות ונסיון נדרשים:
★ 5 שנים לפחות בניהול מחסנים.
★ ניהול צוות עובדים.
★ ניהול מו"מ עם ספקים.
★ נכונות לעבודה מאומצת המציבה אתגרים.
נא לפנות בכתב לת.ד. 729 ת.א. 61007
עבור: "מנהל מחסן".

למשרד עורכי־דין בחיפה
דרוש/ה
1. עורך־דין – למשרה מלאה,
נסיון בתחום האזרחי
2. מתמחה
המעוניינים יפנו לת.ד. 4400 חיפה 31043
– סודיות מובטחת –

למחלקת גביה
דרוש
פקיד גביה
רצוי נסיון בהנה"ש — גביה
נא לפנות טלפונית
03-200438
מעורה
חברה לבטוח בע"מ

למועצה המקומית מגדל העמק
דרושים
1. מנהל מחלקה
לשירותים חברתיים
2. עובדים סוציאלים
. בירור פרטים נוספים יש לפנות למזכיר
המועצה טלפון 2—1—065-40730
שאול עמיר
ראש המועצה

ליצרני אופנה לנשים
דרושים:
• גורן מומחה.
• בחור ובחורה
בעלי רכב לעבודה
בשעות הערב.
להתקשר:
03-286987 בין
שעות 10.00-17.00
לפנות לצבי

ויטמן
למחלקת השיווק
דרוש
מקדם מכירות
★ גיל 25—23
★ 12 שנות לימוד
★ נכונות לעבודה בשעות לא שיגרתיות
★ רכב פרטי — חובה
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים
לויטמן רח' המסגר 9 אזור התעשיה חולון
"עבור מקדם מכירות"

מחסנאי
אחראי
לחברה ליבוא בענף
ציוד רפואי בת"א
דרוש מנהל מחסן
ליום עבודה מלא.
ת.ד. 33025 תל־אביב
עבור ציוד רפואי

למלון "המלך שלמה" ירושלים דרוש
סגן מנהל חשבונות
ידע במלונאות
נסיון בעבודות מחשב
לפנות לבני טל.
02-241433

דרוש/ה
פקיד/ת מכירות
באיזור ראש־העין
בוגר/ת בי"ס תיכון
בעל/ת רשיון נהיגה
נא לפנות בכתב:
לת.ד. 21137, תל־אביב 61211
עבור "פקיד/ת מכירות"

רשות שדות התעופה בישראל
נמל תעופה בן־גוריון
דרושים
בחורים/בחורות
לתפקיד בטחוני מעניין
בנמל התעופה בן־גוריון
העבודה מוצעת למשרה מלאה במשמרות מגוונות
לחוזה מינימלי של שנה.
אפשרות העסקה גם במשרה חלקית. (לסטודנטים)
תנאי הקבלה
* לאחר שירות צבאי
* 12 שנות לימוד לפחות.
* דוברי אנגלית ברמה טובה (הראיון יערך בשפה האנגלית)
* מצב בריאותי תקין
* מגורים באיזור גוש דן – חובה לתקופת החוזה.
– למועמדים שימצאו מתאימים יוצעו תנאי עבודה נאותים
– למעונינים בעלי הכישורים המתאימים תתקיים ועדת קבלה במינהלת נמל תעופה בן גוריון, בבניין משרד הבריאות (סמוך לאולם המכס), בתאריך 12.1.87 ביום ב'.
הרשמת מועמדים תתקיים משעה 06:00 ועד השעה 08:00
מספר המועמדים היינו מוגבל ומותנה בהחלטות הוועדה.
על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה"ל,
ו־2 תמונות.

יריב הספקה לחקלאות בע"מ
סניף הערבה
עין יהב
דרושה פקידה
משרה מלאה
נא לפנות לטל' 9/057-81068
לשמעון
בערב — 057-81086

לחברה גדולה בתל-אביב
דרוש/ה
מנהל/ת
חשבונות
למשרה מלאה.
★ נסיון של 5 שנים לפחות ונסיון בדיווח ניכויי מס.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד עם פרוט קורות חיים לת.ד. 11050 ת"א עבור מס' "נאוד"

למפעל מתקדם
לבניית מכונות ומערכות
בגוש דן
דרוש
מנהל ייצור
כפוף למנכ"ל
הכישורים הדרושים:
★ נסיון מוכח בניהול יצור בענף המתכת.
★ יכולת שליטה על מספר רב של פרוייקטים מורכבים בו-זמנית.
★ כושר מנהיגות ותקשורת בין-אישית טובה.
לפנות בכתב-יד עם פירוט קורות חיים ונסיון מקצועי, לת.ד. 16194 ת"א
סודיות מובטחת

לחברה לשווק מוצרי צריכה
דרוש
סגן למנהל שאק
רק בעל נסיון מוכח בשיווק מוצרי צריכה ומחזיק ברשיון נהיגה מתבקש לפנות בצירוף תולדות חיים לת.ד. 11438 ת"א 61113
מקום העבודה מרכז הארץ

למפעל ותיק לטכסטיל
דרוש
סוכן מכירות
לאזור המרכז.
דרישות: ★ נסיון מוכח
★ רכב
לפנות לת.ד. 367, ת"א 61003
עבור "סוכן מכירות"

מרכז תורני טכנולוגי — נחלים
דרוש
ר"מ –
מנהל פנימיה
יועדף כיועמד בעל נסיון והתמצאות בחיי פנימיה וכן בוגר ישיבת הסדר
נא לפנות לר"ר י. שרון טל. 03-9329338, 03-9322193, 03-9325521 בשעות 14—9

מעצב/ת אופנה
ראש צעיר ונועז בוגר/ת שנקר או מקביל
לאופנת בראשית.
טלפון 03-824704

למפעל תעשייתי במפרץ חיפה
דרוש:
מהנדס פרויקטים
הכישורים הדרושים:
★ בוגר הנדסת מכונות.
★ ידע ונסיון של 3 — 5 שנים בניהול ומעקב אחרי פרויקטים בתעשיה.
★ ידיעת השפות אנגלית עברית.
★ גיל 35—25.
המעונינים מתבקשים לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים. נסיון קודם וממליצים לת.ד. 1416 חיפה.

חברה ישראלית לקופסאות פח בע"מ
דרושים
למפעלינו בפתח־תקוה ובכפר־סבא
מכונאי תעשיה
בוגרי בי"ס מקצועי 4 שנתי במגמת מכונות או מכניקה עדינה
עדיפות לבעלי נסיון בתעשיה או בצה"ל
למפעלנו בפתח־תקוה בלבד
חשמלאי תעשיה
בעלי רשיון חשמלאי מוסמך לפחות.
בוגרי בי"ס מקצועי 4 שנתי במגמת חשמל.
ידע באלקטרוניקה רצוי.
לשתי המשרות העבודה ב־3 משמרות
5 ימי עבודה בשבוע, שכר ותנאים טובים +
הכשרה מקצועית במסלולי קידום מיוחדים
נושאי שכר
לקביעת ראיון נא להתקשר מיום א' בבוקר
לטלפון 03-9225321 לאגף כ"א, או 052-25241 למר שרון

הטוף
סוכנות
לבטוח כללי
דרוש
מפקח
רכישה
בבטוח חיים
לניהול סניף
באיזור המרכז
לראיון לפנות לעוזי
03-281471,
03-200881

עמינח
לרגל התרחבות מפעלנו
דרושים
טכנאי שרות
לעבודות שרות ברחבי הארץ
• בוגר בי"ס מקצועי – עדיפות לידע או נסיון ברפדות ונגרות
• רשיון נהיגה ג'
• עד גיל 35
• רצוי נסיון עבודה עם קהל
טכנאי/ת ייצור
• מספר שנות נסיון בעבודות הנדסת ייצור בתעשיה
• רצוי ידע או נסיון בשמוש במחשב
מכונאי אחזקה
• בוגר בי"ס מקצועי
• 3 שנות נסיון לפחות בתעשיה
מבקר טיב
• בוגר בי"ס תיכון מקצועי
• יכולת ושליטה בקריאת שרטוט
• רצוי נסיון בבקורת איכות בתעשיה
רפדים מקצועיים
• 3-5 שנות נסיון בריפוד סלונים
רפדים מתחילים
• רצוי נסיון עבודה במרפדיה
תופרות
• נסיון של מספר שנים על מכונות תעשיתיות
– מחט אחת
יועדפו מועמדים הגרים באיזור
• 5 ימי עבודה בשבוע
• הסעות מאיזורי רמלה, לוד, ראשל"צ
המעוניינים יפנו טלפונית לעמינח טלפון:
08-220777

איש מכירות
לשיווק מוצרי חשמל ביתיים
• מליגה לאומית
• בעל רכב
(לחצי שנה ראשונה)
תנאים טובים/חברה דינמית
• טלפון 03-7813120 •

לבית ספר ערב בחולון
דרוש בדחיפות
מורה
למתמטיקה
לחכנת מבוגרים לבגרות 5-4 יחידות
בפרטים נא לפנות:
03-584843 לא בשבת

לחב' מסחרית גדולה בת"א
דרושה
מזכירה
למשרה מלאה
★ נסיון מוכח בהנה' מסחרית
★ תכתובת והדפסה עצמאית עברית/אנגלית
★ נכונות לעבודה מאומצת
קורות חיים בכתב יד לת.ד. 214
הרצליה. עבור מזכירה

לשטיחי
"מורידה"
דרושים:
1. בדיזנגוף סנטר –
מוכר אגרסיבי
2. במפעל בר"ג
גרפיקאית
מנוסה
להתקשר
03-285391

חוק הזדמנות שווה
בתעסוקה,
תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העברייניים צפויים לעונש על פי החוק.

למשרד אדריכלים
דרושים
אדריכלים מנוסים
בעלי נסיון רב
טל. 03-269312,
03-256354

לחברת אינטרקוסמא וולה
שיווק ת"א
סוכן/ת מכירות
לכוספרות
דרוש/ה
בעל/ת נסיון. תנאים טובים למתאים/ה
פרטים בטל: 03-372020
מיום ראשון ולבקש את אורנה שלמה

המועצה האיזורית גדרות
בית חנן ד.נ. עמק שורק 60908
03-946275 ;946457 ;991211
דרושים:
א) מנהל/ת חשבונות ראשי/ת
הכשורים הדרושים:
* בעל/ת יכולת עצמאית לניהול צוות הנה"ח, * ניסיון בדיווח בקרן (מעקב תקציבי) * העבודה עם מחשב * ניסיון עם מערכת חשבונות-תקציבית, ברשויות מקומיות.
ב) קצין ביטחון במועצה
הכשורים הדרושים:
1) יוצא צבא בדרגת קצונה
* בעל רכב פרטי חובה.
בדבר פרטים נוספים יש לפנות למזכירות המועצה בין השעות 14:50 – 8:00 בקשות בצרוף תעודות, המלצות, קורות חיים יש להגיש למועצה לא יאוחר מיום 10.1.87
משה סימן-טוב
ראש המועצה

למחלקת מריקה (שליכט)
דרושים:
מורקים
* תנאים טובים המתאימים
* סודיות מובטחת
טלפון: 03-790117 מ-06:00 עד 12:00

לחברה ותיקה ומבוססת בתחום פרוייקטים פרסומיים יחודיים
דרושים
1. אחראי/ת לגיוס והדרכת אנשי מכירה
נסיון מוכח הכרחי
2. מנהלי/ות סניפים בכל הארץ
א. ידע ונסיון בפרסום וברכש
ב. יכולת גבוהה בניהול מו"מ
3. נציגי/ות רכש בכל הארץ
א. נסיון הכרחי
ב. בעלי/ות תעודת בגרות והופעה ייצוגית
העונים על הדרישות יתקשרו 03-5463812
סודיות מובטחת

לחברה מסחרית בענף הטכני
דרושה
מקדמת מכירות
● עבודה עם אתגר והכנסה גבוהה
● על המועמדת להיות בעלת רכב
מועמדת בעלת נסיון במכירות ובעלת מוטיבציה, תפנה בין הימים א-ה לטלפון 052-882818.

לומיטרון
מיכשור מדעי בע"מ
דרושה
מקדם מכירות
בעל רקע במדעי החיים ומדעי הטבע, לקידום מכירות בתחום הציוד המעבדתי בירושלים ואזור תל-אביב.
לקביעת ראיון נא להתקשר לטל: 02/632005 02/639482

דווקא בן לביטוח!!!
לגוף מהמובילים בענף, דרוש להכשרה
איש מכירות
שיוכשר בהמשך כמנהל מכירות
* גיל 24 ומעלה
* השכלה תיכונית
* רצוי נסיון במכירות
למתאים הכנסה קבועה + תמריצים, מסלול קידום מהיר בהתאם לכישורים (מתאים גם לסוכני ביטוח מתחילים)
לפנות לטל. 03-7520166 ביום שישי בלבד!!! מיום א' ואילך 03-758060 שלוחה 30

לודזיה רוטקס
דרושים
1) מנהל תפ"י
2) ראש צוות תפ"י
* נסיון מוכח בתפקיד דומה
* עדיפות לבוגר שנקר
לפנות בכתב (בציון מספר טלפון) אל ת.ד. 34 חולון – 58100
בוא תרגיש לודזיה

לחברת התכשיטים מס' 1 בישראל
דרוש:
צורף זהב
* לתיקונים ועבודות יד
טלפון 03-228111/2/3

ל"ידי והכי"
דרוש
בעל מקצוע בענף הבנייה והאינסטלציה
גיל 40–50
לעבודה משרדית הכוללת סידור עבודה ופיקוח וכן טיפול בלקוחות פרטיים ומוסדות
03-200838.

ל"פק-ארדן"
דרושים
1. חרט/כרסם קונבציונלי
2. הנדסאי/טכנאי
אוטומציה ובקרה
נסיון במערכות אלקטרופנאומטיות וחשמל.
3. איש מכירות
עם נסיון בענף מכונות אריזה.
טל. 03-954685 ראשל"צ, ובבית 03-990856

דניש
לחנות חדשה של דניש בע"מ
דרושים
אנשי מכירות
צעירים ומנוסים. עדיפות לבעלי רקע בעיצוב פנים וידע באנגלית.
לפנות לרקפת טל: 03-443511 03-449601,
03-449648

לחברת תקשורת
דרושה
נציגת מכירות למחלקת השיווק
רכב חובה
משכורת בסיסית + אחוזים
טלפון: 03-7517212 ,03-7511587

עבודות סדר מחשב
לעתונים, חוברות, ספרים וכיוצא בזה
נא לפנות 03-353582

ליבואן מוצרי חשמל
דרוש:
* סוכן מכירות –
רצוי קשרים ברשתות שיווק.
* דיילות מכירות
03-8051063 03-842876

למשרד עו"ד בשטח אזרחי מסחרי
דרוש
עו"ד
למשרה חלקית מלאה
טל. 03-258287/8,
03-346579

דרושים
עובדים ללול
להתקשר טלפון 052-31694 מ-17.00

למשרד פרסום בתל-אביב
דרושה
מזכירה בכירה
* צעירה ודינמית
* בעלת נסיון ידע של 3 שנים לפחות בארגון וניהול משרד
* קורספונדנציה אנגלית/עברית
* נכונות לעבודה קשה וללא שעות
* רצוי נסיון קודם בענף הפרסום.
המעוניינות יפנו בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד. 4252 תל-אביב עבור מזכירה.

למפעל צביעה ואשפרה בראשל"צ
דרושה
לבורנטית
לבצוע התאמות גוון ובדיקות טקסטיליות

לאולפן לבגרות דרושים
מורים
נא לפנות טלפונית 03-9614144

לסוכנות/לחברת ביטוח
דרוש בדחיפות
חתם
תנאים טובים למתאים
לפנות בכתב לת.ד. 50257 תל-אביב

לסוכנות גדולה לביטוח
למשרדיה בראשון-לציון
דרוש
מנהל יחידה בביטוח חיים

להיונון
דרושים
קופאים/ות
תנאי שכר טובים
נא לפנות לטל. 03-411542

טלדר
דרושים/ות
מהנדס/ת מערכות תקשורת

לחברה בת"א
דרוש/ה
בוגרת מדעי החברה
או
קצין/ה משוחרר/ת
לתפקידי ניהול בחברה

למחסן מכירות קיבוצי
דרושה
בחורה

מוזיאון תל-אביב מחלקת החינוך
דרוש/ה
מדריך/ה
למשרה חלקית

למשרד הנהלת חשבונות
דרושה
מנהל/ת חשבונות
* סוג ג'–ד'
* בעל/ת נסיון של 5 שנים
למשרה מלאה
נא לפנות לטל: 03-730096
סודיות מובטחת

האגודה למען הקשיש
קשת
דרושים:
1. מנהל/ת מוקד אזורי לקשיש
2. מזכירה
3. כתבנית
4. עובדים/ות סוציאליים/ות
5. פיזיותרפיסטים/ות
6. אחים/ות מעשיים/ות מוסמכים/ות

למכון לתכנון ומחקר
דרושים:
1. כלכלן/ית
בעל/ת נסיון לניתוחי כדאיות של פרוייקטים רקע בשיטות כמותיות ושימוש במחשב
2. סטטיסטיקאי/ת
בעל/ת נסיון בתכנון, ביצוע ועיבוד סקרים רקע בשימוש במחשבים ובתוכניות סטטיסטיות.

שרות בתי הסוהר
מינהל ארגון
חן ידך לשמירה בטחון הפנים ולאיכות הסביבה
דרושים/דרושות
צעיר המתחיל דרכו בחיים הצטרף אלינו ותמצא אתגרים!
אם ברצונך לתרום ולעזור בשמור איכות החברה
אם אתה מחפש מקום עבודה שיאפשר לך פתוח
אם אתה שואף לבטחון כלכלי, מקום עבודה קבוע ומשכורת טובה
תנאים כלכליים – משופרים

לבית החינוך המשותף דגניה א'
דרוש
מורה למתמטיקה
כיתות ד'–ח'
טלפון 067-50018
067-58546
067-58550

לחברה תעשייתית גדולה המשווקת מוצרי צריכה
דרושים
מפיצים
בעלי רכב מסחרי

לפי.סי. מחשבים
דרוש
טכנאי שטח
למחשבי י.ב.מ. PC ותואמיו
עדיפות לבעלי נסיון
לפנות לזהר טל: 204851,
03-204759 ,204761

להוצאת ספרים
ברמת-גן
דרושים
מתרגמים
בעלי נסיון

קופת חולים מכבי
דרושים
פיסיותרפיסט/ית
כימאי/ת

גבעת חיים-יצור
דרושים:
* שבי
* עוזרת
* מזכירה
שיה

לחברה תעשייתית
סמוכיות שכירות
בתל-אביב
דרוש
משעוב
לפנות לת.ד. 4529 ת"א.

למשרד ציבורי אזרחי
דרושה:
פקידה מעולה בעלת נסיון
03/252372

עיריית ראשון-לציון
עיריית ראשון-לציון מבקשת הצעות לתפקידים הבאים:
א. מנהל/ת אגף לחינוך. מכרז פנימי/חיצוני מס' 1/87
ב. מנהל בי"ס תיכון מקיף ד'. מכרז פנימי/חיצוני מס' 2/87
ג. עוזר טכני למנהל אגף חשתית והחזקה. מכרז פנימי/חיצוני מס' 3/87
ד. קצין בטיחות בתעבורה. מכרז פנימי/חיצוני מס' 4/87
ה. סייעת לרופא שיניים בבי"ס במשרה חלקית.
מאיר ניצן
ראש העירייה

ליושר
לטובור דרושים:
פקיד/ה למשרד ייצור
ציר גזרות (שבלונות)
נהג
גזרנים
פורס למכונה אוטומטית

שמשון
חברה לצמיגים ולגומי בע"מ
דרושים
* מכונאי אחזקה
* מסיק דוודים מוסמך
* חשמלאי תעשיה מוסמך
* פועלי ייצור
לטלפון 03-9226321

ש.ח.ל.
אגודה לפיתוח שרותי טפול וחנוך לנוער
דרושים:
1) מנהל לניהול מעון לנערים במצוקה בבאר-שבע.
2) עובד סוציאלי למעון לנערים במצוקה בבאר-שבע. ¾ משרה.
3) עובד סוציאלי למעון לנערים במצוקה בקרית-גת. ¾ משרה.
4) מזכיר/ה עם ידע בניהול חשבונות ב-½ משרה באשקלון ובתל-אביב.

אגודת הסטודנטים
אוניברסיטת תל-אביב
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג 2 לפחות
לפרטים: (03)423004

SANYO
דרוש
מחסנאי
03-221340
03-233336

לחברה לעבודות תקשורת וחשמל
דרושים
1. מתקיני מערכות
2. חשמלאים מוסמכים
3. חשמלאים שורים
03-359379

למודיעין אזרחי
דרושים
1. לבנין משרדים מפואר בת"א
* מאבטחים
2. אחראי משמרות אבטחה
לאזור פתח תקוה.

כימוע קיבוץ ניר יצחק – סופה
דרוש/ה
* כימאי/ת אורגני

מכאן الأصل

هكذا من الأصل

חברה גדולה ויציבה באזור המרכז מחפשת
מנהל שיווק אזורי לענף ירקות ופירות
(משרה 1376)
לפיתוח קישרי החברה עם יצרנים ולקוחות וקידום המכירות בענף.
יתאים מועמד
* השכלה תיכונית מלאה, רצויה השכלה נוספת בחקלאות ראש שיווק.
* 5 שנות נסיון לפחות בשיווק
* יכולת הבעה בכתב
* כושר גבוה של מו"מ עם גורמים מסוגים שונים.
– עדיפות לבעלי רקע חקלאי –
מזכירת מנהל כ"א
(משרה 1380)
לניהול עצמאי של משרד וטיפול בנושאי מינהלה ומנגנון
תנאים מועמדת בעלת השכלה תיכונית מלאה, אשר לה נסיון מעשי בעבודות פקידות עצמאית ויכולת לנהל משרד ולקיים יחסי אנוש טובים.
מועמדים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון בכתב יד בלבד אל ת.ד 11024 ת"א 61110 בציון מס' משרה מבוקשת
– סודיות מובטחת –
תהל – התנת ייעוץ לנושאי כח-אדם בע"מ

ספק – מהנדסים יועצים בע"מ רמת השרון דרושים:
– מתכנת/ת בעל/ת נסיון של שנה בפיתוח תוכנה DBASE.
– כתבנית מנוסה על מעבד תמלילים וורדסטאר.
כ-5 ימים בשבוע.
נא לפנות למירי, 494878 או 03-490881 מיום ראשון.

לרשת ארצית נשות ואנשי מכירה
שכר 1600 + אחזקת רכב
עדיפות לבעלי נסיון במכירות לכל חלקי הארץ
052-841948/7

3,333 ש"ח ברוטו לפחות בחודש ל: איש/אשת שיווק
1. לעסק תדמיתי בלעדי.
2. למדור פרסומי בעיתון יומי.
מועמדים/ות מתאימים/ות בלבד מוזמנים/ות להתקשר 03-204719

LASER תעשיות לייזר
לחברה חבת של תעשיות לייזר הממוקמת בלוד – אנגליה דרוש:
אחראי פעילות מכירות ושיווק – צפון אירופה
תאור התפקיד:
* החדרת מוצרים חדשים לשוק.
* תמיכה מקצועית למערך המכירות והשיווק והדרכת סוכנים.
* ארגון ופקוח על סמינרים לרופאים.
כישורים:
* השכלה בתחומים טכניים המסייעת להבנת מערכות רפואיות עתירות ידע.
* נסיון בתחומי המכירות והשיווק הרפואי – עדיפות לבעל נסיון באירופה.
* שליטה מלאה באנגלית.
* ידיעת שפות נוספות – יתרון.
התפקיד יבוצע בחברה בלונדון.
העבודה כרוכה בהיקף נסיעות ניכר.
נא לפנות טלפונית, או בכתב, למנהל – משאבי אנוש, טל. 03-495552/3, ת.ד. 13135 תל-אביב, מיקוד 61131.
סודיות מובטחת.
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.
תעשיות לייזר – קרן אור לקידום האנושות

למפעל גדול בפ"ת דרושה
טכנולוגית מזון/לבורנטית
בעלת נסיון של כ-5 שנים במעבדת מזון
נא לפנות בכתב: ת.ד. 147 פ"ת 49101 מחלקת כח אדם

"ישומים פסיכולוגיים בע"מ INSTITUTE OF PSYCHOLOGY
ב.י.פ BIP
לאחד מלקוחותינו, מוסד בעל סניפים בכל הארץ
דרוש/ה בדחיפות להנהלה הראשית בת"א:
עוזר מנהל מחלקת כ"א
הגדרת התפקיד:
* גיוס עובדים (איתור, ראיון, מיון והצבה)
* פיקוח על תנאי העסקה (קביעת משכורות, שינוי היקף משרה, שעות נוספות, פיצויים וכו').
* וויסות כ"א (טיפול בחריגים, ניידות עובדים).
* הנחיה ותיאום פעילות עם מנהלי יחידות.
* פיקוח אדמיניסטרטיבי על המחלקה.
* שעות עבודה: 15.00-07.30 (לעיתים נדרשות שעות נוספות).
הכישורים הנדרשים:
* נסיון מוכח של 3 שנים בתפקידים בתחום כח אדם.
* עדיפות לבעלי תואר ראשון בלימודי עבודה.
נא לפנות בכתב יד ל: ב.י.פ. יישומים פסיכולוגיים בע"מ ת.ד. 26004 ת"א מיקוד 63902 ולציין על המעטפה "משרה מס' 5778".
– סודיות מובטחת –

רב-בריח החברה מס' 1 בישראל בשיווק מוצרי בטחון
איש מכירות
למשרה מלאה
לכל אחד מהאיזורים
* תל-אביב
* חולון
* יהוד
* רמלה ולוד
אם אתה בעל/ת:
השכלה תיכונית ומעלה
נסיון במכירות ובשיווק מוצרים
כושר התבטאות בכתב ובעל-פה
כושר שכנוע
הופעה נאה
ידיעת שפות – יתרון
יכולת התמודדות עם בעיות בשטח.
חברת רב-בריח מציעה לך:
אחריות לשיווק ישיר של מוצרי החברה במפעלים, מוסדות, בתי-עסק, משרדים ולקוחות פרטיים ובאמצעות המפיצים המורשים באזור שיוגדר לך.
תנאים מוצעים:
תגמול גבוה
אחזקת מכוניות ושירות עקיפות
השתתפות בהוצאות דלק ואחזקת רכב
מסלול קידום בחברה על-פי הכישורים האישיים
אווירה טובה ורמתפה.
חייג/י עכשיו לקביעת ראיונות לכל בטלפון: 08-436759 (בימים א'-ב')
רב-בריח מקום גדול לעבוד בו.

הסתדרות מדיצינית הדסה
דרושים
1. מהנדס מכונות
– בעל נסיון של 5 שנים לפחות בתכנון ואחזקת מיטפלים.
2. מתכנן/מתכנת
– בעל תואר אקדמאי במדעי המחשב + נסיון.
3. מזכירה אנגלית-עברית
כולל הדפסה
4. רוקחים
– לחלוקה ולייצור בבתי החולים בעין כרם והר הצופים.
5. מגישי אוכל לחולים.
העבודה במשמרות בוקר, ערב כולל שבתות וחגים.
[illegible]

"ישומים פסיכולוגיים" INSTITUTE OF PSYCHOLOGY
ב.י.פ BIP
עבור לקוחנו מפעל תעשייתי מוביל בתחומו דרושים/ות
1. מנהל חשבונות
סוג 3, לעבודה עצמאית בנושאי תמחיר
2. מנהל חשבונות מדופלם
לניהול צוות עובדים
בשני התפקידים נדרש ידע וניסיון בעריכת דו"חות כספיים ובהנהלת חשבונות ממוחשבת וכן ניסיון מוכח בחברה תעשייתית
נא לפנות בכתב-יד ולציין על המעטפה את שם המשרה, אל: ביפ יישומים פסיכולוגיים, ת.ד. 26004 ת"א 63902
– סודיות מובטחת –

"ישומים פסיכולוגיים" INSTITUTE OF PSYCHOLOGY
ב.י.פ BIP
ללקוחותינו דרושים/ות בדחיפות
1. מהנדס תוכנה בכיר
בעל נסיון רב במערכות זמן-אמת
2. פסיכולוג מנוסה
(תואר שני ומעלה), בעל רקע קליני – תעסוקתי וניסיון במיון והערכת מנהלים (אפשרות למשרה חלקית)
3. מזכירה
בעלת נסיון של שנתיים לפחות (משרה מלאה)
נא לפנות בכתב-יד ולציין על המעטפה את שם המשרה, אל: ביפ יישומים פסיכולוגיים ת.ד. 26004 ת"א 63902
– סודיות מובטחת –

האוניברסיטה הפתוחה
דרוש איש מחקר
בתחום מדעי ההתנהגות או הוראת המדעים.
הכישורים הדרושים:
[illegible]
ת.ד. 39328, תל-אביב, 61392.
מודעה זו מכוונת למועמדים בני שני המינים.

מנהל כח אדם
מסור מודעתך ב דחף
ב דחף תקבל יותר
לפרטים נוספים: תל-אביב: 03-622233-4 עדי סאמט; ירושלים: 02-226335-6 יאיר צוברי; חיפה: 04-645333-4 אריה טל

המכללה לחינוך ע"ש א.ד. גורדון – חיפה
לשנה"ל תשמ"ח דרושים
1. מדריכה מדגוגית – למסלול גננות
2. מדריכים פדגוגים – למסלול בי"ס יסודי (ו-ח)
3. מורה למתמטיקה
4. מורה להוראת הערבית
5. מורה לטכנולוגיה חינוכית
6. מורה ללשון עברית – בעל תואר שלישי
דרישות:
א. תואר שני (למשרות 1-5)
ב. נסיון חינוכי בגן – למשרה מס' 1
נסיון חינוכי בבתי"ס יסודיים – למשרות 2-5
– ספרן/מנהל ספריה
בוגר בי"ס לספרנות ובעל תואר אקדמאי
– לבורנט – בעל תעודת לבורנט מוסמך
[illegible]

הטכניון מכון טכנולוגי לישראל
דרוש/ה: ספרן/ית
הכישורים הדרושים:
בוגר/ת בי"ס לספרנות או שלב ב' אסי"י.
ידיעת השפות עברית ואנגלית כולל הדפסה.
מספר המשרה: 60/ב
מזכירת מעבדה
הכישורים הדרושים:
השכלה תיכונית מלאה.
ידיעת השפה העברית על בוריה, כולל הדפסה טובה.
ידיעת השפה האנגלית, כולל הדפסה טובה.
[illegible]

האוניברסיטה הפתוחה
דרושים
מועמדים לחברי סגל אקדמי במדעי המחשב
הכישורים הדרושים:
* תואר שלישי במדעי המחשב.
* יכולת מוכחת במחקר ובהוראה אקדמית.
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים, למחלקת כוח אדם, ת.ד. 39328, רמת אביב 61392

לישראוף אבטחה, שמירה ושרותים בע"מ
דרוש
מפקח שמירה בכיר
[illegible]

דרושים
"אשר רובוטק" בע"מ
דרושים:
1. מחסנאי טכני עם נסיון בניהול מלאי ממוחשב בענף האלקטרוניקה.
2. מרכיבים מכניים בוגרי בתי"ס מקצועיים במגמת מכשור ובקרה או מכניקה עדינה.
3. טכנאי או בוגר בי"ס מקצועי במגמת אלקטרוניקה להרכבות אלקטרוניות ותחזוקה.
4. מחווטת/מלחימה עם נסיון מעשי.
נא להתקשר 03-498281 לרחל

דרוש
רכז עבודה בענף תבניה
כישורים:
* נסיון קודם בניהול עבודה
5 שנים באותו ענף.
* רשיון מהנדס הנדסאי.
* מגורים במרכז הארץ
[illegible]

לחברה במערב אפריקה העוסקת ביבוא ויצוא
דרוש מינהלן
[illegible]

המרכז הרפואי בלינסון קופת חולים
דרושות
אחיות מוסמכות למחלקה אורטופדית
לעבודה במשמרת בקר בעיקר
מובטח סדור עבודה נוח
לפרטים יש לפנות לטל: 03-9268206

לעתון אזורי בדרום הארץ
דרוש/ה
עורך/ת
הכישורים:
* עיתונאי בעל נסיון בעריכת עתון.
* מגורים באיזור אשדוד-אשקלון תנאי הכרחי!!!
* בעל השכלה רחבה וכושר להפעלת צוות
[illegible]

לכפר הנוער מאיר שפיה
דרוש
מדריך חברתי
– כמסה מידית לעבודה
– מגורים במקום מובטחים
[illegible]
063-90750

למוסד ציבורי בת"א
דרושה
כתבנית
עברית-אנגלית מעולה
P.C.
[illegible]

לחברת "אלאור"
דרוש
מחסנאי
[illegible]

דרוש
מנהל/ת חשבונות
[illegible]
03-344467/8

לחברת שיווק לקוסמטיקה במרכז הארץ
– דרושים –
סוכני מכירות
עם נסיון בענף – חובה
למתאימים תנאים מצוינים.
לפנות בכתב-יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 440 כפר-סבא 44103

לשטיחי כרמל דרושים
מוכרים
מקדמי מכירות גברים בגיל 25-35
בעלי נסיון במכירה לחודשים
[illegible]
03-476690 19:00-22:00

דרוש
איש מכירות מנוסה
בעל רקע טכני, למכירות בכל אזורי הארץ.
לטלפון: 03-708142, 786127

מנהל שיווק מקצועי
בעל רקע מוכח
מעוניין לקבל סוכנות
[illegible]

לחברת אמנגר תעשיות מיחזור בע"מ
למשרדי החברה בחדרה
דרוש/ה
כלכלן/ית
בעל ידע ונסיון בנושאים: תמחיר, תקציב, ובקרה
בדיקות כדאיות עבודה עם מחשב, נסיון קודם של 3-5 שנים בתעשיה.
[illegible]

לאייר קונסולידייטורס ישראל – ACI
דרושים/ות
פקידי/ות ייצוא והנה"ח
ידע באנגלית ובהדפסה רצוי
נא לפנות בכתב לת.ד. 123 נתב"ג

כפר הנוער יוחנה ז'בוטינסקי
דרושים
1. מורה כללי
2. מדריך חברתי
3. עובד משתלה
[illegible]
08-220444/5

מוסד הטכניון למחקר ופתוח בע"מ
עוזר/ת מחקר
[illegible]

לחברת מחשבים בניו יורק
דרושים
אנשי מקצוע מנוסים בתחומים הבאים:
IMS DB/DC, CICS, DB2, IDMS, COBOL
[illegible]

האוניברסיטה הפתוחה
בתחום מדעי המחשב
דרושים מורים
בכל הארץ
[illegible]

לחברה לשיווק
דרושים
1) מנהל מכירות
– רקע טכני בחשמל + נסיון
2) סוכני מכירות
לפנות: 03-831193

עיריית תל-אביב-יפו
דרושים
נהגים-חובשים לרכב שירות
להסעת רופאים בתורנות-לילה
במגן דוד אדום בתל-אביב-יפו
[illegible]

למשרד מהנדסים בת"א
דרושה
פקידה/כתבנית
נסיון בהדפסה עברית אנגלית הכרחי
לפנות לטלפון 03-333571

"פרסום ארז"
מציע:
בסיס + %
I לאנשי מכירות בעלי כושר – ביטוי, שכנוע והופעה נאה
עבודה מעניינת עם אפשרויות קידום מהירות!!!
(אין מדובר ברכש מודעות).
נסיון – יתרון
II גרפיקאי/ת ביצועיסט/ית נסיון במשרד פרסום – רצוי (אפשרות לחצי משרה).
03-614477/9 עוד היום

לרב-בריח יבנה
דרוש
מהנדס/הנדסאי תיכון
ליחידת פרויקטים בענף ההנדסה
[illegible]
רב-בריח מקום גדול לעבוד בו.

[illegible]

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף
דחף – סניפים: תל-אביב (מרכז, בן יהודה, דיזנגוף, אלנבי), חיפה, ירושלים, רמת גן, בעד 50 סניפי רחבי הארץ
ב דחף תקבל יותר
טלפון 03-611001

חברה לשיווק וציוד לתעשייה
למחלקת השירות
דרושים

1. **טכנאי/**
הנדסאי מכונות
נסיון באחזקת מכונות תעשייתיות יתרון
ידיעה בסיסית באנגלית.

2. **טכנאי חשמל**
נסיון באחזקה והקמת
מערכות חשמל תעשייתיות
וידיעת בסיסית באנגלית.

לפנות בכתב יד בצרוף
קורות חיים ונסיון קודם
לת.ד. 2085 תל־אביב 61020.

לחברה לפיתוח וייצור מערכות
בקרה ומכונות
דרושים:

★ **הנדסאי חשמל – בקרה לתיכנון.**
תיכנות חוט מערכות בקרה רצוי. נסיון קודם עם בקרים מתוכנתים ורישיון חשמל.

★ **הנדסאי מכונות**
לתיכנון והרכבת מכונות

★ **עובד בלתי מקצועי**
לעבודות מתכת ומסגרות
מועמדים מתאימים מתבקשים לכתוב לת.ד 21352 ת"א עבור ג'קי.

למשרד פרסום דרושות
מורות לשעבר לרכש מודעות
בעתון יומי גדול
אפשרות לבסיס + אחוזים
03-359984 לאלונה

למשרד רו"ח בת"א
דרושים:
1. **עובדי בקורת**
מעל שנת נסיון.
2. **פקידה**
לשעות 14.30 –
18.00.
טלפון
03-331517/8

למשרד רו"ח דרושה
כתבנית
[illegible]

[illegible]
פקידה יבוא יצוא
[illegible]

לחברה מסחרית גדולה בתל־אביב
דרוש/ה
פקיד/ה גבייה
(עם אחריות לגבייה)
הכישורים:
* נסיון עבודה של 5 שנים לפחות
* ידע בעריכת חוזים
* ידע בהנהלת חשבונות
* ידע בשימוש במחשב
[illegible]
לת.ד. 20200 תל־אביב מיקוד 61201

למעבדת צילום
בחור/ה
רציני/ת
לעבודה במשמרות נוחות
(רצוי עם נסיון בהדפסת תמונות)
לפנות לחנות מיום א' 9234265/9/1

הלוח הכללי
בשבילך ובשבילי!

דרושים
מורים לאנגלית
באיזור קיראון, תל־השומר ורמלה.
שעות העבודה 14.00-16.00
תנאים טובים למתאימים
טל. 03-593816

דרוש
איש מכירות נמרץ
עצמאי בעל רקע טכני למכירת ציוד עזר למפעלי תעשיה בכל הארץ שליטה מושלמת באנגלית (או גרמנית) הכרח, רכב יתרון
משכורת בסיס + עמלות
לפנות בכתב־יד ת.ד. 38841 ת"א 61880

רוברט הלף
ROBERT HALF
החברה המובילה בעולם בהשמת כח אדם בתחומי מחשבים ופיננסים
★ **תוכניתני מערכות** בעלי רקע רחב UNIX
★ **מנתחי מערכות ואנשי SYS.** למחשבי VAX/VMS רצוי סיווג בטחוני
★ **אנשי מכירות מנוסים במיני**
★ **אנשי מכירות חומרה/תוכנה** עם רקע בהנדסת מכונות ומחשבים
★ **טכנאי מחשב עם ידע ב־UNIX**
★ **מהנדסי RF בכירים**
★ **הנדסאי אלקטרוניקה** (עם נסיון) לפחות, מעגלים אנאלוגיים, דיגיטליים, ידע באינטל/מוטורולה
★ **רואי חשבון** מנוסים ומתחילים שמוכנים לעבודה, לאחרי תל־אביב ונתניה
★ **מנהלי חשבונות** סוג 3־2, מזכירות, ועצמאים
לכל המשרות חברה תשלם ללא התחייבויות...
ת"א 03-204711 ב"ש 02-243886
סודיות מובטחת

[illegible]
תשמ"א 1981
[illegible]

היפרכל ראשל"צ
דרושים
★ **אחראי מחלקת חלב**
★ **עובד מחלקת חלב**
★ **עובד/ת מאפיה**
★ **עובדי/ות מחלקת הלבשה וכלי־בית**
★ **קופאיות**
– העבודה במשמרות בוקר ואחה"צ לסירוגין.
– אין צורך בנסיון קודם, הכשרה תינתן במקום.
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל החנות, [illegible]

למפעל ותיק ומתפתח
בגוש המרכז
דרושים:
רתך ארגון
כרסם מעולה
תנאים מצויינים
למתאימים
03-221053
03-7513448

דרוש/ה
אדריכל/ית מנוסה
הנדסאי/ת מנוסה
שרטט/ת מנוסה
03-228488

לחברת ביטוח
דרושה
מזכירה
אנגלית
עברית
[illegible]
03-363612, 03-359759
03-350047

לגבים תעשית מערכות אוטומציה
בע"מ כפר־סבא
דרושים:
1. **מהנדס מכונות מנוסה**
2. **שרטטת מכונות**
נא לפנות בכתב יד בפירוט ונסיון לת.ד. 87 כ"ס.

מ.ל.ל.
מ.ל.ל. מערכות מחשבים בע"מ
דרושים
אנשים בעלי רקע טכני
להכנות והתקנות ציוד IBM/PC ותואמים. ניסיון קודם יתרון.
נא לפנות טלפונית 03-7515511 לאריאלה.

אסם
תעשיות מזון בע"מ
דרושים/דרושות
נהגים מחלקים/ נהגות מחלקות
להובלת תוצרת וחלוקתה
★ בעל/ת רשיון נהיגה על משאית
★ 10 שנות לימוד לפחות
★ מגורים בגוש־דן
נא לפנות טלפונית ליוסף פוגל בטלפון מס' 03-9265293

למפעל פלסטיקה בירושלים
דרוש
מהנדס מפעל
דרישות:
* מהנדס מכונות עם נסיון של 5 שנים לפחות. רצוי בתחום הפלסטיק.
* ידיעת השפה העברית על בוריה.
* ידיעת אנגלית חיונית.
* בעל יכולת לנהל משרד טכני.
* נכונות לגור [illegible]
תנאים טובים למועמד המתאים.
[illegible]

מאזני שקל
דרושים
אנשי מכירות לקופות רושמות
באזור ת"א והמרכז
בעלי נסיון במכירות
יפנו למיכאל בטל. 03-612411
לקביעת ראיון

ל"תנובה" מחוז תל־אביב
דרוש/ה
קבלן/ית
להפעלת חדר אוכל
הדרישות:
● הכנת והגשת ארוחות לעובדים ב – 2 משמרות.
● נקיון המיתקן ושמירה על סביבה תברואתית נאותה.
הצעות יש להגיש בכתב למחלקת המנגנון של "תנובה" מחוז תל־אביב
ת.ד. 882 תל־אביב 61002 עד ליום 20.1.87.
נא לצרף המלצות ונסיון קודם בהפעלת חדרי אוכל.
– סודיות מובטחת –

ל"תנובה" סניף פתח־תקוה
דרושים
מפיצים
לחלב ותוצרת חלב
בפתח־תקוה וסביבתה
הכישורים הדרושים:
★ רשיון נהיגה למשאית
★ ידע בנראש שיווק מוצרי מזון
★ כושר גופני טוב
★ ידיעת טובה בחשבון
תינתן עדיפות למועמדים בעלי נסיון מעשי בחלוקת מוצרי מזון.
● התחלת העבודה בשעה 3.00 בבוקר.
אחראי משמרת
למחסני פירות וירקות
הכישורים הדרושים:
★ בעל נסיון בניהול וארגון
★ בעל יכולת לקיים קשר אנוש תקין
★ השכלה תיכונית
★ העבודה במשמרות וחילופין
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות אישית למחלקת המנגנון בסניף פתח־תקוה, רחוב חיים פינשטיין (לפני הירשקוביץ פתח־תקוה), למר צבי רגב, או להתקשר טלפונית לתיאום פגישה: 03-906591.
– סודיות מובטחת –

מ.י.ל. המכון הישראלי לניהול
בית־הספר הותיק והגדול להכשרת עובדי משרד וחשבונאות
מ.י.ל.
המחזור להכוונה מקצועית

אנו נכשיר אותך לעבודה מעניינית ומכניסה
אנו נכשיר אותך תוך מספר שבועות ללא תלות בגילך והשכלתך בכל מקום בארץ למקצועות:
◀ **מעבדת תמלילים** על מחשב
◀ **כתבנית** עברית/אנגלית
◀ **מנהלת חשבונות**
◀ **קלדנית**
◀ **מפעילת מסוף** מחשב P.C
הפניה למקומות עבודה לבוגרות
פנה עוד היום לסניפי המכון הישראלי לניהול:
הסניפים פתוחים בין השעות: 9.00-1.00, 16.00-19.30, אחה"צ

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

ORS
או.אר.אס שרותי כח אדם

★ **נהגי מטוסים** (?)
– יוצאי חיל אויר עם נסיון בעבודה.
– שרות צבאי מלא.
– פרופיל מ־72 ומעלה.
– הסעות מאיזור חדרה בצפון ועד אשדוד בדרום.
– לתושבי ירושלים תוסדר הסעה יומית.
– לתושבי חיפה והצפון ולתושבי הדרום יינתן דיור חינם.

★ **מאבטחים**
– יוצאי צבא בעלי פרופיל מ־72 ומעלה
– בוגרי 12 — 11 שנות לימוד.
– עבודה במשרה מלאה ב־3 משמרות כולל שישי שבת וחג.
– תושבי איזור המרכז — פ"ת, ר"ג, חולון, בת־ים, ת"א, לוד, ורמלה

★ **מלחימות**
– יוצאות צבא נסיון בחווט ציוד והרכבת מעגלים מודפסים.
– נסיון בח"א, חיל הים וחיל מודיעין אפשרי גם חמיים.

★ **חשמלאים מוסמכים**
– בעלי פרופיל צבאי מ־72 ומעלה
– עבודה בכל הארץ
– תושבי איזור ת"א
– נסיון של שנתיים לפחות ורשיון מוסמך חובה.

★ **עוזרי חשמלאים**
– בעלי פרופיל צבאי מ־72 ומעלה
– עבודה בכל הארץ
– תושבי איזור ת"א
– נסיון של שנתיים לפחות ורשיון עוזר חובה.

המועמדים המתאימים יפנו לראיון, עליהם להביא: טופס שחרור, פנקס שבי, תעודות זהות, אישורים ממקומות עבודה קודמים – רצוי.
במשרות עבודתך תקבל שכר הולם ותנאים סוציאליים.
ככר אתרים 134, ת"א טל. 03-202460

למועדון אורנטל דרושים:
★ **מקדמי/ות מכירות**
נמרצים (לשעות אחה"צ) תושבי גוש דן + באר שבע.
★ **רוכשי מודעות**
חמישה ימי עבודה בשבוע, משכורת בסיסית + אחוזים + בונוסים.
לתאום ראיון, נא לפנות 057-73118 או: 03-838118-9
או: 057-39512

דרוש
איש מכירות
מעולה, בענף מוצרי חחשמל נסיון והמלצות הכרחים
03-342723, 03-340893

לחברה לעמילות מכס
מנהל מח' יבוא
ניסיון מוכח וקורות חיים
ת.ד. 20471 ת"א.

[illegible]
בתעסוקה,
תשמ"א 1981
[illegible]

לחברה קבלנית
בירושלים דרוש
מידית
מהנדס ביצוע
עם נסיון של 5 שנים לפחות נא להתקשר
טלפון: 052-70652

האוניברסיטה הפתוחה
בתחום מדעי המחשב דרושים
מרכזי הוראה ואסיסטנטים
(בחלקי משרה)
לקורסים: מבוא למדעי המחשב, ושפת פסקל
מבני נתונים, הנדסת תוכנה ושפת עדה
על המועמדים להיות בעלי תואר ראשון (לפחות) במדעי המחשב.
נא לפנות לד"ר יהודית גל־עזר או לד"ר שאול ארליך
טל. (03)421036

לחברה לציוד מדעי
מזכירה מחלקת שירות ותחזוקה
הכרחי נסיון קודם, התכתבות עצמאית והדפסה באנגלית ועברית.
5 ימים, 08:00-17:00, טל. בערב: 283384

דרוש/ה
פקידה למחלקת כספים
השכלה תיכונית, ידע באנגלית,
נסיון קודם לא הכרחי.
לפנות בכתב עם קורות חיים למחלקת כספים
ת.ד. 11589 ת"א.

דרוש/ה
איש/ה מכירות
עם נסיון והמלצות לקבלת הזמנות לאירועים באולמי שמחות מסוארים בבת־ים.
שעות 17:00 עד 24:00
טל. 594435

מתפרה
טכנאי מכונות
ידע רב בתעשיה וניהול, ייצור, תיכנון, תיקי־יצור, קבלני משנה, הזמנות, דגמים.
הצעות רציניות לשלוח לת.ד. 1334 ת"א 61013 ולציין על המעטפה ל 38388.

דרושים
בירושלים
מתכנן/מתכנת
• אקדמאי • נסיון 5 שנים במערכות VAX/VMS
• נסיון בתקשורת מיני־מחשבים
• בתל־אביב (בקשורת)
SYSTEM PROGRAMMER
• אקדמאי • נסיון 3 שנים במערכות I.B.M. גדולות
• נסיון בתמסכות PL 1 • נסיון VTAM
לפנות לטלפון 03-336391

להברה העוסקת בשיווק
[illegible]
מזכירה
אנגלית
[illegible]

ההלה
חשבונות
דרושה 115
מבטבים הנהלת חשבונות ודוחות לבעלי עסקים וחברות
03-231784

למפעל מתכת באזור
תכנת – טכנולוג
+ נסיון לעבודה ב"תכ"ם
ת.ד. 600 בבת־ים

דרושה
מזכירה בכירה
למשרה מלאה + כושר ניסוח באנגלית
727284, 728561

ל"תבל" שירותי
יבוא ויצוא
עמילות מכס
ותובלה
בינלאומית
דרוש
מסווג
מקצועי
טל. 03-335071
אלי

[illegible]
עובדי יבוא, עובדי מתכת
[illegible]

דרוש
עובד
להשגחה על חניון בשעות היום. אפשרי פנסיונר
טל. 253264 בשעות העבודה

שופר־סל
לסניפי רמת־השרון
דרושים:
★ **עובדי מאפית**
לסניף סוקולוב 48
★ **עובד מחלקת ירקות**
לסניף אוסישקין 5
העבודה במשמרות בוקר ואחה"צ לסירוגין
אין צורך בניסיון קודם – הכשרה תינתן במקום.
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהלי הסניפים במקום. אוטובוסים: 24, 25, 48, 525

FIAT
למוסך המרכזי ברמת החייל
דרושות
פקידות/ מזכירות
● נסיון בניהול משרד
● ידע בהדפסה
נא לפנות למנהל המוסך ברמת החייל,
רחוב עשר הטחנות 20.
טל. 03-483131

המערכות זמן ותדר בע"מ
חברת בת של חדיראן ר.ז.א. אורות
למפעל בחולון העוסק במקורות זמן ותדר
דרוש
טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה
בעל ידע ב.R.F. ונסיון של שנה אחת לפחות.
מועמדים מתאימים יפנו טלפונית: 03-6574109, 03-6574111, או בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 1782 חולון 58117.
מודעה זו מכוונת לנשים ולגברים כאחד.

חברה דינמית בתחום הכספים
מחפשת
מנהל חשבונות (משרה 1385)
לטיפול עצמאי בנושאי הנהח"ש של החברה
תנאים טובים באוירה צעירה של עשייה והתפתחות מצפים למועמד המתאים אשר לו
★ נסיון מוכח של מס' שנים בהנהח"ש בתחום מיסחרי
★ יוזמה ועצמאות
★ התמדה ונכונות להשקיע מאמצים
מועמדים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון בכתב־יד בלבד לת.ד. 11024 ת"א 61110
בציון מס' משרה
– סודיות מובטחת –
התל
תחנת ייעוץ לנושאי כח־אדם בע"מ

למוסך מרכזי בהרצליה (1500 מ"ר)
דרושים
1. **מנהל מחלקת דיזל**
עם הסמכה ונסיון
2. **מנהל מחלקת חשמל**
לרכב מנועי מכל הסוגים עם הסמכה ונסיון
לקביעת ראיון 02-916111 (בני)
סודיות מובטחת

לכרמי יוסף דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג 3-2 עצמאי/ת
רצוי נסיון עבודה עם מחשב
מקום העבודה בכרמי יוסף באזור רמלה.
היקף המשרה כ־30 שעות שבועיות.
נא לפנות בכתב יד בצרוף המלצות לכרמי יוסף ד.נ. איילון מיקוד 72910.

עירית תל־אביב־יפו
מנהל החינוך הנוער והתרבות
ההסתדרות הצופים העבריים
הנהגת צופי ת"א־יפו
לצופי תל־אביב־יפו
דרושים
מרכז/ת שבט
רכז/ת הדרכה
מדריכי שכבות בוגרות
בוגרי תנועות נוער (רצוי צופים) יתקשרו לתאום פגישת הכרות בטל' 438258, 438767

דרושים בכתובתים:
למפעלים בבאר־שבע ובדרום חוב
הנדסאים
או טכנאי חשמל
בעלי רשיון חשמלאי מוסמך לפחות
• נסיון של 3 שנים לפחות בעבודה במפעל תעשייתי
• שליטה במערכות פיקוד (רצוי PLC)
מכונאי בוגר בי"ס מקצועי
רצוי מכונאי בעל נסיון של 8 שנים לפחות במיתקני תעשיה כבדה, או בציוד מכני כבד, רצוי ידע בהידראוליקה.
מועמדים יפנו בצרוף קורות חיים ותאור נסיון קודם לאוף משאבי אנוש ת.ד. 60 באר־שבע 84100
סודיות מובטחת

לחברה העוסקת בתקשורת בינלאומית
המרחיבה את שרותי התיקשורת
ומכניסה חידושים מהפכניים ראשונים
מסוגים בארץ דרושים
אנשי מכירה דינמיים
* בעלי הופעה נאה
* נסיון מכוח במכירות
* בעל רכב
נא לפנות בכתב לת.ד. 46030 ת"א 61460 עבור "שווק"
סודיות מובטחת

דחפון
24 שעות
שרות מודעות טלפוני
של דחף
לבעלי כרטיסי אשראי
ויזה, ישראכרט, דיינרס
03-611001

مكزامن الأصل

نسخة عن الأصل

תלמידים מנווני־שרירים מכחילים מקור באין תקציב להחליף הסקה

ההורים: הזנחה פושעת! • יצחק וולבר: אילו ידענו היינו משביתים הלימודים • משרד החינוך: האחריות לתחזוקה מסורה לעיריה • עיריית ת"א: בעיה טכנית • חבר מועצת העיר שסייר במקום: שרירות־לב!

מאת יעל פישביין
סופרת „דבר" לענייני חינוך

הזנחה קשה התגלתה אתמול בבית־הספר המיוחד „תקומה" של עיריית תל־אביב: תלמידים בכסאות־גלגלים, הסובלים ממחלת ניוון שרירים שאינה מאפשרת להם לנוע ממקום למקום, מכחילים מקור בעת השיעורים עד אשר מוריהם נאלצים לכסותם בשמיכות ולהניח בקבוקי מים חמים על ידיהם ועל רגליהם. על אף תלונות ההנהלה, לא הצליחה עיריית תל־אביב לתקן את מערכת ההסקה בראשית עונת החורף.

בעקבות תלונות ההורים, ערך אתמול חבר מועצת עיריית תל־אביב, אריה צוקר, סיור בבית־הספר לחינוך מיוחד של עיריית תל־אביב, בדרום העיר.

בסיור התגלה כי גלי הקור שפקדו באחרונה את הארץ, פגעו ביותר מעשרים תלמידים הסובלים ממחלת ס.פ.י. המרתקת אותם לכסאות גלגלים ואינה מאפשרת להניע את אבריהם כדי להתחמם. מערכת ההסקה בבית־הספר אינה פועלת מראשית החורף, מערכת החשמל המיושנת אינה מאפשרת הפעלת תנורי חשמל, ואילו תנורי נפט אינם ניתנים להפעלה משום שהם מקשים על נשימתם התקינה של התלמידים הנכים.

להורים שהתלוננו על „הזנחה פושעת" של ילדיהם החולים, נמסר כי „אין תקציב להחליף את מערכת החימום". עתה נעשו שני ניסיונות לתקן את מערכת ההסקה הקיימת אולם ההורים טוענים כי יש למצוא פתרון לבעיה, להחליף את כל מערכת ההסקה ולא לסכן את הילדים בפגעי גלי־הקור הצפויים בחודשי זה.

חבר מועצת העיר, אריה צוקר, שבפניו הובאו התלונות, אמר בתום סיורו: „קשה לי להבין את ההזנחה הפושעת של הילדים הנזקקים ביותר. מערכת העדיפויות של עיריית תל־אביב אינה מובנת לי. יש תקציב לפסטיבל פורים; יש תקציבי־ענק לבתי־ספר יוקרתיים לאמנויות ולטבע, ואילו לבית־ספר של ילדים שהגורל התאכזר אליהם – אין כסף. שרירות־לב גדולה מזו קשה למצוא".

מזכ"ל הסתדרות המורים, יצחק וולבר, אמר: „אם היה מובא לידיעתנו המצב בבית־ספר „תקומה", היינו משביתים את הלימודים מיד".

דובר משרד החינוך מסר, כי משרדו אינו מטפל באופן עקרוני בבעיות תחזוקה של בתי־ספר, וכי הנושא מסור כולו לאחריות הרשות המקומית.

דובר עיריית תל־אביב אמר, כי בימים אלה נעשה ניסיון לתקן את מערכת ההסקה הישנה, לאחר שניסיון קודם לא עלה יפה. „אם יתברר שתיקון לא יפתור את הבעיה, נחליף את כל המערכת בחודש הבא. זו לא בעיה של תקציב אלא בעיה טכנית", אמר הדובר. בתגובה על כך, מסר צוקר כי הניסיון של העירייה לחסוך באמצעות תיקון חוזר של מערכת ההסקה המיושנת אינו נראה לו, ועל העירייה לדאוג מיד להתקנת מערכת חימום אמינה.

חשש לחיי הנעדר צפריר קופר מחולון

(ע). – במשטרה הובע חשש לחיי הנעדר צפריר קופר מחולון.

קופר (24) עזב את בית הוריו ביום ה' שעבר, ומאז נעלמו עקבותיו. להוריו אמר, כי הוא נוסע לירושלים.

בני המשפחה ערכו חיפושים בבתי חברים, באוניברסיטת ת"א, שם למד וברחובות ירושלים, וכאשר העלו החיפושים חרס – פנו למשטרה.

מכונית חובלה בקריית־מלאכי

מאת דני צדיקוני, סופר „דבר" בדרום

מטען חבלה קטן התפוצץ אתמול בשעה שש בבוקר מתחת למכונית „סובארו", שחנתה ברח' וייצמן בקריית מלאכי.

הפיצוץ גרם להריסתה. לא היו נפגעים. המשטרה עצרה מספר חשודים. לפני כחודשיים חובלה בעיירה זו מכונית של חבלן משטרה.

10 חודשי מאסר – לדוקר שני אחים בקטטה

(ע). – שמעון שיטרית (23) מקריית שפרינצק בחיפה, שהורשע בדקירת שני אחים בקטטה, באוגוסט אשתקד במועדון „סנוקר" בטירת הכרמל, נידון אתמול בבית־המשפט המחוזי בחיפה ל־10 חודשים מאסר בפועל ועוד 20 חודשי מאסר על תנאי למשך שלוש שנים.

השופט גרשון דוד צייז בגזר הדין, כי יש לשרש את תרבות הסכין והשימוש באלימות ברוטאלית שהפכה לנגע בחברה הישראלית.

הוקצה שטח להקמת בימ"ש שלום ברמת־גן

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

עיריית רמת־גן הקצתה קרקע עירונית, בין צומת צ.ד. לשלישות הצבאית, להקמת בית־משפט שלום לתושבי רמת־גן וגבעתיים, במקומו של בית־המשפט ברחוב ביאליק שנשרף לפני מספר שנים.

הצעת עיריית רמת־גן הועברה להנהלת בתי־המשפט שאמורה להחליט על הקמת בית־המשפט והקצאת המשאבים הכספיים להקמתו. ראש עיריית רמת־גן, אורי עמית אמר אתמול ל„דבר", כי עיריית רמת־גן הקצתה קרקע עירונית חינם והיא אינה מתכוונת להקציב לצורך הקמת בית־המשפט כספים כיוון שאין זה תפקידה.

זה כמה שנים, לאחר השריפה שאירעה בבית־המשפט השלום ברחוב ביאליק, יש „סחבת" בשיפוט עבריינים מקרב תושבי רמת־גן, משום שבית־המשפט השלום בתל־אביב מקציב לצורך השיפוט של תיקים אלה רק שופט אחד, השופט יצחק בר"ג, במשך כמה ימים בחודש. השופט בר"ג העיר כבר על נושא זה בהחלטה שנתן ונוגעת לעבריין בניה שגזל אדמות של עיריית רמת־גן וטען כי יש עבריינים שמנצלים את המחסור בבית־המשפט ברמת־גן וסבורים שלא יעשה עימם דין צדק.

מד"א – מבית לבית

כתנדבי מגן־דוד־אדום יפתחו בימים הקרובים במבצע בן שלושה ימים לעידוד מכירת כרטיסי הגרלת מד"א.

במבצע שיתקיים מ־11 בחודש עד 13 בו, יבקרו המתנדבים בבתים וימכרו כרטיסי הגרלה של מגן־דוד־אדום.

מכונית נשרפה כליל בדרך ירושלים–תל־אביב (צילום: רחמים ישראלי)

חשש כי בכירי מת"ם העדיפו נושים מסוימים על אחרים

מאת סופר „דבר" לענייני משטרה

עורך־הדין אילן שביט, המפרק הזמני שמונה על־ידי בית־המשפט המחוזי בתל־אביב לפרק את מת"ם, הודיע אתמול לבית המשפט כי הגיע אליו מידע שעל פיו נושאי משרות בכירות במת"ם [illegible] מעשים שאינם [illegible], [illegible] האינטרסים של ההנהלה [illegible].

עורך־הדין אילן שביט הודיע אתמול לבית המשפט המחוזי כי הוא מבקש לחקור את עסקי תנועת המושבים ולצורך כך הוא מבקש להתיר לו לקבל דו"חות שונים הנוגעים לעסקי החברה. זאת לאחר שהתברר לו, לאחר פגישה עם מנכ"ל מת"ם ומנהל החשבונות, פרטים שלא היו ברורים עד כה.

המפרק, לדבריו, [illegible] עסקים [illegible] [illegible] בחברה. [illegible] משרדים משותפים לחברות [illegible] על גילוי העסקים של מת"ם. הוא הבהיר כי מן המידע שקיבל עלה חשש כי נושאי משרות במת"ם העדיפו, למשל, נושים מסוימים על פני אחרים והחזירו עימם לפני שיצאה הודעה על פירוק החברה ואילו את האחרים "שכחו".

עוד מסר עורך־הדין שביט כי בשנת 1986, כפי שהתברר לו, [illegible] הלוואות צמודות בריבית של 13 אחוזים כדי לכסות הלוואות שקיבלו בריבית של 22.5 אחוזים.

עורך־הדין שביט גם הודיע כי החוב של מת"ם לשנת 1986 היה 64 מיליון דולרים. החוב הגדול נוצר בגלל [illegible] לספקים ומת"ם לא היתה [illegible], אם לא היתה משלמת 900,000 דולרים [illegible].

גזר־דין מוות בין דפי הספר

עירנות סוהר בחיפוש שנערך בכלא „אשמורת" חשפה הוראה לרצוח אסיר שנחשד בשיתוף פעולה עם השלטונות

מאת חנה מאר, סופרת „דבר" בשרון

בכלא „אשמורת" בשרון (כפר יונה) סוכל ניסיון לרצוח אסיר, הודות לעירנותו של אחד הסוהרים.

שלשום, סמוך לשעה 7 בערב, נערך באגפי האסירים הבטחוניים חיפוש־פתע. במהלכו, גילה הסוהר, נור סלאמה, פתק המוסתר בין דפיו של ספר בספריית האגף. עיון בפתק, התמים למראה, העלה כי כתובה בו הוראה המצווה על האסירים להוציא להורג אסיר הכלוא בכלא, משום שנחשד בשיתוף פעולה עם שלטונות הכלא.

גזר־דין המוות שהוצא נגד האסיר, הוברח אל כותלי הכלא כנראה על־ידי חברים, קרובי משפחה שבאו לבקר אסירים או על־ידי אסירים שהועברו מכלא לכלא.

דיווח על הפתק וההוראות הכלולות בו נמסר למנהל הכלא, סגן־גונדר זאב נגר, והוא הורה מייד להעביר את האסיר למקום מבטחים.

נציב בתי־הסוהר, גונדר דוד מיימון, שיבח את עירנותו של הסוהר וציין לשבח את הנהלת הכלא.

האדריכל רסקין חשוד בשיחוד פקיד מס הכנסה – להקטין קנסות

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

האדריכל התל־אביבי יורם רסקין (49) נעצר על־ידי המשטרה לשבעה ימים ושוחרר אתמול בערבות עצמית גבוהה בחשד למתן שוחד עד יולי 86 לציון כוכבי (37), פקיד מס הכנסה וביום־עובד הביטוח הלאומי, בתמורה להקטנת סכומי הקנסות והריביות שלו במס ההכנסה ובשלטונות מס ערך מוסף.

ציון כוכבי נעצר לשבעה ימים ומעצרו הוארך בשמונה ימים נוספים. בחיפוש שנערך בביתו של כוכבי נמצא חומר רב, הכולל בין היתר פנקס כתובות של נישומים שונים אשר על־פי החשד הי' בקשרים עימו בעניין קבלת שוחד. בפני ציון כוכבי הוצגו על ידי המשטרה יותר מ־100 מסמכים המחשידים אותו בקבלת שוחד בסכומים של אלפי דולרים.

בפרשה זו נעצר ב־6 בינואר 1987 שלום נגר (36), מבקר־חוץ בפקיד שומה 4 במס ההכנסה בתל־אביב, לשבעה ימים על־ידי השופטת [illegible] אחיטוב מבית המשפט השלום בתל־אביב. נגר נחשד על־ידי חוקרי היחידה הארצית לחקירות הונאה, המופקדים על החקירה, בעבירות של קבלת שוחד מנישומים שונים של מס ההכנסה באמצעות ציון כוכבי וכן בביצוע עבירות של מרמה והפרת אמונים.

שופטת בית־המשפט השלום בתל־אביב התירה אתמול לפירסום את "פרשת רסקין", 8 ימים לאחר שהפרשה החלה. היחידה הארצית לחקירות הונאה בשיתוף עם מחלקת החקירות של מס ההכנסה עצרה ב־31 בדצמבר 1986 את ציון כוכבי, איש חוליית הגביה של מס ההכנסה עד חודש יולי 1986, אשר נחשד כי בעת שהיה איש מס ההכנסה ביקש וקיבל מנישומים כסף בסכומים של אלפי דולרים כהבטיחו לסייע להם בהקטנת סכומי הקנסות והריביות במס ההכנסה ובמס ערך מוסף. בין הנישומים שפנו אל ציון כוכבי היה האדריכל ואיש העסקים, יורם רסקין מתל־אביב, שלדבריו – טוענים החוקרים – נתן לו "הלוואות" של 10000 שקלים חדשים ו־7500 שקלים חדשים.

פקד רות תופרי אמרה בדיון כי יש בכוונתה לחקור שמונה אנשים הקשורים "לפרשת רסקין".

<u>ראש אגף החקירות ממליץ לחריש:</u>

אין מקום להעמיד לדין את עו"ד רם כספי ויגאל ארנון

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

ראש אגף החקירות במטה הארצי, ניצב יגאל מרכוס, המליץ בפני היועץ המשפטי לממשלה, השופט יוסף חריש, לא להעמיד לדין את עורכי־הדין יגאל ארנון ורם כספי, שהשתתפו בפגישה הלילית עם חבר־הכנסת שלמה עמר („יחזיר") שנחשד במתן שוחד לאלברט אוחנה מקריית־שמונה.

היחידה הארצית לחקירות פשעים חמורים, עליה הוטל לחקור את פרשת הפגישה תוך־כדי חקירת המשטרה הצבאית וצוות מיוחד במחוז הצפוני של המשטרה – המליצה להעמיד לדין את כל המעורבים בפרשה. תיק החקירה הועבר לעיונו של ראש אגף החקירות במטה הארצי, ניצב יגאל מרכוס, שהמליץ לאחר עיון־בתיק, שאין מקום להעמיד לדין את שני עורכי־הדין, יגאל ארנון ורם כספי.

תיק החקירה הועבר לעיונו של היועץ המשפטי לממשלה, השופט יוסף חריש, האמור להכריע בעניין העמדתם לדין של המשתתפים בפגישה הלילית. בשבוע שעבר נמסר, כי השופט חריש העביר את התיק לבדיקה של פרקליטים בפרקליטות המדינה כדי שיחליטו האם יש מקום להעמיד לדין את משתתפי אותה פגישה.

לחברינו **מלכה ואברהם לביא**

ברכות מזל טוב בהיות בתכם

שגית

בת־מצוה

בית „דבר"

המכון ללימודים ערביים – גבעת חביבה
חוג המזרח התיכון

הנושא:

„דרכים אפשריות לפתרון השאלה הפלסטינית"

הפגישה תתקיים ביום שני 12.1.87
בשעות 9 בבוקר עד 15.00 בגבעת חביבה

משתתפים: השר לקליטת העליה – **יעקב צור**
עורך עתון אלפג'ר – **זיאד אבו־זיאד**
ח"כ **עבד אלוהאב דראושה**
מזכיר מרכז מפ"ם **חנן ארז**

הצבור מוזמן

אבלים על יקירנו

אהרון גבע (דולפי)

כי איננו

הלויה תצא במוצ"ש ט' בטבת התשמ"ז 10.1.87
בשעה 20.30 מבית הלוויות בסנהדריה להר הזיתים

המשפחה

תורנות בית מרקחת

בתי מרקחת ליום ששי 9.1.87
תל־אביב
שדה דב – האחזר 3 תכנית ל' – 428510
זיוה – אצ"ל 52, שכונת התקוה – 378403
ירושלים
אלבא – יפו 42 – 223703
חיפה
נוה שאנן – התיכון 37 – 235530
פתח־תקוה
פינסקר – פינסקר 2 – 910505
בני־ברק – רמת־גן
הרצל – הרצל 52 רמת־גן – 722372
בת־ים – חולון
גני בת־ים – הנביאים 3 בת־ים – 5515671
אסותא – סוקולוב 4 חולון – 5058197
בתי מרקחת ליום שבת 10.1.87
תל־אביב
שדה דב – האחזר 3 תכנית ל' – 428510
זיוה – אצ"ל 52, שכונת התקוה – 378403
שדה דב – האחזר 3 תכנית ל' – מוצ"ש – 428510
זיוה – אצ"ל 52, שכונת התקוה – מוצ"ש – 378403
ירושלים
מרפאת הדסה – הנ"ג 28 – 523191
ביה"ח שערי צדק – בית וגן – מוצ"ש – 555502
חיפה
הדר – הדר 53 – 252214
פתח־תקוה
גמ"א – חפץ חיים 6 – 910541
בני־ברק – רמת־גן
פינצ'י – חיבת ציון 43 רמת־גן – 782821
בת־ים – חולון
מור – חביבה רייק 20 בת־ים – 583360
קופת חולים – עין יהב 4 חולון – 884854

מידעון
מוקד מידע טלפוני
של קופת חולים הכללית המוסר אינפורמציה על מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, בתי חולים, עזרה ראשונה, מרפאות הפתוחות בשבת ובחג וכן אינפורמציה על הנושאים הרפואיים בישראל.
בתל־אביב
בימים א' – ער ה'
מ־8.00 בבוקר עד 20.00 בערב
ביום ו' ובערב חג
מ־8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
אזור תל־אביב
רחוב בר כוכבא 49 – 03־284649
בימים א' – ה' מ־21.00 עד 23.00
בימי ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00
חיפה
הנמל 26 קומה ג' 04־523566
כל יום כולל ערבי חג, שבת ושבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00

ער"ן – עזרה ראשונה נפשית
תל־אביב
קו למבוגרים 03־261111
קו לילדים ונוער 03־261113
בירושלים – 02־227171
בחיפה 04־672222/3

קו פתוח – אוזן קשבת לילדים ובני נוער
בתל־אביב 03־221680 (24 שעות)

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	-7 – -6	בהיר
אמסטרדם	-5 – 3	מעונן
בואנוס איירס	9 – 3	בהיר
הלסינקי	27 – 23	בהיר
הונג קונג	6 – 20	בהיר
וינה	0 – 7	בהיר
ז'נווה	0 – 4	מעונן
טוקיו	3 – 15	בהיר
טורונטו	-2 – 0	שלג
יוהנסבורג	15 – 27	בהיר
לונדון	0 – 3	בהיר
ליסבון	5 – 11	מעונן
מדריד	1 – 13	בהיר
מונטריאול	-3 – 0	שלג
ניו יורק	2 – 8	בהיר
סאן פאולו	20 – 32	מעונן
פאריס	0 – 2	מעונן
פרנקפורט	-8 – -2	מעונן
ציריך	0 – 2	שלג
ריו דה ז'נרו	24 – 4	בהיר
שטוקהולם	20 – -5	שלג
שיקגו	0 – 3	מעונן

תל אביב: רחוב בן יהודה 41, טל' 243350
ירושלים: רחוב יפו 30, טל' 225233
חיפה: דרך הים 2, טל' 354655
באר שבע: רחוב האבות 38 טל' 35282

swissair

מדינת ישראל
חוק התכנון והבניה, תשכ"ה - 1965
מרחב תכנון מקומי גליל מזרחי
הודעה בדבר הפקדת תכנית מפורטת

נמסרת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה – 1965, כי במשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה מחוז הצפון ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה הגליל המזרחי שברחוב הגליל טבריה הופקדה תכנית מפורטת הנקראת „תכנית מפורטת מס' 5649 – מתקני טיהור ושפכים כפר תבור" ביחד עם התשריט המצורף אליה.

ואלה הם השטחים הכלולים בתכנית:
גוש 17036 חלקות 23, 22, 14 כמסומן בקו כחול בתשריט.

עיקרי מטרות התכנית: הקצאת שטח לצורך בנית מתקני טיהור לשפכים.

כל המעוניין בתכנית רשאי לעיין בה ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקבלת קהל.

כל המעוניין בקרקע, ובכל פרט תכנוני אחר הרואה את עצמו נפגע על ידי התכנית וכן מהנדס ועדה מקומית שמרחב התכנון שלה כלול בתחום התכנית או גובל אותו, רשאי תוך חודשיים מיום פרסומה של הודעה זו ברשומות, להגיש התנגדות לתכנית במשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה האמורה.

עמרם קלעג'י
יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ולבניה – צפון

תאריך: ט' בכסלו התשמ"ז
17.12.1986

„גלי צה"ל „בראש שקט"

האזינו הערב בשעה 19.00
לראיון עם מני ויצמן
מזכיר מועצת פועלי נס־ציונה
חבר הוועדה המרכזת של ההסתדרות.
מראיין: צביקה שפירא

על מותו של חברנו היקר

אהרון (דולפי) גבע

מתאבל

בית „דבר"

לציבור לקוחותינו

סניפי בנק לאומי יהיו סגורים היום, יום ו' 9.1.87, עקב עיצומים הננקטים ע"י ארגון העובדים.

לקוחות הבנק יוכלו להשתמש בשירותים הבאים גם כשהסניף סגור:
מסוף בל"ל, כספומט ותיבת חיש בנק עומדים לרשות הלקוחות מחוץ לסניף, למשיכת מזומנים, להפקדות שיקים ולקבלת מידע על חשבונותיך במשך כל שעות היממה, וזאת באמצעות כרטיס הכספומט או כרטיס ויזה משולב.

במקרים דחופים במיוחד ניתן היום, עד השעה 12.00, להתקשר:

באזור הצפון	04-547971
באזור תל־אביב	03-423286
באזור ירושלים והדרום	02-244320
באזור המרכז	03-709135
בהנהלה הראשית	03-632400

על אובדן כרטיס ויזה יש להודיע לטלפון 03-261116, במשך כל שעות היממה.

אנו מתנצלים על אי הנוחות ונעשה כל מאמץ להקל על ציבור הלקוחות.

הנהלת בנק לאומי לישראל בע"מ

בנק לאומי

מפעל מעונין למכור ציוד משומש

1. **קונבקטומט תוצרת „GASTRO – NORM"**
   מקום ל־12 מגשים, פועל על גז, הדלקה חשמלית.
2. **3 יח' סירי בישול מנירוסטה 40 ליטר.**
   2 יח' סירי בישול מנירוסטה 80 ליטר.
   הסירים כוללים מכסים, עובדים על גז וכוללים מתקן מתהפך לתליה.
3. **מכונות כתיבה משומשות מסוגים שונים.**
4. **מקרר מתאים למזנון או מסעדה,** מצופה נירוסטה, 4 דלתות, מנוע תוצרת הארץ 1 כ"ס, בעל נפח 1/2 טון קירור.

כל הציוד שמיש ובמצב תקין לעבודה.
לפרטים נא לפנות אל מר זאב שטיינר
טל': 055־30572, 055־30513

במלאת שלושים לפטירתו של יקירנו

משה רבסקי ז"ל

תתקיים אזכרה והלוי מצבה ביום א' י' בטבת 11.1.87 בשעה 15.00 בבית העלמין גבול חולון בת־ים. נפגשים ליד השער הישן

המשפחה

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה של חברתנו היקרה

נעמי (זושקה) האופטמן

הלויה תתקיים היום יום ששי ח' בטבת תשמ"ז 9.1.87 בשעה 14.00 בבית הקברות בחולדה.
הסעה להלויה תצא כתחנת אגד רחובות ליד (המודיעין) התחנה לאילת

המשפחה
קבוצת גורדוניה חולדה

במלאת שנה לפטירתו של יקירנו

שמואל (מולה) מילצנזון ז"ל

תתקיים אזכרה ביום שני, י"א טבת תשמ"ז (12.1.87), בשעה 15.30 בבית־העלמין בחולון. נפגשים בשער הראשי.
מוקיריו מוזמנים.

המשפחה

במלאת שנה לפטירתו של חברנו

בנימין וינהויז ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום ראשון 11.1.87 י' בטבת תשמ"ז בשעה 15.00 בבית העלמין בקיבוץ גבעת השלושה.

המשפחה
ובית גבעת השלושה

בית מבטחים

אבל

על מותו של חברנו לעבודה

דנציגר יוסף ז"ל

ומתנחמים לבני המשפחה

הנהלת מבטחים
העובדים

שורש הרע / יואב יצחק

ניגודי אינטרסים

עסקי הדירקטור יוסי פקר נתמכו במימון ישיר של בל"ל. גם לישראל סהרוב היה כדאי „להיות בסדר" עם יפת. מיכה אפרתי חתם ולא היה שותף והתפטר. עו"ד־דירקטור אמנון גולדנברג הוא בעל כפל־תפקידים. ואם אלה אינם אינטרסים מנוגדים, ניגודי אינטרסים מה הם?

מועצת המנהלים של בנק לאומי קיבלה ביום רביעי החלטה להשעות את ההסכם עם ארנסט יפת. בישיבה – בה נבחר אלי הורוביץ, אריה דולצ'ין, מיכה אפרתי, אהרן בן עזר, אמנון גולדנברג, יחזקאל הרמלך, פנחס הסמן ומנכ"ל הבנק מרדכי איינהורן – הוחלט גם להקים ועדה מיוחדת, שתבחן את תנאי הפרישה והשכר של צמרת הבנק.

ההחלטות שהתקבלו – בעידוד וברכת נגיד בנק ישראל, הפרופ' מיכאל ברונו, נועדו לכבות את השרפה שאיימה להתפשט. אולם, בכל סחרור הזמן, שבות ועולות שאלות חשובות אשר ספק אם אי־פעם יהיה אפשר לאמתן. פרשת יפת היא קצה קרחון ההפקרות וחלוקת השלל שהיתה בבנק לאומי, מעבר לפיצויים הפנסיוניים שקיבל יפת, שהסתכמו בכ־4 מיליון דולר. ולפנסיה המוגדלת שסוכמה עימו, שהגיעה לכ־30 אלף דולר לחודש, שבו ועלו בעיות היסוד המאפיינות כמעט את כל המוסדות הפיננסיים הגדולים במשק. ניגודי אינטרסים הזועקים לשמים, מדיניות השכר הדירקטורית לפיה מחולקות משכורות ללא קשר למצב הבנק, עזות המצח וההתנשאות הבלתי מובנת – הם רק אחדים ממאפייני הפרשה.

ניגודי האינטרסים בצמרת בנק לאומי הם שאיפשרו מתן תנאי שכר ופנסיה מופלגים לארנסט יפת, ועקיפת הסוכנות היהודית השולטת בבנק לאומי באמצעות אוצר ההתיישבות היהודית שבמניותיו נסחרות בבורסה בתל־אביב. בראש הסוכנות עומד כידוע אריה דולצ'ין ("שלא ידע"), המשמש גם כדירקטור מן השורה בבנק לאומי.

דירקטוריון בנק לאומי מינה ועדת משנה, שתקבע את שכרו של יפת, ואת שכרם של יתר חברי ההנהלה המרכזית. אולם הרכב הועדה נרקח במטבחו של יפת עצמו. יפת, שצבר במהלך פעילותו כוח רב, השליט מרותו על הצמרת הניהולית של הבנק ועל חברי מועצת המנהלים. הוא היה – להלכה ולמעשה – בעל הבית, הקים ועדה "לתפארת", מורכבת מאומרי הן או אפילו בני פלוגתא שהיו קשורים לבל"ל בטבורם, וליפת עצמו. חברי הועדה, יוסף פקר, מיכה אפרתי וישראל סהרוב. הראשון, פקר, שהיה יו"ר הועדה, ניהל במקביל עסקים פרטיים, אשר נתמכו – אם לנקוט לשון המעטה – במימון ישיר של בנק לאומי. בנק לאומי החזיק גם במניות של חברת "פקר פלדה" (הנשלטת על ידי משפחת פקר), מה שהקנה לו חזקה על החברה, יכולת להחדר לקרביה, ואף ליצור קשיים לא מעטים ליוסף פקר – אם לא יעלה כמצוותו. דומה שאין צורך להכביר מילים כדי להצביע על ניגודי האינטרסים שהיו בין יוסף פקר לתפקידו הרם בבל"ל. השני, מיכה אפרתי, חבר קיבוץ גבע, התמנה לדירקטוריון הבנק כנציג ציבור. מתברר, כי מיכה אפרתי נבחר לועדה האמורה (שקבעה את שכרו של יפת), דווקא בגלל בורותו בענייני שכר בכלל ובנוגע לשכרם של הבנקאים הבכירים בפרט. השלישי, ישראל סהרוב, איש עסקים מוכר, מכהן כדירקטור וכיועץ לחברות ממשלתיות, פיננסיות ולחברות עיסקיות שונות. הואיל ובנק לאומי הוא עדיין הבנק הגדול במדינה – והאשראי הבנקאי הוא מאבני היסוד של כל עסק, כמעט, במדינת ישראל, כדאי גם כאן, לישראל סהרוב, "להיות בסדר" עם יפת הכל יכול. ארנסט יפת הרכיב אם כן ועדה לרוחו, שחתמה על הסכמי השכר עימו בלי לראותם, שלא לדבר על בחינה מדוקדקת שלהם. גם לאחר שהתברר הכישלון הניהולי של המערכת הבנקאית – ובכלל זה של צמרת בנק לאומי – לא התקשה יפת להשיג את חתימתם של פקר, אפרתי וסהרוב על הסכמים מופלגים. זהו למעשה שורש הרע שגרם לעקיפת הדירקטוריון ולהשתלטותו של יפת על קופת בנק לאומי המדולדלת.

עד כמה התנהלו העניינים ללא ביקורת ופיקוח ניתן אולי להבין מדברים שאמר מיכה אפרתי, בתגובה לשאלות עיתונאים בכניסה ל"בודר" בבנק לאומי (בליל רביעי): "לא הייתי שותף לחלוקת הכספים. אפשר לומר שהפיצויים היו גבוהים מדי. הבנתי שתנאי השכר מקובלים ברמות האלה. אנחנו עוסקים במאות ענינים, למדתי משהו ואני יכול לתרום לעניין הבנקאי־משקי". בעניין הועדה עצמה: "ידעתי שאני לא בקיא בענייני שכר. כל עוד הדירקטוריון נותן בי אמון, לא אתפטר". בינתיים התפטר אפרתי. שממילא לא נחשד בניגודי אינטרסים אישיים. אולם אפרתי הלך אחר יפת בעינים עצומות תרתי משמע. גם כאשר נחשפה לפני מספר חודשים השערוריה בעניין הפיצויים המדהימים שקיבל יפת, המשיך לשבת בישיבות הדירקטוריון ולנהל דיונים על פנסיה "צנועה" בסדר־גודל של 30,000 דולר לחודש. כעת אומר מיכה אפרתי: "לא ידעתי ואיני מתמצא בענייני שכר". אכן, ניתן לקבוע בוודאות כמעט, כי יפת ניחן בכישרון לבחירת אנשים אומרי הן.

קודם להתפטרותו אתמול, אמר לי אפרתי בשיחת טלפון כי יש לאפשר לאלי הורוביץ, יו"ר דירקטוריון הבנק, ולמרדכי איינהורן המנכ"ל, להמשיך ולנהל את בל"ל. גם הסתערות כלי התקשורת, שחשפה את מעורבותו של איינהורן בוויסות מניות הבנקים, וההפסדים אדירים (לבנק) מהשקעה בניירות ערך, לא הזיזה אותו כהוא זה מעמדת התמיכה בצמרת הניהולית החדשה.

ניגודי אינטרסים אינם נחלתם הבלעדית של מי שהוזכרו עד כאן אלא גם של עו"ד אמנון גולדנברג, המכהן כדירקטור בבנק לאומי. כשיצא גולדנברג מישיבת הערב המיוחדת, לא הרבה במלים, למעט סירוב אלגנטי למסור הודעה אישית. גולדנברג – בניגוד לדברי ח"כ חיים רמון מעל דוכן הכנסת – לא ייצג את יפת כמו"כ שניהל עם הבנק על תנאי פרישתו (היה זה עו"ד יגאל ארנון) אלא את הבנק כאשר יפת דרש לשלם לו פנסיה חודשית של 60 אלף דולר. מכל מקום ביום רביעי ישב במועצת המנהלים כדירקטור והחליט יחד עם חבריה על השעיית ההסכם עם יפת, שקודם לכן היה, כעורך־דינו, צד לו. אכן, ריבוי הכובעים יוצר ניגודי אינטרסים. אולם אמנון גולדנברג מהלך שנים, ובכשרון, בין הסיפות. על כך אמר יו"ר ועד העובדים של בל"ל: גולדנברג שובר את כל השיאים. יום אחד הוא עוד יופיע בבית משפט, מטעם התביעה ומטעם ההגנה, וגם יהיה – השופט.

תנאי השכר של יפת חשפו עד כמה מנותקת "האצולה" הכלכלית מהחברה הישראלית, ועם חשיפה זו שבה ועלתה בעיה בסיסית במשק הישראלי: בניגוד למדינות המערב, שכר הבכירים בצמרת אינו נקבע על פי הישגיה. עובדה היא, כי גם לאחר המפולת במניות הבנקאיות והלאמתן למעשה על־ידי המדינה, המשיכו הבנקאים הבכירים, בבל"ל ובבנקים האחרים, ליהנות מתנאי שכר יוצאי דופן. גם כאשר הבנקים הציגו הפסדים גדולים בסך עשרות מיליוני דולרים, לא נגע הדבר בכיסם.

ניגודי אינטרסים, מתברר, הם שהובילו לפיצוץ הפרשה בגילגולה הנוכחי ב"הארץ". עתה, לאחר החלטות מועצת המנהלים של בל"ל, יש לטפל בעיקר, להסיר את ניגודי האינטרסים הקיימים גם היום. רק הסרתם תמנע השנות מקרים דומים בעתיד.

שבוע טוב / ניבה לניר

שם חם יפת

מה יפית ארנסט נביא. תמונת השבוע נראתה על מרקע הטלוויזיה, עוד לפני שלעם היהודי נודעה עוצמת הנזק שנגרם לו בגין שובו של נגיד בל"ל לישראל. על שולחן באולפן נראה טלפון פתוח ממנו היה אפשר לראות את הקולות. "אם היה דבר כזה", אמר אריה דולצ'ין לשפופרת, "הרי הוא חדש תיקף." דולצ'ין, צריך לומר, מתקדם יפה. לפני חצי שנה, בחודש יוני האחרון, אמר "לא ידעתי". עכשיו הוא [illegible] "אם היה דבר כזה".

הפרשה נחשפה לפני למעלה מחצי שנה, סמוך לחתימת ההסכם בל"ל־יפת. בשיחת חברים בליל שבת (לילה בבאי, עוד לפני פרוץ פרשת השב"כ) שהוקדשה לנושא החם בייסקי–התפטרויות–פיצויים, מספר בכיר בבל"ל (לשעבר, ולא חבר הנהלה) כי מקורות טובים בבנק מדברים על פיצויי פרישת יפת בסדר גודל של חמישה וחצי מליון דולר. אהה, אומרים החברים, אתה מגזים. לא, הוא אומר, אני לא מגזים אני מדייק. בהמשך אני מטלפנת לעורך הכלכלי של "דבר" דוד שרביט. אהה, הוא אומר, את מגזימה. לא, אני אומרת, אני מדייקת בציטוט המקורות. [illegible] "המוסמכים" בהנהלת הבנק מסרבים לאשר את הידיעה אך גם אינם מכחישים אותה. [illegible] על פרסום ראשון, [illegible] של טורים שהתפרסמה בראשית יוני בעמודי הפנים של גליון השבת. לאחר מכן הועתקה הידיעה אל עמודי החדשות. חברי הכנסת בוועדת כספים לא רק ש"דילגו" על הידיעה, היו גם ככל הנראה, עסוקים מאד בעניינים השוטפים מאד. אבל לא רק דולצ'ין התקדם יפה, הח"כים תיכון–וורשובסקי–רמון–רובינשטיין האחרים גם, לאט ובבטחה, כיאה למי שעיסוקם מחייב רצינות–שקדנות–אחריות. "ידיעות אחרונות" עולה על הנושא ומפרסם אותו – ביוני, בעמודו הראשון. הידיעה זוכה, במונחים מקומיים, לתפוצה נאה. עכשיו גם "קול ישראל" במיפגש. דולצ'ין מתראיין ואומר "לא ידעתי". הח"כים עדיין שוקדים על לימודיהם. טוביה מנדלסון מפרסם ב"דבר" רשימה שכותרתה "האיש שלא ידע יותר מדי". בטח, הוא אומר בפיסקה האחרונה, אם דולצ'ין ידע מה הולך במוסדות שהוא מנהל, יהיה עליו לנהל כיסא ומתן על פיצויי הפרישה שלו. הח"כים ממשיכים להתפתח ולהתקדם ומרחיבים את השכלתם בנושא. יפת מנווט את ההסכם שלו לחוף מעט בטוח יותר. לא חמישה וחצי במכה אחת אלא ארבעה מליון דולר בפרישה והשאר בתשלומים חודשיים.

מה יהיה עכשיו? אם נכונה הידיעה כי לאחר "מפולת המניות" לא היה אפשר לעשות הסכם כזה מבלי שיאושר על־ידי בנק ישראל, או אז יש לבל"ל, ליו"רים ולדירקטורים – וליפת בעיקר – בעיה. סביר יותר להניח שהעניין הוא עניין של נורמות. חוקים, אמר לי פעם משפטן, מקבעים את הנורמות באיזור. משך הזמן הנדרש לחקיקה הבאה בעקבות מה שנקבע כנורמה חברתית הוא כעשר שנים. ואם השאלה היא שאלה של נורמות, סמכו על עורכי הדין של יפת, על עו"ד יגאל ארנון למשל, יהיה קשה לתפוס אותו או לצאת ממנו ללא תביעה על הפרת חוזה. מיכה אפרתי, הדירקטור החותם מקבוץ גבע, ישאר כנראה יבש. מי שקרוב אצל צרות כלאס ולא למד, יתכן שלא ילמד דבר.

הבכיר ראה את הספרות, קרא את ההסכם וקרע אותו. כאן, הוא אמר, לא אמריקה, שיתבעו אותי על הפרת הסכם

אולם כיוון שמדובר בנורמות, וכיוון שביטוסן הוא על "קנה מידה אמריקאי" – כאילו שבארצות הברית חברה ציבורית שמפסידה כסף או אינה מראה רווחים משלמת סכומים מהסוג הבל"לי – וכיוון שהתקשורת שוקדת על סיוע לח"כים השוקדים על לימודיהם, מן הראוי שירשמו לפניהם את המידע הבא: לידיו של בכיר במשק, מקביל בבכירותו לנגיד בל"ל, הגיע הסכם פרישה שנערך בין חברה־בת של הבנק שהוא "נגידו" למנהלה. הבכיר ראה את הספרות, קרא את ההסכם וקרע אותו. אין הסכם כזה במקומותנו, אמר. אבל, אמרו לו, החברה היא בקנה־אמריקאי. כאן, הוא אמר, לא אמריקה, שיתבעו אותי על הפרת הסכם. לא תבעו אותו.

הבשרים הולכים ראשונה. הגדרת השבוע שייכת למשפטן־דייר שומר מצוות. ירשמו כך ירשמו אחרת, אמר, ימחקו סעיף או לא ימחקו, כל זה שווה כקליפת השום. הדבר היחיד היהודי בשאלת מיהו יהודי מסתכם בכך שבעבר הביאה להתפטרות השר בורג ועכשיו להתפטרות השר־רב פרץ.

תועלת ונזק. הקרדינל אוקונור סיים את ביקורו בארץ כשהוא נוקט לשון המעטה. אני מקווה, אמר לעתונאים, שביקורי כאן לא גרם נזק. באותו יום התפרסמה ידיעה כי בימים אלה, בקרוב ממש, יבקר שדיר אצל האפיפיור. מה יאמר החשמן אברהש לתקשורת שתמתין לו בוודאי, ובקוצר רוח, בפתח הוואתיקן? אולי יאמר באתי, ראיתי ונדהמתי לגלות שעל הכס הקדוש יושב מודעי.

צבת בצבת עשויה / חגי אשד

המפתח בידי גורבאצ'וב

כדי שהקפאון המדיני יישבר צריך מישהו לזוז מעמדתו – הירדנים או הסובייטים, אולי שניהם. חוסיין מוכן לוותר על שיתוף אש"ף, אבל בשום פנים לא על שיתוף הרוסים

ארצות־הברית של אמריקה היא, כידוע, מעצמה אדירה. אפילו עכשיו. ואנחנו בידיה מרוב הבחינות. היא יכולה להחליט אם יהיה לנו "לביא" או לא. ואם יהיו לנו חלופות ותמורות שנוכל לחיות איתן; או אם נישאר לאחר ביטול ה"לביא" עם שוקת שבורה; ועם אבטלה רבתי של טובי המוחות ההנדסיים שיש לנו; ועם החלשתנו המדעית והטכנולוגית; ועם הורדתנו בדרגת הקידום והפיתוח וההרתעה האיכותית ארוכת־הטווח, כנגד מדינות ערב שיש להן לעומתנו יתרון כמותי אדיר.

האמריקאים יכולים להסתפק בזריקת עצם תמורת ביטול ה"לביא". כמה כלכלנים ואלופי צה"ל ועתונאים, שמסתכלים על בטחון ישראל דרך החור של הגרוש של פעם, יהיו מאושרים כשזה יקרה. השאלה היא אם גם האמריקאים יהיו מאושרים מהחלשה איכותית ארוכת־טווח של ישראל, או שהם ירצו לחשוב יחד איתנו לא רק על חלופות ל"לביא", אלא גם על אתגרים חדשים ונוספים לכל המוחות הישראליים שעסקו בפיתוחו, ועל המשך לתרומה האדירה שה"לביא" נושא בכנפיו ליצירתה של "ישראל [illegible] בעצמה ליטול סיכוני שלום ושתישא בשורת פיתוח וקידמה לעצמה, לתושביה ולכל מי שרואה בה בעלת ברית ערכית ואיסטרטגית הראויה לחיזוק ולתמיכה.

או כן, או לא. נחיה ונראה. וזה לא הכל. האמריקאים יכולים לתפוס אותנו במקום הרגיש והכואב בגלל פרשת פולארד, שבה נתפסנו בקלקלתנו, ולהמשיך ללחוץ כדי שיכאב מאד, ונסכים לכל דרישה אמריקאית אפשרית בכל נושא אחר, ולטרטר אותנו עד שתצא נשמתה של הידידות לישראל בקרב אחרון תומכיה בקונגרס. שהרי איזה אמריקאי יכול להבין אותנו בעניין זה? אין ספק שעשינו שטות גדולה. כלומר – עשה מי שעשה כשמנו ועוד קיבל פרס גדול על כך מהשר אריק שרון. עכשיו יש אמריקאים שמנצלים את ההזדמנות להיפרע מאיתנו עד הסוף על כל מה שמגיע ולא מגיע לנו.

האמריקאים יכולים בהחלט להמשיך לחזק אותנו (הם בעד "ישראל חזקה", כזכור), או להחליש אותנו מאד, אם ירצו בכך. השאלה היא אם יש לאמריקאים פנאי וחשק להיפנות מטרדות איראן והקונטראס וחולשותיו המנטאליות והפיסיות של הנשיא רייגן ולחשוב על הבעיות הללו, שהן גם שלהם בסופו של חשבון, ולא רק שלנו.

זאת, ועוד כהנה וכהנה, יכולים האמריקאים לעשות לנו לטוב או לרע. אבל יש דבר אחד שאין הם יכולים לעשות. לא לבדם. אין בכוחם בלבד לשבור את הקפאון המדיני במזרח־התיכון ולהתחיל במשא־ומתן משמעותי על התקדמות לקראת שלום. וזאת – מפני שהירדנים מתנים התקדמות כזאת בהזמנת הסובייטים להשתתף בו, ומשום שהסובייטים דורשים עד עכשיו את שיתוף אש"ף במשא־ומתן הזה. הצירוף של שני התנאים הללו גם יחד יוצר מילכוד, שאינו ניתן לפריצה. מישהו צריך לזוז מעמדתו הנוכחית – או הירדנים, או הסובייטים. ואולי שניהם.

החישובים של המלך חוסיין הם די הגיוניים בסך הכל. צבת בצבת עשויה וכל חוליה בשרשרת מושכת אחריה את כל יתר החוליות. האסור שאחת מהן תחסר. כך זה מנקודת ראותה של ירדן. הירדנים כשלעצמם אינם רואים בשיתוף אש"ף תנאי לפתיחת המשא־ומתן. להיפך, הם מעדיפים בהחלט שיישאר בחוץ. אלא אם כן ימלא שלושה תנאים (הכרה ב־242 וב־338, הכרה בישראל והכרזה על הפסקת הטרור) וברור שאש"ף לא ימלא אותם. אבל הירדנים חוששים להישאר לבד – עם ישראל, ארה"ב ומצרים – בלי "מטריה" סובייטית.

מצרים איננה "מטריה" מספיקה כדי לגונן על ירדן מפני איומים ערביים. לא מפני איום של הפסקת הסיוע הכלכלי הסעודי. לא מפני איום של "כוחר פלשתינאי" בראשו של המלך חוסיין. ובוודאי לא מפני איום סורי כולל – צבאי וחתרני – נגד ירדן.

גם ארה"ב איננה "מטריה" מספיקה למלך חוסיין. בעיקר לא נגד הסורים, שהם גם בעלי־ברית חלקיים של ירדן וגם אוייב פוטנציאלי שלה. (נא לא לשכוח שאנחנו חיים במזרח־התיכון. ראה לבנון והפלאנגות וכל השאר. כאן מחליפים בני זוג בלי נישואים ובלי גירושין. יש להם מזל לשכנינו שאין להם עסק עם הרבנים החרדים שלנו. אצלם "משחקי הזוגות המתחלפים הללו" לא היו מקבלים הכשר).

המלך חוסיין נהנה מתמיכת הסורים במהלכיו נגד אש"ף של יאסר ערפאת וממילא גם נגד שיתוף אש"ף בכל מהלך מדיני באיזור. מן הצד האחר – כלל לא ברור מה תהיה תגובת הסורים לכל מהלך מדיני שיישא "חותם אמריקאי", בעיקר אם הסובייטים יתנגדו לו. בקיצור, חוסיין זקוק ל"מטריה" הסובייטית גם בעד הסורים – בעד זה שיסכימו – וגם נגד הסורים, שלא יאיימו על ירדן יותר מדי ולא יממשו את האיומים.

אבל חוסיין זקוק ל"מטריה" הסובייטית גם נגד האמריקאים וגם נגד ישראל. הוא מתכוון ללחוץ על ישראל – ואולי גם על ארה"ב – בעזרת הסובייטים. המלך חוסיין דורש ועידה בין־לאומית, גם אם ישראל תקרא לה "פורום", ובלבד שהסובייטים ישתתפו בה. לא רק במושב [illegible] בתנאים מסויימים, אלא גם לאחר מכן – כאשר הוועדות הדו־צדדיות לא יצליחו להגיע להסכם.

זו אבן הנגף העיקרית, נכון לעכשיו. הירדנים עומדים על כך שבשלב השלישי המכריע, אחרי שהוועדה הישראלית־ירדנית, למשל, תגיע למבוי סתום, יחזור הדיון, לפי דרישת ירדן, למליאת הוועידה, בהשתתפות הסובייטים. ואז – יתחיל הלחץ על ישראל ועל ארה"ב בכוח החלטות מליאת הוועידה, שבה ישתתפו גם הסובייטים, כאמור.

זה הסיפור. המלך חוסיין רוצה תנופה מדינית. הוא פוחד מהקפאון שמקשית את עמדת הישראלים הפועלים כל הזמן בגדה המערבית באורח חד־צדדי; ומקשית גם את עמדת מתנגדיו הפלשתינים הקיצוניים, שאומרים שאין על מה לדבר עם ישראל ואין עם מי לדבר וחוסיין סתם מבלבל לכולם את המוח.

המלך חוסיין אמר, בימים האחרונים ממש, לכל אחד מאנשי שיחו, שהוא מודאג מהקפאון ורוצה תזוזה. וזו הסיבה העיקרית לבואו של ריצ'ארד מרפי (עוזר שר החוץ האמריקאי) לסיור נוסף במצרים, ירדן וישראל. חוסיין מעדיף לוותר על המכשול של שיתוף אש"ף, אבל בשום פנים לא על שיתופם של הסובייטים.

הסובייטים – לא זו בלבד שאין להם יחסים דיפלומטיים עם ישראל (מכשול ראשון), ולא זו בלבד שהם לא מקיימים מה שהם מבטיחים כל הזמן – להרשות לכל משפחות ה"סירובניקים" לצאת מברית־המועצות (מכשול שני) – הם עוד גוררים איתם גם את הזנב האש"פי לכל מקום במזרח התיכון (מכשול שלישי), עד שלא ברור מי הזנב של מי, במחילת כבודם של הסובייטים. הם של יאסר ערפאת, או יאסר ערפאת שלהם. זו הבעיה שלהם בראש וראשונה. שיחליטו כבר.

הוא שאמרנו בכותרת המאמר – המפתח בידי גורבאצ'וב. הסובייטים צריכים להסיר את שלושת המכשולים שהם עצמם הציבו בדרכם למילוי תפקיד בתהליך השלום באיזור. הם צריכים לסלק מההתחלה לפחות שניים מהם. הראשון – עליהם לוותר על שיתוף אש"ף, לכל הפחות בחודשים הראשונים של המשא־ומתן. הם יכולים לקוות ולדרוש את שיתופו לאחר מכן. נחיה ונראה. השני – עליהם לפתוח את השערים ליהודים (וקודם כל ל"סירובניקים"), ורצוי מאד בטיסה ישירה לישראל ולא לארה"ב דרך וינה, דבר שהוא אינטרס של ישראל וברה"מ גם יחד) . ורצוי מאד – להסיר גם את המכשול השלישי ולחדש את היחסים הדיפלומטיים עם ישראל.

לא צריך להתייאש מהסיכוי שזה יקרה. ממגעים רבים שמתקיימים עם ישראל בכל מיני צינורות, כל הזמן, ניתן להבין שהסובייטים מכירים בטעויותיהם לגבי ישראל. הם מבינים שהם דחפו את ישראל לזרועות ארה"ב בגלל עמדתם החד־צדדית כלפי ישראל. הם מבינים את חששותיה של ישראל מפני הטילים שברית־המועצות סיפקה לסוריה. הם מגלים נכונות לפתיחות סובייטית כלפי ישראל ומבטיחים שגורבאצ'וב פתוח לשינויים בכל הכיוונים. גם, כנראה, כלפי ישראל. יכול להיות שאלה סתם דברי חלקות. הם צריכים לעמוד במבחן של מעשים. בפתיחות הסובייטית הזאת טמון המפתח לסיכויי השלום באיזור.

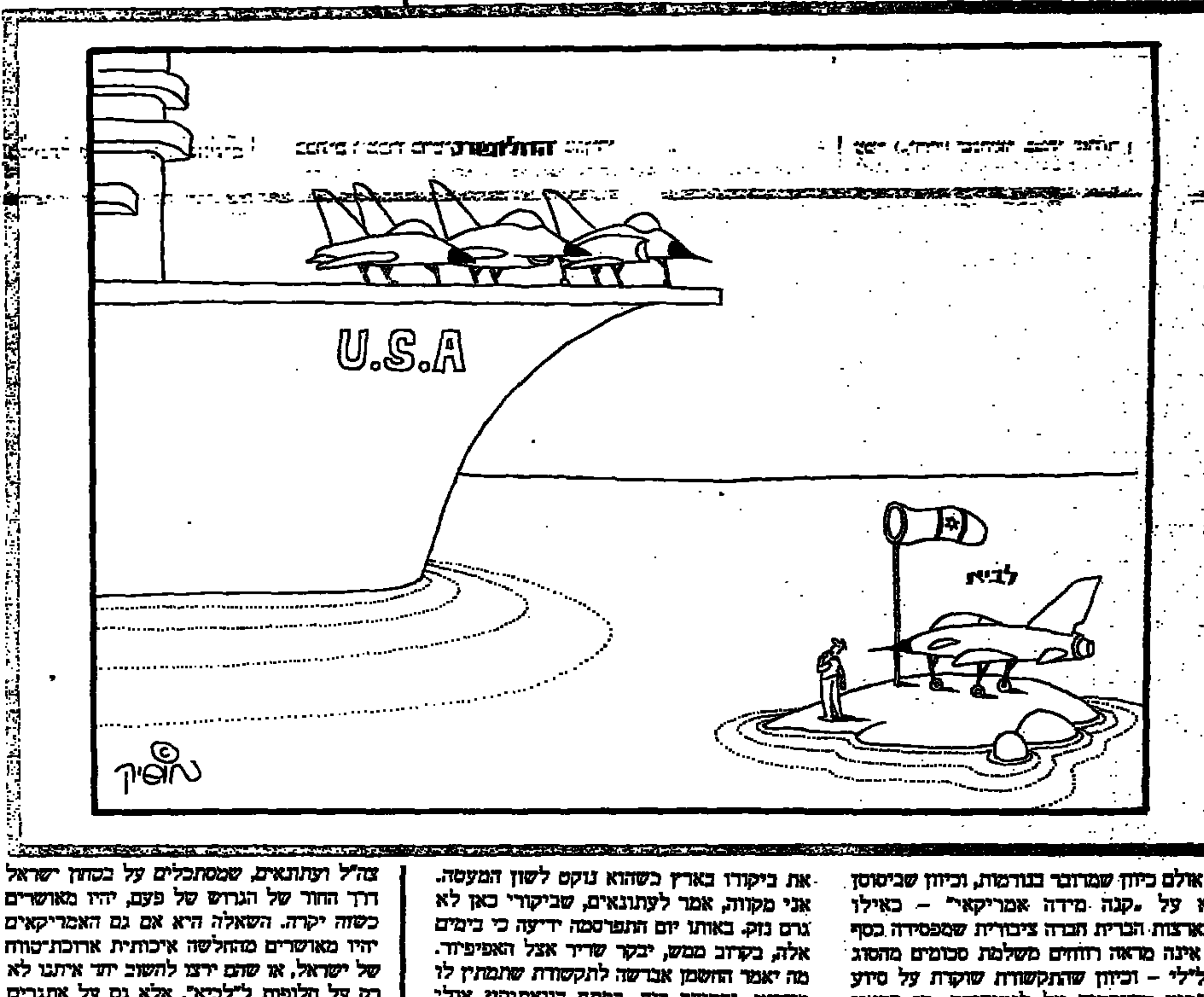

נצחון בנקודות / אבנר תבורי

שמיניות באויר הדחום

לרגע היה אפשר להשתעשע בתקווה שהמיעוט החרדי הקיצוני יחזור לממדים הראויים לו, אי־שם בשוליים. זה היה בהישג יד, ושוב איננו עוד

כהיסטוריה של המאבק המתמשך בין הציונות הליבראלית ובין החרדות החומייניסטית רשמו לעצמם האחרונים עוד נצחון בנקודות, בדרך הארוכה לקראת מה שעלול להיות בעתיד הנצחון הסופי. וכמו שקורה פעמים רבות, ולא רק בספורט, היו הפעם לקבוצה הראשונה כל היתרונות כדי לנצח, והיא שיחקה לידי היריב הגישה לו את הנצחון על מגש הכסף.

לממשלת החצי־חצי יש הרבה חסרונות, ואת אין צורך להזכיר, אבל יש לה יתרון אחד – היא נתמכת על־ידי רוב מוחץ בכנסת. כל השנים כאבנו ליכולת הסחיטה של המפלגות הדתיות. אבל קיבלנו את עובדות החיים העלובה הזאת מתוך השלמה של "אין ברירה" עם מציאות פוליטית שאינה מאפשרת להרכיב ממשלה בלעדיהם.

והנה הגיע הרגע הגדול. השר פרץ, במה שנראה כמו משחק פוקר בלוף, כשהצד השני יודע שזה בלוף, מאיים לעזוב את הממשלה. ניתן היה לצפות מממשלת החצי־חצי, שבאדישות הנובעת מהכרת עודף הכוח שלה, תגיד לו – בבקשה אדוני, לך לשלום וקח איתך בדרכך גם את המפד"ל. ואז היה אפשר, ולו לזמן מה, לישר מעט את הגב הכפוף. רוני מילוא ירשום את שושנה מילר, למרות איש לא היה מבין על מה היה הרעש. יהיה אפשר לבטל כמה הקצבות פיקטיביות לכמה אלפי תלמידי ישיבות שאינם קיימים, ולהעביר את הכסף למערכת החינוך הציונית לאומית. אזרחים יוכלו לראות סרט ביום ששי בלי לחשוש שהם מסכנים בצפייתם את יציבות המשטר. ואם העניין היה נמשך זמן רב היה אפשר אולי להחזיר את הגישות הליבראליות המתקדמות לכמה תחומים בחיינו שבשנים האחרונות מעיב עליהם הצל שמטיל השר פרץ. אולי היו שוקלים שוב את ענין הפטור המאסיבי משרות בצבא לבחורי ישיבה שאינם תורמים דבר למדינה, שהם חיים בה חוץ משריפת תחנות אוטובוסים או הטלת אבנים על מכוניות בשבת, ומי יודע, אולי אז גם גובי המס היו מעיזים להכנס לשכונות החרדיות כדי לגבות מס אמת גם מהמגזר האנושי הזה.

למרבה הצער הכאב והתדהמה, כל זה לא יקרה. זה לא יקרה כי הבלתי ייאמן קורה ממש לנגד עינינו. ממשלת הענק תפסה חיל ורעדה נוכח האפשרות שהרב פרץ יפרוש מהממשלה, וראש הממשלה וממלא מקומו (ולהיפך) עושים שמיניות באויר כדי שיישאר. המפד"ל, שאיבדה כמעט את כל בוחריה, ובבחירות הבאות תפסיד אולי, את מה שנותר לה, שבה לימים הטובים של היות לשון מאזניים, אף שאינה יכולה להטות שום כף, וראשי המפלגות הגדולות יושבות עם נציגי המפלגה המצומקת הזאת בדחילו ורחימו. אי אפשר להבין את זה. אין שום צורך במפלגות הדתיות בתוך הקואליציה, הן רק מפריעות שם. הן היחידות שיכולות להפסיד מישבתן בחוץ, גם הרב פרץ יודע זאת ולכן הוא בחוץ, אבל דרעי נשאר בפנים.

אי אפשר להבין את ההתרפסות הזאת לפני מועצת חכמי תורה לסוגיהן דווקא ברגע שאין להן מה להציע (אם בכל זאת היו פורשים, הם הרי היו חוזרים במערכת הבחירות הבאה במלוא התנופה, לא בנקל מוותרים על היתרונות של להיות בשלטון).

לרגע נעים אחד היה אפשר להשתעשע בתקווה שהמיעוט החרדי הקיצוני יחזור לממדים הראויים לו, אי־שם בשוליים ומחוץ למעגל הישות הלאומית שהם בחרו שלא להכיר בה, רחוק ממוקדי הכוח של המדינה שהם אינם רוצים בקיומה אלא אם ישנו את פניה עד שתיראה כמותם.

וזה היה בהישג יד, ובמו ידינו, מפסידנים עלובים, אפשרנו לרגע הזה לחלוף לבלי שוב.

هكذا من الأصل

طبق الأصل

פורנוגרפיה, עניין של היסטוריה/חיים גורי

ללא „טאבו"

ללא „טאבו", ללא איסור, ללא חשש עונש, ללא איום קללה או מארה אם ייאמר הדבר או ייעשה, ללא „טאבו", ללא הרהור שני מול המלים, כמו לא כדאי או כמו רצוי אחרת, ללא תחושה כמעט פרימיטיבית, כמעט שבטית, כי לא ייעשה כן במקומותינו. ללא „טאבו" ובלי הכוח העולה מהריסון או מהוויתור, בשם העושר השמור להדרכות כלשהי או לניסוח האחר. ללא „טאבו" המשיב מיד – „ככה" לשאלה „מדוע לא?" כמו מול גילוי עריות או רצח אב. ללא „טאבו" המקובל על הרבים כחוק אשר נימוקיו ניתנו לפני ימים רבים והתקבלו כמוסכמים עלינו, שהרי כל תרבות היא גם „אקסיומה" ו„טאבו", כלומר מושכלות ראשונים וכזה ראה וקדש. ללא „טאבו" ולו גם מתוך התחשבות בזולת, בשכן, בבחינת שמור לי ואשמור לך. גם ללא „טאבו" בבחינת ייהרג ואל יעבור ולא רק בהקשר הדתי, אלא כחלק ממורשת לאומית שעוצבה והתעצמה במרוצת הדורות.

יאמרו האומרים כי יש כוח רב והעזה אמיתית בכל התגרות ב„טאבו", כי בשדה המתחים הזה מתרחשת הביקורת והקידמה, כי ה„טאבו" הוא יד המתים על כתפנו, כי גוזל הוא מאתנו את החירות והבחירה, כי רק מחיקת כל „טאבו" מאפשרת ליוצר ולמהפכן לעצב מערכת־ערכים אחרת היאה לתמורות העתים, להתעוררות המתמדת, לחדש המבקיע. וכן יוסיפו ויאמרו כי ה„טאבו" הוא גם, לא פעם, מגינם של הצביעות והשמרנות ובצלו חוסה גם הגבלה והעריצות ללא חשש טלטלה משחררת בשם ה„טאבו" המקודש, כביכול.

לא קל למצוא את הדרך הנכונה במערכת הסתירות. אולי כאן צירוף הכאב והזעם והפחד המאפיין טעמים מנוגדים ופערי־דורות. ישראל של ימינו היא גן־עדן או גיהנום לעוסקים בכך.

★

סופר לי, והדבר פורסם באחד העיתונים או: המקומונים, או „הדפים־הירוקים", כי באחד הקיבוצים תבע במפגיע גבר אחד מ„העמודים הימניים" של הקיבוץ כי יותר לחברים הרוצים בכך לצפות בסרטים „כחולים" ו„כחולים כהים" בהקרנת מעגל־סגור שתיעשה בשעות הקטנות, כשירות שהכלל מעניק לפרט. מדוע לא? למה ייגרע חלקו של קיבוצניק? הן כל עירוני, אם רוצה הוא בכך, יכול לפנות לקולנוע זה או אחר המציג סרטים פורנוגרפיים וליהנות כאוות נפשו. וכמו כן יכול הוא לרכוש לעצמו מכשיר „וידאו" ולהיות מנוי על סדרות „הכחול" באחת מחנויות „ארוס": ואילו לו, כחבר קיבוץ, קשה להחזיק אישית „וידאו" כזה ולהחזיק קלטות בספריות ההן. לכן מבקש הוא את הכלל כי יעניק לו את השירות הזה. „הפורנוגרפיה", הוסיף הבחור, „היא דבר אנושי, ושום דבר אנושי לא זר לי".

והיתה שם תדהמה בשיחת־החברים. היו ותיקים שהתעלפו כמעט למשמע הדברים, אך לא העזו להשמיע קולם לבל יתגלו כמורדי־אור, מיושנים, תרחים־זקנים. עד אשר קמה שם חברה אחת מהמייסדות והכריזה, כי רק על גופתה המתה יוקרנו פה, בבית שלנו, סרטי תועבה כאלה. „יש לי מניות במקום הזה", צעקה האשה, „ויש לי זכות וטו! ואני אפנה בעניין הזה לבית־הדין הגבוה בירושלים!"

אולי חלו שינויים מספר בסיפור הזה, אך הוא סיפור אמיתי בעיקרו. איני יודע מה הוחלט שם בסופו של דבר. יותר משפורנוגרפיה היא עניין לגיאוגרפיה היא, כנאה, עניין להיסטוריה, להבדלי הזמנים.

★

בהצגה „נפש יהודי" של יהושע סובול משמיע הגיבור: „אל מלא משגלים, המצא תנוחה נכונה". בהפסקה שאלו כמה נפגעים את המחבר מדוע הוא שם בפי וייניגר משפט שאינו מצוי בכתביו של זה. הודה סובול ואמר: „נכון, זה משפט שלי". הוא הוסיף כי וייניגר פוגש בחייו, וגם בתיאטרון חיפה, את אביו בבית־זונות וינאי והוא, סובול, רב את ריבו במשפט המתאה הנ"ל.

אמר שם מי שאמר כי בספרות ראשית המאה, וגם בתיאטרון, פגשו לא פעם בנים את אבותיהם באותה קובה וכי הסופרת הצרפתיה קולט יודעת לספר על נשים הזונות שלימדו את סודות־החיים לנערים בני־טובים בברכת אמותיהם של אלה, שהודו מקרב לב לחברותיהן על השיעור. „מה לכל זה ולאלוהי ישראל", קרא האיש, „הן באולם הזה יושבים ודאי אנשים שפסוק זה היה כפגיון בלבם, גם הורים שכולים..."

לא נעים. תמיד במקרים כאלה נתפס מישהו מ„סקציית הרציניים" לפתטיות פצועה ורואה כ„חילול הקודש" את הנתפס בעיני המחבר כ„גימיק" מוצלח ופרובוקטיבי „המעורר דווקא למחשבה ולחשבון נפש. והרי זה תפקידו של התיאטרון" או אלימות נכונה, אומר הוא. וישנו תמיד בסמוך איזה חובש־כיפה התומך בסובול ומציין בחיוך ש„לי זה לא הפריע" ומוסיף: „אין דבר, הקדוש ברוך הוא יסתדר גם עם זה". וההוא, המסכן שקם למחות, מסתלק, זנבו בין רגליו, וממלמל לעצמו: „לדעתי, זה לא בסדר..."

פעם, כשהיו רוצים להפחיד ילד, היו אומרים לו „אני אקרא לשוטר". היום, כשרוצים להפחיד שוטר, אומרים לו: „אני אקרא לילדים" פעם היו הדתיים שומרי החומות והמוסר ומקדשי ה„טאבו". היום מפתיעים אותך פה ושם דווקא שומרי המצוות האלה המשמיעים את „התקווה" בנפיחות של מטה ומשתינים על הקיר את „שמע ישראל".

אין פגיעה ב„טאבו" או במושגי הטעם הטוב־שאינה מעוררת מחלוקת בעד ונגד. מבחינה זו, המצב־הישראלי מסובך יותר. כאן הכל שנוי במחלוקת מריפה והולכת על עיקרי הדברים. כאן נחרב מראש כל „טאבו" וכאן יכול האיש המתמצא לנחש מראש מה תהיינה התגובות.

★

בחור אחר, יוצא סיירת נבחרת, ערך לחבריו, על דשא בית הוריו בפרוור גנים, מסיבת „ברבקיו", צלי־אש על גחלים, לחבריו לנשק באותה יחידת עלית, טרם שיעזוב את הארץ לצמיתות, כהגדרתו בהזמנה. כמעט כל חבריו באו להיפרד מרעם הטוב. מישהו שהיה שם נשאל אחר־כך על־ידי אביה: „זה לא נראה לך קצת משונה לחגוג כך? זה לא הפריע לך?" והבן השיב: „אולי אני לא הייתי עושה כזה דבר, אבל אם הוא רצה כך זו בעיה שלו".

– ולא שלך? מסיבת־סיום לישראליות שלו וכולכם שם!

– הוא חבר שלי ואני לא שופט את כל העולם – – –

אחר־כך אמר האב לחבריו: „אנחנו דור הולך, כולנו כבר הורים מהדור. בשכבר הימים אדם שעזב קיבוץ סבל שנים מרגשי אשמה, התבייש להראות את הפנים שלו. אנחנו היינו קנאים. החיים הפוליטיים שלנו היו טירוף. פילוגים ושנאות. היום הבנים נוקמים בנו, אולי ללא כוונה. בעולם ללא דגלים ואידיאולוגיות הם מגלים סובלנות והתחשבות, הם אינם מטיפים".

ללא „טאבו". גם בשל חשבונו של דור עם עצמו. מהפכנים שהתברגנו היראים מתוכחות כלשהי פן תוטח בפניהם חרפתם שלהם. מורה אחד, חבר קיבוץ, אמר לי פעם: „יש לי בכיתה נער אחד שיורד לחיי והורס לי את הכיתה. אך אני חושש להעיף אותו. בעוד שנה הוא ילך לצה"ל ואם תפרוץ מלחמה, הוא יציל את חיי הילד הזה".

כבר אתה שומע קולות לטובת ואנונו. הוא לא בוגד ולא מרגל, להיפך: הוא פטריוט ישראלי אמיתי שהפר את קשר השתיקה וקרע את מסך הסודיות הכרוכות מעל דימונה. אולי כעת נדון בפעם הראשונה ברצינות בכל „הקונצפציה" הגרעינית. אולי, הוא יירשם בספר־הזהב כמי שהציל את ישראל משואה וכו'. לא מלה במלה, אך בדיוק כך לפי התוכן, וכבר כתובים הדברים, בעיתון.

גם עמים אחרים ותרבויות אחרות אני שומע, מצויים במשבר הזה של אובדן ה„טאבו". קח את אמריקה, למשל, המובילה בעולם בחידושי האופנה והסגנון והפרובוקציה המתמרדת. גם שם עומדים רבים מאוד חסרי אונים מול רצח ה„טאבו". זה מגיע עד צירוף הסתת „רוק כבד" לרצח הורים ואונס קטינים והתעללות סאדיסטית וברית עם השטן והתאבדות. והקם כנגד רק מסייע לתפוצה ולצוברי הממון דווקא מהרס ה„טאבו".

זה נכון, אך כאן, בדונם וחצי שלנו, העניינים קשים יותר. למה? ככה: מפני ששטחה של ישראל עומד ביחס הפוך לבעיותיה, למצוקותיה, לסכנותיה, לעוצמת מריבותיה. „חיים על קו הקץ" בקרב עם שקצת איבד את הצפון „בימים טרופים אלה".

דו"ח פרשת השב"כ, תמוה / X

סבירות נמוכה ביותר

הכותב, שמו שמור במערכת, מילא תפקידים בכירים ביותר בקהיליית המודיעין

לפי השתלשלות הדברים המתוארת בדו"ח המשפטנים, האפשרות לפיה פעל ראש השב"כ על דעתו שלו בלבד נראית כבעלת סבירות נמוכה ביותר. התנהגות ראש השב"כ לאחר מעשה והתנהגות ראש הממשלה רומזות דווקא לכיוון ההפוך לפיו ידע ראש הממשלה ואישר את מעשה החיפוי

לפני ימים מספר פורסם ברבים דו"ח צוות המשפטנים אשר סיכם את חקירת משטרת ישראל בפרשת השב"כ. הציבור ציפה לדו"ח זה וקיווה כי ישפוך אור בשתי השאלות המרכזיות בפרשיה אשר הטרידה את כולנו. השאלה הראשונה, היתה או לא היתה הנחייה/הוראה של ראש הממשלה לראש השב"כ לחסל מחבלים הנופלים בידינו. השאלה השניה, כלום הורה ראש הממשלה, או אישר מראש את מעשה ה„חיפוי" (שם הכינוי המקוצר למתן הודעות ועדויות שקריות בפני ועדת זורע, צוות בלטמן ובית־הדין המשמעתי של השב"כ).

תשובת צוות המשפטנים, על־פי הדו"ח שפורסם, היא חד־משמעית לחלוטין. בשתי השאלות לא נותר אצלם ספק. ראש הממשלה לא הנחה לחסל המחבלים ולא הורה או אישר את מעשה ה„חיפוי".

כמי שמכיר את הדברים רק מדו"ח המשפטנים שפורסם, הרי הדו"ח עצמו אינו מתיישב עם פסיקה חד־משמעית כזו. תוך כדי הקריאה בדו"ח נתעוררו אצלי שאלות שלא קיבלתי עליהן תשובה מספקת. אפשר, כמובן, כי בנספחים החסויים או בחומר העדויות המפורט, נאמרים דברים נוספים ומה שלקוי בדו"ח שפורסם הוא סגנון הניסוח של המשפטנים. מכל מקום, כמי שלא יודע על כך בצורה מוסמכת, העליתי בזו אחר זו את השאלות שהטרידוני.

צוות המשפטנים כותב כי במהלך החקירה מצאו החוקרים עדויות מנוגדות, זו מול זו, של ראש הממשלה ושל ראש השב"כ. לא ברור מה הביא את המשפטנים להתעלם מתיקו זה, ועל סמך מה קיבלו לאורך כל הדרך וללא פיקפוק את גירסת ראש הממשלה דווקא.

נתחיל בשאלה הראשונה, היתה או לא היתה הנחייה לחסל מחבלים.

שאלת המפתח היא השיחה בארבע עיניים (וללא רישום) שהתקיימה בין ראש הממשלה וראש השב"כ בנובמבר 1983, כמחצית השנה קודם לתקרית האוטובוס בקו 300. לגבי שיחה זו מציינים המשפטנים כי „תוכנה המדוייק, ובעיקר הפרשנות לה לאחר מכן על־ידי ראש השב"כ, שנויים במחלוקת ביניהם". עד כאן ה„תיקו". לא ברור איפוא על־סמך מה ממשיכים המשפטנים וקובעים „כי ראש השב"כ לא יכול היה לראות בשיחתו עם ראש הממשלה מנובמבר 1983 מקור לסמכותו לתת הוראה."

א. אם אמנם יש מחלוקת לגבי תוכנה של השיחה, הרי ללא קשר לגירסתו והבנתו של מי

מה שכתוב בדו"ח עצמו אינו מתיישב עם פסיקותיו החד־משמעיות. לא ברור מה הביא את המשפטנים להתעלם מהתיקו – ראש הממשלה, ראש השב"כ – ועל סמך מה קיבלו את גירסת ראש הממשלה דווקא

היא הנכונה (ובהחלט ייתכן ששני אנשים מפרשים אחרת שיחה שקיימו), מדוע לא היה ראש השב"כ מוסמך לפרש את דברי מר שמיר כפי שפירשם?

ב. יתר על כן, בהמשך הדו"ח מובא ציטוט מדברי עו"ד רם כספי שאמר כי „ראש שב"כ הסתפק באמירה שפעולותיו בפרשיה זו לא חרגו מפעולות שקדמו לה ושבאו לאחריה". זו אינה אמירה חסרת משמעות. להיפך. יש בה כדי לשפוך אור על מה שאכן נאמר והובן באותה שיחה בנובמבר 1983.

ג. לפי גירסה זו נדרשת מיד שאלה למשפטנים ולצוות המשטרה: – האמנם היו מקרים קודמים או מאוחרים לפרשיית האוטובוס בהם חוסלו מחבלים ברוח פירושו של ראש השב"כ את דברי ראש הממשלה באותה שיחה?

ד. אם אכן היו (כמשתמע מדברי ראש השב"כ), כלום דיווח ראש השב"כ על אותם מקרים (הגם שלא זכו לכל פרסום) בפגישותיו השונות עם ראש הממשלה?

ה. ואם אכן דיווח, מה היתה תגובת ראש הממשלה באותם מקרים, אליבא ד'ראש השב"כ ואליבא ד'ראש הממשלה?

ו. דומני כי נעלה מכל ספק שאם אכן היו מקרים דומים, לפני או אחרי פרשת האוטובוס, יש בכך כדי לאמת את טענתו של ראש השב"כ, או לפחות את פירושו שלו, לתוכן השיחה מחודש נובמבר 1983.

ושאלה נוספת. צוות המשפטנים קובע בפסקנות – „כי גם לו ניתנה לראש השב"כ הוראת ראש הממשלה, לא היה בכך כדי להכשיר בכל דרך שהיא את ההוראה להמתת המחבלים". נבצר מבינתי להבין למה מתכוון צוות המשפטנים בדברים אלה. יתר על כן, משמעות דבריהם חורגת אל מעבר לפרשת אוטובוס 300, שהרי היחסים בין ראש הממשלה וראש השב"כ, ואולי גם בין ראש הממשלה לבין ראש המוסד, מצדיקים בוודאי הוראות מסוג ההנחייה הנדונה. כלום קבעו בכך המשפטנים כי הוראה כזו מפיו של ראש ממשלה היא בלתי חוקית? או שמא קבעו כי אל לו לראש שב"כ להביא בפני ראש הממשלה הצעה לחסל מחבלים, שהרי ממילא אין ראש הממשלה מוסמך לאשר זאת. ואם ראש הממשלה אינו מוסמך, מי כן מוסמך לאשר זאת?

ושאלה אחרונה בסוגיה הראשונה. אם אכן פעל ראש השב"כ על דעתו שלו בלבד, כיצד אפשר להסביר את המלצת מר שמיר בפני נשיא המדינה לחון את ראש השב"כ על אף שניסח את בקשתו לנשיא ואמר כי „פעל בסמכות וברשות". אם אמנם ידע מר שמיר כי ניסוח זה הוא שקר גס וכי בניסוח זה מטיל ראש השב"כ את האחריות להרג המחבלים על ראש הממשלה, הרי קשה ביותר להסביר ולהצדיק את התנהגותו של מר שמיר במקרה זה.

נעבור לסוגיה השניה – האם הורה ראש הממשלה או אישר את מעשה החיפוי.

גם בשאלה זו, ואולי אף ביתר חריפות, עומדים אנו בפני גירסות מנוגדות. לדברי ראש השב"כ היה תיאום ואישור, ואולי אף הוראה מפורשת של ראש הממשלה למעשה ה„חיפוי". בעוד ראש הממשלה מכחיש זאת לחלוטין ואף אינו מודה כי היתה שיחה בין השניים שיש לה פירושים סותרים. אופי האירועים למחרת פרשת האוטובוס ולאחר שנמצאה עדות צילומית לפיה היו שני המחבלים שלמים בעת מעצרם „חייבו" החלטה חד־משמעית על מעשה ה„חיפוי", החלטה שלא יכלו לפרשה בדרכים שונות. יתר על כן, אם החליט ראש השב"כ על החיפוי על דעת עצמו, הרי שחטאו כפול: לא רק שהורה להטעות במזיד את כל החקירות שנתקיימו, אלא שהחליט גם להונות את הממונה עליו, את ראש הממשלה. שהרי במקרה זה, מתוך כוונה להגן על „עודר", לא רק שראש השב"כ הונה את ראש הממשלה, הוא אף העליל עליו בפני פקודיו כאילו מעשה החיפוי נעשה על דעת ראש הממשלה וכהוראתו.

לפי השתלשלות הדברים המתוארת בדו"ח המשפטנים, האפשרות לפיה פעל ראש השב"כ על דעתו שלו בלבד נראית כבעלת סבירות נמוכה ביותר. התנהגות ראש השב"כ לאחר מעשה התנהגות ראש הממשלה רומזות דווקא לכיוון ההפוך, לפיו ידע ראש הממשלה ואישר את מעשה החיפוי. נתחיל בראש השב"כ. משפנה אליו סגנו ח. באוקטובר 1985 ותבע את התפטרותו מן התפקיד שאם לא כן יחשוף את הפרשה, לא היסס ראש השב"כ והיפנה את ח. אל ראש הממשלה ואל ממלא־מקום ראש הממשלה. מי שפעל ביודעין ללא סמכות וללא אישור בנושא כל כך חמור, מי שידע כי העליל על ראש הממשלה והטיל עליו את האחריות למעשה החיפוי, צריך להיות שוטה גמור כדי לדחוף להבאת הנושא בפני הדרג המדיני הממונה. בפני ראש השב"כ היתה פתוחה דרך מכובדת, לפרוש מן התפקיד מרצון בלי שהפרשה תחשף ובלי שיסתבך בהסתבכות. הוא נמנע מלעשות כן. איך מסבירים המשפטנים את החלטתו זו?

צוות המשפטנים מפתח תיאוריה מן העובדה שראש השב"כ לא דיווח על מעשה ה„חיפוי" לשר הבטחון. בוודאי. אילו עשה כן במועד, ושר הבטחון היה מאשר זאת, הרי שהיה בכך כדי לטהר את ראש השב"כ. יתר עם זאת, ובהנחה ששיקוליו של ראש השב"כ באפריל 1984 נועדו למציאת אליבי, הרי שדאגתו העיקרית של מר שלום בנסיבות אלה היתה לצמצם ככל האפשר את מספר שותפי הסוד למעשה. פגישה עם שר

אם החליט ראש השב"כ על החיפוי על דעת עצמו, הרי חטאו כפול: לא רק שהורה להטעות במזיד את כל החקירות אלא שהחליט גם להונות את הממונה עליו, את ראש הממשלה, ולהעליל עליו בפני פקודיו

הבטחון כמעט לעולם אינה ב„ארבע עיניים", ויותר מכך, בנושא רגיש זה ברור היה מראש כי עלולים להטיל דופי ואשמה בקציני צבא על לא עוול בכפם, ודאי שר הבטחון היה מתקשה לעכל זאת. ולבסוף, ראש השב"כ איננו כפוף לשר הבטחון ואינו חייב לדווח לו.

ועוד פירוש תמוה של צוות המשפטנים. בעדויותיהם הודיעו ראש השב"כ ושאר שותפי הסוד בשב"כ כי אם תת־אלוף יצחק מרדכי יוחשד בהריגה, „הוא, ראש השב"כ, יצא לגילוי האמת". צוות המשפטנים מסיק מעדות זו כאילו היא שומטת את הקרקע מטענות ראש השב"כ בדבר החשש שגילוי האמת יחשוף את סודות השב"כ. תמוה על־סמך מה באו למסקנה זו. לעניות דעתי, אין זו אלא הוכחה לכך כי מקרה כזה, לו היה מתרחש, אילו היה מתעורר ניגוד אינטרסים בין סודות השב"כ לבין הענשת קצין צה"ל בכיר חף מפשע, היה מר שלום מקריב את סודות השב"כ. ואכן, לעולם אין הדברים אבסולוטיים, בחזקת שחור־לבן. מכל מקום, אין בכך ולא כלום לעניין האחריות ל„חיפוי".

ונעבור להתנהגותו של ראש הממשלה.

הבה נניח כי אכן היה זה ראש השב"כ שיזם את מעשה ה„חיפוי" בלי שתיאם וסיפר על כך לראש הממשלה. בצוות המשפטנים נאמר כי ראש השב"כ היה זה שעמד על כך שאיש השב"כ ישתתף בוועדת החקירה של האלוף זורע, כשהוא מסביר את חשיבות הדבר בצורך להגן על האינטרסים של השב"כ. היתה דרושה הרבה עזות־מצח מצד ראש השב"כ ללחוץ על ראש הממשלה בעניין זה בלי שיחשוש כי מזימתו תחשף. ואכן, כלום היו ראש הממשלה ושר הבטחון תמימים כל כך עד שלא חקרו את מר שלום על אילו אינטרסים הוא בא להגן?

צוות המשפטנים סרח לסגור אחת ולתמיד פרשה אומללה זו. אך ברוב חפזונו השאיר יותר מדי דברים פתוחים, סתומים ותמוהים

משנחקר, גרס ראש הממשלה כי לא ידע דבר על העניין הן על הריגת המחבלים בידי אנשי השב"כ והן על מבצע ה„חיפוי", עד ששמע על כך לראשונה מפי ח. סגן ראש השב"כ. אם אמנם כך היו הדברים, איך אפשר להסביר את חוסר התגובה של ראש הממשלה? הנה נודע לו כי ראש השב"כ, הכפוף אליו במישרין, אדם הנושא באחריות לתפקיד המחייב אמון מלא ומוחלט, אדם זה מוחשד במעילה באמון, מוחשד בהונאה מחפירה, מוחשד בכך שהוא מעליל על ראש הממשלה כאילו הוא שנשא במלוא האחריות לכך, ואחרי כל אלה מחליט מי שהיה ראש הממשלה שלא לעשות דבר! בנתונים נורמאליים צריך היה לצפות שיפעל מיד לקבלת הסבר לעלילה, להדחתו מן התפקיד, או לפחות להשעייתו מתפקידו עד לחקירה יסודית של הפרשה. אולם מר שמיר לא עשה כך, ובמשך יותר מחצי שנה, עד שהלחץ הציבורי חייבו לכך, לא פסק לגונן על ראש השב"כ ולכנותו שוב ושוב כ„פטריוט גדול". תמוה – לא כך?

אם אמנם צודק צוות המשפטנים במסקנותיו, הרי שבשב"כ פעלו שני דרגים. הדרג האחד, מר אברהם שלום ראש השב"כ, הנושא בכל החטאים האפשריים. ולעומתו הדרג השני, שם נמצאים כל חברי השב"כ האחרים, לגביהם הכל מודים ומאשרים כי לכל אורך הפרשה (הן בשלב ההריגה והן בשלב ה„חיפוי") פעלו אלה על־פי הוראה מפורשת של ראש השב"כ. בנסיבות אלה למה לא ידע מ"מ ראש הממשלה להפריד בין שני הדרגים? אמנם כן, היה צידוק לחון את כל אנשי השב"כ בדרג השני. כל אלה פעלו על־פי הוראת מפקדם והממונה המוסמך, אך לא היה כל הגיון וצידוק לחון את מר שלום אשר לא רק שהיה האשם היחיד השלם בפרשה זו, אלא שמעל באמון ראש הממשלה והטיל בו אשמות בדויות.

מר שמיר לא נהג כך, משום מה. וקשה ביותר להסביר את התנהגותו. להיפך, דו"ח צוות המשפטנים קובע בעניין זה „עובדה שמר שמיר היה בדעה כי אין לנקוט צעדים נגד ראש השב"כ".

עד כאן השאלות והתמיהות. ועל שאלות ותמיהות אלה מתבקש הסבר משכנע. ללא הסבר כזה ספק אם יהיה אפשר לראות את פרשת השב"כ גמורה וסגורה. דומה כי צוות המשפטנים טרח ועמל על־מנת לסגור אחת ולתמיד פרשה אומללה זו. האינטרס הציבורי אכן מבקש זאת. אך ברוב חפזונו השאיר צוות המשפטנים יותר מדי דברים פתוחים, סתומים ותמוהים.

פרשת השב"כ איננה סגורה. למרבה הצער.

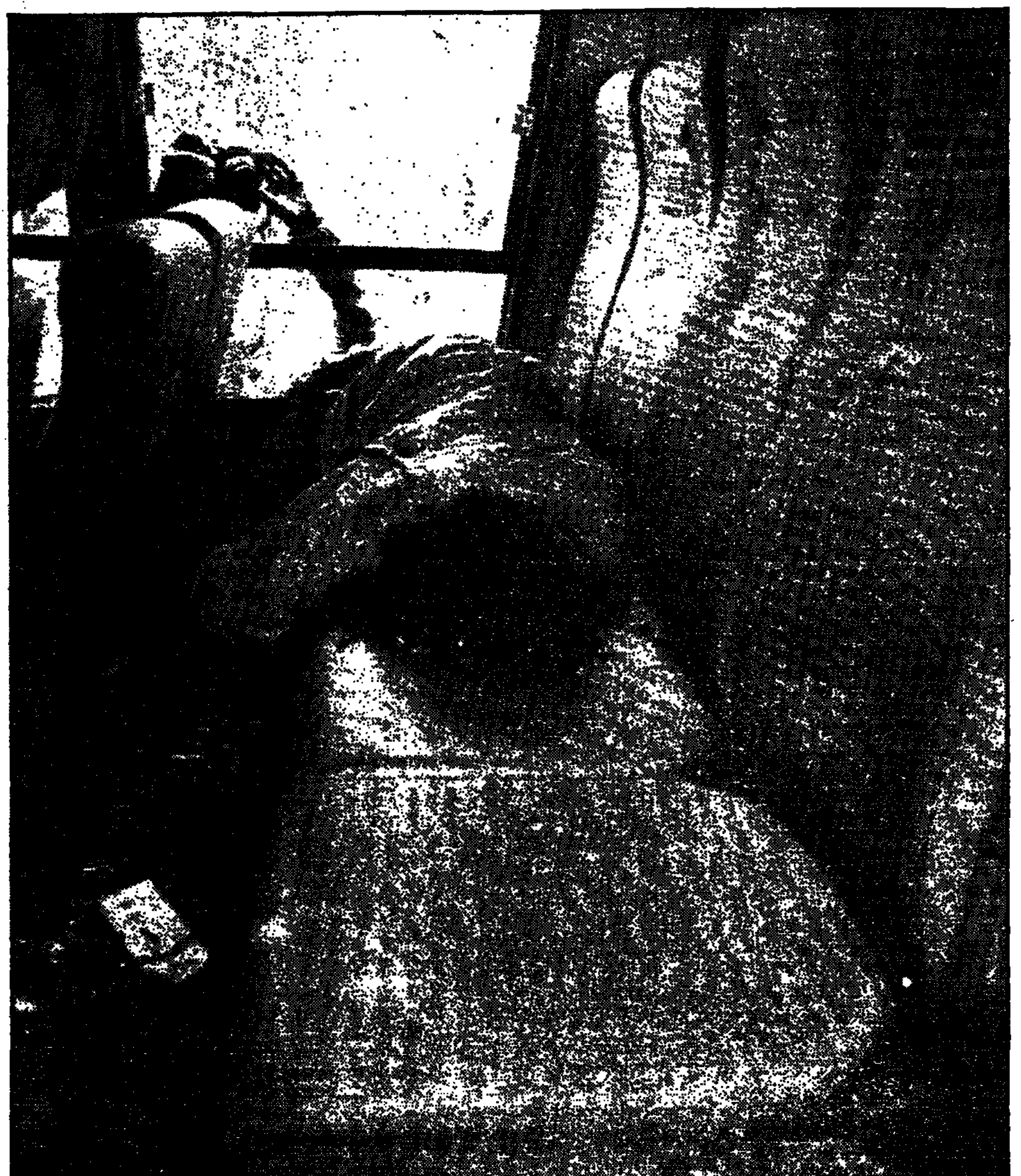

חלופה מחכה לרוח/אמיר אורן

דינמיקה, גנרל, דינמיקה

גורל ה"לביא" מונח עתה בידי יצרני האף־16 ובידי שר הבטחון רבין: הראשונים יכולים להציע תנאים קוסמים למטוס אמריקאי־ישראלי; רבין יכול להכריע

נציגי החברות האמריקאיות העיקריות המשתתפות בייצור מטוס־הקרב אף־16 הוזעקו שלשום ויגיעו ארצה בשבוע הבא לשיחות על תכליתיות והצעה למקם קווי ייצור או הרכבה למטוס בישראל, כתחליף ל"לביא". מינהלת תוכנית ה"לביא" הזדרזה לזמן את אנשי "ג'נרל דיינמיקס" (הקבלנית הראשית ויצרנית הגוף), "ג'נרל אלקטריק" (יצרנית המנוע) ו"ווסטינגהאוז" (המכ"ם) לליבון פרטי ההצעה המפתה ביותר שהוזרקה, כצפוי, מסקר־החלופות של רכז תוכנית ה"לביא" בפנטגון, דב זקהיים.

המעבר המהיר מהקשבה לזקהיים לשיחות עם היצרנים האמריקאים שימח כמה ממתנגדי ה"לביא" ותא"ג אחרים, החוששים כי התיפזון נועד להכשיל בחינה מעמיקה של ההצעה. כפל־התגובות של מעדיפי אף־16 מעיד כי גורל ה"לביא" נתון עתה בידי כמה גנרלים, שם "ג'נרל דיינמיקס" (ופחות מכך "ג'נרל אלקטריק") וכאן ג'נרל יצחק רבין, רב־אלוף במיל' ושר הבטחון של מדינת ישראל, שפעל עד כה בהכרעות על ה"לביא" כהיפוכו של דיינמיקס, ג'נרל פלגמטיקס.

תן ביטול, קח טכנולוגיות.

רבין התייחד השבוע עם זקהיים לשיחה, בנפרד מסקירת החלופות באוזני צוות בכירי מערכת הבטחון. האמריקאים יודעים כי אם יתייצב רבין לצד אף־16 ישראלי וייעזר בתכסיס פשוט או שניים לתחזק נימוקי־האמת בעד תחליף זה, יסחוף עימו את הממשלה. התכסיס יהיה זימונם של אלופי צה"ל ובכירי חיל־האוויר, ביניהם כל המתמודדים על קבלת פיקוד החיל ביום חגו השנתי, לדיוני־ההכרעה הממשלתיים שבהם ישמיעו את הסתייגותם מה"לביא".

כמה מקודמי רבין היו נוהגים כך מכבר, לו ביקשו תגבורת מקצועית לעמדתם בעת הצבעה במסגרת פוליטית. רבין שותף בינו־לבינו להסתייגויות, אך עד כה היסס ליישם את מסקנותיו בפעולה החלטית. ביקור זקהיים המריץ אותו לאספקלריה מוחשית. עתה [illegible] לו שני מהלכים נוספים: בירור מוצלח עם היצרנים האמריקאים, ושיחה אישית [illegible] קברניטו של זקהיים ושל מתנגדי ה"לביא", עמיתו קספאר ויינברגר.

מקורות אמריקאיים מדגישים דיווחו השבוע – וזקהיים לא אישר ולא הכחיש – כי תמורת אימוץ האף־16 יסכים הפנטגון להעניק לישראל אישורים נכספים, ביניהם להעברת טכנולוגיה מסווגת לצימצום שיעור־התימוכים (ובכלל להגברת הישרדותם של מטוס הטייס וללוחמה אלקטרונית) והרחבת השימוש בלוויינים־צילום. רק ויינברגר יכול להבהיר לרבין אם יש ממש בדיווחים אלה, או שמא גם הם תרגילי הסחה והונאה כמקובל במלחמות ה"לביא", לרוב אמנם מהצד־שכנגד.

המובטלים שטרם עבדו.

בוויכוח הקולני על ה"לביא" היה עד כה הדגש על היבטי המימון והתעסוקה. זקהיים, שהזכיר שלשום בבימה כוסה כי דבריו מייצגים לא רק את הפנטגון, אלא את מימשל רייגן כולו (ומהבנת המערכת הפוליטית ואילוצי התקציב, גם כל נשיא רפובליקאי או דמוקרטי לעתיד), סיכל את נסיונות התעשיה האווירית להתמקח על אומדן עלות ה"לביא" לפי תחשיבים ישראליים, השונים מן התחשיבים האמריקאים. לצורכי סקר־החלופות, הניח זקהיים כי התעשיה האווירית צודקת באומדנה הממעיט וכי ישראל תעמוד בפקק 550 מיליון הדולר השנתיים שהוקצו ל"לביא". הקצאה זו היא מתוך הסיוע האמריקאי, לא מתוך אוצר־השקלים של תקציב הבטחון, אבל ההחלטה עליה משקפת ויתור ישראלי על קימות אחרות. אם תבחר ישראל בתחליף ל"לביא", יאפשר לה המימשל להשתמש בסכום זה לייצור המטוס האחר, לא בהכרח בתיחום הנוכחי של רבע מיליארד להוצאה בתחומי ארה"ב, ו־300 מיליון להמרה לשקלים.

הכל יודעים כי הנחת־העבודה אינה סבירה: ה"לביא" יעלה הרבה יותר מאומדניה המוצהרים של התעשיה האווירית (בכ־45 אחוזים יותר, לדעת הפנטגון) ויאלץ את ישראל להקצות לו עוד משאבים רבים, או למתוח את שנות־הייצור לאורך שלא תהיה בו תועלת מבצעית ממשית. כדי להתעלות ולטעון כי החלופות (ולמעשה, העתקת ייצור אף־16 ארצה, או קניה מוגדלת במפעלי פורט־וורת' של "ג'נרל דיינמיקס") יעילות יותר, הציג זקהיים אף־16 זול מה"לביא", מהיר ממנו באספקה ומפתה ממנו במשמעותו לסדר־הכוחות האווירי, גם אם יתגשמו בדרך פלא כל חלומות התעשיה האווירית.

אשר לתעסוקה בארץ, נערך תחילה הפנטגון להתמודד עם אבטלתם הצפויה של 4,000 העובדים המועסקים כיום ב"לביא". אחר־כך התברר לו כי התעשיה האווירית מקוננת על אבטלת רבבה: היא כללה במספר 6,000 עובדים שטרם נשכרו ל"לביא". לעקיפת מחלוקת זו, הנפיק הפנטגון מטבע חדש, שעות־אדם ל"לביא". לייצור המטוס יידרשו כ־100 מיליון

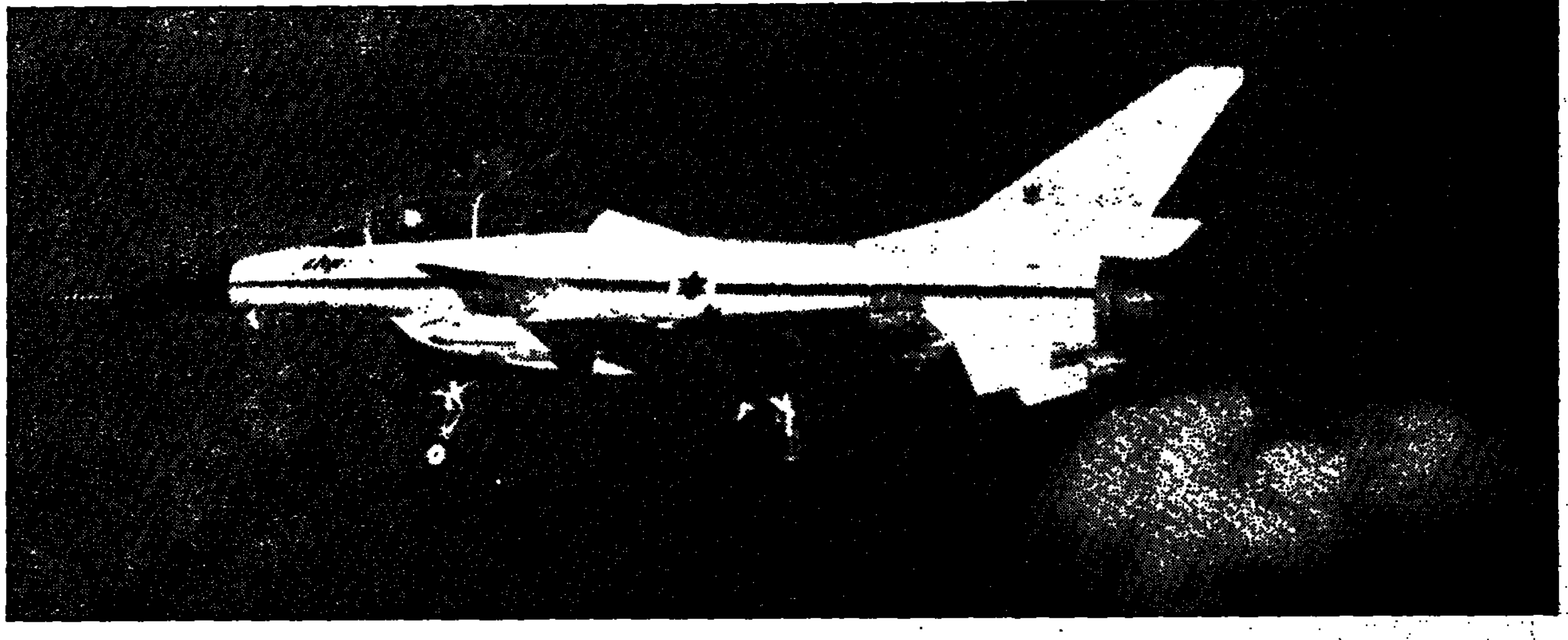

שעות אדם. האמריקאים מוכנים להבטיח עשרות מיליוני שעות לתעשיה הישראלית (עד 80 מיליון בקניה־והרכבה מפורט־וורת', עד 55 מיליון בייצור אף־16 בארץ), כלומר לא פחות משני מיליארד דולר, אם שעת־אדם בתעשיה הישראלית עולה כמעט 40 דולר.

לאב־אי, מטוס ישריקאי.

בנקודה הכספית יכולים הפנטגון ו"ג'נרל דיינמיקס" להכריע את הכף אם יתיישרו בסמוך למחיר שבו קנה הראשון מהשניה, כמחצית מחירו של אף־16 ללקוחות זרים־כישראל. הפנטגון משלם כ־8 מיליון למטוס. הויכוח עם ישראל הוא על 15 מיליון, לטענת 17, או 18, או 20, אך אם יסולקו ה"העמסות" ומחיר אף־16 ייוצב בכ־10 מיליון, לא יוכל ה"לביא" להתחרות במחיר־היצר כזה. ההנהלה החדשה של "ג'נרל דיינמיקס", לאחר התפטרותו הכפויה של דיוויד לואיס התקיף־עד־כדי־אטימות, פתוחה יותר מבעבר לאפשרות כזו ותכללים בה פקידים ידידותיים לישראל מראשית רכש האף־16. יתכן שניתן לשכנעה בנקודת היוקר, כמו ביוקרה: להמשיך ולכנות "לביא" גם את הזן הישראלי של אף־16, כדי להמחיש את ההמשכיות שבין שני הפיתוחים ואת הישגי התעשיה הישראלית, כדרך שיצרני־מכוניות שומרים על שמות דגמים לאורך שנים גם כאשר עיצובם משתנה.

מי שהונה כבר עתה ברגע ג' של ה"לביא", יסתפק באיפיון אף־16"לביא־2 או כיוצא בזה (אף־16"לאב־אי, רמז לאהבת "ג'נרל דיינמיקס" לישראל) בדיוק כפי שבחיל־הים האמריקאי הפך ה"כפיר" החכור לאף־21. כתקרים יצוא עגום ל"לביא", אפשר שה"כפיר" הוא מטוס־הקרב היחיד בעולם שנמכר אך לא שולם (אקוואדור לא פרעה שטרות) ושולם אך לא נמכר (החכורה לטייסי הצי והנחתים האמריקאים). הפנטגון מתרה בישראל שלא להשתעשע באשליית מכירת ה"לביא" כמטוס תקיפה או אימון לאווירייה האמריקאית, לזרועותיה.

מרוב דולרים, מיטשטש הגיון־קיומו של מטוס־הקרב הישראלי, שאינו אלא מטוס ישריקאי או אמראלי, כי שני־שלישים מהפיתוח והמימון אמריקאיים. ההיבט הכספי הוא צד הקבלן, יצר־העסקים המובן של התעשיה האווירית. אסור לו לדחוק לשוליים את צד המשתמש, הצורך המיבצעי של חיל־האוויר. בצד זה, עוד יותר מאשר בצד האמריקאי, אין חפץ ב"לביא".

הימור על נוירון.

באווירון־נייר, ה"לביא" הוא מטוס נהדר, אלוף הדרישות המבצעיות, אך ישראל נכשלה ביותר מדי הימורים על יותר מדי ניירות. ה"לביא" יהיה מטוס מתקדם אם יחדל להיות מטוס מפגר, בקצב ניסויי האב־טיפוס. רק אתמול, באיחור ניכר לעומת לוח הזמנים המקורי לטיסת הניסוי, התבדה החשש כי אם יוכנסו גלגלי הלביא לגחונו תאבד השליטה במטוס עד כדי תזזית והתרסקות. שיזור המערכות השונות במטוס רחוק מביצוע (ולכן נופל גם טיעון הצורך המומשך בשיזור מערכות ישראליות כאף־16). כמה מאונות־המוח של ה"לביא" טרם התעוררו לתפקד; ממילא עוד נדרשת עבודה רבה להתאמתן, הן ל"לביא" והן לאף־16.

סדר הכוחות הקרבי של חיל־האוויר ימשיך להתבסס על אף־16 ועל אף־15, מטוסים מוכחים, שעמדו במבחנים רצופים והיו טובים דיים להשמדת הכור העיראקי ולגיחת תוניסיה. למעשה מסתירות כותרות־על אלה דגמים שונים של אף־16 ושל אף־15, ביניהם חדישים, יעילים מכל מטוס מקביל בעולם ומותאמים היטב לצורכי הזירה ולתנאי החיל. בעשור הבא עלולים מטוסים כאלה, או מקביל סובייטי כמיג־29, להקיף את ישראל בשירות חילות־האוויר של ירדן, סעודיה, מצרים, לבנון ואף סוריה. בהתקלות בהם – ואיש אינו יכול לערוב לכך שרק אף־15 ישראלי יפגוש אף־16 ירדני או מיג־29 סורי – עלול ה"לביא" להימצא נחות.

עם אף־16 ואף־15 לדוגמיהם, "פאנטום" שהושבח ושאריות ה"סקייהוק" לאימון מיבצעי של בוגרי קורסים ולסיוע אלקטרוני בקרבות אוויר־קרקע, יוכל חיל־האוויר להסתדר היטב גם בלי ה"לביא". הוא אינו יכול להסתדר עם ה"לביא", כשתמודתו מודממים מנועים בטייסות עתירות נסיון ומסורת. ההשקעה במכונה אינה משתלמת, אם למימונה ולהפעלתה לא לפני 1997, גם בהקפאת הדרישות המיבצעיות לאתמול – מושבתים מפילי־מיגים ותיקים בהצבות־חירום ובמילואים, מי שנסיונם בקרבות־אוויר הסך טירונים מופלים ביירוטים הראשונים של המלחמה הבאה.

שתוק, אמר בגין.

חולשתו של חיל־האוויר כזועק אילם נובעת הן מעמדתו הרפה של מפקדו הנוכחי, הן מנטייתו המבודכת להצדיע ולהניח את הכרעת בניין־הכוח בידי הדרג המדיני הממונה. בלולאה קודמת היה חיל־האוויר עצמו אחראי לניפוח ה"לביא" מגירסת־הזוטא הקבילה למפעל־ענקים תובעני ותלוי־אמריקה. דוד עברי, שהמליץ כראש להק אוויר על רכישת אף־14, הכשלון היקר של חיל־הים האמריקאי (בני פלד העדיף את אף־15 למזלו של צה"ל), ניצל את כהונת־הביניים של מנחם בגין כשר־הבטחון להגדלת המנוע. בגין, לדברי משתתפי הדיון הגורלי ההוא, נימנם והתעורר לאשר את הצעת "אלופי" עברי. מנכ"ל משרד־הבטחון, יוסף מעיין, לשעבר ראש להק ציוד בחיל־האוויר בדרגת תא"ל, מיהר לתהות אם משמעויות אישור־פתע זה ברורות. בגין השתיקו בגסות וה"לביא" יצא משליטה.

עברי הוא עתה מנכ"ל משרד־הבטחון ומתומכיו המעטים של ה"לביא" בדרג הבכיר של מערכת זו, בניגוד בולט לרמטכ"ל הבא ולמפקד הבא של חיל־האוויר שעומד רבין למנות. השבוע הצמידו טייסים לזקהיים את כינוי־האחווה "רוג'יק" ודיברו על תקוותם כי יפטור את חיל־האוויר מעונשו של ה"לביא". אבל משאלתם האמיתית, לחלופה עם הרוח, כוונה לרבין, אב־טיפוס לגנרל ישראלי שסמכותו האישית כשר־בטחון לא תעורער, אם יכפה אותה, אם ימריא סוף־סוף במלוא העוצמה ויקפל את גלגליו.

מטוס עברי ראשון / טלי זלינגר

הכניסו עז ויצא לביא

בחיל האוויר תפסו שהמשך ההשקעה ב"לביא" תפגע בהצטיידות חיונית לחיל. מימדיו האימתניים של המטוס הבהילו את מפקדיו

בצה"ל מהלכים עכשיו על קצות האצבעות. זהירות מונעת אסון שמונע שיברון. כמו כל דבר אחר בצבא, מחולקת תשומת הלב רווית המתח לגבי העתיד לשלושה חלקים: לוי, לבנון, "לביא". בכל אחת מהסוגיות העתידניות הללו יש לכל אחד דעה והיא נלחשת בחדרי־חדרים: בכל אחת מהן תיפול ההכרעה הסופית בחדרי הדרג המדיני, שיחסי הגומלין שלו עם הדרג הצבאי אינם נטולים השפעה והזנה הדדית. אבל מה שיקבע בסופו־של־דבר הוא חוש הריח של הפוליטיקאים, בתהליך קבלת החלטות שיהיה בוודאי מבולבל ולא מקצועי ושהשיטתיות היחידה בו היא בחוסר השיטה. כך בכל דבר ועניין, כך גם בשאלת ה"לביא", אשר לגביו יש לצה"ל עמדה – אמנם מורכבת, אבל בשלב זה כבר מגובשת למדי. נסיון לשחזר את הדרך שעשתה עמדת הצבא בעניין פרוייקט הפיתוח והייצור של מטוס קרב תוצרת ישראל לחיל האוויר מעלה דרך מפותלת למדי, שפועלים בה אינטרסים כיתתיים והלכי־רוח אישיים.

בתחילת 1980, לפני שבע שנים חסר חודש, הציג שר הבטחון עזר וייצמן את רעיון מטוס "לביא" כפי שהתגבש, אחרי תכנונים, לווריאציה צנועה יותר. מפקד חיל האוויר דאז, האלוף דוד עברי, התנגד. מפקדי חיל האוויר רוצים תמיד את מיטב הציוד ומהר כדי לחמש בו את ציים. מול היתרונות שבתפירת חליפה גזורה היטב למידותיו ולדרישותיו הספציפיות של החיל ניצבים החסרונות של הזמן, היסוד בחוסר הוודאות לגבי המוצר המוגמר והמחיר, כל אלה מצננים, וצינגו גם אז, את ההתלהבות מן הרעיון החלוצי של מטוס בייצור עצמי. בצה"ל, יבשה וים, לא היו ערים במידה מספקת למהלך, ובוודאי לא למשמעויותיו. איש לא יכול היה לשער אז את מלוא היקפו, מה גם שדובר בגירסה צנועה יחסית. על אחת כמה וכמה עברי, כך משחזרים המשחזרים, שלא אהב את רעיון הוויתור על סחורה טובה ישר מהמדף, אבל הוא שהציגו לממשלה בראשות מנחם בגין.

בסיפורנו שמור לנפשות הפועלות מקום של כבוד בפנתיאון ההיסטוריה. ראש הממשלה דאז מנחם בגין הינו חובב ידוע של מדים וכוח צבאי. דברים היוצאים מפיהם של גנרלים עברים במדינה היהודית כמוהם כמים חיים במדבר. גנרלים עברים במדינת היהודים, בעלי מוחות זרים וראויים להערכה, ידעו את שיודעים הכל בעניין נטיית הנפש הזאת של ראש הממשלה, וברגע שנוצרה הסיטואציה הנוחה, שולח ה"לביא", או כמו שזה נראה עכשיו מכאן, שולחה העז, אל המטרה.

כששר הבטחון עזר וייצמן התפטר מתפקידו ומנחם בגין התיישב במשרד הבטחון, בכל יום חמישי בשבוע, נוצר המהלך הבא. חיל האוויר בחר, ככל הנראה, ללכת עד הסוף עם רעיון המטוס מתוצרת עצמית. בבחינת "אם כבר אז כבר". לשר הבטחון, שהוא ראש הממשלה, הוצגה עמדת לובשי המדים הכחולים, לפיה ה"לביא" שהובא בשעתו לאישור הממשלה, על־ידי מפקד החיל עצמו, איננו מטוס בהיקף הנכון למימוש הרעיון של חליפה מותאמת היטב. בחליפה שחיל האוויר מדבר עליה צריך להכניס כמויות אוויוניקה, "חוכמה" טכנולוגית אלקטרונית, בסדר גודל שהמנוע שעליו סוכם לא יסבול, ויש לדבר במונחים של הגדלת הגוף והסבת המנוע ל־11־20 של חברת "פראט אנד וויטני".

האגדה מספרת שראש הממשלה ושר הבטחון נראה באותם רגעים מרוכז כאדמו"ר בחומר ועיניו עצומות, יש אומרים מנומנם, ובכל מקרה, מבלי להביא את העניין שיש לו השלכות תקציביות מרחיקות־לכת ועקרוניות לאישור ההחלטה הקודמת בפורום הממשלה, הסכים – בסופו של הדיון המעייף – לכל מלה שהצבא הביא בפניו. כעבור זמן קצר כבר הציג בפניו מפקד חיל האוויר את ההצעה המגובשת. ובחדר אחד לא גדול בקריה בתל־אביב, התקבלה החלטה שאת הגיבנת שלה סוחבת מדינת ישראל עד עצם היום הזה.

בצבא הירוקים ובחיל הים עדיין לא עיכלו בשלב זה את התהליך שהקפיץ את עלות ה"לביא" המתוכנן בכ־50 אחוזים לפחות. המשמעויות של ביטול פרוייקטים לירוקים ולכחולים בגלל הכחולים לא הובנו עדיין. ההנחה היתה ש"יהיה בסדר". מכל מקום, חיל האוויר אוהב את התכנית שהציג ומאמין בהחלט ביכולתו של מטוס כזה, אם אמנם ייצא אל הפועל, לענות על הצרכים. בקרב השורות הכחולות נשמעו, עם־זאת, כבר בשנת 1981 קולות המזכירים את יתרונות הרכישה של סחורה מובחרת מן המדף. קולות אלה עדיין לא קיבלו תאוצה והתהדרה רבה.

שר הבטחון אריאל שרון מתיישב במשרד הבטחון אחרי הבחירות ב־1981. השר החדש מבקש לבחון מחדש את כדאיות הפרוייקט הזה, שכובדו מתבהר יותר ויותר. הבעיה עם הבדיקות היא, שהן לעולם יוכיחו את כדאיות הפרוייקט, מפני שהמערכת הבודקת היא המערכת הניזונה ממנו והמאמינה בו, כמו תלות שנוצרת בין אסיר וסוהר. כך או כך, נערכת בחינה מחודשת, מתקבל אישור מחודש בממשלה, אך תוך הבטחה שהפרוייקט הלאומי לא יבוא על חשבון תקציב הבטחון אלא מתקציבי המדינה. הבטחה שבמהרה הוברר כי שוויה כקליפת השום, אבל כזאת שלזמנה היתה טובה להרגיע את התלונות ההולכות ונרקמות בצבא היבשה על סכנה לאינטרסים שלהם.

גלולות ההרגעה השפיעו לטווח קצר והיה צורך להעלות את המינון. לתסיסה שהצבא מעורר עונה הדרג המדיני במלחמת לבנון. אז יורד ה"לביא" לזמן־מה מסדר היום בכלל ובצבא בפרט. העזרה באה לו משני מקורות אור וחום. משה ארנס, מהנדס אווירונאוטיקה, בטחוניסט ואיש התעשיה האווירית, נכנס לאותו חדר ודוד עברי, עכשיו אלוף במילואים ואבי ה"לביא"

קצינים בכירים במטכ"ל התבטאו בחריפות נגד המטוס וטענו שאם ימריא, יקרקע את הצבא כולו

הולך – לאן אם לא לתעשיה האווירית. כמובן, בתפקיד יו"ר פעיל של הדירקטוריון. שמחה כפולה ל"לביא", המקבלת חיזוק שלישי – את מקומו של עברי בראשות חיל האוויר תופס "גרופי" אחר של מטוס העתיד העברי – עמוס לפידות, שבתפקידו הקודם היה ראש מנהלת פרוייקט הלביא. לא ברור מה קדם למה, האם העובדה שלפידות קיבל את ראשות החיל מצביעה על כוונת המכוונים בדרג הפוליטי לחזק את מגמת "לביא" בבורסה. התוצאה – ה"לביא" מגודר היטב ברשת של תומכים. את כוחה של התעשיה האווירית בדרגים הפוליטיים, בשל היותה מעסיקת עובדים, השווים כמה מנדטים לניחוש הנכון בפוליטיקה, ידעו המנתחים הפוליטיים והכלכליים. התוצאה היא שבמסדרונות מערכת הבטחון, גבוה יותר ודועם קולם של אנשי המהנדסים בפוטנציה מאלה של לובשי המדים, שגם להם, אגב, זכות הצבעה בכל קלפי אזורית. בשלב הזה, עולות האוקטבות של שני הצדדים. יבשה – עם ים מזנב מאחור במחאה צנועה – מתרעם נואשות על הקיפוח ועל חוסר האחריות בהשקעה בהימור לא בטוח, גם אם אסטרטגי, על חשבון עשרות פרוייקטים קריטיים לא פחות, וכנראה אף יותר, להכרעה בשדה הקרב בעתיד הקרוב והבינוני. מתגבשת גם אידאולוגיה בצבא, המעגנת את טיעוניה באותן עובדות שמביאים המצדדים ב"לביא" והלוחצת את הנקודה לפיה הטיעון של פיתוח טכנולוגיות לטובת "לביא" קביל בהחלט, אבל דווקא ההשקעה של כספים אמריקאיים ושקלים בברזל של המטוס היא בזבוז לעומת השקעה אפשרית של שקלים בשכל הישראלי להרבה כיוונים אחרים.

אבל עברי חזר לצבא, כסגן רמטכ"ל, וה"לביא" הרים כנף. הירוקים מונהגים על־ידי כחול. ודווקא בכחולים היו הפתעות. בחיל האוויר תפסו שהמשך השקעה ב"לביא" עלולה לפגוע באמצעים נוספים החיוניים לחיל לא פחות. הממדים האימתניים שקיבל המטוס העברי הראשון עם הדחיפה הנלהבת של החבורה התחילו להבהיל גם את קציני החיל. במקום שהיתה הסכמה, נפערה פירצה.

תושב חדש בקריה, יצחק רבין, לא היה יכול להתעלם מן הקולות הבוקעים מכל זרועות הצבא. החלט על בחינה מחודשת, ושוב אותן בדיקות ושוב אותם אישורים למטוס, שכבר ברור כי בשל היקפו וסיכוניו הוא לא יאפשר שיחרור מתלות בגורמים זרים על־אף שזאת אחת מהצדקות קיומו הראשיות. הפוליטיקה חזקה יותר מן הכלכלה, שכבר הוחל להתבהר מצבה העגום ביותר. כדור הכסף המשיך לכן להתגלגל, ומול חזית ה"לביא" ניכרת כבר כשנה חזית אחידה של ירוקים־כחולים־לבנים. הנשימות נעתקות אצל יותר מאשר משחקי ה"שבץ־נא" הצבאי. עכשיו הפיס בעיצומו.

"לביא" ישאג, מי לא יירא? אנשי חיל האוויר לא יודעים איך לגרש את העז מחצרם. ראשי הצבא הירוק שהתבטאו בחריפות נגד המטוס והתריעו שאם ימריא יקרקע את הצבא כולו: ראשי הפנטגון ומחלקת המדינה האמריקאים, שקצה נפשם בהרפתקה הזאת ובלחצים המופעלים עליהם מצד גורמים כלכליים רב־עוצמה בחצרם. סיפור התמיכה ב"לביא" הוא סיפור מובהק על משחקי כוח ועל עוצמות אישיות, פוליטיות וכלכליות. התפקיד של הצבא, צרכן ויצרן, הוא למרבה האירוניה שולי, והוא אולי התפקיד של המקהלה בטרגדיה היוונית. הרבה קולות, ושום השפעה על העלילה.

החלופה שלא נדחתה על הסף / חיים ביאור

1700 ולא 3000

עוזר שר הבטחון צבי בן־משה מציין השבוע, לאחר הפגישות עם דב זקהיים, כי מערכת הבטחון אינה דוחה על הסף את גרסת זקהיים, לפיה תישמר רמת התעסוקה המתוכננת בתעשיה האווירית גם אם תתקבל אחת מהצעות החלופה ל"לביא"

ביקורו של דב זקהיים בארץ הביא השבוע את הוויכוח על פרוייקט הלביא לשיאים חדשים. אחד ממוקדי הוויכוח היה ההערכות השונות בדבר היקף התעסוקה בתעשיה האווירית.

מול ההתרעות שמשמיעה התעשיה האווירית, אמר השבוע צבי בן־משה, עוזר שר הבטחון לענייני תעשיות, כי מערכת הבטחון אינה דוחה על הסף את גרסתו של זקהיים, לפיה תישמר רמת התעסוקה שתוכננה בתעשיה האווירית למשך 15 שנים, גם אם יוחלט לקבל אחת מהצעות החלופה ל"לביא".

דברים אלה סותרים, ככל הנראה, את טענותיה של התעשיה האווירית. יעקב שפי, יו"ר ועד העובדים, טוען שהפרוייקט מעסיק 4000 עובדים וכי 3000 מהם, מהנדסים וטכנאים, יפוטרו אם יופסק פיתוח המטוס. הוא מזהיר כי "הפיתוח במדינה ימות, התעשיה האווירית ומפעלים נוספים יהפכו מעתירי ידע לעתירי עבודה".

צבי בן־משה מתקן נתונים אלה. הוא טוען שהתעשיה האווירית מעסיקה במסגרת פרוייקט ה"לביא" 1700 מהנדסים בלבד. בן־משה אומר, שאם יוחלט לייצר את ה"אף 16" בשיתוף עם האמריקאים, לא זו בלבד שלא יצטרכו לפטר אותם – ייווצרו בתעשיה ביקושים לבעלי מקצוע מתאימים.

יהיה־לא־יהיה / יוסי מלמן

מרוב החלטות לא רואים

אם נשפוט על־פי נטיות־לב ואידאולוגיה, ה"לביא" ימשיך להתעופף ואם על־פי נתוני זקהיים, אפשר – אולי – להגיע למסקנה הפוכה

על משקל אימרתו של וינסטון צ'רצ'יל אפשר לומר כי מעולם לא החליטו בישראל ממשלות רבות כל כך החלטות חד־משמעיות כל כך על נושא אחד. ובכל זאת, דווקא ריבוי ההחלטות ולכאורה נחישותן, מעיד על איפכא מסתברא. ככל שהממשלה בארץ נזקקת לאישורים מחודשים, כן היא בעצם מפגינה את חולשתה ופקפוקיה.

בעבר, כשרצו להקים "פרוייקטים לאומיים" עשו זאת hush hush. כך היה עם הכור הגרעיני בדימונה, כך עם טנק המרכבה וכך עם עוד מערכות נשק חשובות. גם בהקמת המוביל הארצי ומפעלי תעשיה או חקלאות אחרים נהגו כך. תחילה מי שהחליט, הביא לממשלה, קיבל אישור והתחיל לבנות.

עם ה"לביא" זה כבר סיפור אחר. בתעשיה האווירית תחת הנהגתו של שר הבטחון שמעון פרס, הגו את רעיון מטוס ה"אריה", שנועד להיות ה"כפיר" של הדור הבא. אחר כך באה ממשלת מנחם בגין עם שר הבטחון עזר וייצמן ואישרה לבנות את מטוס הלביא. אבל זה נועד להיות "לביא" קטן כלומר עם מנוע קטן וזול. אבל בתעשיה האווירית ובחוגים אחרים לא היו מרוצים מההחלטה. הם רצו לביא גדול וטוב יותר. כל עוד היה עזר וייצמן בממשלה, הוא עמד כחומה בצורה נגד כל גילויי ה"מגלומניה". אבל כשהתפטר מתפקידו ומנחם בגין נטל עליו את תיק הבטחון, החלה שדולת "הלביא הגדול" להרים ראש. גם לשר הבטחון אריאל שרון היו ספקות לגבי כדאיות העסק המוגדל. אך בסופו של דבר, תחת הנהגתם של בגין ואחר כך במיוחד בהשפעתו של משה ארנס – שהצליח לשכנע את ארה"ב לאפשר להמיר חלק מכספי הסיוע הדולרי לשקלים ולהוציאם בארץ – התכנסה הממשלה והחליטה על "הלביא הגדול", כפי שהוא קיים במתכונתו הנוכחית.

כשהוקמה ממשלת האחדות הלאומית, מונה יצחק רבין, שהתנגד בעבר בתוקף "ללביא", לשר הבטחון. יש בכך לא מעט אירוניה. רבין לא הסתיר מעולם את יחסו האמביוולנטי לעניין. הוא לא מתכחש להתנגדותו בעבר, אך מדגיש כי כשר בטחון עליו להביא בחשבון עוד שיקולים ולדאוג לאינטרסים של המערכת שהוא מופקד עליה.

הפתרון שמצא יצחק רבין ללבטיו היה פשוט. לשתף בהם עוד שרים. זה אפילו נראה אצלו כמין עקרון. כך נהג כשדרש משרד האוצר לקצץ בתקציב משרד הבטחון: כאשר לא הסתפק בנוהג המקובל, שהממשלה שומעת דיווח כללי ביותר על מגמות הקיצוץ בכל משרד ומשרד ודרש ליידע אותה גם בפרטי הפרטים ומשמעויותיו. וכך בדיוק נהג יצחק רבין בקשר לפרוייקט ה"לביא". לפני כשנה הוא כפה על הממשלה דיון מיוחד בנושא זה. הממשלה אז קיבלה החלטה מחודשת ושבה ואישרה את הפרוייקט. בקרוב היא תצטרך שוב לקיים דיון כזה.

לאור הלחצים מארה"ב לבטל את פרוייקט הלביא ולהסתפק באחת החלופות המוצעות, תידרש הפעם הממשלה להחלטה מכרעת – האם לבטל את הפרוייקט או לקיימו. רבין לא יסכים שהחלטה קרדינלית כזו תתקבל רק בפורום השלושה – שמיר, פרס, רבין – ואפילו לא בקבינט.

איזה החלטה תיפול שם? תלוי בנקודת המוצא של הדיון. אם לשפוט על פי נטיות הלב, האידאולוגיה, והתבטאויות העבר של השרים, אפשר להגיע למסקנה כי ה"לביא" ימשיך להתעופף. יש בממשלה רוב בעדו. ראש הממשלה יצחק שמיר, ממלא מקומו שמעון פרס, שלא לדבר על השר משה ארנס, מובילים את ראש החץ של שדולת ה"לביא". אליהם אפשר לצרף שרים נוספים. אבל אם נצא מנקודת דיון אחרת, זו ששוקלת את הנתונים החדשים של דב זקהיים, ואם נחזור למה שפתחנו בו, אפשר אולי להגיע למסקנה הפוכה: מרוב החלטות ממשלה "לביא" לא יָרְאָה.

هكذا من الأصل

הנשק שפועל לשני הכיוונים / ברוך בן־אריה ודב תמרי

נשק כימי, שתיקה שהופרה

„שימוש בנשק כימי במלחמה איננו תופעה חדשה במאה ה־20". אין זה ציטוט ממקור מסויים אלא, לאחרונה, משפט שגור למדי. אף־על־פי־כן מותר וצריך לשאול, האם אין השימוש בנשק כימי במלחמת עיראק־איראן והצטיידותה של סוריה בנשק זה – כך בהסתמך על ידיעות שונות – תפנית או התייחסות שונה לשימושים בסוגי נשק בלתי קונבנציונאלי באזורנו. במילים אחרות, האם מה שנחשב כטאבו – אפילו חלקי ומסוייג – אינו הולך ומתכרסם. האם החל תהליך העלול להוביל להסרת מחסומים, אמיתיים ומדומים, בפני שימוש בנשק כימי במלחמה בין ישראל לשכנותיה.

הלוחמה הכימית. השימוש במושג „לוחמת אב"כ" מקביל לעיתים להכללה בכל הקשור לשימוש בנשק בלתי קונבנציונאלי. אולם מתוך קבוצת הנשק המכונה אב"כ – (אטומי־ביולוגי־כימי) הנשק הכימי הוא פחות קטלני מאשר הנשק הגרעיני, והשימוש בו נפוץ יותר. מקובל לתאר לוחמה כימית בכינוי „לוחמת גאזים". אין זה מדוייק, כי במקרים רבים החומר הכימי במערכת הנשק מופיע בצורת נוזל או תרסיס. נשק כימי נועד מטבעו לפגוע בבני־אדם פגיעה קטלנית או פגיעת נזק (לפי סוג הנשק), אך אין הוא גורם הרס מתקנים או ציוד. ההבחנה בין קבוצות שונות של חומרי לחימה כימיים הינה על־פי טיב השפעתם על

מדינות ערב לא הלכו אף פעם „עד הסוף", כנראה משום שחששו מהגמול הצפוי. קשה לומר דברים דומים על ישראל, אשר לא אחת פגעה בצורה מבוקרת בעורף מדינה ערבית

בני־אדם. שתי הקבוצות הנפוצות שאליהן התייחסו כלי התקשורת בהקשר להופעת נשק כימי במזרח־התיכון ובמלחמת איראן־עיראק הן, בהכללה רבה, חומרי העצבים ומה שמכונה באדי כויה (גאז החרדל). חומר העצבים הינו המסוכן, הרעיל הקטלני שבין החומרים וגורם מוות גם ברמת ריכוז נמוכה. גאז החרדל מוכר כגורם נזק, בעיקר כוויות קשות, במגע עם העור. קיימות קבוצות חומרי לחימה כימיים פחות מוכרות, וביניהן החומרים הפסיכוכימיים הפוגעים בכושר המנטלי, מנטרלים מוטיבציה ומטשטשים את יכולת האבחנה והשיפוט של הנפגע.

הפיתוח המואץ של הטכנולוגיה בעשורים האחרונים – פיתוח נשק טילי ואמצעי שיגור – הביא בעקבותיו מגוון אפשרויות לשיגור חומרי לחימה כימיים למטרתם. אין כל הפתעה בידיעות בדבר הצטיידותה של סוריה בראשי חץ כימיים הניתנים להרכבה על־גבי טילים. בעולם מוכרות גם צורות שיגור אחרות של נשק כימי וביניהן פצצות אוויר, פגזי ארטילריה ומתקני ריסוס ממטוסים. אין להוציא מכלל אפשרות שגם אמצעים אלה, לפחות חלק מהם, מצויים בידי מדינות מזרח־תיכוניות נוספות.

כיצד פועל הנשק הכימי ומהן הסכנות הנובעות ממנו?

חומר כימי, לאחר ששוגר, מתפזר בעודו באוויר או על פני הקרקע, מתנדף והופך לענן גאז או נותר בצורתו הנוזלית במקום הפגיעה. החומר הכימי מתפזר באוויר וחודר לדרכי הנשימה. החומר הנוזלי העמיד, בצורת טיפות לדוגמה, פועל במגע עם העור וחודר דרכו. בגד רגיל אינו מגן בפני הפגיעה.

תנאי מזג האוויר משפיעים מאד על יעילותו של הנשק הכימי. טמפרטורה גבוהה עשויה להקטין את ריכוז החומר הרעיל ולהפחית את השפעתו, כיווני רוחות ועוצמתן מכוונים את ענן הגאז ואת מהירות התפשטותו. כלומר תנאי מזג־האוויר מגבילים את השליטה בנשק ומקשים על חיזוי התוצאות. כך לדוגמה עלול המשתמש בנשק כימי למצוא עצמו נפגע, אם לא הביא בחשבון כיווני רוח וגורמי מזג־אוויר אחרים שאינם ניתנים לשליטה. המסקנה הברורה היא כי המשתמש בנשק כימי חייב להגן על עצמו מפניו ולא רק מחשש לגמול. לשון אחר השימוש בנשק הכימי וההצטיידות באמצעי מיגון מפניו הם שני הצדדים של אותו מטבע. לפיכך הצטיידותה של מדינה באמצעי מיגון עשויה להוות עדות עקיפה על הצטיידות בנשק עצמו.

הסכנה. מבין אמצעי ההגנה השיגרתיים ידועים במיוחד המסיכה להגנה על דרכי הנשימה, ובגד המגן להגנה על הגוף כנגד חדירה עורית של החומר הכימי. אמצעים אלה עשויים לספק הגנה נאותה לחייל בשדה הקרב, בתנאי שהתקפה בנשק כימי מצאה אותו מוכן לה מעוד מועד – חבוש במסיכה ולבוש בבגד מגן, או שהוא מצוי בטנק או נגמ"ש אטום, המוגנים במערכות סינון אוויר. תנאי זה יכול להתממש אם היתה התרעה מוקדמת על התקפה הצפויה. אולם זו מעוררת בעיה נוספת – ככל שעולה רמת המיגון, יורד כושרו של החייל לבצע פעולות פיזיות בשדה הקרב. ייתכן אם כן שהחייל יהיה מוגן היטב בפני נשק כימי אך יתקשה ללחום. הבעיה אם כן כפולה. על מנת לספק לחייל הגנה יעילה נחוצה התרעה מוקדמת, אך ההגנה היעילה מכבידה עליו לתפקד כלוחם.

הגנת האוכלוסיה בעורף הינה דבר אחר לגמרי. הגנה כזו, יחסית, היא אפשרית, אך היא מותנית בהשקעה כספית גדולה ומתמדת. על־מנת להגן על האוכלוסיה אין די במסכות נגד גאז רעיל. ראשית, חלק מהנשק הכימי אינו במצב צבירה גאזי, ושנית, כיצד יגנו על תינוק בן שבוע ועל זקן בן 90 באמצעות מסיכה?

מיגון האוכלוסיה מחייב פתרון לשישה עניינים מרכזיים.

I. ציוד התגוננות אישי. הצטיידות המונית תהיה יקרה מאד.

II. מאחר שבציוד אישי בלבד אין אפשרות לספק מיגון, יש צורך במקלטים, או ליתר דיוק להכשיר את המקלטים הקיימים לעמידה בפני

התקפה כימית. הכשרה הכרוכה בהשקעה כספית ענקית.

III. שמירת הציוד ברמת שמישות ואמינות גבוהה על מנת לעמוד בפני התקפת פתע. עניין זה כשלעצמו עולה עשרות או מאות מיליוני דולרים כל שנה.

IV. פיתוח ו/או רכש של גלאים אלקטרוכימיים הדוגמים אוטומטית את האוויר, מזהים את החומר הרעיל ומשגרים אותות אזעקה. הגלאים אינם בבחינת אתרעה מוקדמת בפני התקפה כימית משום שהם מזהים את ההתקפה מרגע שזו כבר החלה. ערכם הוא בהתרעה לקראת התגוננות ולהיערכות שירותי הרפואה לשעת חירום. הגלאים עוזרים לוודא האם ובאילו אמצעים תותקף האוכלוסיה ומסייעים למניעת פאניקה, שנזקיה יכולים להיות רבים מעבר למה שיגרום הנשק הקונבנציונלי או הכימי בעורף ובחזית.

V. היערכות מתמדת של שירותי הרפואה לטיפול בנפגעי לוחמה כימית. עניין זה מחייב אימונים, ציוד וחומרי רפואה ספציפיים והיערכות בתי־החולים לקליטה המונית של נפגעים. כל אלה עולים גם הם סכומים לא מבוטלים במלאים ובכוננות רפואית.

VI. לאימון האוכלוסיה יש משמעויות חברתיות עמוקות מעצם קביעת נורמה של „מלחמה טוטאלית בכל רגע", שהשפעתה על החברה עלולה להיות בלתי־נסבלת.

כמעט בכל המדינות בעולם שהתלבטו כיצד להגן על האוכלוסיה בפני התקפה כימית הגיעו לשתי מסקנות קיצוניות ומנוגדות לכאורה. האחת, לוותר על המיגון, בהנחה שמלחמה מן הסוג הזה אינה צפויה. והשניה, לסמוך על הרתעה באמצעות נשק בלתי קונבנציונאלי, שתמנע את התוקף מלהשתמש בנשק כימי.

מדינות אחרות מסתפקות מטעמים של חוסר תקציב, במיגון חלקי לקבוצות מצומצמות באוכלוסיה המשרתות ישירות את המאמץ המלחמתי. ואכן, עלול להיווצר מצב ביניים עגום: מיגון האוכלוסיה יהיה בלתי־שלם ולא יעניק הגנה מספקת ובמקרה של מלחמה ושימוש בנשק כימי תהיה האוכלוסיה חשופה ולו גם חלקית למוראות הנשק הקטלני. יתכן שעדיף לוותר במידה מרובה על מיגון האוכלוסיה ולסמוך על יכולת ההרתעה.

הפעלה. השימוש בנשק כימי במלחמה משולב בתפיסת המלחמה ובתפיסת הבטחון של מדינות. בדוקטרינה הסובייטית לדוגמה, היה אפשר להבחין בשתי תפיסות: האחת גרסה, כי נשק כימי הוא נשק טאקטי כמו כל נשק אחר. אין משתמשים בו אלא במעורב עם סוגי נשק אחרים מקובלים – ארטילריה, הפצצות אוויר וכדומה. תפיסה זו ראתה בנשק הכימי אמצעי לחימה קונבנציונאלי ולכן היא שילבה את אמצעי השיגור וכן את אמצעי ההתגוננות כחלק מאירגון ומבנה יחידות הדרג הלוחם הטאקטי. התפיסה השניה ראתה את הפעלת הנשק הכימי כשלב מעבר ממלחמה קונבנציונאלית למלחמה גרעינית. שתי התפיסות אינן סותרות אלא משלימות אחת את השניה. כלומר, מכאן אפשר להניח כי התקפה בנשק כימי על האוכלוסיה בעורף תהיה משולבת בהתקפה מאסיבית בנשק קונבנציונאלי, בעיקר כדי להעלות את הסיכוי להסוות את השימוש הצפוי בנשק הכימי ולהעלות את יעילותו.

ההרתעה. עקרונות ההרתעה המקובלים, המונעים מדינות לצאת למלחמה פועלים גם כאשר יש למדינות יכולת לוחמה כימית. אין דמיון רב בין הנשק הכימי לנשק הגרעיני ואין להקיש מהאחד לשני, אולם יש פנים דומים למחשבת הצדדים המעורבים. כבר אמרנו כי לא ניתן להרתיע באמצעות מיגון מוחלט של הכוחות הלוחמים ושל האוכלוסיה בעורף ולכן מעדיפים הצדדים להשקיע בהרתעה הדדית. השקעה זו היא קלה יחסית, משום שמכל שלוש הלוחמות הלא־קונבנציונאליות, הכימית היא הזולה ביותר. מדינות שאין ברשותן יכולת טכנולוגית גבוהה יכולות לרכוש נשק כימי או לייצרו בכוחות עצמן. ההרתעה מבוססת על העקרון הפשוט כי היריב לא יממש את יכולתו מחשש למכת גמול. אף־על־פי־כן, מקנן החשש אצל המדינות היריבות שמא יתפתה הצד האחר וישבור את ה„טאבו". על מנת למנוע את הפיתוי מגדיל כל צד את מאגר הנשק הכימי או את קטלניותו ומוצא דרך לא פורמלית להביא מידע זה לידיעת הצד השני. וכך, באורח פראדוקסלי, גדלה ההרתעה מצד אחד וגדלים מחסני השימוש מצד שני, לעיתים בכמויות שאין בהן הגיון וצורך.

המזרח־התיכון. ככל הידוע למדינות מזרח־תיכוניות יש נשק כימי כבר בשנות ה־60. מצרים השתמשה בו כנגד המלוכנים בתימן. העיראקים, כידוע, משתמשים בגאז נגד האיראנים. העובדה המדאיגה לעניין היא כי מאז השימוש ההדדי בגאז חרדל

במלחמת העולם הראשונה לא הפעילו מדינות וצבאות נשק כימי נגד יריב בעל נשק דומה, אלא רק נגד יריב חסר הגנה וחסר יכולת תגובה דומה. יוצא איפוא שעד כה פעלה ההרתעה ההדדית למרות שבמזרח־התיכון היו מלחמות

החייל בשדה הקרב יכול להתגונן בפני התקפה כימית בתנאי שיקבל התרעה מוקדמת. אך בכל שעולה רמת המיגון יורד כושרו של החייל להלחם

שהצדדים הלוחמים ראו בהן מלחמות קיום. במלחמות נגד ישראל מדינות ערב לא הלכו אף פעם „עד הסוף", ללא חשבון. הצבאות הערביים לא ניסו לפגוע באופן מאסיבי באוכלוסיית ישראל גם כשמצבם היה בכי רע, כנראה משום שחששו מהגמול הצפוי וגם יכולתם להביא להכרעה באמצעות פגיעה בעורף לא היתה גבוהה כלל ועיקר. קשה לומר דברים דומים על ישראל, אשר לא אחת, ובצורה מבוקרת, פגעה בעורף במדינה ערבית במטרה להפסיק את המלחמה או את ההתשה. חיזוק להגיון הצבאי של הימנעות מהתקפה על אוכלוסיה בלתי־לוחמת אפשר למצוא בתפיסת המלחמה המצרית ב־1973 שהתכוונה להשיג יעדים צבאיים ומדיניים מוגבלים. אין מסלימים מלחמה עד לפגיעה מאסיבית באוכלוסיה אם רוצים להגיע למשא־ומתן מדיני שישא פירות מדיניים ואפילו טריטוריאליים. מותר להניח שהגיון דומה מדריך גם משטר קיצוני כמשטר הסורי. אפילו המשטר העיראקי, החש בסכנה אמיתית לקיומו וחושש לתבוסה במלחמה, אינו מתיר לצבאו שימוש רחב ומאסיבי בנשק כימי. הצבא מפעיל נשק כזה רק במצבי משבר בקרבות, כאשר נדמה שאין מוצא אחר.

נראה גם שכל שלטון מודע היטב לסיכון הכרוך בהפעלת הנשק הכימי ולכן סידורי הפיקוח והשליטה על הנשק מרוכזים בידי הדרגים המדיניים הצבאיים העליונים. אפשר אם כן להניח שגם במלחמה תשאר ההחלטה בידי הדרג המדיני הגבוה ביותר כשם שעצם ההחלטה על פגיעה באוכלוסיה האזרחית לא תינתן לדרג הצבאי הטאקטי. במקרה של מלחמה בין ישראל לאחת משכנותיה, עשוי להיתוסף להרתעה ההדדית משימוש בנשק כימי משקלה של האפשרות שמא יש בידי ישראל נשק גרעיני. עצם ההנחה הזו, בלי שיהיה צורך לאמתו, מגביר את ההדדיות ואת שיקול הדעת מפני שימוש בנשק כימי.

בחירות במערב־גרמניה / שלמה שפיר

התוצאות שעל הקיר

מי שמשקיף אחורה על התנודות בין ימין לשמאל ברפובליקה הפדרלית רואה שהחילופים בין ממשלות ימין־מרכז ובין ממשלות שמאל־מרכז התחוללו בהפרש ניכר של שנים. הסוציאל־דמוקרטים פינו את ספסלי הממשלה רק לפני כארבע שנים

מערב־גרמניה עם יותר משישים מיליון תושבים היא אחת משתי המדינות המובילות בקהילה האירופית וגם אחת משתי בעלות־הברית החיוניות ביותר של ארה"ב בנאט"ו. לכאורה, צריכות היו הבחירות הכלליות, שייערכו בה החודש, לעורר עניין רב במערב כולו, נוכח החלשות ההסכמה הלאומית ברפובליקה הפדראלית לגבי דרכה העתידה בברית האטלנטית ואף לגבי היחסים עם הארצות הקומוניסטיות. אך למעשה אין שותפיה של בון בברית המערבית מגלים עצבנות כלשהי. שהרי לא זו בלבד שהקנצלר הלמוט קוהל ומפלגתו הנוצרית־דמוקראטית בטוחים בנצחונם ביום ההצבעה בעוד שלושה שבועות, אלא שגם האופוזיציה הסוציאל־דמוקראטית השלימה עם כך ומקווה רק להקטין את ממדי מפלתה. על־פי המשאלים האחרונים נשקפת לה סכנה של כשלון חרוץ.

שורה של גורמים חברו יחד, כדי להבטיח לדמוקראטים הנוצרים את הנצחון מראש. המצב הכלכלי האיתן, המתבטא בהעדר אינפלציה, בעצמת המארק לעומת הדולר ובמאזן התשלומים החיובי, מטבע הדברים יש בו כדי לחזק את המפלגה השלטת הנראית בעיני בוחרים רבים כמוצלחת יותר בניהול משק המדינה. אפילו האבטלה הגבוהה יחסית פחתה בכמה עשיריות של אחוז בשנה האחרונה. למרות הרישום הניכר של האסון בכור הסובייטי בצ'רנוביל על חלק מדעת־הקהל אף משתלמת, כנראה, בעיני רוב האזרחים ועובדים רבים דבקות הממשלה בהמשך הפיתוח של אנרגיה גרעינית לצרכי שלום כמרכיב בקידום הטכנולוגי. הדמו־נוצרים מבקשים להציג עצמם כמפלגת הקידמה הכלכלית ולהבליט את נימתם האופטימית לעומת הגישה הביקורתית והפסימית תכופות של חלק לפחות מדוברי האופוזיציה הראשית.

אם נשקיף אחורה על התנודות בין ימין לשמאל ברפובליקה הפדרלית, ניווכח שהחילופים בין ממשלות ימין־מרכז ובין ממשלות שמאל־מרכז התחוללו רק בעבור מספר רב של שנים, 17 שנה לאחר בחירת אדנאואר לראשונה כקנצלר ב־1949 ו־13 שנה אחרי כינון הקואליציה הסוציאל־ליברלית ב־1969. פרט ל־1972, היו הדמוקראטים הנוצרים תמיד המפלגה הגדולה ביותר בבונדסטאג, אם כי פעם אחת בלבד – בימי

מודעת בחירות. גרמניה. ינואר 1987

השיא של אדנאואר ב־1957 – הם זכו ברוב מוחלט בפרלמנט. על פי ניתוח זה ממילא לא היו סיכויי הסוציאל־דמוקראטים טובים עכשיו, שהרי עברו רק קצת יותר מארבע שנים, כאז פינו את ספסלי הממשלה. אולם הפופולאריות הרבה של יוהאנס ראו, ראש ממשלת צפון־ריין־וסטפאלן, שנקבע כמועמד המפלגה לתפקיד הקנצלר, עוררה תחילה התלהבות ותקוות רבות שנתבדו כליל בחודשים האחרונים. במידה גוברת והולכת הוכרר שהזעזוע של צ'רנוביל – שבעקבותיו נתקבלו החלטות בדבר „הפרישה" מהכוח הגרעיני בוועידות של ברית האיגודים המקצועיים ולאחר מכן של המפלגה הסוציאל־דמוקראטית – סייע בעיקר ל„ירוקים" בעלי הוותק האנטי־גרעיני. ואילו הפער בין הקו הצנטריסטי המתון של ראו בענייני מדיניות הפנים והחוץ כאחד לבין הקו הראדיקלי יותר של אישי צמרת ופעילים רבים אחרים לא הוסיף גם הוא למהימנות האופוזיציה, זאת בשעה שהקנצלר קוהל בעל התדמית הבלתי־מושכת התגלה כפוליטיקאי מפלגתי מעולה שהשכיל ללכד את כל המחנה שלו מסביבו.

לכל אלה נתווספה בחודשים האחרונים מפולת המשק השיתופי המערב־גרמני, שטופח מסוף שנות החמישים על־ידי המנהיגות הסוציאל־דמוקראטית של האיגודים המקצועיים.

לאחר שנכשלה מכירת חברת השיכון „נויה היימאט" ליזם אפיה ברליני, היא נמצאת עכשיו בתהליך של פירוק. כן נמכרו לידיים פרטיות רוב המניות של „הבנק למשק שיתופי", פאר משק העובדים, שוואלטר הסלבך הפך אותו לאחד הבנקים החשובים בגרמניה. בקרב צמרת האיגודים החשובים נעשה עתה חשבון־נפש נוקב לגבי הפער המחריף בין התיאוריה לפרקטיקה היום־יומית, הניגוד בין העובדים למעסיקים במשק השיתופי בתנאי הכלכלה הקפיטליסטית ואיבוד האמינות של זרועות המשק השיתופי, שהביאו לפשיטת הרגל שלהן. יו"ר איגוד עובדי המתכת, פרנץ שטיינקילר, האישיות הבולטת ביותר בצמרת החדשה של האיגודים, יצא זה עתה בקריאה למנוע ניצול כשלון מפעלים אלה בידי יריבי העובדים נגד

מודעות בחירות. גרמניה ינואר 1987

המשך המאבק של האיגודים לרפורמות חברתיות וכלכליות. אולם למעשה הנזק שנגרם למפלגה הסוציאל־דמוקראטית כתוצאה מפרשה זו ברור ואינו מחייב הסברים נוספים.

בעיה אחרת היא, שבמפה הפוליטית הנוכחית של ארבע סיעות בפרלמנט בבון נשארו הסוציאל־דמוקראטים ללא שותף קואליציוני, גם אילו סיכוייהם בקלפי היו טובים יותר. הליברלים ש„בגדו" בהם ב־1982 אינם באים עוד בחשבון בשנים הקרובות, ואילו קואליציה עם „הירוקים" שנתאפשרה זמנית בחבל הסן אינה ישימה בפרלמנט הפדרלי בגלל היסודות המנוגדים המוסיפים להתרוצץ בסיעת „הירוקים" הפדרלית. עם כל הביקורת, הנמתחת במפלגה הסוציאל־דמוקראטית על ממשל רייגן, ועם כל ההסתייגויות מעמדות שונות של נאט"ו אין המפלגה מוכנה להתפשר עם הגישה הנייטרליסטית של „הירוקים". נוסף על כך נטושה בעצם התחרות בין שתי המפלגות על מצביעים מקרב מה שמוגדר „התנועות הסוציאליות החדשות" – תנועת השלום, תנועת הנשים והתנועה האקולוגית, והסוציאל־דמוקראטים מודאגים מאוד מהצלחתם הרבה של „הירוקים" בקרב חלק מהאינטלקטואלים ובני הדור הצעיר המשכיל. עד לבחירות הבאות ב־1991 עשויים אמנם עוד לחול שינויים לא מעטים, אך העדר שותף עלול להעמיד בספק את סיכויי הסוציאל־דמוקראטים גם בסיבוב הבא.

ובכל זאת, מה עוד נתון להכרעה בבחירות הקרובות? קודם כל, גורלו של יוהאנס ראו, סגן יו"ר המפלגה הסוציאל־דמוקראטית וראש הרשימה שלה בהתמודדות זו. אם אמנם תיכשל המפלגה בראשותו כשלון חרוץ, עלול הדבר להזיק למעמדו בצמרת ואף להחלישו בראש המדינה־הבית שלו בדיסלדורף. אפשר שבמקרה כזה יגברו סיכוייו של מועמד אחר, שמאלי יותר, לרשת בוועידה הבאה ב־1988 את מקומו של היו"ר וילי בראנדט, והשם המוזכר במיוחד הוא אוסקר לאפונטיין, ראש ממשלת הסאר. המבחן האחר הוא, אם אמנם תזכה המפלגה הדמוקראטית־נוצרית יחד עם מפלגת האחות הבוואריה שלה ברוב מוחלט. במקרה כזה ירד עד למאוד משקלם של הליברלים כשותף קואליציוני, ואפשר ששר החוץ גנשר, המכהן בתפקיד זה כמעט 13 שנה, יצטרך לפנות את מקומו כסגן ראש הממשלה ושר החוץ לפרנץ יוזף שטראוס.

מכל מקום, גם בלי שטראוס בקבינט בבון יהווה הדבר מפנה ימינה מבחינת מדיניות הפנים והחוץ כאשר יתבטא בהחרפת האמצעים נגד הטרוריסטים, בהגבלת זכות המקלט לפליטים ובפירוש מצמצם יותר של „האוסטפוליטיק" עם ברית־המועצות ושאר המדינות הקומוניסטיות. ולמרות העזרה החשובה שהגיש שטראוס כשר ההגנה בממשלת אדנאואר באספקת נשק לישראל בשלב קריטי בסוף שנות ה־50 ובתחילת שנות ה־60, אין כל בטחון, ששובו לצמרת השלטון יהווה עכשיו מפנה לטובה מבחינת היחסים בין בון לירושלים. הכוונה היא לא רק לאספקת הנשק למדינות ערב, ששטראוס הוא כיום התומך העיקרי שלה, אלא גם למגמה הגוברת של השתחררות מהעיסוק בהתמודדות המתמדת עם העבר הנאצי. הכוחות השמרניים במערב־גרמניה, ושטראוס בכללם, רואים בהתמודדות זו מכשול לחיזוק הזהות הלאומית, שצריכה לינוק השראתה מתודעה היסטורית שאין להתבייש בה.

לא רק בתוקף העבר/טדי פרויס

לא רק טונגה

צריך לומר לגרמנים כי עדיין אין הם יכולים להרשות לעצמם את הלוקסוס של אנטישמיות ובקשת מחילה מהפלשתינאים. נשיא מדינת ישראל הוא האיש הנכון לומר דברים כאלה

מאז 1952, שנת השילומים, טענו המתנגדים לכינון יחסים עם גרמניה פעמים רבות: ש„בכך הענקנו לגיטימציה סופית לגרמניה", „מתחנו קו מתחת לזוועות הנאצים". כך טענו חוגי השמאל ועוד יותר הימין. כשניסה מנחם בגין בפעם השניה לתפוס את השלטון בכוח, על־ידי שיסוי בריוניו בכנסת, הוא התריע על שסוגרים את „חשבוננו עם עמלק" ומחזירים את גרמניה למשפחת העמים. הוא אמר, וכפי שהתברר בצדק, כי אחר כינון קשרים כלכליים, לא ירחק היום ויחסים מדיניים יבואו בעקבותם. בן־גוריון אמר את ההיפך: אין קשר הכרחי, והחזרת השוד לא תחייב קשרים מדיניים.

עד מהרה התהפכו היוצרות. בחתירתו ליחסים דיפלומטיים, אמר בן־גוריון שאחר הסכם השילומים, יחסים מדיניים, יהיו תוצאה טבעית, בבחינת ב' אחר א'. גם בגין הפך את משנתו: השילומים לא היו אלא החזרת השוד, שאינה מחייבת סוף דבר, בוודאי לא קבלת שגריר גרמני ונגינת "דויטשלנד אובר אלס" בנמל התעופה לוד. כשנודע, בסוף שנות ה־50, כי ישראל מוכרת נשק (קל) לגרמניה, צעקה "חרות" ש"הנה נמתח הקו הסופי". עוד קו סופי אליבא ד"חרות" נמתח בקיץ 1965, בעת שרולף פאולוס הגיש את כתב האמנתו לנשיא שזר. אבל התברר כי היה זה קו לפני האחרון בלבד, כי באביב 1966, כשביקר בארץ הקנצלר לשעבר קונראד אדנאואר, שוב זעקו "הקו האחרון".

מאז לא דובר עוד על האולטימה־ליניה, גם לא כשהגיעו הקנצלרים וילי בראנדט והלמוט קוהל, וגם לא בעת ביקורו של הנשיא ריכארד פון ויצאקר בארץ. ביקורים אלה, כמו ביקורו של ראש הממשלה יצחק רבין בבון, עברו פחות או יותר בשקט. "סגירת חשבון", "קו אחרון" ו"מחיקת זוועות השואה" התעוררו שוב כשנודע על הנסיעה המתוכננת של הנשיא הרצוג לגרמניה. "חרות", וגם חוגים בשמאל ואישים פרטיים, העלו את החשש כי דריכתו של נשיא ישראל על אדמת גרמניה, תהפוך את הדף על העבר.

להיפך. הנסיעה של הנשיא מתוכננת עם מבט לעבר העתיד. היא לא תשכיח את העבר ולא תסגור את החשבון, אלא אם אנחנו נאמר שכך יקרה. יותר מכך: בניגוד לנסיעה השנויה במחלוקת של הנשיא לאוקיאניה, יכולות לביקורו בגרמניה להיות תוצאות רבות חשיבות. גם גרמניה, ולא רק טונגה, אוסטרליה או האיים המאלדיוויים, היא ענק כלכלי ועומדת להיעשות גם מעצמה מדינית. בניגוד לאוסטרליה, הזעירה מבחינת אוכלוסייתה, העומדת על סף פשיטת רגל, ועמה ייש לישראל מאזן מסחרי חיובי, ובה גילה הנשיא "פוטנציאל אדיר", גרמניה היא באמת מעצמה עם פוטנציאל אדיר, שאת הקשרים עמה ניתן וצריך לפתח.

עד 1981 עשתה גרמניה מאמצים לשפר את יחסיה עם ישראל והעם היהודי, אך באותה שנה גילה הקנצלר הלמוט שמידט לבני עמו כי בעצם יש להם מחוייבות מוסרית לפלשתינאים. יורשו בקאנצלריה הוסיף הערות רבות טאקט ורגישות, וכך עודדו שניהם את תחית האנטישמיות עד ששוב מדברים שם על "הון יהודי", צירוף שמאז מיגור הנאצים לא הושמע בגרמניה. מי שרוצה יכול לומר כי לאור כל אלה אין נשיא ישראל צריך להופיע על גדות הריין. אך מי שעיניו לעתיד יסכים כי דווקא משום כך צריך מישהו לומר לגרמנים מה דעתנו וכי עדיין אין הם יכולים להרשות לעצמם את הלוקסוס של אנטישמיות ובקשת מחילה מהפלשתינאים.

נשיא מדינת ישראל הוא האיש הנבון לומר דברים כאלה, ולא רק בתוקף העבר, אלא למען העתיד. הגולל לא ייסתם על העבר בפעם המי זוכר כמה – אם הנשיא יבקר שם. גרמניה 1987 ראויה לתשומת לב לפחות כמו אוסטרליה, טונגה והאיים המלדיוויים, גם אם לאחרונים "פוטנציאל אדיר".

גירושין כהלכה. דו"ח מסוג אחר / טובה צימוקי, נח זבולוני

לובי לדיני נפשות

בשבוע שעבר הונחו בפני שר המשפטים המלצותיה של הוועדה לבחינת וישום דיני המשפחה.
נקודת המוצא בעבודתה – ההליכים בבתי הדין הרבניים ובבתי המשפט בעיתיים, שלא להשתמש במונח חריף יותר, ולפיכך טעוני תיקון. הקושי המרכזי בעבודתה – היעדר סמכות לפעול בתחום הדין הדתי. ההמלצה המרכזית – הקמת בית משפט למשפחה.
המלצות נוספות – ריסון עורכי-הדין, מעורבות יתר של השופט.
ההמלצות, סוברים משפטנים, אינן מזעזעות את הסטטוס-קוו בין המימסד הדתי לרשויות המדינה וכיוון שכך – ישימות

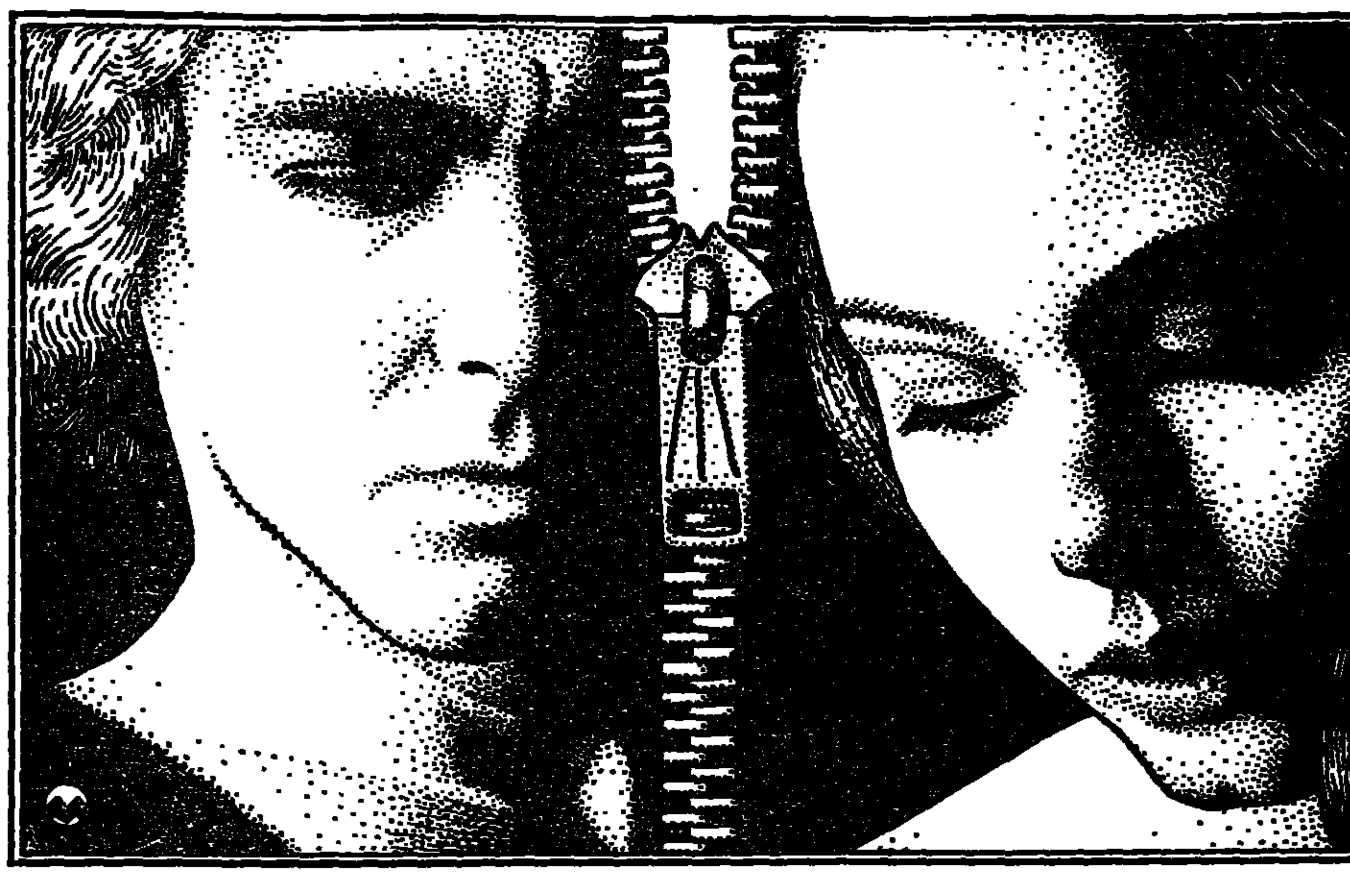

המלצות מרחיקות לכת בתחום דיני המשפחה גובשו באחרונה בידי ועדה ציבורית שהוקים לשם כך לפני ארבע שנים שר המשפטים דאז משה ניסים. שר המשפטים הנוכחי אברהם שריר, אשר קיבל את ההמלצות, הקים מיד צוות כדי לבדוק אם אפשר ליישמן. מומחים שישבו בוועדה ובראשם ד"ר אריאל רוזן-צבי מאוניברסיטת תל-אביב, גורסים כי אפשר ליישם את ההמלצות בתוך פרק זמן קצר ביותר וכי הדבר תלוי עכשיו רק ברצונן של הרשויות. לדבריו, אין בהמלצות כדי לזעזע את הסטטוס קוו בין המימסד הדתי לבין רשויות המדינה ולכן אין מניעה ליישמן.

הוועדה, בראשות שופט בית המשפט המחוזי בתל-אביב אלישע שיינבוים, הוקמה בלחץ מספר גופים ציבוריים. בעקבות אי-שביעות רצון בציבור ממהלך ההתדיינויות המשפטיות בדיני משפחה. חברי הוועדה היו אישי ציבור, עורכי דין נציגי משרד הרווחה, נציגת ויצ"ו, איש אקדמיה ונציגי משרד המשפטים. הוועדה בדקה את כל הנושאים שעניינם דיני משפחה בשטח האזרחי וכן בחנה דרכים משפטיות להקל את סבלם של בעלי הדין. יתרה מזו, הוועדה ניסתה לבחון גם את כל מי שמשתתף במערכת זו מלבד בעלי הדין עצמם: עורכי-דין, שופטים, יועצים. הקושי העיקרי היה, שרבות מן הבעיות הצומחות בבתי-הדין, מעוגנות בדין הדתי ובתחום זה לא היתה הוועדה מוסמכת לפעול. היא היתה צריכה למצוא דרכים עקיפות כדי להגיע לפתרונות בלי לפגוע בכתב הסמכות.

במגבלות אלה אין ספק שהוועדה הגיעה למסקנות מרשימות. ההמלצה העיקרית היא אופרטיבית – הקמת מעין פורום של בית משפט למשפחה. זאת על-ידי ריכוז כל הסמכויות המפוזרות בין בתי המשפט השונים בבית המשפט המחוזי. כן מוצע שינוי בחלוקת תפקידים בין הרשויות השונות: שופט יהיה מעתה פעיל. הוא ירכז את הפעילות השיפוטית ולא ישאיר את הזירה לצדדים לעניין. בהתדיינויות על ענייני גירושין, למשל, יזמן השופט עדים; הוא יחקור אותם, ואף יוכל להיות מפשר. עורכי-הדין של הצדדים, שעליהם מותח הדו"ח ביקורת נוקבת כמי שמהווים למעשה קבוצת לחץ נגד הסדר בין בני הזוג, ימלאו על-פי המלצות אלו תפקיד צנוע. הדו"ח מאשים את עורכי-הדין בחוסר רגישות ובחוסר מומחיות הגורמים להעמקת הקרע בין בני הזוג. הדו"ח ממליץ לקבוע כללי אתיקה מיוחדים לעורכי-הדין הללו מן הסוג המיוחד העוסק בגירושין.

אחד החידושים הבולטים בדו"ח הוא הקמת מערכת משקמת-תומכת ליד המערכת המשפטית. הרעיון הוא שבית-המשפט למשפחה אינו רק גוף משפטי, אלא גם גוף משקם. דיון משפטתי אינו מיועד רק להסדר לטווח ארוך, אלא להשגת הסדר בתוך המשפחה. הדו"ח מבהיר כי צדו המשפטי-אזרחי של הסכסוך המגיע לבית המשפט הוא רק קצה הקרחון. מוצע שבית המשפט יראה את הבעיה בכללותה. המוסד לדיון ופישור קיים במקומות שונים בארה"ב ובאוסטרליה. הוא מוסד מעין שיפוטי, המקדים את ההתדיינות ומטרתו לאתר – באמצעות איש מקצוע מתאים – בעיות בחיי המשפחה לפני שהן באות לדיון משפטי ובלי השתתפות עורכי-דין. למוסד לדיון ופישור תהיינה שתי פונקציות. אם ניתן להחזיר שלום בית, יהיה זה באמצעותו. אם לא יהיה אפשר לעשות זאת, יוכל המוסד לעזור לצדדים להגיע להסדר ביניים על הסדר הגירושין. במרכז יעמוד הפישור ולא ההסדר המשפטי, שאותו דוחפים עורכי-הדין. ד"ר אריאל רוזן-צבי אומר כי ההצלחה של בית-הדין הזה בקליפורניה מגיעה לידי 50-60 אחוזים. אם כי, יש לומר, עיקר ההצלחה הוא במציאת הסדר גירושין ולא בשלום בית.

בדו"ח כלולות עוד המלצות רבות, אשר רק מתדייני גירושין יודעים את חשיבותן. למשל, מוצעים הסדרים לגבי דירת מגורים. מי שהתנסה בגירושין יודע שעל פי רוב, הסדר לגבי הדירה הוא עקב אכילס של הסדר הגירושין ומשמש לא פעם לסחטנות. מוצע שבמקרים רבים דירת בני הזוג לא תימכר עד אשר אחרון הילדים יעזוב את הבית.

ד"ר רוזן-צבי סבור כי בתי המשפט ישמחו מאד להסדר, מכיוון שהיום שוררת אי נחת של השופטים מההתדיינות בענייני משפחה והם היו מעדיפים שהמערכת העוסקת בכך תהיה משולבת. לדבריו, חלק מהשופטים מרגישים עצמם כבולים, אבל אם יינתנו להם כלים מתאימים באמצעות תקנות תגבר מעורבותם. השאלה היא האם המדינה מוכנה להשקיע משאבים למען דיני נפשות. לדברי רוזן-צבי, הקמת בית-הדין למשפחה מחייבת התארגנות מסוימת ותיאום בין רשויות ממשלתיות. יש לשכנע את הממשלה שההשקעה כדאית. השאלה היא אם יימצא לכך לובי. "לדיני נפשות אין בדרך כלל לובי", אומר רוזן-צבי.

בעניין מקומם של בתי-הדין הרבניים היתה, כאמור, מגמה ברורה שלא לפגוע במעמדם. ברור שמבחינת ההמלצות יהיה בית המשפט לדיני משפחה אטרקטיבי יותר. אבל רוזן-צבי טוען כי ההעדפה כבר קיימת ממילא. הציבור מצביע ברגליים ואיננו פונה לבית-הדין הרבני. תיפקודם הטוב יותר של בתי-המשפט לדיני משפחה ייצור מעין תחרות, וזו תיטיב את השירות הניתן בבתי-הדין הרבניים.

כנספח לדו"ח, אבל אולי כחלק החשוב ביותר שלו, כלולות המלצות של ד"ר רוזן-צבי בנושא חלוקת הסמכויות בין בית-הדין הרבני לבין בית המשפט המחוזי בשלב הגירושין. הוועדה במליאתה חשבה לטפל בנושא, אך ברגע האחרון נרתעה מכך. "חשבתי שבעיית מירוץ הסמכויות היא נקודת תורפה המעיבה על חלק מתיקוני הוועדה. מירוץ הסמכויות מכניס את הצדדים למערבולת הדיונית, מחריף את היחסים, מאריך את ההתדיינות, מייקר אותה וגורם בזבוז שיפוטי. לא היתה מחלוקת שזו הבעיה הקשה והמעיקה ביותר, אבל חששו להיכנס לנושא מטעמים פוליטיים. לכן החלטתי, בתיאום עם נציגת ויצ"ו, להגיש דו"ח נפרד. הגעתי למסקנה שחייבים לבטל את מירוץ הסמכויות הזה באופן שבית-הדין הרבני יעסוק רק בענייני גירושין ובית-הדין המחוזי יעסוק בכל העניינים הנלווים – רכוש, מזונות, ילדים. הפרדה כזו, בנסיבות הקיימות בישראל, היא הרע במיעוטו. יוצרים אז מצב שכל העניינים נחתכים בבית משפט וחלק מהבעיות ייפתרו, למעט מקרים של אנשים קשים במיוחד".

רוב חברי הוועדה הסכימו עם נספח זה, ואין ספק כי לו היתה על כך הצבעה היה נמצא לו רוב. אבל כמו בוועדה אחרת, בסיימה את תפקידה לא הוטל עליה לבדוק את העניין החשוב ביותר וממילא לא היתה לה סמכות להכריע.

על מה הם נלחמים

זירת הקרב בין בית המשפט לבית הדין

שלום בית. בית הדין הרבני מנסה להרחיב את מסגרת הסמכות באמצעות שיבוץ רוב הסעדים המשפטיים במסגרת עילה של שלום בית. במסגרת זאת מוצאים על ידי בית הדין גם צוים נגד אחד מבני הזוג להמנע מלהפגש עם צד שלישי בן המין השני. במקרים רבים טענת שלום בית היא ניצול הדין הדתי לרעה ומיועדת לרכוש לטוען יתרונות בלתי הוגנים.

בית המשפט תוחם את המונח שלום בית למסגרת מוגבלת יותר, במטרה למנוע את הרחבת סמכותם של בתי הדין ללא הגבלה.

החזקת ילדים. בתי הדין לוקחים בחשבון שיקולים בעלי משמעות מוסרית, דתית. לשיקולים כאלה ניתנת העדפה על ידם. הבעיה חריפה במיוחד במקרה שהדיון בו בבית הדין הרבני נכפה על אחד הצדדים ללא הסכמתו הואיל ונכרך על ידי הצד השני בתביעת הגירושין.

החלטות רבות של בתי הדין בוטלו על ידי בג"צ בטענה כי לא נשקלה טובת הילד עצמו וניתנה העדפה לשיקולים חיצוניים. בג"צ תקף אם את אי תקינות ההליכים ואת ההחלטות הבלתי מנומקות בנושא זה העוסק בדיני נפשות.

הסכמי גירושין. על פי המצב המשפטי הקיים ניתן לאשר הסכם ממון בבית המשפט המחוזי. במקרים רבים ההסכם הוא תוצאה של פשרה שעוצבה באולמו של השופט המחוזי וזאת לאחר שורת הליכים ארוכים, יקרים ומייגעים.

בשנה האחרונה יותר הרבנים של בתי הדין מסרבים לדון בתביעת גירושין אם לא ייערכו שינויים בהסכם תוך פרשנות מחמירה במיוחד של הדין הדתי. יש התובעים כתנאי לדיון הכללת סעיף המקנה לבית הדין סמכות לדון בכל הסכסוכים אשר יתעוררו בעתיד במסגרת ההסכם. כתוצאה מכך תהליך יקר וממושך יורד לטמיון, העניין נפתח מחדש ומסכת הסבל נמשכת.

העליון נגד הרבני

בית המשפט העליון על בית הדין הרבני

השופט אהרן ברק בפרשת בנקובסקי נגד בית הדין הרבני:

"איני יכול שלא להביע את הזדעזעותי העמוקה מגישתו של בית הדין הרבני האזורי, אשר על יסוד מספר קטן של תשובות לשאלות, שאותן יזם הוא עצמו, היה מוכן לפסוק ... האם כך יש להכריע בגורלו של אדם? הרי עניין לנו בדיני נפשות ממש. האם כך דרכו של בית הדין הרבני האזורי בחיפה?"

השופטת שושנה נתניהו בפרשת שני נגד שני:

"לא נוכל בלי להצביע תוך מורת רוח מרובה על עובדות ועל נסיבות חמורות נוספות, שהן כשלעצמן מהוות פגמים המגיעים עד כדי חריגה מסמכות. זכות השמיעה... נפגעה... שיקול טובת הילדים כלל לא נשקל... לא ניתנו כל נימוקים לצו. ההחלטה שבה ניתן הצו... ללא כל בירור, כשלא נראה צורך דחוף ומיידי לנקיטת צעד מרחיק לכת זה ללא הגבלה בזמן, כשלעצמה מעוררת דאגה".

השופט דב לוין בפרשת פלונית נגד בית הדין הרבני:

"דרך ייסורים עברה העותרת בבית הדין הרבני האזורי בפתח-תקוה עד שעלה בידה לבטל צו... שניתן נגדה בבית הדין... מהלך המאורעות, שהביאו לעתירה זו, מעורר דאגה עמוקה... רשלנות ואי-שימוש נאות בשיקול הדעת הם שגרמו לעותרת להוציא הוצאות... בית הדין הרבני הוא ערכאה, השייכת למערכת הערכאות של המדינה, וההוצאות, שנגרמו לעותרת, על ידי אורגן השייך למדינה נגרמו לה. לפיכך תחויב המדינה בתשלום ההוצאות".

תלוי בסוף, אם הוא טוב / נעה גל

בין אורי לדוד

בניין הרבנות בתל-אביב קודר, ארצי ומוסיף למצב רוחך הלא-שמח, שלא להותיר ספק – לא באת לבלות

החתונה היא ברח' אורי 1. בין אורי לדוד המלך אשה כבדת גוף, ששפתיה מרוחות באודם לוהט. על ראשה ברט אביבי ירוק וממנו צונח בד מחורר שאמור לסוכך על עיניה, היא לובשת שמלה ירוקה תואמת לצבע הכובע וגם מעיל לבן היא לובשת. היא הכלה. לצדה עומד גבר עבה וכבד שכתפי המתאגרף שלו מורמות עד גובה אזניו. הוא לובש חליפה אפורה. הוא החתן. האשה מסתובבת על מקומה באי שקט. נושכת את קצה האצבע, פונה אל הגבר. בפינת האולם מסתודדים הקרובים. שני גברים נמוכים ושתי נשים נמוכות. מישהו יוצא מאחד החדרים ומסמן בידו. עכשיו הכלה מהדסת מרגל לרגל. הגבר נטוע במקומו. "מוישה קום, קום, הם רוצים להתחיל", קוראת לעברו אמו או דודתו או חמותו המיועדת. האשה בשמלה ובברט הירוקים והגבר בחליפה האפורה יהיו עוד מעט בעל ואשה. אם יסתיים הסיפור בטוב, לא יעברו לצידו האחר של הבניין שבו נישאו: לבית הדין הרבני ברח' דוד המלך 33.

הבניין – פרי תכנונו של האדריכל רב כרמי – נבנה בסוף שנות החמישים. שני אגפים בעלי גג שטוח, שחגורת בטון חשוף מקיפה אותם. מגדל משרדים, המשמש לאדמיניסטרציה של המועצה הדתית בתל-אביב מחבר ביניהם. הארכיטקטורה של שלהי תקופת הצנע העדיפה בנייני ציבור פשוטים, צנועים ופונקציונליים. בניין הרבנות מעיד על ניצני שינוי. בטון נשאר בטון, בלוק נשאר בלוק, לא מטייחים ולא צובעים, אבל בחזית הדביקו, מעשה יוקרה, לוחות שיש.

את הבית תיכנן אדם חילוני שלא חיפש בו סימבוליקה דתית. אם ידעת שתיתקל כאן בלובשי שחורים, עטורי זקן, שתדמיתם בציבור מתקשרת עם בורות לגבי מנהגיו החופשיים של העולם, שהומניזם או ליברליזם רחוקים מהשקפותיהם, הבניין הקודר, הארצי, מוסיף למצב הרוח המדכא שלך. שלא להותיר ספק. לא באת לבלות.

באולמות הדיונים וחדרי המנוחה של הדיינים שבקומה העליונה מפיקה חברת ויסוצקי רווחים נאים. השמשים מהלכים שם שוב ושוב עם כוסות תה מהביל.

העומד בקומה זו נתקל בקיר גדול ושחור, שעליו מוטבעים באותיות מתכת פסוקים מספר דברים "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך..."

בקומת הקרקע שירותים (נקיים) ואחריהם מזנון שפזורים בו כמה שולחנות וכסאות "שושנה", אלומיניום ופורמייקה אדומה. כוס קפה 1.5 ש"ח, עוגה 0.90 ש"ח, בקבוק מיץ 1 ש"ח. מיושן, ספרטני ולא אסטטי, קודר וחמור סבר.

השוטר מיכאל עומר מאחורי דלפק עץ מימין לדלת הכניסה. 25 שנה במשטרת ישראל, חמש עשרה שוטר בית הדין הרבני. מכאן, הוא אומר, יצא לפנסיה. אם צריך להפריד בין מתפרעים, להשליט סדר, לעצור – בשביל זה הוא נמצא שם. יש לו שותף, עובד בית הדין, אבל במצוקת כוח האדם העבידו אותו לעבודה בארכיון. אז מיכאל הוא גם שוטר, וגם יועץ, מסביר, מפנה לחדר הנכון, מחלק את הטופס המתאים, מחלק כיפות קרטון. הוא בקי יודע ומבין את מה שעיניו רואות. לראשו כיפה שחורה, אבל הוא, לדבריו, "דתי עד הגילת". בחורה צעירה שואלת איפה היא יכולה להצהיר שהיא רווקה. "תגשי לחדר 21", הוא אומר לה ונותן לה טופס הצהרה. "אלה נזכרות שהן רווקות כשמגיע צו הגיוס", הוא אומר כשהיא נעלמת. בחור צעיר, שחרחר, רוצה להגיש בקשה לגט. "אתה לבד?" שואל אותו מיכאל. "מה זה לבד?" "לבד זה אתה לחוד והיא לחוד", הוא מסביר. כל מריבה בבית, הוא אומר, אני מוסל בהבטחה: תוך שבוע אני מסדר גט.

אולמות דיונים יש שמונה. מקיפים את הקומה השניה, מסומנים באותיות הא"ב. לכל אולם סדרן קבוע משלו. חלקם לובשים כסדרני קולנוע, אבל אחרים הכיפה השחורה והמעיל, הזקן והנעליים השחורות נראים לא רק כבגדי עבודה. כשהדיון באולם הסתיים או כשצריך לקרוא לסדרן פנימה מצלצל פעמון חשמלי שמופעל מבפנים. זהו אות לסדרן שייכנס ויבוא. או אז הוא פותח את הדלת מבחוץ במפתח המתאים ובולע מאחוריה. הסדרנים מכירים את עורכי הדין, המתמחים והעוזרים. בקיאים בפרטי המקרים, עדים, קרובי משפחה. אפשר להעזר בהם בסידור תור, בהתמצאות ניירות וריזה.

הקהל יודע ברוב המקרים לאן הגיע ומה נדרש ממנו. הלבוש, למשל, שחלק מן הנשים יקפידו שייראה כאילו עיסוקן היומי והקבוע הוא בעיון ב"באיזה" ו"אינה" וכאילו קיבלו את חינוכן בקיק בני ברק. ובכניסה לאולם אין מרפרפים על פני המזוזה, סתם כך בלי משים, כי אם מצמידים אליה את היד כולה ואחר-כך מנשקים אותה, את היד, כאילו היתה לחיו של ילד מתוק.

התכונה מתחילה כבר משעות הבוקר. בין 8.30 ל-12.30 מקבלים קהל, אבל הישיבות נמשכות גם מאוחר יותר. בפתח כל אולם תלויה רשימה יומית ומתחלפת של שמות משפחה. לצד השם – מתפרסמים סימנים או מלים מפורשות: שקר – מורדת. רובנשטיין – ת.ג.ש פירושו תביעת גט.

סופר סת"ם – אם נרשם על יד שם המשפחה ס.ג. שפירושו "סידור גט", יוצא הבעל מאולם הדיונים בדרך-כלל בחיוך, ובידיו גם צידה לדרך, נייר בריסטול דמוי קלף, בקבוק קטן ונוצה לבנה. אין פירושו שפסקו לו בפנים השלמת שיעורי היסטוריה בהתפתחות הכתב. פירושו שעליו לגשת עם הציוד אל החדר סופר סת"ם, שעל-פי ההלכה יכתוב את הגט במקומו. הוא יברך, יטול את הציפורן וירשום לאיטו עד שיסיים. כמה שיקח – יקח. הבעל ישב ויחכה. אסור לו לדבר עם איש בעת ההמתנה ואף לא לעזוב את החדר. אם תחול טעות באחת האותיות אין מוחקים, מתחילים את הכל מן ההתחלה. כשיסיים הסופר את כתיבת הגט יחזור הבעל לאולם, יניח את הגט המגולגל בין שתי כפות ידיה של אשתו ויאמר בין דברים נוספים: "הרי את מותרת לכל אדם".

במקום להחליף מהלומות / אוריאל בן-עמי

פתי כבר לא מאמין לכל דבר

"נסים זווילי לא יקבע איפה יעבור הגבול של מדינת ישראל", אמר ליס, "את הגבול יקבעו הישובים שלנו". "כולנו מטורפים", אמר שילה גל, "יוסי מכה את יוסי והפוליטיקאים ממשיכים בשלהם"

פתאום נוצרה שם אווירת מפתיעה. מתיישבי רמת-הגולן והבקעה לא מאמינים בפרס. מתנחלי יש"ע לא מאמינים בשמיר. במועצה האזורית של בקעת-הירדן החליטו לנפץ את הציניות של מחרבי ההתיישבות. לפתע הבינו, שהם קרובים זה לזה יותר מאשר לפוליטיקאים.

בשבועיים האחרונים עוד החליפו מהלומות זה עם זה בערוצי התקשורת. איתן ליס, ראש מועצת ישובי הגולן, קרא לא להקים עוד ישובים חדשים, בשעה שמושבי הגולן מתמוטטים. דניאלה וייס, מזכירת גוש-אמונים, תקפה אותו על דברי הכפירה האלה והמתח בין ראשי יו"ש לראשי רמת-הגולן והבקעה גבר. שילה גל, ראש המועצה האזורית גוש-עציון נבהל. הוא פנה לישראל גדיבי, ראש מועצת בקעת-הירדן ואמר לו ש"כולנו מטורפים. יוסי מכה את יוסי והפוליטיקאים שם למעלה מלקקים את השפתיים וממשיכים בשלהם". השניים סיכמו להפגיש את ראשי כל אזורי ההתיישבות, כדי להיאבק באוייב המשותף – הממשלה והחטיבה להתיישבות של הסוכנות.

בפגישה הזו הם לא נותרו חייבים לאיש. איתן ליס קבל מרות נגד נסים זווילי, ראש החטיבה להתיישבות בסוכנות. "זווילי לא יקבע איפה יעבור הגבול של מדינת ישראל", אמר ליס, "את הגבול יקבעו הישובים שלנו". אורי אריאל, מזכיר "אמנה", התנועה המיישבת של גוש-אמונים, לא הסכים לוותר על ישובים חדשים. "למה אלה מול אלה?" שאל אריאל וליס אמר שיש רק קופה אחת למדינה הזאת. אריאל אמר שלא זו הנקודה. הקמתם של שישה ישובים חדשים, הוא טען, תעלה חמישה-עשר מיליון דולר בלבד, שזהו סכום הריבית של חובות הישובים לחודשיים.

בכל-זאת ניכר שם נתק בין איתן ליס לדניאלה וייס ועתניאל שנלר. ליס סיפר בכאב על מושבי הגולן שנבנו ותוכננו לתפארת ומאיימים עתה לקרוס תחת חובותיהם. הוא וישראל גדיבי סיפרו כיצד מוטטה החטיבה להתיישבות את המושבים. על סמך הבטחתה של החטיבה להתיישבות, קיבלו המושבים הלוואות, באמצעות ארגוני הקניות. החטיבה לא עמדה בדיבורה ולא העבירה את הכסף המובטח לארגוני הקניות. הארגונים התמוטטו ועתה מאיימים הנושים על חשבונותיהם הפרטיים של המושבניקים.

דווקא טובי המושבניקים בבקעה עזבו. ביניהם היו גזבר מושב בקעות ומרכזת החינוך בבקעה, שמצאו ביטוי לכשרונם במקום מגוריהם החדש. חובות פרטיים של כעשרות אלפים דולר תפחו, עקב הריבית, לשלוש-מאות אלף דולר ורדפו אחרי העוזבים, למקומותיהם החדשים.

ישראל גדיבי סיפר, כי מי שנשאר בבקעה, מרגיש פראייר. כיתות לימוד התפרקו. מתוך חמישים תלמידים נשארו רק עשרים וחמישה בכיתה אחת. שלושים משפחות, מתוך מאה ועשרים, עזבו את מושבי גב ההר של הבקעה.

הפראיירים עדיין תקועים בה. חושבים בקנאה על המוכשרים שאזרו אומץ לעזוב ולהצליח במקום אחר. הוא סיפר שתנועת המושבים חטפה לעצמה את הבקעה התחתונה, שאדמתה טובה לחקלאות. את מורדות הבקעה הותירו לתנועת האיחוד החקלאי, תוך המלצה להקים בהם מושבים שיתופיים ולא חקלאיים. אבל המלצות לחוד ופוליטיקה לחוד. אחרי שהוקמו כמושבים שיתופיים, הפכו חמרה, מכורה ובקעות למושבי-עובדים שיושביהם אוכלים חצץ מן האדמה הטרשית.

איתן ליס קרא לעצור את הנסיגה מן הגולן. שמונה אחוזים מתושבי הגולן עזבו אותו בשנה שעברה. אם יימשך התהליך לא תהיה עוד התיישבות חקלאית באיזור. כך גם בבקעת-הירדן. במושב מכורה נותרו שמונה-עשרה משפחות מתוך שלושים בשנה שעברה. ישראל גדיבי מספר שאין קליטת מתיישבים חדשים. אלה שכבר רוצים להגיע אינם יכולים. החטיבה להתיישבות אינה מספקת אמצעי ייצור שיאפשרו להם להיקלט בבקעה. מאתיים וארבעים מיליון דולר חובות רובצים על ישובי הגולן והבקעה – סיכמו ליס וגדיבי את סקירתם באוזני ראשי המתנחלים ביהודה ושומרון. עתניאל שנלר אמר שהוא מזדעזע, כשהוא נתקל בייאוש של אנשי הגולן והבקעה. שנלר הציע פעילות משותפת, כדי למנוע את הייאוש. "כולנו באותה סירה, בהידרדרות הערכית", אמר. דניאלה וייס לא הסכימה שכולם התדרדרו. הכסף איננו הבעיה, אמרו אנשי יש"ע. אבל איתן ליס תקוע עם מאה ושבעים מיליון דולר – חובות אנשיו בגולן. באבחנה גסה אפשר לומר שאנשי יש"ע מציעים את הרוח לאנשי החומר, העוסקים, עדיין, בחקלאות.

ליס הציע לדבר עם ראש-הממשלה. אנשי יש"ע מכירים אותו מקרוב. אין עם מי לדבר, אמרו. ליבם מלא על שמיר. הוא לא קיים את הבטחתו להם להקים את ששת הישובים, כנאמר בהסכם הקואליציוני. דניאלה וייס אמרה, שאינה רואה אותם מתרוצצים בכנסת למען ענייניהם. איתן ליס, איש המעשה, חושב שזה מיותר. אריק רז, ראש מועצת "משגב" בגליל, שהוזמן גם הוא לפגישה, אמר שהוא עסוק בפינוי אשפה בישוביו והוא גאה בכך יותר מאשר בסיור בכנסת. רז גם הזהיר, שאם למישהו ממשתתפי הפגישה יש פרטנזיות להגיע לכנסת ולא לעסוק בהתיישבות לשמה – אז אין כל סיכוי להידברות הזאת.

בזה אחר זה הסכימו הדוברים שיש לשנות את העדיפויות של הממשלה, שהפקירה את ההתיישבות ובזה לה כערך מקודש לציונות. פתאום, הם אומרים, התחלנו להיאבק התיישבות מול התנחלות והתהליך עלול להתדרדר למאבק בין ישוב לישוב עד שיגיע למלחמה בין מתיישב למתיישב. בני קצובר האשים את כולם. הוא דחה את הרעיון של חיזוק הישובים הקיימים על חשבון הצעירים. על-פי ההגיון הזה, אמר, צריך למנוע גם עליית יהודים לארץ. הרי גם היא תהיה על חשבון היהודים שכבר יושבים בה. קצובר היכה על חטא. המתיישבים שיחקו לידי הפוליטיקאים ואחר-כך נוצחו בידי הפוליטיקאים הזריזים. "אסור לנו ללכלך את ההתיישבות בעצמנו ולהפקיר אותה לפוליטיקאים. אנו תורמים בעצמנו לכך שאנשי הליכוד והמערך אינם חושבים עוד על ערך ההתיישבות".

אחרי כשש שעות החליטו להמשיך ולהיפגש. הם יודעים שמחכות להם כמה צפרדעים בדרך אך ישתדלו לבלוע אותן. קיבוצי הבקעה לא ירוצו כל-כך מהר אחרי המתנחלים של יהודה ושומרון. המתנחלים לא יוותרו על ישובים חדשים. אבל, בסגנון המלאה על פרס ושמיר מבקשת להתרונן על הפוליטיקאים. הם חדלו להאמין בהם ומאיימים עתה גם לא לבחור בהם.

مكان الأصل

هكذا منه الأصل

פרשה לעולם חוזרת / גד שטרן

שתי פרשות ב־8 מערכות

30 שנה מפרידות בין שתי פרשות מרכזיות שפקדו את המערכת הפוליטית של מדינת ישראל אך למרות פער הזמנים והשינויים המהותיים הן בחברה הישראלית והן בארגון מוסדותיה מפתיע כמה רב הוא הדמיון בין שתי העלילות בכל שלב ושלב בהתפתחותן

„הוראה שלא במקומה"

פרשת לבון. מערכה ראשונה. יולי 1954.

ב־2 ביולי 1954 שילשל הברט דסה חבילת נפץ לתיבה בבית הדואר המרכזי באלכסנדריה – והסתלק. ב־14 ביולי המשיך גל הפיגועים: נרתיקי משקפיים ממולכדים „נשכחו" על המדפים בספריה האמריקנית בקהיר ובאלכסנדריה. את הפעולות ביצעו צעירים יהודים ילידי מצרים, שחברו לרשת מחתרתית ובמסגרתה אף הגיעו לתקופת אימונים קצרה בארץ ב־1953. מפעילם היה אברהם (אברי) זיידנברג (אלעד) שכונה „פאול פרנק" ולימים דבק בו התואר „האדם השלישי" בפרשה שזה הולדה.

ב־16 ביולי נועדו בארבע עיניים שר הבטחון, פנחס לבון, וראש אגף מודיעין בצה"ל, בנימין גיבלי. השניים דנו בפעולת הרשת ומה שוודאי הוא שלא התקבלה בפגישתם החלטה להפסיק פעולות החבלה. ואלו אמנם נמשכו ב־23 ביולי, כאשר התפוצצות של נרתיק נפץ בכיסו של ויקטור לוי בדרך ליעד, הפכה את המבצע ל„עסק ביש".

משכשלה הרשת וראש הממשלה משה שרת תבע הסברים טען גיבלי, כי קיבל הוראה באותה פגישה בארבע עיניים. לבון הכחיש. שרת שאל: מי נתן את ההוראה – ונותר ללא תשובה.

במדינת ישראל של אותם ימים יודעים על הפרשה מלבד שרת, לבון ואנשי הצבא המעורבים רק עוד שלושה שרים בממשלה: לוי אשכול, גולדה מאיר וזלמן ארן. הציבור שומע על אודות הארועים במצרים אך לא יודע דבר על מעורבות ישראל. כאשר נפתח משפט חברי הרשת בדצמבר 1954 מכריז שר החוץ בירושלים, כי המשפט הוא מבויים ודמיוני, כי זו אמנם פעולה ישראלית מגיעים לציבור רק מעתונות חוץ. השבועון הלונדוני „ניו סטייטסמן" כותב „מוטב לו למר שרת, שיקיים פקוח תקיף על משרד הבטחון הישראלי ועל פעולותיו הסודיות הדבגנתיות".

הדרך לבירור העובדות היא אחת: הקמת ועדה.

פרשת השב"כ. מערכה ראשונה. אפריל 1984.

אוטובוס אגד מספר 300 לאשקלון נחטף על־ידי ארבעה מחבלים. סמוך לזריחה בבוקר יום שישי, ה־13 באפריל, משתלט צה"ל על האוטובוס ושניים מן המחבלים נהרגים. השניים הנותרים מובלים אל מחוץ לזירת הקרב וצלמי עתונות מנציחים מעמד זה. במשך 2־3 דקות מתחקר אותם קצין צנחנים וחי"ר ראשי, יצחק מרדכי, המכה בהם מכות נמרצות. הוא מבקש להציל מפיהם בידע אם המטען שנותר באוטובוס ממולכד. לאחר מכן הם נמסרים לטיפול השב"כ. הדובר צה"ל מודיע: שניים נהרגו, שניים נשבו. מחצית השעה לאחר תום המבצע כבר אין ההודעה נכונה. ראש השב"כ ינחה את עוזריו: יש אישור להרוג מחבלים הנתפסים בפיגוע מיקוח. דובר צה"ל נאלץ לתקן ההודעה: שנים מהמחבלים מתו מפצעיהם בדרך לבית־החולים. ה„ניו־יורק טיימס" יכתוב מקץ יומיים: שניים הורדו מהאוטובוס חיים. צה"ל יסביר: הם מתו ממכות שספגו בעת ההשתלטות. תמונות הצלמים הן עדות מוחשית המעוררת סימני שאלה.

הציבור שומע, אך איננו יודע בוודאות. השאלה הציבורית היא: האמנם ניתנה הוראה להרוג המחבלים ואם כן – מי נתן את ההוראה.

הדרך לבירור העובדות היא אחת: הקמת ועדה.

מוליכים חוקר בכחש

פרשת לבון. מערכה שניה. סתיו 1954.

שר הבטחון פנחס לבון מבקש את ראש הממשלה משה שרת להכריע ודורש שתשמע גם עמדתו בעקבות הבירורים שנערכו בצבא. ראש הממשלה ממנה את מה שיהווה לימים דגם לאישון של ועדות חקירה ממלכתיות: שופט ואיש צבא מהבכירים במערכת – נשיא בית־המשפט העליון יצחק אולשן והרמטכ"ל הראשון של צה"ל רב־אלוף יעקב דורי. שרת מבקש בכתב המינוי: „כוונתי היא כי הבירור כולו יישאר בסוד כמוס. המסקנות תוגשנה אך ורק לי. עצם העובדה שבירור כזה מתקיים היא סודית וחובת הסודיות הזאת חלה על כל מי שייקרא להעיד בפניכם". לבון בא בפני ועדת אולשן־דורי וטוען: מייחסים לי הוראה שלא נתתי. בין השאר הוא מצביע על תאריך הפגישה בארבע עיניים שזמן שבועיים לאחר תחילת הפעולות.

„האדם השלישי" מובא כביוזר מחו"ל לחקירה בוועדה, אך לימים נטען, כי בדרכו משדה התעופה היישר אל אולשן ודורי עוכב בכל זאת על־ידי אנשי הצבא אשר הדריכו אותו לעדות שקר.

ועדת אולשן־דורי הולכה, איפוא, שולל.

פרשת השב"כ. מערכה שניה. אפריל 1984.

דו"ח פרשת השב"כ מספר, כי תחילה „ראש השב"כ תיאם פגישה בנסיון למנוע את פרסום תמונת המחבלים בעתונות. הנסיון נכשל והתמונות פורסמו. בעקבות כך התעוררה דרישה בציבור לחקור מה גרם למותם של המחבלים. ראש השב"כ עשה כל שביכולתו למנוע חקירה בעיקר על־ידי מגעים עם ראש הממשלה. לבסוף החליט שר הבטחון בהסכמת ראש הממשלה בהתחשב בלחץ הציבורי למנות את האלוף (מיל') זורע כבודק על פי חוק השיפוט הצבאי".

על הועדה הוטל „לקבוע" את העובדות בקשר לסיבות מותם של המחבלים, להסיק מסקנות ולהמליץ המלצות, לרבות מסקנות והמלצות בתחום האישי".

הועדה מתחילה לפעול ביום ה' 26 באפריל 1984 במסירות. כדי להבטיח את חשאיותה מכנס שר הבטחון את ועדת העורכים ומשתף אותם בסוד פעילותה ומוסיף וקורא להם למתן, איפוא, תביעתם לחקירה. למחרת חושף עתון „חדשות" את דבר הקמת הועדה ומשלם על כך בעונש סגירה לשלושה ימים.

אך גם ועדה זו מתקשה לחשוף את האמת. ראש השב"כ הצליח לשכנע את ראש הממשלה ושר הבטחון לצרף לוועדה איש שב"כ. בתאום עימו סוכם בצמרת השב"כ סיפור כיסוי והעדים תודרכו בהתאם.

ועדת זורע הולכה, איפוא, שולל.

הצדק לא יוצא לאור

פרשת לבון. מערכה שלישית. חורף 1954.

אולשן ודורי אינם מודעים כלל לעובדה שהטו אותם. הם מחברים דו"ח ומביאים אתו לראש הממשלה. „אין לנו אפשרות לומר, אלא כי לא שוכנענו למעלה מכל ספק המתקבל על הדעת כי ראש אמ"ן (גיבלי) לא קיבל הוראות משר הבטחון (לבון); עם זאת איננו בטוחים, כי שר הבטחון אמנם נתן את ההוראה".

שרת מקבל הדו"ח ומהרהר בפיטורי לבון. הוא מונה ביומנו סיבות להחליפו אך מנגד חושש ש„תהיה בזה הודיה משתמעת באחריותנו למבצעים במצרים, אשר הכחשנוה נמרצות" ועוד הוא חושש: „לבון לא יקבל את הדין ויפוצץ את העניין בפומבי". אלא שלבון חש שבידודו בצמרת המפלגה גובר ומחליט להתפטר. לשרת ולממשלה הוא מסביר זאת בדחיית תביעתו להעביר את גיבלי מתפקידו. לעתונות מסתננת ידיעה לפיה התפטר בשל „בירור מסוים שנתקיים לפני ועדה מיוחדת". שר התחבורה יוסף ספיר יסביר: „היתה בעיה של השיקול הנבון בקביעת העניינים, שיטת הפעולה ואווירה מסויימת" ושרת העבודה גולדה מאיר תאמר: „ללבון היו סיבות להתפטר".

במרירות רבה פורש לבון מהממשלה אך לא מהמערכה.

פרשת השב"כ. מערכה שלישית. קיץ 1984 – קיץ 1985.

ועדת זורע אינה מודעת כלל לעובדה שהטו אותה. זורע קובע, כי נעשו עבירות ומכיון שהמעורבים בארוע נמנו עם גופים שונים – צבא, שב"כ, משטרה – מוחלט להקים צוות חוקרים בראשותו של פרקליט המדינה יונה בלטמן.

בשב"כ מנסים למנוע הקמת ועדה נוספת זו ללא הצלחה. לפיכך נערכים להמשך ההונאה. דו"ח פרשת השב"כ קובע: „לצורך גיבוש גירסת השב"כ בפני צוות

תמונות משכבר ותמונות מהיום. למעלה מימין לשמאל: בן־גוריון, לבון, גיבלי, דורי ואולשן. למטה מימין לשמאל: זורע, מרדכי, זמיר, שמיר וחריש.

בלטמן קוימו מספר דיונים בלשכת ראש השב"כ בהשתתפות חלק משותפי הסוד. לאנשים שהופיעו בפני צוות בלטמן ניתנה הוראה להסתיר את חלקו של השב"כ בהמתת המחבלים. „חלק מהם זומן לשיחה עם היועצים המשפטיים של השב"כ על מנת לבחון שוב מה הן הגירסאות אותן הם עומדים להשמיע. ביום העדות זומנו כל העדים למשרדי השב"כ, תודרכו ונשלחו להעיד בפני צוות בלטמן ועם סיום עדותם היה עליהם לחזור למשרדי השב"כ ולדווח על מהלך חקירתם".

צוות בלטמן ממליץ באוגוסט 1985 להעמיד שישה מאנשי השב"כ לדין בפני בית־הדין למשמעת של השב"כ אך לא באשמת של המתת המחבלים.

בהתייחס לסיבת המוות מטיל, איפוא, צוות בלטמן את החשד על תא"ל יצחק מרדכי. בעוד הטיפול המשפטי באנשי השב"כ הוא סודי חושף השבועון „כותרת ראשית" ללא אישור הצנזורה עוד בפברואר 1985 את מעורבותו של תא"ל יצחק מרדכי והאצבע הציבורית המאשימה מופנית כלפיו. זמיר מאמץ המסקנות וקובע להעמיד לדין את מרדכי באשמת התנהגות לא הולמת בלבד. ב־18 באוגוסט 1985 זוכה מרדכי לשמוע מפי שופטו, אלוף (מיל') חיים נאדל, על זיכויו. ההרגשה בציבור: מרדכי ככל הנראה הרג והנה הוא מואשם רק בהתנהגות לא הולמת ואף יוצא זכאי.

במרירות רבה ממשיך מרדכי את שרותו הצבאי ואין הוא יוצא לנהל מאבק על טיהורו. מישהו אחר משתהה בינתיים, אך עומד לחדש את הטיפול בפרשה.

ההונאה נחשפת

פרשת לבון. מערכה רביעית. קיץ 1960.

בסוף אוגוסט 1960 הסתיים בירושלים משפטו של „האדם השלישי" והוא נדון ל־12 שנות מאסר באשמת קיום קשרים עם סולמיאן, הנספח הצבאי המצרי בגרמניה, שהיה כחוקרי הרשת היהודית בקהיר. במשפט הועלה חשד, כי אלעד הוא שהכשיל את הרשת בפעולתה ואף הסגיר אותה, אך להאשמה זו לא נמצאו הוכחות משפטיות. עם זאת הוא מעיד במשפט, כי ראש אמ"ן לשעבר, בנימין גיבלי, הדריכו ב־1954 למסור עדות שקר בפני ועדת אולשן־דורי. זמן קצר קודם לכן מתברר, כי נעלמו או זויפו מסמכים הקשורים בפרשה. ראש הממשלה ושר הבטחון, דוד בן־גוריון, מורה לרמטכ"ל חיים לסקוב למנות ועדת חקירה. שופט בית המשפט העליון חיים כהן מתמנה לתפקיד והוא אמנם יאשר, כי אמנם היתה הדרכה לעדות שקר, אך לא יוכיח, כי אמנם זויפו מסמכים.

עם חשיפת ההונאה – ועוד טרם השלים חיים כהן את בדיקתו – בא לבון, המשמש כעת מזכיר ההסתדרות, אצל ראש הממשלה ומבקש הצהרה על זכאותו. הוא מקווה כי ייענה על נקלה, אך בן גוריון מסרב.

בחשיפת ההונאה אין די. לבון נדרש, איפוא, לעימות פוליטי עקרוני עם ראש הממשלה.

פרשת השב"כ. מערכה רביעית. סתיו 1985.

ביום ראשון, 27 באוקטובר 1985, חוזר ראש הממשלה שמעון פרס מארה"ב. מקץ יומיים מזומנת לו בלשכתו פגישה עם המשנה לראש השב"כ, ראובן (צ'יצ'ה) חזק. חזק חושף בראשונה בפני הדרג המדיני את פירוט מהלכיו של ראש השב"כ להטות חקירה.

בין אם בא אצל ראש הממשלה משום שלא יכול היה לשאת יותר את מעשה ההונאה שלו היה שותף בעצמו ובין אם עשה כן במסגרת מאבק על כסא ראש השב"כ – נתבע עתה ראש הממשלה לטפל במציאות עגומה הנחשפת בפניו. אולם פרס נותן גיבוי ל„אברום" ומציע לראובן חזק לצאת ללימודים בחו"ל.

ראובן חזק יחד עם פלג רדאי ורפי מלכה מן השב"כ מחליטים לפנות ליועץ המשפטי לממשלה, יצחק זמיר, ומפתיעים אותו בעובדות המדהימות. זמיר מגיע מיד למסקנה, כי קיימות חשדות לכאורה, שראש השב"כ נתן עדות שקר, השמיד חומר סודי, שידל עדים לעדות שקר והבריח מעורבותו תוך שהטיח אשמות באיציק מרדכי לגבי הארועים שלאחר ההשתלטות על האוטובוס. זמיר בא אצל ראש הממשלה ומבקש להשעות את ראש השב"כ ולפתוח מיד בחקירה. פרס מכנס את „ועדת ראשי הממשלה" בה חברים הוא עצמו ובן שמיר ורבין ויחד הם מחליטים על נוסחאות חקירה שאינן מקובלות על זמיר. פרס יסביר, כי חזק רדאי ומלכה הם „קליקה" והוא לא ייכנע לסחטנותם. זמיר איננו מוותר.

מסתבר כי בחשיפת ההונאה אין די. זמיר נדרש, איפוא, לעימות פוליטי עקרוני עם ראש הממשלה.

ראש הממשלה אומר: לא

פרשת לבון. מערכה חמישית. סתיו 1960.

פנחס לבון, שנפגע מפסיקת התיקו של ועדת אולשן־דורי ב־1954, זקוק בעת רק להצהרת זיכוי רשמית, שתסיר מעליו תווית של חשד במתן הוראה. עם העובדות החדשות הוא בא אצל בן־גוריון, מציג הקנוניה של הקצינים וקובע, כי אין צורך בבדיקות נוספות ואפשר להכריז ברבים על נקיון כפיו. בן־גוריון מוצא עצמו בלתי מוסמך על פי חוק להעניק זיכוי בעל משמעות משפטית, משום ש„איני חוקר ואיני שופט". במכתב, ששולח בן גוריון לבתו, השוהה אז בחו"ל, הוא מספר על תביעתו זו של לבון ומפרט את דברי תשובתו: „אבל אני לא שופט – אמרתי לו – ואיני יכול לזכות אותך, כי פירוש הדבר שאני מרשיע באת את הקצין הבכיר ואני לא חקרתי ודרשתי מה שקרה בשנת 1954 ואיני מוסמך לכך".

בן גוריון דבק בגישה הממלכתית הקפדנית גם להפרדת רשויות קפדנית ומציע ועדה משפטית. לבון שלאחר הונאת אולשן־דורי כבר אינו מאמין בועדות, וראי לא משפטיות. הוא אינו רוצה זיכוי משפטי בהכרח, די לו בזיכוי ציבורי – וללא שהיות.

נוכח התביעה לזכותו רק באמצעות חקירה משפטית מאיים לבון להביא הפרשה לידיעת הציבור.

פרשת השב"כ. מערכה חמישית. חורף 1986.

זמיר בא שוב ושוב אצל ראש הממשלה ותובע: חקירה. פרס חושש מחשיפת שיטות העבודה של השב"כ וחשיפת עוד מקרים, שלאותם יסבירו אנשי השב"כ כי פעלו לפי נורמה מקובלת. פרס מציע לזמיר: אזמין אלי את ראש השב"כ והחשודים בהונאה – ואתרה בהם. זמיר תובע פיטורים או השעייה ומציע לחקור אותם בעצמו. החשודים מגיבים, כי הם מוכנים להיחקר, אך לא בידי היועץ המשפטי לממשלה יצחק זמיר, שחרץ כבר את דינם לפני ששמע אותם. פרס מציע לזמיר מינוי ועדת חקירה בראשות ראש השב"כ לשעבר הרמלין – ונדחה. זמיר מציע חקירה בראשות השופט לנדוי תוך השעייה או פיטורי ראש השב"כ מיד. פרס מסכים ללנדוי, מסרב להשעייה. השניים לא מגיעים לפתרון. אחד חרד לבטחון, שני מוטרד מפגיעה בחוק.

נוכח הסירוב לחקירה משפטית מאיים זמיר להביא הפרשה לידיעת הציבור.

חוסר צדק צריך להראות

פרשת לבון. מערכה שישית. חורף 1960.

בידי סיעת חרות בכנסת נופל שלל רב. העתונות יודעת עדנה. שר הבטחון לשעבר פנחס לבון פותח את פיו. הוא מגיע אל ועדת חוץ ובטחון של הכנסת, שם מזדרזת חרות להחליף את אחד הח"כים שלה ביוחנן באדר המשפטן, ידידו של לבון משכבר, ההופך להיות לו סניגור במאבק משפטי־פוליטי. ועדת חוץ ובטחון, שכמעט לא דולפת ממנה אינפורמציה, זוכה בימים אלה לתואר „ועדת הוצצה" – הכל מגיע אל התקשורת. עתון „הארץ" תומך בבן־גוריון ואילו „מעריב" תומך בלבון ומריץ העיסוק הציבורי בפרשה. הרוב בציבור (לפי מכתבי המערכת בעתונים או תשואות בעת הקרנת יומני „גבע" או „כרמל" בבתי־הקולנוע) תומך בלבון. ולבון מאיים לחשוף עוד ועוד מעוללות מפא"י, כרבריה.

הכל עוסקים בפרשה, אך עדיין לא בקיאים בפרטים. כראוי לפרשייה בטחונית מאמצים שמות קוד: „האדם השלישי", „הקצין הבכיר" (גיבלי) או „המזכירה" (של הקצין הבכיר).

די בכל אלה כדי ליצור לחץ כבד על ראש הממשלה. בן גוריון אינו מוותר, לבון אינו מוותר – במערכת הפוליטית מחפשים מוצא. ללבון הוא עלול לעלות במשרתו.

פרשת השב"כ. מערכה שישית. אביב 1986.

מול תשעה חברי קבינט (וייצמן נותר במיעוט) מבקש זמיר להסביר, כי הנימוק הבטחוני עומד לעיניו גם כן, אך הוא מוטרד גם משיקולים נוספים כמו טובת המדינה. לפיכך הוא מחליט – עדיין ללא כל פירסום ציבורי – להגיש ב־8 במאי 1986 בקשה למפכ"ל המשטרה לחקור חשד להריגה ובידוי ראיות. המפכ"ל קראוס מבקש לדחות החקירה עד שובו מחופשתו. ערב נסיעת קראוס לחופשה בחו"ל ב־12 במאי נחפז זמיר ובא לביתו של המפכ"ל ברמת־גן ומגיש תלונה באורח רשמי. המפכ"ל ממריא לחו"ל, אך הלחץ, המיועד להיות מופעל על ראש הממשלה גובר.

בינתיים מגיש רפי מלכה, איש שב"כ שפוטר מעבודתו לאחר שהיה בין חושפי קשר השקר, עתירה לבג"ץ. הוא תובע להחזירו לעבודה. זמיר מוסר לממשלה, כי הוא מסרב למלא תפקידו ולהגן על המדינה בדיון זה. הוא מתנה הגנתו בהתחייבות הקבינט לקיים חקירת משטרה. ביום ו', 23 במאי 1986, מזמין פרס את זמיר ללשכתו. אין מוצא. למחרת, מוצאי שבת, שומע ראש הממשלה במהדורת „מבט" בטלוויזיה את הידיעה שמדליף זמיר: „היועץ המשפטי לממשלה הורה לנקוט צעדים משפטיים נגד פקיד בכיר". שרים בממשלה מעידים, כי אינם יודעים מיהו הפקיד הבכיר או מה נושא החקירה. פרס מאשר: רק הקבינט שמע על אודותיו. אך כעת הוא רואה, כיצד מחסום הסודיות, שהקפיד להציב בקנאות רבה כל־כך, מתמוטט וכל שהזהיר את זמיר עלול להתגשם. רשת אי־בי־סי ממירה את שם התואר הסתום: הפקיד הבכיר, נאמר בשידור החדשות בארה"ב, ראש השב"כ אברהם שלום והוא חשוד שהסתיר ראיות בפרשת האוטובוס.

הכנסת מזעיקה את הממשלה לארבע הצעות אי אמון ופרס משיב: האחריות למלחמה במחבלים היא על הממשלה ולא בידי היועץ המשפטי לממשלה. זמיר יגיב על הנאום, כי „פרס איבד קצת את עשתונותיו בנאום בו תקף אותי", אך גם יודרז להתנצל על דבריו.

בהעדר ייעוץ משפטי של זמיר בפרשה מבקש שר המשפטים יצחק מודעי למנות לו את עו"ד אמנון גולדנברג כיועצו בנושא. גולדנברג וכן מודעי ממהרים לבטל הדרית מינוי זה נוכח ביקורת ציבורית.

די בכל אלה כדי ליצור לחץ כבד על ראש הממשלה. פרס אינו מוותר, זמיר אינו מוותר – במערכת הפוליטית מחפשים מוצא. ימיו של זמיר, שכבר התבטא כי ברצונו לפרוש בקרוב ממשרתו, ספורים.

מוצא ללא מוצא

פרשת לבון. מערכה שביעית. חורף 1960.

פנייתו של לבון לוועדת חוץ ובטחון הפתיעה אף את חבריו במפלגה. התבטאויותיו בפני הוועדה הדהימו אותם. בין השאר איים בפרסום „תיק סודי" נגד מנהיגי המפלגה.

בינתיים השלים חיים כהן הבירור לגבי הזיופים באגף המודיעין ונוכח מימצאיו החמורים כלפי גיבלי ביקש האחרון להקים ועדת חקירה. בתביעה שכזו יכול היה בן־גוריון לתמוך. במפלגה ניצלו מוצא זה וכפו על בן־גוריון ולבון חקירה שתנוהל על־ידי ועדה של שבעה שרים. לבון התנגד לעצם הקמת ועדה אך שקט נוכח החברים בה, כולם אנשים פוליטיים. בן גוריון התנגד להרכב הוועדה ומכאן לעצם הקמתה. אך הוועדה יצאה לדרך בהעדר פתרון אחר.

תפקיד הוועדה על פי החלטת הממשלה היה „לעיין בחומר" ובעקבות כן להחליט „אם להביא זאת לממשלה אם לא". שר המשפטים פנחס רוזן (פרוגרסיבים), שהתמנה ליו"ר הוועדה, הבטיח במכתב לבן־גוריון: „המסקנות של הוועדה תהיינה נוהליות בלבד". בירורי הוועדה היו חלקיים. הם התייחסו רק לשאלה, אם ניתן לטהר את לבון. מסקנת הוועדה היתה: „אין לה אמון בגרסתו של „הקצין הבכיר" ועד פסקה „לבון לא נתן את ההוראה".

לכך לא ציפה בן־גוריון. ראש הממשלה יצא כנגד שריו וקבע: הוועדה חרגה מסמכויותיה בלחץ השיקולים הפוליטיים. לא רק שנטלה סמכות משפטית אלא אף לא־קיימה הליך משפטי נאות וגילתה משוא פנים בגביית עדויות. כאשר הובאו מסקנות הוועדה לממשלה ב־25.12.60 הם זכו בכל זאת לתמיכת הרוב. בן־גוריון הגיב, כי הוא מתפטר מהממשלה ובכך ביקש למנוע האישור להחלטות. בשל הקונגרס הציוני שעמד להערך ו„נימוק מיהור" (לחץ אמריקאי בעניין הכור בדימונה) השהה התפטרותו עד 31 בינואר 1961. התפטרותו המאוחרת כבר לא יכלה לבטל ההחלטה ובן־גוריון המשיך במאבק בזיכוי שניתן שלא כדין.

כדי לפייס במעט את רוגזו של בן־גוריון יזמו בדיון במרכז מפא"י ביום שבת שלאחר ההחלטה בממשלה את הדחתו של לבון מראשות ההסתדרות בשל הופעתו בפני ועדת חוץ ובטחון. לבון גם נמחק מרשימת מפא"י לכנסת בבחירות שהוקדמו עקב התפטרות ראש הממשלה.

לכאורה הכל מסתיים. לבון השיג איפוא זיכוי ושילם במחיר של פרישה מהקריירה. בן־גוריון נחל תבוסה במפלגתו ועקשנותו מגמות בתרמיתו. במפלגה ביקשו לשים „סוף פסוק" לפרשה.

פרשת השב"כ. מערכה שביעית. קיץ 1986.

שר המשפטים יצחק מודעי מבטיח לציבור, כי „הצדק ייעשה אך לא בהכרח ייראה". כצעד ראשון הוא מורה על סיום כהונת היועץ המשפטי לממשלה, יצחק זמיר, וממנה במקומו את השופט יוסף חריש. זמיר מסיים עבודתו בהעברת כל חומר החקירה למשטרה.

עתה יש לממשלה יועץ משפטי, הנכון לייצגה בעתירת איש השב"כ רפי מלכה נגד פיטוריו, אך עדיין הציבור תובע חקירה בפרשה והקבינט עדיין חושש ששיטות עבודת השב"כ יחשפו.

הדרך לביטולה של חקירה, האמורה להביא בעקבותיה לדיון משפטי חושפני, הוא במתן זיכוי או לחלופין חנינה למי שעלולים להימצא חשודים. ביום שלישי, 24 ביוני 1986, – סמוך לתום מגיע ראש השב"כ אל לשכת ראש הממשלה לשמוע ההסדר שגיבש שר המשפטים בסיוע עורכי הדין רם כספי ויעקב נאמן בפגישה אצל נשיא המדינה באותו היום. למחרת בבוקר יגשר הנשיא עם החלטתו להעניק חנינה לראש השב"כ ושלושה מעוזריו על עבירות הכרוכות בהריגת בני אדם, הדחה לעדות שקר ושיבוש הליכי משפט. הארבעה מתפטרים בו ביום משירותם הבטחוני. הודעת הממשלה מאותו היום מדגישה כי המשנה לראש השב"כ ראובן חזק – שחשף הפרשה – מסיים גם כן את תפקידו. בציבור נשמעות האשמות, כי זו „קנוניה" נגד שלטון החוק. הודעתו של ראש השב"כ בנוסח בקשת החנינה, כי „פעולותיו נעשו בסמכות וברשות" מטילות חשד על ראש הממשלה לשעבר יצחק שמיר. יש התובעים עתה לברר מה משמעות טענה זו.

הקואליציה מערך־ליכוד בממשלה מוצאה, איפוא, פתרון והיא מצליחה להדוף חמש הצעות אי אמון בכנסת. אולם אנשי המשפט שוב מטלטלים את המערכת הפוליטית. בתוך פרק זמן קצר מוגשות שש עתירות לבג"ץ בתביעה לקיים חקירה ולא לסגור הפרשה במתן חנינות. נילוו לתביעה זו עירעור על עצם מתן חנינה בטרם הרשעה. ב־ ביולי מבקש בג"ץ מהממשלה לנמק מדוע לא תחקור את הפרשה, ומבין העתקי לחנינה בטרם הרשעה. באין נימוקים נדרשת הממשלה לפתוח בחקירה מיוזמתה בכל דרך שתמצא לנכון, שכן אחרת תיכפה עליה חקירה.

מקץ יומיים נכשל ראש הממשלה למנוע דיון בלשכת מפלגת העבודה בפרשה. הוא מזהיר את החברים, כי „עליכם לזכור את הנזק למדינה ולמפלגה מפרשת לבון".

ב־14 ביולי, ביום שלפני מתן התשובה לבג"ץ, מתכנסת הממשלה להחליט על סוג החקירה. פרס מתבטא בזכות ועדת חקירה ממלכתית. לעומתו שמיר מוכן רק לחקירה משטרתית, אשר מביעה המלצותיה בפני היועץ המשפטי לממשלה ולפיכך איננה גוררת בהכרח הכנת כתבי אישום. בהצבעה נגד ועדת חקירה ממלכתית מצטרפים יגאל הורוביץ מגוש המערך ויוסף בורג לגוש הליכוד וברוב קולות של 14 מול 11 נדחית ההצעה. חריש מורה למשטרה לחקור.

ב־6 באוגוסט מודיע בג"ץ ברוב קולות, כי חנינות, גם כשהן מוענקות בטרם חקירה או משפט, הן תקפות וכי לאור החלטת הממשלה לחקור נדחות, איפוא, העתירות המחייבות אותה למעשה לעשות כן. בו ביום מצהיר שמיר ברמלה: אנו גאים להיות המגינים על אנשי השב"כ.

ב־11 באוגוסט נפתחת חקירת המשטרה. ב־24 באוגוסט נענה הנשיא ומעניק עוד 7 חנינות לאנשי שב"כ. בסוף אוגוסט נחקר שמיר ומקץ כמה ימים גם פרס. ב־8 בספטמבר מוסרת המשטרה מימצאיה ליועץ המשפטי לממשלה שעיקרם: סתירה בין גירסת ראש השב"כ לזו המדיני.

היועץ המשפטי מטיל על צוות משפטנים לפסוק והלל קובעים: „מבצעי ההריגה הם אנשי השב"כ. האחראים הישירים למותם של שני המחבלים קיבלו חנינה. ראש השב"כ הוא נותן ההוראה. הוא הודה במשטרה במתן ההוראה לאנשיו להמית שני המחבלים. לדעתנו בנסיבות שהיו לא ניתנה צריכה הוראת ראש השב"כ להינתן והיא פסולה מכל וכל, פסולה ציבורית שהביאה להליך הפיקוד".

אולם ראש השב"כ טוען להגנתו, כי פעל על פי הסמכה, שניתנה לו מידי ראש הממשלה בשיחה בחודש נובמבר 1983, בה נדון באורח כללי הנושא של ספרי במחבלים. פרשנותה של שיחה זו, שקיימה בארבע עיניים שנוי במחלוקת בין שני שותפיה. לפיכך קובע דו"ח פרשת השב"כ: „ראש השב"כ לא יכול היה לראות בשיחתו עם ראש הממשלה מנובמבר 1983 מקור לסמכותו לתת את ההוראה בעניין המתת שני המחבלים". בהתייחסו לטענת ראש השב"כ בפני שמיר, כי פעל באישור אישם, הרי ראש השב"כ עצמו הבהיר, כי אישור כזה לא ניתן לו.

לכאורה הכל מסתיים. זמיר השיג איפוא חקירה ושילם במחיר פרישה מזורזת מתפקידו. ראשי השב"כ נמצאו אשמים בהריגה ובהונאה. הדרג המדיני מבקש לשים „סוף פסוק" לפרשה.

סוף כל סוף

פרשת לבון. מערכה שמינית. 1964.

פרשת מתן הזיכוי ללבון שלא כדין מטרידה את מנוחתו של בן־גוריון גם אחרי פרישתו מן הממשלה והכנסת ביוני 1963. הוא פונה ליורשו, לוי אשכול, שישוב ויחקור ומוסיף ופונה לשר המשפטים, דב יוסף, להקים ועדה של שופט בית המשפט העליון, שתבדוק אם פעולת ועדת השבעה היתה כחוק. להוכחת תביעתו זו הוא מגיש מסמך, המכיל סיכום עובדתי של כל מהלכי הפרשה משנת 1954 שהכין חגי אשר, אשר הגיע למסקנה הפוכה מזו של ועדת השבעה וכן ניתוח משפטי של עבודת ועדת השבעה שחיבר תוררישי ותנזיק. היועץ המשפטי לממשלה ב־1964, משה בן זאב, מקבל לידיו את החומר שאסף ראש הממשלה לשעבר, מאשר את הביקורת וקובע: „ערכן המשפטי של מסקנותיה העובדתיות של ועדת השבעה אינו חורג מהערך שאפשר לתת להבעת דעה אישית מצידם של אותם שרים" עם זאת הוא ממליץ לממשלה לא לחזור ולעסוק בפרשה.

בן גוריון לא מוותר ופונה למרכז המפלגה. החברים שם – מושפעים מלחצו הרב – כבר נוטים להסכים לחקירה כלשהי, אולם ראש הממשלה לוי אשכול מסרב והולך אצל הנשיא להגיש את התפטרותו. נוכח צעד זה מחליטים במרכז ובמזכירות המפלגה להסיר את הצעת בן־גוריון לחדש הבירור בפרשה.

בוועידת המפלגה בפברואר 1965 שב בן־גוריון ונכשל ומכאן נפתחת לו הדרך רק אל מחוץ למפלגה. בן־גוריון מקים את רפ"י ומקווה שייאלצו לשבצו בקואליציה הבאה שלאחר בחירות 1965 כדי שיכפה את דרישתו – אך הדבר לא עלה בידו.

כל השותפים עייפים. לא כל כך מרוצים – הפרשה מגיעה לקיצה.

פרשת השב"כ. מערכה שמינית. 1987.

עקשנותו של מי ששימש ראש הממשלה בעת חטיפת האוטובוס ובעת פירסום דו"ח פרשת השב"כ, יצחק שמיר לא לקיים כלל בדיקה או חקירה, כאשר התברר לו, כי שני המחבלים הומתו על־ידי אנשי השב"כ בפעולה שהוגדרה עתה „פסולה מכל וכל" מעוררת תהיות. גם סירובו של פרס כמו גם של שמיר לחקור משנחשפה בפניהם פרשת ההונאה של השב"כ מעורר סימן שאלה.

במערכת הפוליטית ישנם כאלה היכולים להזרים מהמשך הדיון הציבורי באחריות והערכות של הדרג המדיני כלפי השב"כ והם ישתדלו להבטיח עוד מערכה בפרשה.

האומנם באה הפרשה לקיצה?

לגלות את המגולה?

מאת אברהם הגורני

דן מירון, „הפרידה מן האני העני: מהלך בהתפתחות שירתו המוקדמת של חיים נחמן ביאליק", האוניברסיטה הפתוחה, תשמ"ז, 422 עמ'.

זיוה שמיר, „הצחוק משורר הלאום: לחקר היסוד העממי בשירת ח"נ ביאליק", „פפירוס", אוניברסיטת תל־אביב, 1986; 182 עמ'.

הלל ברזל, „ח.נ. ביאליק, ש"י. עגנון: מחקר ופירוש", הוצאת „יחדיו", תשמ"ו, 390 עמ'.

אחד מחוקריו המעניינים ביותר של ביאליק – במחקר לצורך הגדרת יצירתית מדובר – התרעם בשעתו מאוד על הביקורת. כוונתה היא לגלות את המגולה – טען – במקום לחשוף את הנעלם. מה רבותא, היה שואל, להכריז בפעם המי־יודע־כמה, כי ביאליק היה הגדול מכולם. אף־על־פי־כן, בשעה שהספיד הוא את המנוח הגדול אמר, בין השאר: „יבוא יום ועזבונו הספרותי ייבחן לא רק בחינה רעיונית והיסטורית, אלא גם טכנית־לאבוראטורית. ונדמה לי, כי אז יעמדו הבוחנים על סודות הכתיבה והשיחה שלו, על אוצרי הביטוי, שהם כרוח באנוש, בעווית לגופו, סימני־היכר לאופי, למסירי מוזות".

שפה זו, כמותה, קרבה ובאה. אולם הסודות המחשפים והולכים אינם מכוונים כל עיקר לאותה מהות מיוחדת כל־כך לביאליק כפי שצייר אותה לעצמו אברהם שלונסקי, שקטע מדבריו הוא שהובא לעיל, והיינו ביאליק שבעיני מתחרהו היה בעל „אהבת החיים העצומה". האפפסיקי הנצחי. מה שמצבעים להם לחוקריו הנוכחים של ביאליק הוא בבואת המשורר עפ"י יכולת השגתו של הדור הזה: אדם המתכבן „מהלכים". אומן עיסוקי המוכל התבולות. בעל עיתוי. הושם מתורים. יחסי ציבור. העורך בחשבון מפוכח והזיר את הנוסח הסחרן. המצקף תאריך הולדת־שיר בהוראת־קריאה ולאו דווקא כציון זמן חיבור. בקיצור, מי שאפשר להעניק לו, בדיעבד, ציונים והערכות על ביצוע כתוכנו. מי שניתן ל„תימרון" של המקרה־גולה למן הנסיונות הראשונים האלמוניים ועד לתוצאה הבלתי נמנעת: ההצלחה, ההתקבלות, התהילה. התוצאה הידועה, כמובן, לכל. זו שהפכה את ביאליק ממשורר נוסף למוסד. למשורר לאומי.

ההתעניינות המחודשת של המחקר הספרותי במפעלו השירי של ביאליק איננה מלווה אצלנו, לפי שעה, בהתעוררות מקבילה מחוץ לקבוצה הקטנה של החוקרים. גם בין הסטודנטים, כותבי העוגים לספרות, קשה למצוא התעניינות והתלהבות לנושא. המכשירים עצמם להוראה מגלים קוצר־רוח והסתייגות מעיסוק בו וחלק מן המורים והתלמידים בבתי־הספר מרבים להתאונן, כי מלעיטים אותם ביותר פרי ביאליק ובפחות פרי יוצרים בני־זמננו. בעל־כורחם ושלא כטובתם. נוצר איפוא מצב פאראדוקסאלי: בשעה שהחוקרים המובילים בתחום מביעים הסתייגות עקיפה ממצב השירה בת־הזמן ע"י שיבה אל ביאליק הרי המתבוננים בין הצעירים לבין הספרות מוסיפים לעסוק בכובד ראש במשורר „הראש הקטן", אלה שנבו לתהילה מידי הביקורת והמימסד הספרותי האקדמי הזאת. אתמול.

כדי להרבות בילבול ומבוכה מתפתח והולך בקרית ספר מפעל יוזמי־הציבור, שמתחיל ללוות לא רק המסאים ודברי שיר אלא גם הופעת ספרי מחקר ודרשים. יש שספרי המחקר מוצגים כרגם ודרש של סיפרי מיכרה. נוכח מבול השבחים קשה לו, לקורא הקונבנציונאלי, ליישב את הסתירה המתגלה, לעתים, בין מה שרואות עיניו לבין מה שהורעף ע"י המומחים בעלי השם והכתבים.

מקדים אני את הדברים הללו להערותי על שלושת הספרים החדשים על ביאליק, שראו אור באחרונה ואשר כל אחד מהם ראוי היה לדיון בפני עצמו. מחמת קוצר המצע אתייחס בדברי הבאים להיבטים מסויימים בלבד בלי למצות את העיון בכל חיבור וחיבור.

★

אין צורך להציג את דן מירון כ„ביאליקי" מתוסכל דווקא כדי להסביר את נחייתו אחר הזהות חייו ויצירתו וסוד הצלחתו של המשורר הלאומי. אמנם התנסות אישית בכתיבת שירה ומודעות לכשלונו של הנסיון עשויים להעניק לאדם החוקר מימד נוסף לתיאור נסיון מקביל בשלב זה או אחר ביצירתו של משורר, אך מה שמיוחד כתיבה זו הוא הז'אנר המסאי־בארוקאי. דן מירון מבקש להכריז על פרידה מן האני העני של חוקר־מרען המלקט אין־סוף עדויות ושוקע בתיאור משמים של מימצאיו המצויינים כדי לבסס היבט תיאורטי זה או אחר. תחת זאת הוא משתמש בכל המימצאים הקיימים כדי ליצור עלילה, שהוא, כמחבר יודע־כל, פרשה לעצמו להקדיר בה את הגיבור כדי לחשוף את סודותיו. התחבולה הזאת פוטרת אותו, מגיה וביה, מסימני שאלה, מהבעת הסתייגות, מהשארת פתח לאופציות אחרות. כאן מדובר במהלך. במרחק שניתן להימדד בהישגי יצירה הכניני ומן המשום כך אין מקום לטעות. צריך רק להגדיר במונחים מדוייקים את משמעותם של ההישגים, את ערכם המגולי, את יחסם להישגי משוררים קודמים, את זיקתם להתכוונות המודעת והמוצהרת ואת מקומם במרחב הקרוב והרחוק יותר. פעם, למשל, במונחי איכות של הדובר ופעם אחרת במונחי איכות של הז'אנר, אך הדרמה העיקרית היא נסיגות והתמודדות. הגישושים, הכשלונות, ההישגים והחלקיים. הלוך הרוח. „הביקורת כידוע יכולה – במקרה הטוב – להאיר ולפרש את השיר הקיים. כוחה ביילודו של שיר שעדיין לא בא לעולם מוטל בספק גדול" כניסתו של מירון (163). אמנם באינטרפרטציות של שירי ביאליק לא־היתה עניים גם לפני המהלך הזה, אך כאן מדובר באינטרפרטציה לצורך העמדת פואטיקה היסטורית. וזהו המבדיל הגדול. אינטרפרטציה המתחזקה אחר שיקולי הדעת של יוצר המודע לכשלונות כמו גם להישגים של קודמיו ומבקש להתמודד עמם על מנת לרשת אותם ולהצעיד את השירה קדימה.

★

תלמיד בית הספר, שלפניו מונח טקסט קאנוני של שיר, איננו מעלה על דעתו בכלל כמה ייסורי־נפש וחיבוטי־קבר עברו עליו על היוצר עד שהשכיל להגיע אל אותה יצירה־מופת השוכנת כבוד באנתולוגיה שלפניו. משום כך, במקרים רבים, הוא גם מתקשה להעריך את ההישג. לעמוד על טיב ההכרעות שהביע היוצר. על סתר שינוי הגירסאות. על ההתמודדות הכבירה עם כוחות איתנים המושכים לדרך הסלולה, המפתים לכיבושים קלים, להעמדת פנים, לזיוף. ניתן לשער את גודל המאמץ, לתבנת את הכוחות המנוגדים, אך אי־אפשר למסור את התחושה לקורא שלא ברוך הסיפור תוך הסתייעות בדמיון ותוך פרידה מעדויות מוצקות במקום שהגלוי נגמר ומתחיל שלטון הסוד. הצירוף של כתיבה סיפורית על תהליך התגבשותו של האני הפיוטי הביאליקאי עם אינטרפרטציה של שירים לאורך ציר הזמן – צירוף זה כשלעצמו הוא, כמובן, לגיטימי לצורך השגת המטרה. הוא לגיטימי גם אם לצורך העניין נוצץ „להקדים" או „לאחר" זמן חיבורם או לישומם של טקסטים. אולם בכל המהלך המרהיב והיצירתי הזה של שעבוד כל הפרטים לשירות הרעיון המרכזי מתעורר, בכל זאת, סימן שאלה זעיר. הוא מקפץ

ביאליק

לו, מעשה שטן, ומתערב במעשה המרכבה האמנותי: האם ניתן להעמיד על יסוד אחד, חשוב ככל שיהיה, את המהלך כולו. האם איזכו של הדובר הביאליקאי, דרך משל, הוא־הוא מפתח הקסם לאיבחונו של סוד הייחוד. ובו כרוכים יסודות מן הביוגרפיה וסודות מן הלאבוראטוריה. הוא הפוסל קטעים שלמים מנוסחים קמאיים ונבחר על אחרים: הֱיוּ הוא האומר אל הציפור ברמזות זו תראיני את קסמי הארץ הטובה המובטחת וברמזות אחרות תקבלי מפי את רשמי גלות הזיל. השיבה של ארץ ישראל. דמות הדובר המבוקשת הפכה כה גורלית עד שעליה מונח הכל. הדבר זה דין שיהיה אישי, אך לא פרטי כדי מששוש הלאומי. צעיר די צורכה של האותנטיות אך לא בלתי־רוקי כדי לזכור את כל תלאות העם. צנוע אך לא כדי מחילת כבודו של מי שבא לבשר מהלך חדש. ועוד כהנה וכהנה איזוני־איזונים. וכיוצא באלה הז'אנר.

כיון שאין המשורר רואה בכל הישגיו עד לכאן, ויהיו נחשבים בעיני רבים וטובים ככל שייחשבו, אלא הכנה לכתיבת הדבר הגדול באמת: כיוון שללא פואמה של ממש – לא יגיע למעמדו של יל"ג, דרך משל, הרי מכאן ואילך יתפתח וילך מאמץ אדירים רומטי להרים את המעמסה. להרים ולשאת אותה. כיברת דרך הגונה מן המקום אליו הגיעו קודמיו. אך מה לעשות ואין כוחו של אותו אני בסיפורי עלילה הריקוריים. מה יעשה. כלום יצייר עלילות מסופן אל ראשיתן. כלום ישאיר עלילות־יד מקוטעות. ושמא מעגלים־מעגלים, מחזורים־מחזורים, יתן־ייחור סביב גיבורו. ויתמיד עד כי יפתח את הנוסח הנבון לו. כדי להשתלב בנוסח אדירה המפורסם. אחר בסיפור האחר במה הוא בשיר. פואמות דווקא.

לא מהות המבקשת ביטוי חד־פעמי יהודי. לא אידיאה גרידא. לא משבר גדול. אלמנט ספרותי כמפתח. אמנם ביאליק, המצהיר לא ייחס חשיבות מרכזית לצד הספרותי של היצירה. לצורה. הוא גרס תוכן. חיים קודמים לספרות. טענות להד ומעשה להד. המעשה רציונאלי. המשורר כבעל־מקצוע חייב לשקוד על המינון הנכון של היסודות כדי להגיע לתוצאה המבוקשת. כך וכך ליריקה וכך וכך אפיקה. מן משולש מאוזן לבל תהיה התוצאה אצבע משולשת. עירוב המוטיב האישי בתימטיקה ציבורית־לאומית. נוסחאות. לאבוראטוריה. עמל קשה. איך פותח מירון: „ביאליק שיקע ב"אל הציפור" עמל רב ומשך אולי יותר מזה ששיקע בכל אחד משיריו האחרים להוציא 'המתמיד'" (עמ' 11). שאלתו של יל"ג „למי אני עמל" מוסוחת היטב מתוך תיאור התהליך הסמוי מן העין הזה.

וזהו, אם כן, התמיהה הקלה המתלווה אל קריאת התהליך. כי ללא התמקדות בזווית ראיה מסויימת צפויה סכנה של אובדן־כיוון ביער של פרטים – על כך אין כל מחלוקת. כל מבקר חשוב ניסה להציג את ביאליק מזווית מיוחדת כזאת. ודן מירון בחר בזווית שבחר. עם מטען ההשכלה שלו. ולאחר שהיטיב ללמוד את כל שעשו קודמיו. האתגר שהוא מציב לבאים אחריו איננו נופל מהאתגר שהציבו קודמים בפניו. בצד ההתמקדות, ולעתים התמקדות היתר, בהיבט המסויים – קיים עדיין תחום ערפילי, סמוי. המבקש להישאר חסוי. וכל חוקר המבקש לחשוף אותו עד תום חייב לדעת, עם זאת, שתחום זה הוא־הוא המתמסר מניתוח סופי, מסיכום חד־משמעי. הוא המניע קורא־אמת לבקש בשיר את האמת הנדרשת לו. הוא המבקש לייחס למשורר סוד־קסם בלתי ניתן להסבר מחלט. ויכוח־והוא שכבר התעורר כ„משפחה הסמוכה אל מנוחיהיה, כגון אם בשיר שלפני גובר היסוד הביוגראפי על הפסבדו־ביוגראפי, הם רמז בלבד למה שעתיד, כנראה, להיאמר אם יוסיף ביאליק לשמור על מעמדו. בין כך ובין כך אין עוררין על מעמדו של מירון עצמו כחוקר־יוצר המפקיע את העיון ביצירות ספרות מריון משמים נוסח „מדע הספרות" ומחזירו אל נתיב המסה הטובה.

★

וזוהי שמיר היא מן הפעילות בדור החדש של החוקרים ומן הדבקות בביאליק כמושא למחקר, לעיון, להשוואה. בעוד שדן מירון תוקף את היסוד הקאנוני, מבקש, כדרכו, לחתור אל תבניות היסוד, אל התשתית – מדגימה שמיר את המהות הביאליקאית דרך כניסות צדדיות. משורר גדול, מסתבר, מחולל בכל אשר ייקלע לעשו ניסי־ניסים. במוי קולמוס הוא מותח קו על מה שיצרו קודמיו, מפעיל מערכת מורכבת של זיקות־גומלין עם מעגלים של לשון ויצירה ומשאיר את הקורא המעמיק נבוך, משתאה ומוקסם מן הוירטואוזיות. כל זאת בלי להבליט, כלפי חוץ, את להטוטי הוירטואוזיות האלה.

ככל שאתה מוסיף וקורא ניתוחי שירים, בדרך שבה עורכת אותם החוקרת, אתה חש יותר ויותר מדוע איש־לשון כשלונסקי לא יכול היה להשתחרר מעבותות

(המשך בעמוד הבא)

זרובבל גלעד
לאורך הדרך

לאורך הדרך השטות פורחות
ארבת העלים בברברשות־אור והבות
וששת המשכבות וגלות זהב שהוא
שלה.
כעין כלה.
שוב אינני צועד בשביל המוצל
והשורה על כתפי אלא
חולף ביעף במכונית מהירה
ומהרהר: עכשו דרכי בטוחה:
לא תן שוטה ולא צפעוני,
הכביש דוהר לפני ומבריק
וכבר אנו קרבים לאתר המטרה,
אבל משהו אבד בדרך שנתקצרה,
משהו שאין לו תמורה.

המשורר והרב

מאת פנינה מיוליש

לחוקרי תקופת השואה ידוע שמו של הרב יצחק ניסנבוים, בעיקר כמי שקבע בניסוח וארשה את המושג "קידוש החיים", אשר נכנס ללקסיקון הלאומי שלנו דווקא משום שהיה אנטיתיזה מסויימת ל"קידוש השם". מעטים עודם זוכרים את הרב ניסנבוים, כמי שהיה אחד ממנהיגיה החשובים של תנועת "המזרחי" בפולין. ורק בודדים שמעו על העיתונאי והפובליציסט המחונן, שבמשך כיובל שנים פירסם מאות רבות של רשימות בעיתונים היהודיים החשובים של התקופה, האיש שכתב את החוברת הראשונה על הקרן הקיימת לישראל, כדי להפיץ את רעיון גאולת הקרקע בין המוני היהודים במזרח אירופה.

אך דומה כי מעטים יודעים כלל, כי הרב ניסנבוים היה גם מידידיו הקרובים של ביאליק, במשך שנים ארוכות.

לראשונה נפגשו ניסנבוים וביאליק בימי לימודיהם בישיבת וולוז'ין. ובקיץ תרנ"א (1891) היו בין מייסדי אגודת הסתרים "נצח ישראל", שהתארגנה בישיבה זאת, ואשר שאפה ליישוב ארץ ישראל על טהרת הקודש" – למזג בין תורתו של אחד העם לבין תורתו של זאב יעבץ. כאשר נסגרה ישיבת וולוז'ין בפקודת השלטונות הרוסיים, בחורף תרנ"ב, עבר מרכז אגודת "נצח ישראל" למינסק, וביאליק המשיך דרומה, לאודסה. בדרכו לשם סר למינסק, ובמשך שעות ארוכות, אל תוך הלילה, שוחח עם ניסנבוים וחבריו "על דבר נצח ישראל וצפונותיה". את השיחה הזאת, על כל ריגושיה, הזכיר ביאליק במכתבו אל ניסנבוים, שנים רבות לאחר מכן, בשנת 1929.

כאשר פירסם ביאליק את "אל הציפור" כתב אליו ניסנבוים: – "... לך בכוחך זה משורר נחמד, ותעיר ותעורר את האהבה לעמנו, דתנו וארצנו, עד שיחפץ כל העם."

ניסנבוים, שהעמיד את כל כשרונו הספרותי לשירות הרעיון הלאומי, סבור היה, שאף על ביאליק לעשות כן, בלי להבין כי לכשרונו האמנותי של המשורר יש זכות קיום עצמי. ומתוך אותה קונצפציה אף פנה אל ביאליק, במכתב מיום י"ט באב תרנ"ו (1896), שנשלח מטעם לשכת חובבי ציון בביאליסטוק וכתב – "דרוש לי שיר קטן, בעל ארבע או חמש שורות, ולא יותר, שיביע ברכת איש לרעהו... שמחת סתם... ברכה שייזכר בה שם ציון". את השיר שאותו הזמין מביאליק ביקש ניסנבוים להדפיס על נייר מכתבים, ככרטיס ברכה, שתמורתו אמורה היתה להיות קודש ליישוב ארץ־ישראל. ביאליק נענה לפנייה, ושלח לניסנבוים שלושה שירים קטנים, כהצעה לבחור לו אחד מהם, למסורתו.

שנים מן השירים פורסמו במאמרו של מ. אונגרפלד "ביאליק וסופרי דורו", השלישי – אבד. להלן שני השירים:

לא מגבעות ירדן מראש הר הלבנה
מלבי ברכות תבואנה
ורוחי על עב קל ישאן אליך
בדרך העולה ציונה.

ויהיו נא דגלי הגיל קרני אור
המבשרים יום בהיר הקוראים לדרור
ותהי נא הנס המתנפנפת אל על
לתקומת הר־ציון, לתשועת עם ה'
כי שם ציווה אל את הברכה לעד
שם מקוה ישראל אור יהא הוד.

אך ניסנבוים, שלא ביקש את רשותו של ביאליק, צירף שנים משלושת השירים. הללו לשיר אחד. עם שינויים שונים, והדפיס את הנוסח המתוקן, בשמו של ביאליק.

לבי לגבעות הירדן, לראש הר הלבנה
ומלבי ברכות תבואנה
ורוחי אל עב קל ישאן אליך
בדרך העולה ציונה
וממעמקי לבבי אליך אביאנה
שאלת עברי מאלהיו ברכת הברכות
יחנך אלוהים שלו בארץ נבריה
והשיבך ציונה לשבע שמחות
כי שם ציווה אלוה את הברכה לעד
שם תקוות ישראל, תשועתנו עדי עד.

המשורר כעס על כך מאד, וכינה את ניסנבוים בשם „בעל נשמה גסה". ניסנבוים ניסה לפייס את ביאליק, וכעבור חדשים אחדים הזמין אצלו שיר לפורים, שוב – מתוך אותה אמונה בשירה מגוייסת, שכן אמור היה תוכן השיר המוזמן "לקשר את ימי הפורים עם הקולוניזציה בימינו..." אך לאור נסיון העבר סירב ביאליק הפעם להזמנה.

השנים שחלפו, הקהו, ככל הנראה, את עוקצו של הריב. וכאשר נפגשו השנים בבאד נויהיים שבגרמניה ב־1923, הציע ביאליק לניסנבוים שיעלה ארצה וישתתף עמו בהוצאה לאור של כתבי "חכמת ישראל", כפי שעשה ניסנבוים בעבר, בהוצאת "תבונה" בווארשה. אך מטעמי בריאות לא יכול היה ניסנבוים, שביקר בארץ כבר ב־1905, להיענות להצעתו של ביאליק, ונשאר בפולין עד הסוף המר.

פגישתם האחרונה של ניסנבוים וביאליק התקיימה בווארשה, בשבת בראשית תרצ"ב (1931). לאחר שביאליק נאם בבית הכנסת "מוריה", הוזמן ביאליק לביתו של ניסנבוים, שם שוחחו ארוכות, בעיקר על מה שאמר ביאליק בבית הכנסת, כי למעשה לא עזב מעולם את בית המדרש.

לאחר פטירתו של ביאליק, בתמוז תרצ"ד, כתב עליו ניסנבוים מאמר ארוך ומרגש בעיתון היידי רב התפוצה "דער מאמענט", בשם "ביאליק וסביבתו הראשונה" („ביאליק און זיין ערשטע סביבה"). במאמר זה סיפר ניסנבוים על ידידותו רבת השנים עם ביאליק, עוד מימי וולוז'ין ו"נצח ישראל", שיבח את פעלו של המשורר בהוצאה לאור של "ספר האגדה" ובמלאכת הכינוס של "חכמת ישראל", ואת פעלו בעידוד לימוד התנ"ך והשפה העברית בבתי הספר. תוך כדי ניתוח כמה משיריו של ביאליק, הראה ניסנבוים באותו מאמר, כי גם לאחר שביאליק עזב, מבחינה פורמאלית, את העולם הישן, עולם הישיבה, לא ניתק את עצמו ממנו כליל, וכי למעשה נמשכה השפעת הרוח של בית המדרש, על כל מעשיו של המשורר, עד אחרית ימיו.

אורציון ברתנא
סתם סלט

חית־מחולות קטנה שנפלה מכוכבים גדולים
לתוך ערב של ראשית סתו עם שלחן וקיר ומנורה
מה תעשה לגרגרי־הדין המחכה בשלוה נחרצה?
רק תקחנו כסכין הפגה במקרה במגרה.
תקצץ ירקות
כאלו לא לה מנבאה רגזנית וקצרת־סבלנות
כל אבחה ואבחה.
ותזמין מתוך האפלה הסמוכה שמעבר לקיר
את כל ההרים העומדים ומחכים לסופה.
תזמינם אל לפני המנורה. שיהיה אור.
שיהיה אור.
תערך לפניהם השלחן.
ותגיש סתם סלט.

(מתוך „מקום נפלא", ספר שירים שיראה אור בקרוב ב„ספריית פועלים")

„האוטופיזם הפתוח" בהשקפת עולמו של יצחק טבנקין

מאת יוסף גורני

נושא הרצאה זו, כפי שהוא מובא בפניכם, עבר גילגולים אחדים. תחילה הוצע לי, בצורה כללית, להרצות על השקפתו הסוציאליסטית של טבנקין. מפני רעיון זה נרתעתי, ולא אסתיר זאת מכם, מתוך החשש שמא בעומדי בפני רבים מתלמידיו הישירים של טבנקין, אשר שמעו תורה מפיו במשך עשרות שנים, אשאל בסופו של הדבר בקול או בהרמת הגבה – „תבן אתה מכניס לעפריים?" ושבתי, איפוא, לברר נושא מסוים במכלול זה, כגון הסוציאליזם של טבנקין לנוכח הממלכתיות היהודית, אולם גם בזה לא באתי על סיפקי – על כן החלטתי להעז להתמודד עם השאלה המעסיקה אותי זה זמן רב: טבנקין והאוטופיה במימד בהשקפת עולמו הסוציאליסטית.

אלא שאז מצאתי את עצמי חרד שמא מתוך רצוני להמנע מן השנוי באתי לעסוק במתגריה. מחשבה זו קשורה אצלי בזכרון אישי. לפני למעלה מחמש עשרה שנים, בהיותי בשלבים מתקדמים במחקרי על „אחדות העבודה", נפגשתי, במקום הזה, עם לובה לויטה. זכור לי כי התהלכנו בשבילי המוסד ותוך כדי השיחה על „אחדות העבודה" הוא ביקש לשכנע אותי שלא אכתוב את הפרק על השקפת עולמה האוטופית. לויטה, שהיה מגדולי מעריציה של „אחדות העבודה" וראה בה את התופעה הפוליטית־הציונית המקורית בתנועת הפועלים, טען כלפיי כי המושג אוטופיה היה זר לחבריה. אני, כידוע, לא קיבלתי את דעתו, ואינני מצר על כך.

אבל בכך לא מיצינו את עניין ההסתייגות מן האוטופיה בבית זה. מי שיטרח לבדוק את מפתח העניינים בשבעת הכרכים של כתבי טבנקין יווכח, כי המושג אוטופיה אינו מופיע בו, למרות שטבנקין נוהג היה מדי פעם להשתמש בו בהקשרים שונים. ואם לא די בזה, הרי בצד ההסתייגות קיימת גם הגישה המודה המסתפקת ברמזים כלפי מימד זה בהשקפת עולמו של טבנקין, אולם לכלל דיון בו אינה מגיעה. כך, למשל, נתן רוטנשטרייך: בהרצאתו על רעיון ההגשמה אצל טבנקין אומר: „ראיית העבודה עצמה כערך, ולא רק ראיית ערכיה של האדם, בעקרון מדריך של החיים, לא רק בפעילות של חליפין, אלא כמימוש, כביטוי, כהגשמה, זהו חידושה של הציונות הסוציאליסטית. אפשר למצוא לו יסודות מסויימים בתוך הריקמה הסוציאליסטית, אולי יותר בסוציאליזם האוטופי מאשר אצל מארקס. אך ההדגשה הזאת והעמדה על עניין העבודה כצורך לצד ערכם של בני־האדם היא חידוש. ואז הוא מוסיף: „בדברי טבנקין אפשר למצוא את המצבע שהוא שם על החידוש הזה, המשתמע ועולה מתוך הריקמה האידיאית של תנועת העבודה הציונית" (1). ולא הוסיף יותר.

ישראל קולת הסתפק בכך שהצביע על אי התאמה בין התנגדותו של טבנקין למדינה כארגון לבין הערך שייחס לכוח המאורגן וקבע כי „זו מתיחות המוכרת באנרכיזם" (2). יצחק בן־אהרן הודה בקיומם של „אלמנטים אנארכיסטיים או סינדיקאליסטיים בתורתו הבנישתאי" (3), ואילו אברהם תרשיש הזכיר כי בתולדות התפתחות מחשבתו של טבנקין היה גם פרק של קרופוטקיניזם" (4), אשר קדם לפרק המארקסיסטי. ההסתייגות המפורשת מחד גיסא, וההודיות המתלווה לה מאידך גיסא, עוררו אצלי שאלה שאני מגדירה כ„מתודית־מוסרית". כלומר הבעייה שהועמדה בפניי היתה, האם מותר לייחס לאדם מושג שהוא לא רצה בו במודע? הרי לא במקרה אלא במתכוון הדגיש יוסקה רבינוביץ את דברי טבנקין אשר טען כי „אל הקומונה הגענו למעשה" ש„בארץ הגינו את רעיוננו", ובזה רצה להבליט את העבודה ולחזק את הרעיון, כי מקורה של הקומונה הוא לא באידיאות ובאידיאלים, אלא במציאות הארצישראלית.

יתכן מאוד, לכמי גבית עוד יותר, מפני היותי מודע ליחסו האישי, האמביוולנטי, כלפי האוטופיה. אני, למשל, סבור כי במאזן הכולל העל־חברתי, הישגי האוטופיה בעבר ותרומתה האפשרית לעתיד עולים על אלו של המארקסיזם. על כן מוצא אני את עצמי, לעתים קרובות, מודה בפיסקה מספרו הידוע של קארל מאנהיים – „אידיאולוגיה ואוטופיה", וכה נאמר כי „היעלמותה של האוטופיה מביאה לידי קפאונה של החברה אשר בה הופך האדם ללא יותר מאשר חפץ. בעתיד, איפוא, נעמוד בפני הפאראדוקס הגדול שבפאראדוקסים שאפשר להעלות על הדעת. האדם אשר השיג את הדרגה הגבוהה ביותר של שלימה השכלתנית על ההוויה, ללא אידיאל יהיה ליצור המונע על ידי דחפים. כך אחרי תקופת התפתחות ארוכה, מיוסרת, אבל גם הרואית, בשלב הגבוה ביותר של המודעות, כאשר ההיסטוריה חדלה להיות גורל עיוור ונעשית יותר ויותר יצירתו של האדם, עם נטישת האוטופיה, מאבד הוא את רצונו לעצב את ההיסטוריה, ובכך את יכולתו להבין אותה" – דברים אלה אשר נכתבו בשנות ה־30 יפים לדעתי, גם, ואף יותר, לימינו אלה. אולם דווקא מפני נטיותי אלה מצאתי את עצמי נוהג בזהירות מירבית כלפי השקפת עולמו של טבנקין בהקשרה האוטופי. וכך הגעתי אל המושג „האוטופיזם הפתוח", שיש בו, כפי שיוסבר בהמשך, מן הצירוף שבין האידיאל האפריורי והמציאות על דרכיה הריאליים. אולם לפני שאפנה לבירור של המושג הזה אבקש להגדיר את שני מרכיביו: האוטופיזם והפתיחות.

בתחילה אנסה בדרך „מבריגית" או אקלקטית להגדיר את טופס המחשבה האוטופית. המחשבה האוטופית הנכונה בחברה והתחושה המותנית לחלופה למציאות הקיימת. אף־על־פי שהאוטופיה איננה דוגלת במהפכה פוליטית נגד המשטר הקיים, הרי היא שואפת לשנות מיסודה את החברה של זמנה. עיקרו של תהליך השינוי נתפס אצלה לא כהרס הקיים, אלא כבניין החדש. על כן האוטופיה היא קודם כל בעלת אופי קונסטרוקטיבי, המנחה את עיצוב הצורות החברתיות המושלמות בהווה כאמות־מידה וכתנאי לחברת העתיד. מן הקונסטרוקטיביזם נובע הצורך בתבנית רציונלית. בקנה־מידה קטן וגדול. במובנו המקומי והאוניברסלי, בקווים כלליים ובפרטי־פרטים. התכנון המקיף מבוסס על נטייתה של האוטופיה, במידה שונה, אל הטוטאליות. כלומר, אל תפיסה המכלילה יסודות רעיוניים שונים בתבנית אחת המקיפה את האדם כולו במסגרת חיים הצריכה לתת תשובה לכל צרכיו החומריים והרוחניים. טוטאליות זו מבוססת על הזיהוי אשר בו תלוי עיצוב האדם המודרה עם התודעה כאדם המסוגל באמצעות רצונו ומעשיו לשנות את פני החברה ולעצב את חייו כאישיות בעלת סולידריות חברתית. בכך בא לידי ביטוי היסוד ההומניסטי־האקטיביסטי בטופס המחשבה האוטופית, שהוא גם גילוי השאיפה והכמיהה המתמדת אל השלימות במבנה החברתי־אנושי. מעבר לאלה קיימים באוטופיזם, כמו בהשקפות עולם אחרות, יסודות שונים, לעתים מנוגדים זה לזה ולעתים משולבים זה בזה: אוטופיות חילוניות מול אוטופיות דתיות, בעלות משטר טוטליטרי לעומת הזהגלות באורח חיים דמוקרטי, מתכנני חברה עירונית והשוכנים העולמים על תודעה של הקהילה הכפרית, השואפים לשוויון מוחלט, והמבקשים לשמור את ערכי ההבדלות העירונית, רציונליזם בצד הרומנטיציזם; וריאליזם משולב בדמיון פורה. בריבוי סגנוני זה מצוי גם „האוטופיזם הפתוח" של יצחק טבנקין.

המושג „פתוח" הוא מקורי של טבנקין והוא, כידוע, לקוח מן ההגדרה שנתן לישוב הקיבוצי – הקומונלי. בימי המאבק בתוך „גדוד העבודה" וערב יסוד קיבוץ עין־חרוד, בדרך לקראת הקמת הקיבוץ המאוחד, קבע טבנקין כי „הקומונה בתפישתנו אינה שותפות של מספר חברים בלבד. היא פתוחה לעניני החברה כולה ולצרכיה. אין היא רק רשות וקנין של החברים המתיישבים בה בצורה שיתופית, היא הינה רשות וקנין של המעמד כולו. זהו ההבדל בין הקומונה המעמדית והקומונה שהיא שותפות שבין מספר אנשים מוגבל" (6). המושג „הקיבוץ הפתוח" הוא רב פנים, ויש בו פתיחות אל השקפות אחרות, ודרכי מימוש הגשמה שונות. הוא אחד האמצעים והמטרות המובהקים של הקונסטרוקטיביזם הציוני־סוציאליסטי שהיה הנסיון והרעיון הריאלי „לבנות מראש חברה מושלמת בארץ אשר בה טרם צמחה הכלכלה והחברה הקפיטליסטית" (7). הוא מייחס את עצמו אל השקפת עולמו של מארקס מפני היותו „רשות וקניין המעמד כולו", הוא קושר באוטופיה בקיומו ביטוי מובהק של „טופס המחשבה האוטופית" כפי שהגדרנו אותו לעיל, ולו רק על פי הדרך שתאר טבנקין את הקומונה הפתוחה בעתיד: „כוונתי לצורת־חיים ועבודה שיסוד יחסיה הכלכליים והאנושיים הוא: מכל אחד לפי יכולתו וכשרונותיו לחברה כולה, לכל אחד לפי צרכיו מאת החברה כולה" (8). המילים „החברה כולה" הנם תוספת יחודית של טבנקין לאמרתו המפורסמת האוטופית ביסודה של מארקס: „מכל אחד לפי כשרונותיו אל כל אחד לפי צרכיו". והוא נובע מאופיו של הקונסטרוקטיביזם הציוני־סוציאליסטי אשר העמיד מראש את עצמו לרשותה של החברה הלאומית כולה. ועד כמה שזה היה חשוב לטבנקין תעיד קביעתו בסוף שנות ה־20 כי „בתנועתנו קדם היסוד הקונסטרוקטיבי, לא רק בזמן אלא גם בחשיבות. תנועת הפועלים הארץ־ישראלית שילבה בתפקידיה הקונסטרוקטיביים תפקידים מלחמתיים. הפרופורציות משתנות בהתאם לנסיבות" (9). כלומר, בדומה לאוטופיסטים, לא מלחמת המעמדות היא העיקר, אלא בניין תאי חברת העתיד. הקונסטרוקטיביזם הקצאי והבלתי נלאה של טבנקין הוא הריאליזם הנודר שלו. אבל באורח פרדוקסלי או דיאלקטי, הריאליזם של טבנקין קשור באוטופיזם שלו, ואת זאת נבקש להוכיח בהמשך הדברים.

תחילה רצוני להבחין בין נטיה אוטופית להכרה אוטופית. הראשונה מבטאת את הכמיהה הספונטנית, ואילו השניה את ההכרה המושכלת. פרנק מנואל, אשר עסקה אחר היסודות האוטופיים במחשבה המערבית, ניסח את המושג נטיה אוטופית – UTOPIAN PROPENSITY. הוא מצא אותה אצל מארקס, ולדבריו: „קרל מארקס לא כתב אוטופיות... אף על פי שמעולם לא חיבר סיפורים אוטופיים משעממים, הוא רשם ראשי־הפרקים של האוטופיה שלו בסידרה של אמרות תמציתיות ונבואיות..." (10) על כן בבואי לדון בטבנקין הרי מפני מפעל חייו ומשום המרכסיזם המיוחד שלו רצוני להצביע קודם כל על הנטיה האוטופית, ואחרי כן לדון בהכרה האוטופית שלו. לשון אחרת, בהתייחסותו המודעת אל המחשבה האוטופיסטית.

הנטיה האוטופית

את נטייתו האוטופית של טבנקין אני רואה, קודם כל, בסתירה שבין מחשבתו לבין המציאות שבה היא התפתחה. קרל מאנהיים, בספרו הידוע „אוטופיה ואידיאולוגיה", הגדיר זאת כך: „צורת המחשבה היא אוטופית, כאשר נוצרת אי־התאמה בינה לבין המציאות שבתוכה היא צומחת". כדי להוכיח זאת די אם אביא רק דוגמא אחת מני רבות, והיא שלילת הגולה בהשקפתו הציונית של טבנקין. בעקביותו הרדיקלית היה טבנקין גם שולל הגולה, בלתי מתפשר. מאז עלייתו ארצה ועד יומו האחרון, הוא היה שולל המציאות היהודית בשם המציאות החדשה, ולא כמתנער ממורשת אבותיו, ולא כמוליד בערכי התרבות שום יצרו, אלא כאוהב הגדול של העם היהודי וכמי שרצה להראות לו דרך חדשה „כאן ועכשיו". יצחק בן־אהרן תאר גישה סותרת זו כלפי הגולה בלשון אוטופית בתוכנה ובסיגנונה, והרי דבריו: „הגאולה הציונית היתה בעיניו תהליך רבולוציוני, לא אקסודוס, לא מאס־אקסודוס של פליטים אלא דרך. אולי אפשר לומר, המסלול הצר מאוד מאוד של התנועה החלוצית הרבולוציונית, הצומחת ממצוקת הגולה, ממצוקת היהדות, אך היא מובילה את היהדות לגאולה על ידי גאולת האדם, ולא על ידי תכניות־פינוי המוניות ושתמיות".

בעקבות שלילת המציאות הקיימת והרצון לבנות מציאות אלטרנטיבית התפתחה אצלו הנטיה האוטופית לתכנון המשתמש במיטב הטכנולוגיה למען האדם. ואת זאת הוא עושה בקנה מידה קטן וגדול כאחת. בשנת 1936 הוא משרטט לפרטי פרטים את המבנה הדמוקרטי של הקבוצה הקולקטיבית מאספת חברים, דרך קבוצות

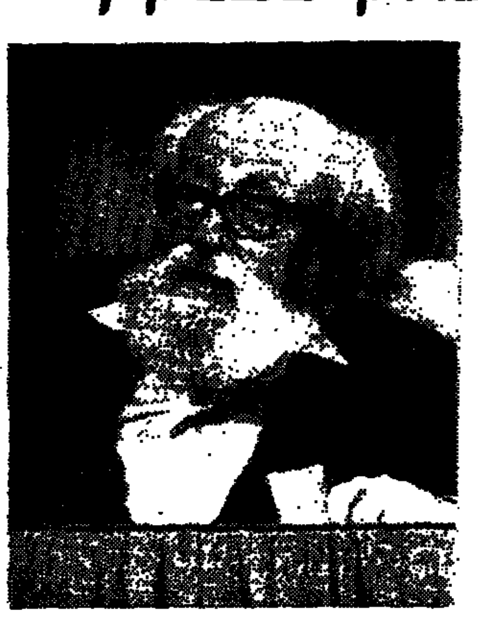

דיון ועד הרכב המזכירות. (13) וכעבור עשרים שנה, בשנת 1957, הוא מדבר בהכללה על התוון האוניברסלי של ביטול ההבדלים בין העיר והכפר והעברת הדגש מן החברה האורבנית אל החברה האגרארית־הטכנולוגית והשיתופית. לדבריו „הכפר הקולקטיבי, הממוכן, המשכיל – אין בו איגוד של אינדיבידואליזם כלכלי, של טיפוח הקנין הפרטי. הקולקטיביות שבכפר כזה מפתחת ומעלה את אנשיו". וכאן גם להוסיף: „הישוב הקיבוצי שלנו הוא על כן, מבחינה אובייקטיבית, הצורה העליונה של התרבות האנושית" (14) ואם תרצו בכך, הרי באורח מחשבה זה מקתלבת גם התכנית של הפלמ"ח־ההמוני של שישים או שבעים אלף איש מגוייסים שלא ברשות הממשלה, משנת 1942. הרעיון בדבר ארגון קבוצות עולים ליד הקיבוצים כצורת מעבר לחיי שיתוף ולקליטת החלק מן העליה ההמונית בתנועה הקיבוצית (15).

התכנון המקיף קשור, כאמור, בטוטאליות. טבנקין היה מודע לכך כי מטבע ברייתה צריכה התנועה הקיבוצית „להקיף את האדם כולו, לדאוג למקומו בחברה, לאקטיביותו הציבורית, לחיי התרבות שלו וליום מנוחתו. בישוב הגדול אנו זקוקים לארגון סיפולה את הארץ. פירושו של הדבר – להגיע לכל חבר ולהפעיל כל חבר ולגייס כל אחד ואחד" (16).

בחברה הולנטרית המתכנסת על רצונו החופשי של האדם, שבה דגל טבנקין, תלויה הסוכלית בחינוך. דומני שלא אטעה אם אומר כי מבין אבות תנועת העבודה טבנקין הקדיש תשומת לב לחינוך כיסודו המעשי היום־יומי יותר מכל אחד מהם. ואין צורך לחזור על המפורסמות.

רק זאת אוכיח, כי בדברו על סדר העבודה של קבוצת העולים במשקים, בימי העליה השניה, לא שכח להדגיש כי צריך לאפשר לכל עולה להקדיש שני ימים בשבוע ללימודים. ועוד אוסיף, כי האמונה בכוחו של החינוך נבעה אצלו מהערכתו ועלוליו של האדם בכלל והיהודי בפרט. או בקריאתו הנרגשת בשנת 1961 במותחו ביקורת על התפשטות העבודה השכירה בתנועה הקיבוצית: „חברים, היהודי הוא טיפוס אדם יפה, ביחוד כאשר הוא מחזיק נשק בידו והמחרשה בידו. כאשר הוא עובד, כאשר הוא מתגונן: יהודי בן תרבות בת 3500 שנה, חבר קיבוץ מיישב הארץ". (17)

בסוף חלק זה בהרצאתי ברצוני לומר, כי בשונה ממוריביתם של הוגי הדעות בעלי הנטיות האוטופיות במחשבת המערב, טבנקין מימש את נטיותיו אלו בחייו האישיים והגשים אותם בפועלו הציבורי: בקבוצת „השומר" בכפר אוריה, בחוות כנרת, בגדוד העבודה בעין־חרוד, בקיבוץ המאוחד, בקיבוץ העירוני, בפלמ"ח ואפילו ברעיון קבוצת העולים. כמעט שניתן לומר כי בכל אלה הוא פעל על פי תורתו של קרופוטקין אשר קרא לשאוף „להתפתחותה השלמה ביותר של האינדיבידואליות יחד עם התפתחותה העליונה של ההתאגדות־מרצון מכל הבחינות, בכל הדרגות האפשריות ולשם כל המטרות שאפשר להעלותן על הדעת: התאגדות המתחלפת תמיד, הנושאת בקרבה את יסודות קיומה ולובשת בכל שעה את הצורות המתאימות לשאיפותיהם הרב־גוניות של הכלל" (18). מבחינה זו, לא היתה בחייו של טבנקין „תקופה קרופוטקינית", כפי שטבע זאת אברהם תרשיש, אלא חיים על פי קרופוטקין.

מכאן, מן הנטיה האוטופית בהשקפת העולם ובדרך החיים, המגמה להגשים את הרעיון, נעבור אל המודעות האוטופית, כלומר אל היחס וההערכה של האוטופיה, כזרם מחשבה בסוציאליזם המערבי, במובנה החיובי והשלילי כאחד.

המודעות האוטופית

יחסו של טבנקין אל האוטופיה נקבע על פי שלוש אמות מידה: תוכנה המוסרי; ערכה המעשי; ואופיה המהפכני־המציאותי.

במובן הראשון, המוסרי, מקבל אני את קביעתו של תרשיש כי „טבנקין לא זקוק היה ל'התגלות' כתבי־העת מימי שחרותו של מארקס, כדי לשוות לסוציאליזם 'פנים אנושיות'. מעולם לא היה איש של דוגמה הנעקבת את ההגיון ואת השאיפה האנושית, ולא תיאר לעצמו סוציאליזם ללא ערכים הומאניסטיים" (19). עמדה בסיסית זו, אף־על־פי שאפשר למצוא בה סטיות, כמו בתקופת העזון ביחס לברה"מ, לוותה אותו כל ימי חייו וקבעה גם את יחסו לערכה המוסרי של האוטופיה. כאן, דומני, נשאר טבנקין מקובע בין רוח כתבי השחרות של מארקס להבין המעבר „מאוטופיה למדע" של אנגלס, בתוספת פירוש מוסרי־אידיאליסטי טבנקינאי. כך אני מוצא בדבריו משנת 1924, כי „כל תנועה רבולוציונית, הדורשת שינויים בחיי האדם, נושאת עמה ערכים מוסריים" המתבטאים בסיפוק צרכי האדם ו„העזרת אישיותו היוצרת". את היסוד „המארקסיסטי השחרותי" הוא מוצא כבר בראשיתה של תנועת הפועלים, שהרי, לדבריו „תוכן אנושי זה הנה ביסוד תנועת הפועלים עוד בתקופתה האוטופיסטית, שכן אף היא היתה כבר, במובן זה, קומוניסטית" (20).

מכאן אפשר להבין כי מבחינה זו התנועה הקיבוצית היא המשך האוטופיה. גם כעבור חמש עשרה שנה, בסוף שנות ה־30, כאשר גברה אצלו ידו של מארקס על זו של קרופוטקין, כאשר נעשה נאמן המדע הסוציאליסטי, לא נטש את האידיאל. בהתייחסו למעבר הסוציאליזם „מאוטופיה למדע" אמר זאת ברדים הוא, והדגיש כי „כל עוד התנועה הסוציאליסטית היתה בעיקר אידיאה ללא הגשמה, היו ערכיה נדונים רק מבחינת הרצוי, הטוב, המוסרי. עם עליית תנועת הפועלים, עם הופעת הפרולטריון כנושא תנועת אידיאל חברתי, חל מעבר מאוטופיה למעשה, להגשמה" (21). כלומר העיקר הוא לא האידיאל בפני עצמו, אלא האידיאל בר־ההגשמה ומכאן המעבר מן האוטופיזם אל המארקסיזם, אשר גילה את נושא ההגשמה: את מעמד הפועלים. בלשון אחרת, אצל טבנקין הרעיונות, שמקורם אצל האוטופיסטים, יתגשמו בדרך המארקסיסטית. המארקסיזם מבחינתו היה הביטוי העליון של הריאליזם. ומכאן נבע יחסו השלילי כלפי האוטופיה כאשר גרס שהיא מטיפה איננה תואמת את המציאות ואף סותרת אותה.

על כן בימי הויכוח בעין־חרוד בינו לבין ש. לבקוביץ טען, כי רעיונו של זה בדבר „ריכוז כל חברי 'גדוד העבודה' בעין־חרוד הוא אוטופיה" (22). ובשנת 1940, בימי חוזה מולוטוב־ריבנטרופ, בהרצאה בפני מדריכי תנועות הנוער קבע בתוקף ובגילוי לב ראוי לציון כי „המשגה ההיסטורי והפוליטי של תנועתנו במשך עשרים השנים האחרונות הוא בחינוך האוטופי לפאציפיזם, חינוך של אי־התגוננות לרע, של התעלמות מן הרע" (23). ועוד בשנת 1967, כאשר כבר מזמן גרס את האוטופיה בדרך אחרת, כפי שנוכיח זאת בהמשך, עדיין טמון היה „כי אם הקיבוץ לא יעמיד את כל כוחותיו ויכולתו לרשות התפתחותה של הארץ, הוא ייהפך „לאוטופיה, לחזון ללא הגשמה" (24).

במקביל ליחס המסתייג מן האוטופיה במבחן המעשה מדבר טבנקין בשנת 1924 על המסורת „מארקס־באקונין" בקשר לקומונה הקומוניסטית הארצישראלית (25) ובשנת 1929 הוא מוסיף לעורר את קרופוטקין כאשר הוא מסיף להמריד את הנוער נגד חזיו הבודגים והפועלים כאחת על מנת להשליט את ההגמוניה של א"י בחינוך הילד היהודי בגולה (26).

בשנת 1957 חל המפנה המשמעותי ביחסו אל האוטופיה כדרך להגשמת האידיאל הסוציאליסטי. בנקודה זו רצוני להתעכב ולדון בה בזהירות. זאת, לא רק מפני חשיבותה בהבנת השקפת עולמו הסוציאליסטית של טבנקין, אלא גם מפני משמעותה לגבי ימינו אלה, בהם כולנו מתלבטים לגבי תוכנו של הסוציאליזם בתקופה זו. בשנים 1956 – 1957 אחרי שנרמו „תותחי סיני" ונתגלתה שפעת הנשק הסובייטי שהיה מכוון כלפי המדינה היהודית: לנוכח הטנקים הרוסים אשר נדרש הרס בחוצותיה של בודפשט ובעצם עשו שם את אשר נמנע מהם מלעשות כאן, ואל מול ניפוץ האלילים בועידה העשרים של המפלגה הקומוניסטית בברה"מ – חל מפנה ביחסו של טבנקין אל האוטופיה. המעניין הוא שטבנקין קשר את המרד ההתנגדי בהלרדות ותוכניות אוטופיות הנובעים מתוך הביקורת והערעור על המצב הקיים. בהקשר זה פיתח שתי הנחות: האחת שהיתה המשך להשקפתו המסורתית והיא ש„השלב האוטופיסטי אינו מתבאר בחולשה שכלית, אלא הוא קשור אובייקטיבית בתנאי הזמן" (27), והמשך באה ההנחה השניה, כי „דבר זה אנו למדים גם מן העובדה כי השלב האוטופיסטי איננו תופעה חד־פעמית". כלומר האוטופיה כתופעה ריאלית הצומחת מתוך החיים איננה קשורה דווקא לשלבים המוקדמים של התפתחות החברה הקפיטליסטית, אלא היא היא חוזרת ומופיעה בכל זמן של משבר חברתי. מכאן אפשר לומר כי הסוציאליזם לא נע „מאוטופיה למדע", אלא שהוא מטלטל בין אוטופיה למדע. לדעתו, האוטופיזם, אשר הופיע מחדש עם ההתקוממות בהונגריה, עלול גם ללבוש אופי שלילי ריאקציוני־פאשיסטי, אולם זהו רק תופעת־לוואי של כל מרד: לעומת זאת, האמין כי „רוב המבקרים המתקוממים, ההמון הלא־ריאקציוני, נמצא – ביחס לראיית העתיד – במצב של אוטופיזם. אפשר שאוטופיה כזו תיהפך למציאות, ואפשר שלא תימצא לה משענת במציאות... התשובה מקופלת בפתרון של שאלה אחרת, והיא – מיהו הנושא שיגשים את השינוי" – ועל השאלה הזאת באה קודם כל תשובה שיש עמה קביעה עקרונית: „בקביעת הפתרון לבעיה, בראיית המטרה – יש מקום נרחב למחשבה אוטופיסטית".

טבנקין זקק עכשיו למחשבה האוטופית משני טעמים עיקריים: מפני המשבר אשר פקד את תנועת־הפועלים הבינלאומית על שני אגפיה: הסוציאל־דמוקרטי והקומוניסטי; ומשום שהתאכזב מנושא ההגשמה הסוציאליסטית, הפרולטריון התעשייתי.

בנקודה זו חל מיפנה חשוב בהשקפת עולמו, אשר הביא אותו לסטות מן המארקסיזם, ולהעריך מחדש את האוטופיזם. לדבריו: „ביום עלינו לשאול את עצמנו: האם יש יתרון לפרולטריון תעשייתי בהיזדרושת מלאכה על פני איגודות קולקטיבית בכפר סוציאליסטי. יתרון מבחינת הגשמת הסוציאליזם והתפתחות האדם?" כלומר, השאלה מופנית כלפי פרולטריון בארגון סוציאליסטי במדינה הקומוניסטית או בתעשייה המולאמת במערב. ותשובתו היתה: „סבורני, שלא זו בלבד שאין לו לפרולטריון יתרון כזה, אלא להיפך – האיכרות הקולקטיביסטית עולה עליו". כלומר, בשונה ממארקס, שגדולתו, אצל טבנקין, היתה בהעמדת הסוציאליזם על ההגשמה ובגילוי הפרולטריון כנושא ההגשמה – נמצא עכשיו נושא הגשמה חדש – האיכרות הקולקטיבית, ומכאן הגיע טבנקין אל החזון האוטופיסטי והמארקסיסטי, לפי טענתו, בדבר ביטול ההבדלים בין העיר והכפר. הכפר השיתופי המבוסס על הטכנולוגיה המתקדמת ביותר יבוא במקום התרבות העירונית. ועל כן „הישוב הקיבוצי שלנו – – – מבחינה אובייקטיבית הוא

(המשך בעמוד הבא)

هكذا من الأصل

صورة عن الأصل

ישראל אלירז

שלשה ימים ליד המים

(1)

די בשלשה ימים ליד
האגם, מעליו, כדי לעמד

על קפריזות צבעי המים
המתחלפים בתוך העין

העומדת ומביטה אחרי עצמה
בלהקות שמעלה בה

הרוח. הגשם מתקרב,
מתרחק וקורע עצמו לגזרים

מנסה, כבראו, לומר לנו
דבר־מה עם סודי התמרים,

להעיד על איזה עקרון
גדול של פוריות

מין הברחיות
שיש להביט בה לאט

כמו בדבר שאינו נגמר
במקום בו הכל אמתי'

(2)

כמו כפתור במעיל
קטן מתנוצץ

הבית על הגבעה,
לא הרבה יותר

מזה אני יכול
לומר על כך

ועל סוס גבה כהה
המגיח מאחרי המאסם.

שוב עובר קלשון־גשם,
השמש מתנה שינקו לה

והשקט, שאיננו שום
דבר אחר מלבד

שקט וקר כמו טפה
בקצה האף, מבטיח
לא להסתיר דבר

(3)

העץ הלכוד מתנועע
לעזר לנו להגיע עדיו

ולהבין את חלוף
העיר ואת 'מרוה העין'

הגמר היכן שיש פתאם
תערמים באויר, קפל

בהיר, שאינו תלוי
בי, ועובר אל
'טבעם של הדברים'

ואין די בקולות
שמביאים לאין־נודע

אל קצה האגם
המתחיל בשפת העין

פתאם מרם ממנו
הכחול והוא לא
עוד קים כלל

(4)

אני מעקם את שולי
האגם המסתתר
בתוך הנראה ומעביר

עליהם את האצבע
הירקה של המחשבה

עד שמתעצבת צורה
שגם אם חלקית

היא מרהיבה וממשית ואני
יכול לקחתה הביתה

כמו כנור מתחת בית־שחיו
האינטופי של הזכרון –

'הימים הבאים יהיו ימי ענן'.
'באמת אין חשק לטע מפה'.

מה יהיה עכשו ?

(5)

מבין העצים ובאין רואה
באו ועשו רקוד

אשה הכתה על תף
ואשה נאה באר־תנועה

בין יד ליד די
היה לה המקום והגוף,

המסתפק בעצמו, משך
אליו אשה ועוד אשה

כאן כאן כאן –
לא אפריקה אבל כמעט.

שרו שירים שמהם שחזרו
על עצמם אל עבר המים

ידיהן המורמות הכהבו
והניפו את יום החמישי

(6)

אני ולא דיג עומד
על קצה הלשון

ליד המים שעדין
לא נעשו אגם די הצרך

דבר קל הוא לשבת כאן
ולשתק שלשה ימים, להגיח

ראש בענה או על
צלע הכמעט־כחול הנמצא

בקצוות של כל־דבר.
ובכפור הלבן הנוסע

פנימה בשקריות
ראש־פנה או על גרגר

כוכב כבוי המנה
רחוק מאד מתחת לאף

בשדה עיון — דב בר־ניר

הסוציאליזם האפשרי

"מאסף לחקר תנועת העבודה הציונית והסוציאליזם", המרכז לתיעוד ולחקר של השומר הצעיר, גבעת חביבה, חוברת פ"ז, קיץ תשמ"ו.

היו זמנים כאשר הסוציאל־דמוקרטים באירופה אמרו: מריפורמה לריפורמה ובכיבוש הרוב הפרלמנטארי נגיע לסוציאליזם; היו זמנים כאשר הלייבור הבריטי אמר: מהלאמה להלאמה נגיע לביטול הקניין הבריטי ולהגשמת הסוציאליזם; היו זמנים כאשר הקומוניסטים אמרו: משביתה לשביתה וממיתוס למיתוס עד להתקוממות כללית נגיע לדיקטאטורה פרולטארית ולהגשמת הסוציאליזם. בינתיים בגרנו מאוד וההיסטוריה חמדה לנו לצון: 140 שנה לאחר "המאניפסט הקומוניסטי" הקאפיטאליזם המערבי עומד על כנו, ועם כל מומיו ומחדליו נראה, בעליות ומורדות, פורח ומשגשג. במזרח התקוממו עמים, בפולין, בהונגריה, בצ'כיה וסאהארוב יצא לחופש בערבון מוגבל, אחרי שמונה שנות סתימת פה. היש פלא שאוהדים ותיקים וצעירים שואלים את השאלה: הסוציאליזם – מה מלילה? אשר לנו בישראל, מולדת הסוציאליזם הקונסטרוקטיבי, מקדימה מערכת "המאסף" במעין תביעה מלגבוליתה: "קיים הכרח קיומי בחידוש ההלכה הציונית־הסוציאליסטית על רקע המשבר הרעיוני בו שרוי מחנה העבודה בישראל". קל מאוד להציג את השאלה הזאת – וקשה ביותר להשיב עליה. מעל לכול – הרבים, בחלונות הגבוהים וברחוב – מתעלמים ממנה, כאילו היתה נחלת העבר ומשהו רלוואנטי לעתידנו.

★

הוג רעיוני מרכזי של הקיבוץ הארצי עסק בכך (רחוק אני כמובן ממערב מכל אירוניה עצמית) אך משל אותו הוג ליהודי שהשיב בשאלה על השאלות ששאלוהו. ואולי הצגת השאלה היא, אם לא מוצית, לפחות כבר רבע מן התשובה המבוקשת? אתערב איפוא, במידת יכולתי, בקושיות המועלות, ואנסה להשיב עליהן בענווה, כאחד הקוראים מן המעניין. למשל: הסוציאליזם – מהו: "איפה אידיסופית", "חלום נצחי של האנושות", או שוב "אוטופיה" ללא דופי – או שמה "מודל", כלומר, דגם של "החברה הטובה"? הוג לא נראה משיב, או פוסק. אומר איפוא, שלגבי ידידי המודל לחברה טובה נראה לי כדרך הטובה ביותר, או המבטיחה ביותר, לגבור על ספקות הציבור, והספקות שבלבנו. ומאחר שתולעת הספק מוסיפה לכרסם, ומי שאיננו ריאליסט כמעט חשוב כמת – הדרך, בן הדרך, ועוד מעט הדרך, אפילו בטווח הבינוני – כיצד אמר פעם קארל מארקס – עדיפה על מאה פרוגראמות. האם לפחות על כך השיב "המאסף", דהיינו, ההוג הרעיוני המפרסם בו את ממצאיו? כאן מסתבר כי נשאלו כל השאלות החשובות: היש בכלל נושא חברתי רציני הרוצה ועותם לשינוי החברה? מה בין שוויון מיכאני בין הבריות לבין שוויון (וליתר דיוק אי־שוויון) בין צרכיהם, השונים מאוד זה מזה? מי לא דיבר, או השתעשע, בעשורים האחרונים במונח כמו רי־פורמות סטרוקטוראליות, או כעברית, מיבניות – אך כיצד ייעשה הדבר הלכה למעשה: "מלמעלה" (כלומר, מנגנונית), או "מלמטה" (משמע, דימוקראטית, שדרך שיתוף העובדים, או אפילו דרך "ניהול עצמי")? "היו ספקות", כתוב ב"מאסף", "לגבי השאלה האם אפשר עדיין לראות במעמד הפועלים את הנושא העיקרי של המאבק לסוציאליזם" – אך אם לא הוא – מי כן?

ומה בדבר הסוציאליזם עצמו – שהוכתר פעם כ"מדעי", כאשר מעצם מהותו מקופלות בו מרבית התשובות שנשאלו לעיל. משיב ההוג – ואני נוטה מאוד לתשובתו – כי "הסוציאליזם, בניגוד למה שגרסנו בעבר – אינו 'מדעי'. האוטופיה היא עבודנו, 'הנוסטלגיה לעתיד'". עם זאת – לאחר שנשאלו כל השאלות הרלוואנטיות – מסכם ההוג סיכום שעדיין (שוב ללא צל אירוניה מצידי, שכן תהייתו היא תהייתי) איננו סיכום, באומרו: "התפיסה הסוציאליסטית המבוססת על תשובות אלה: טרם התגבשה לדרך שלישית כוללת". ולמען הוסיף מכה על חבורה – ברכתם על הקיבוץ כנושא לשינוי חברתי – אומר ההוג כי: "בעייה מרכזית ציין הפער בין ההוויה הקיבוצית ובין היעדר תודעה סוציאליסטית וקיבוצית תואמת". בדבר אחד אין צל של ספק – ובכך נבדלים הם מאחרים: אנשי ההוג הם סוציאליסטים לכל דבר, וגם אם "הדרך השלישית" היא, בחלקה, עדיין עלומה, מכפרת התודעה הסוציאליסטית לעת מצוא על היעדר תשובות של ממש. דווקא בסוגיה זאת ינסה להתמודד פרופיסור אלקנה מרגלית במסתו, באותו קובץ, תחת השם: "הלכה ומעשה בסוציאליזם הדימוקראטי בדורנו: השמאל במפלגת הלייבור הבריטית", כאשר, החל מווילסון, דרך מיטראן בצרפת, מפלגות סוציאליסטיות מגיעות לשלטון ושוב יורדות ממנו, כאשר מתגשם, לעוגמת־נפשנו, מה שמלומד צרפתי קרא "התסריט הטיפוסי של הכשלון".

★

עוד ייאמר משהו על אותו "תסריט" – והוא חוזר על עצמו ברוב הארצות הדימוקראטיות, כאשר, בדרך פאראדוקסאלית דווקא "הליכוד" אצלנו, בעת שלטונו הפופוליסטי הבלערי, חזר על "התסריט" הנ"ל ב"הוסיבו עם העם". ברם, חשובה כאן המסקנה, בעודה התחלבותו, שאליה מגיע מרגלית בתום מסתו: "היש בידם ביסוס תיאורטי מקיף שעליו נשענות ההצעות המעשיות בתחום המדיניות החברתית והכלכלית? דומה כי אפשר להטיל ספק בדבר... זו אמנם הבעייה של תנועת העבודה כולה, בארצות הדימוקראטיות". מסת מרגלית איננה אלא התולה בעיניו, ונצפה להמשך חיפושיו. ובינתיים נשוב ל"תסריט הטיפוסי של הכשלון". במגנון "מלגראפי" הוא בנוי על המיסמאים הבאים: תנועת העבודה, בהגיעה או בשובה לשלטון, ממהרת להעלות את שכר העובדים כולם, ובראש וראשונה של בעלי השכר הנמוך – עוד בטרם תרגה הכלכלה הלאומית מן הסטאגנאציה והתחדשה בה הצמיחה ושיפעת הסחורות. מתרחשת צריכה גוברת, ללא ייצור מוגבר מקביל, היבוא גובר, היצוא איננו מדביק פיגור זה, מפעלים מקמצים קודמים ונופלים לעוצמת ההתחרות הזרה, האבטלה גוברת, חינה של "ממשלת הפועלים" סר בעיני ההמונים. הללו פונים ימינה... והדרך סלולה לנצחון הריאקציה. זהו מעגל הקסם שירדרד את הסוציאליזם המערבי מאיגרא רמא לבירא עמיקתא. וכאן, אם ניתן להסיק משהו – אפילו כתחולה צנועה – מן המבוך שבו מסתובבות סחור־סחור המפלגות הסוציאליסטיות הדימוקראטיות, במידה ידועה בעקבות מרגלית נטעים, כי מעתה ואילך מעמד הפועלים התעשייתי, ואפילו בשירותים, איננו עוד בריוזי. הוא נזקק לשותפים הבהויים מן המקצועות החופשיים וחלקי מעמד בינוני. פירוש הדבר כי – בטווח של מי יודע עד מתי – לא השוויוניות, תוך התנגשות מצה עם ההישגיות, היא שתעשה נפשות. נזכר אני כאן באימרתו של פנחס לבון ז"ל, עדיין אז מזכיר ההסתדרות, שטען כי מעמד השכירים כולו – גם אם יש בו פערים פנימיים רציניים בהכנסה – זכאי לעלייה נוספת של שכרו והונותיו, יחד עם הגדלת פריון הייצור הלאומי. "תסריט הכשלון" נוצר כאשר אין תואם מספיק בין "הגדלת העוגה הלאומית" לבין עליית השכר ורמת החיים של השכבות הפרודוקטיביות בעם. זו נקודה ראשונה.

הינה נוסף הוא מי משקיע, מי מניע את גלגלי המשק לקראת צמיחה מחודשת? הליבראליזם: או הניאו־ליבראליזם שב טוען: "תנו לחיות בארץ הזאת", כלומר, הדרגה את נטל המסים מכתפי היזם: הקפיאו בינתיים את השכר, ויקום הפלא של חידוש הצמיחה. קשה לומר כי הגברת טאצ'ר, או רייגן, או שיראק, הוכיחו כי כך הדבר. טוען השמאל הבריטי, במידה ידועה גם האיגודים המקצועיים והלייבור כי הממשלה, התיכנות, הסיוע הממשלתי הפלקטיבי להשקעות, פרדושם גם הלאמות (ולא להיפך, מכירת חברות ממשלתיות ליזמים פרטיים) של חברות כושלות או מרכזיות, הם שיושיעו את המשק, יחדשו צמיחה, יקטינו אבטלה, הכשר של דבר יעלו שוב בקנה אחד פריון ורמת חיים נאותה ועולה. נחיה איפוא ונראה, מבלי שנפסוק הלכות, וגם נתיימר כי "תפסנו את אלוהים ברגליים". ומכאן – לכמה הערות ביקורות על הנחות מוסעות (רק בחלקן) של רב פלג, נציג בכיר בהסתדרות המקדיש את מסתו לנושא "ההסתדרות חוזרת לחברייה". מתוך עשיית איבצרק לרבות מהנחותיו הבוזקות, נגיב רק על כמה מהגיבוי הנראים לנו מוטעים.

פלג כותב, כי "עקרון אחדות הפונקציות" (פעם היה זה נושא דראמאטי מאוד בפולמוס עם פועלי־ציון שמאל ועם הקומוניסטים – ד.ב.) "בולד מרעיון שהתגבד שהוא מוסעה המחשבה בראשית שנות ה־120 שכל השוב בארץ יהיה מעין קיבוץ גדול, קומונה גדולה... שבה קיימת בהכרח אחדות כל הפונקציות". לעניות דעתי אין קשר בין הדברים, שכן, לפחות עד להקמת המדינה, ואפילו בימינו, סבורה תנועת העבודה שהיא חייבת לאחד את הפונקציות המקצועיות וההתיישבותיות ושאר מפעלים קונסטרוקטיביים־קואופרטיביים. זהו כל ההבדל בינינו לבין האיגודים המקצועיים באירופה ובאמריקה, ואין לו כל קשר הכרחי עם חזון הקומונה הכללית בשעתה.

הוא הדין בהנחתו של פלג, כי "עקרון שני המייחד את ההסתדרות הוא הריכוזיות". ידוע אני ודמים שהתנגדו, במשך כל הדרך, לריכוזיות הסתדרותית, על חשבון האוטונומיה הלגיטימית ואף הפעלת הדימוקראטיה העצמאית מלמטה. ההסתדרות היא אינטגראלית, ולא אוסף רופף של איגודים מקצועיים אוטונומיים. יש בה אורגאנים מרכזיים, יש בה מועצת פועלים, ואחדות ההסתדרות אינה שם נרדף לריכוזיות הבריות. ודמני כי המחבר והמבקר, ללא קושי מיוחד, יכולו כאן להגיע שוב לעמק השווה ביניהם.

ועוד דבר מעין תיקון. כותב רב פלג: "העקרון הרביעי הוא עצמאות ההסתדרות. בעצמאותה שונה ההסתדרות מכל איגוד מקצועי ריכוזי מערבי, המצווה למרות של מפלגה". האיגודים המקצועיים בבריטניה הם חלק מאוד עצמאי, ומעט מאוד כפוף, לליבור שהם חלק ממנו. בצרפת (פרט אולי לאסטוריה שבה כל זרמי הפועלים מצביעים ברשימותיהם הנפרדות בכלפי של ההסתדרות המקצועית – כמו בישראל) ובשאר הארצות המפלגות והאיגודים המקצועיים הראי תופסים אלה את אלה אך אינם כפופים זה לזה. עד כאן.

★

במה נסכם: אולי זהו "שנעוך" של הדור הוותיק המורגל להתפלסף בבעיות הסוציאליזם – כאשר בעיני הדור הצעיר, הדבר חשוב כקליפת השום – אך גלגל הגדול מסתובב ומפתיע. מה שנראה לעתים כמלאכה בטלה לפתע שב מרעיש את העולם. נחיה איפוא ונראה.

מיפגשים מן הסוג העשיר

מאת טליה רפפורט

איילת זהר, גלריה "בגרשבוע", רח' בגרשוב 68, ת"א.

תערוכתה הראשונה של איילת זהר היא כרטיס ביקור מרשים, בהלם, בייחוד משום שבעבודותיה נוצר עולם אישי ומגובש כבר בראשית הדרך. עבודותיה גדולות, עשירות ויש הרבה מה לחזות בהן – גם לעינים וגם למוח. הקומפוזיציות גדושות בשפע דימויים, צורות, צבעים וחומרים שביניהם נרקמים יחסים מעניינים. לעיתים אלו הן קומפוזיציות דיפטיכוניות או טריפטיכוניות והן עשויות להזכיר פה ושם את ג'אספר ג'ונס. באחדות מן העבודות חופרת איילת זהר חללים פנימיים בתוך הדיקט, המזכירים במקצת את עבודותיו של יאשה צירינסקי, שהוצגו לא מזמן בגלריה ג'ולי מ. בקטעים אחרים יש גיבוב של פיסות דיקט קרועות ואקספרסיביות מצד אחד, ומגזרות דיקט שאבלוניות־הנדסיות, שמזכירות קצת את עבודותיה החדשות של נורית דוד, מצד שני. אך כל אלו הן הקבלות חלקיות של אמצעים מסויימים ואילו יתר המרכיבים שונים לגמרי.

בעבודותיה של איילה זהר נוצרים מישקים מרתקים, לאו דווקא מחשבתיים־רעיוניים, אלא אסוציאטיביים ואינטואיטיביים יותר, בין האלמנטים השונים שמרכיבים כל יצירה. אין כאן קשרים הגיוניים ישירים ופשוטים בין הדימויים ואין צורך לפענח ולנסח מסרים מילוליים, שכן הדברים זורמים, נזילים, לא תמיד מוגדרים ואינם מסתפקים בערוצים שכלתניים בלבד.

רוב העבודות הן ללא כותרת, אך שתים מהן נקראות "מרקו פולו" ואחת "בריכות מסתוריות". כותרות אלו תורמות אף הן קשר אסוציאטיבי נוסף למערכת השלמה. במקביל לשכבות הפיסיות־חומריות פועלים בעבודות גם מישורי תודעה שונים, כך שנוצרת הוויה מורכבת.

אחד האיפיונים החוזרים במרבית העבודות בתערוכה היא שכבת־על של פסים צבעוניים, שמופיעה על פני העבודות ושדרכה אנו רואים את יתר מישורי ההתרחשות הציוריים והתחושתיים. היא מתפקדת גם כאמצעי חזותי שמעשיר את העבודות וגם כמסך מבודד, שמרחיק, מכסה ומערפל חלק מן הדברים הפנימיים.

באחת משתי העבודות שנקראות "מרקו פולו" הופך המסך המפוספס לשורה של פסי עץ ירוקים, הנראים כשלבי תריס וגם זו דרך להתבוננות דרך הציצה. עוד יש בעבודה זו צלליות חלולות בצורת פסנתר־כנף, שמנוסרות בתוך הדיקט, דמויות שנראות לעתים קצת סתמיות מדי ומתפקדות כדגם אנונימי מבלי שזהותן ומשמעותן ברורה דיה. כמו כן מורכבים בעבודה זו מספריים שבורים ומוכתמים, שאף הם נראים כמאולצים שם. פה ושם יש אמנם במערכות מתוחכמות אלו חריקות קלות, אך בדרך כלל הן פועלות יפה.

העבודה הנקראת "בריכות מסתוריות" מורכבת משלושה פאנלים, שבהם מופיעות צורות מעגליות גדולות וסבוכות וממולאות בדגמים גיאומטריים־אורנאמנטאליים. בכל פאנל משתנים העיבודים. אחד מסוגנן ודקורטיבי, בשני מופיעה טכניקה של חריצה בעץ וצביעה בשחור, שמזכירה חיתוך עץ פרימיטיביסטי ובשלישי מופיע טיפול מופשט, כתמי, גויל ואטמוספרי, שמזכיר את סגנון "ציור שדה הצבע". אף כי העבודה מרשימה, יש לפעמים תחושה של הפעלת מצבירות ואפקטים.

לאיילת זהר יש, ללא ספק, רקע עשיר, ידע, רגישות ותיאבון אמנותי רב. היא מפגישה ומעמתת שפות, סגנונות ותכנים שונים וגודשת את עבודותיה בכל־טוב. בדרך כלל, זה עובד נפלא, אך לעיתים התעוררה אצלי הרגשה של הצפה, אם כי היא אולי מכוונת.

כדאי, לדעתי, להיזכר לרגע בתערוכתה של מיכל היימן, שהוצגה בגלריה "מימד" לפני שבועות אחדים. גם עבודותיה נעשו על דיקט בקנה מידה גדול, באווירה של "אמנות עניה" עם הרבה תוספות של חתיכות עץ או דיקט, צורות הנדסיות לצד צורות תופשיות יותר ועיבודים מופשטים, תחושה של "באלאגאן מאורגן", שיבוץ של מעט כיתוב פה ושם ומיפגשים של תכונות חומריות ואיכויות ציוריות שונות. גם הן נעו על פני שפות אמנותיות שונות (מינימאליזם, אקספרסיוניזם וכו') ויצרו מערכות אסוציאטיביות עשירות. שתיהן אמניות צעירות ובוגרות טריות למדי של המדרשה ברמת השרון. מעניין, אולי מתחיל להסתמן "סגנון מדרשה" חדש, שהולך אמנם עם רוח הזמן ומאמץ סממנים עכשוויים, כמו הריבוי הפוסט־מודרניסטי, השימוש בסגנונות קודמים ומיגוון של טיפולים ציוריים, אך אינו מוותר על התשתית המחשבתית, הבניה המתוחכמת ושפע של תכנים והקשרים מורכבים.

מיכל היימן ואיילת זהר יכולות להיתפס כנציגות מיגזר מסויים בדור הצעיר, שקם אחרי הדור של מיכל נאמן, תמר גטר, דגנית ברסט, יהודית לוין, ציבי גבע, נחום טבת, דוד ריב, גבי קלזמר ואחרים. מסוכן, אולי, להתנבא, אך נראה לי שמיגזר מעניין זה, שוויתר על אופנת האקספרסיוניזם הבוטה והסתמי, ולכל היותר משתמש בו חלקית ובמינון בתוך מערך מקיף יותר, הוא הכיוון החשוב היום.

מופשט חוויתי

תמרה ריקמן, בגלריה שרה לוי, פינלס 10 ת"א.

תמרה ריקמן מציגה אצל שרה לוי תמונות מופשטות עשויות בצבע טמפרה על נייר, שיוצר שיכבה עבה, סמיכה וחומרית. כל עבודה מורכבת בדרך כלל מכמה קטעי נייר גדולים, שהודבקו יחדיו בסיכות "שדכן" באופן גס, כך שהחיתוכים והסיכות גלויים לעין ולאו דווקא ישרים וסימטריים.

המיתארים של העבודות פשוטים ואין כאן שום רמזים או איזכורים של דימויים, או נקודות מוצא מציאותיות כלשהן; זוהי שפת מופשט טהורה, עשירה בניואנסים של גוונים, מריחות, שריטות ומרקמים. הצבעים לרוב כהים ואפרוריים, פני השטח מוטספסים והלך הרוח השורה על העבודות מופנם ומרוחק. במקרה אחד, שבו צפה צורה מרובעת גדולה הממלאת את רוב חלל התמונה, אפשר היה להיזכר בתמונותיו המדיטאטיביות של מארק רותקו האמריקאי. במקום אחר עשויים לעלות אולי בתודעה העיבודים הרגישים של קופפרמן הישראלי, אך בסופו של דבר יש לתמרה ריקמן סגנון עצמאי לגמרי וזוהי תערוכה חוויתית אמיתית.

איילת זוהר, ללא כותרת (טכניקה מעורבת על דיקט)

"האוטופיזם־הפתוח"

(המשך מהעמוד הקודם)

הצורה העליונה של התרבות האנושית כיום". כלומר מי שיצא מקרופוטקין גם שב אליו.

ההכרה בתנאים החדשים שנוצרו בחברה ובתנועת הפועלים הבינלאומית, הביאה אותו למסקנה כי "כאן ועכשיו" – "יש מקום נרחב למחשבה האוטופית"; ובהגיונה הפנימי, להערכה מחודשת של א.ד. גורדון ולגילוי של מרטין בובר. שמונה שנים אחרי מתן "הלגיטימציה" למחשבה האוטופית בהזה, בשנת 1965, בסידרת ההרצאות ב"אפעל" בדברו על הקשר ההיסטורי והערכי בין החלוציות לעבודה, אמר, שערך העבודה, "ביטויו הכי מוצלח, הכי מגובש הוא גורדון". הוא ביקש במפורש להעמיק את "ההבנה שלנו לגורדון", ולא נרתע מן המושג "דת העבודה", וזאת מפני ש"העבודה יש לה ערך לא רק כשיש לך הפרודוקט, אלא שאתה נעשה שותף למעשי בראשית" (28).

יתירה מזו, באותה סידרת הרצאות הקדיש טבנקין מקום נרחב לספרו של בובר "נתיבות באוטופיה", ואף לתורתו בכללותה. הוא אפילו הצהיר, כי בכוונתו לכתוב חיבור מקיף על השקפתו הדתית של בובר. בובר שכנע אותו מחדש כי "יש איזה קו, שיש בו אמת – אם כי לא כל האמת – יש איזה קו מהאוטופיה עד בנין ההתיישבות העובדת בארץ" (29). טבנקין מצא זהות בינו לבין בובר בכמה רעיונות: בראיית המשמעות האוניברסלית במפעל ההתיישבות השיתופית, "על גוניה", של א"י העובדת, ביחס המסויג כלפי מנגנון המדינה, בדבקותו באנרכו־פדרליזם, באמונתו בחיי "חברותא", אותם כינה טבנקין חיים וולונטריסטיים, ובקביעה הנחרצת, כי בא"י האוטופיה הנה בעלת אופי טופי. או כדברי טבנקין "מה שהיה מחוייב על פי העובדות נמצא מתאים לנשמה". בכך היתה האוטופיה (הגשמה) לתופעה ריאלית (עובדתית). וכאן אני מבקש לשים לב, האוטופיה או האידיאה, אינה מוצר לוואי או תוצאה של המציאות או העובדות, אלא ישות העומדת בפני עצמה. כך גרס טבנקין באותן השנים. על כן לכמה שרמזו רוטנשטרייך, קולת, בר־אהרון ותרשיש נמצא מעוגן במפנה שחל בהשקפת עולמו של טבנקין כלפי האוטופיה.

ברצוני לסיים בהערה המקשרת הרצאה זו אל הדיון שיבוא בעקבותיה. אנחנו חיים בתקופה שבה העובדות זועקות לחשיפת כמיהתיה של הגשמה ועלינו לחזור אל המחשבה האוטופית־ריאלית, זו שהביאה את כל הטוב בחברה שלנו. עלינו לחזור אליה, כי השעה יפה לכך.

(דברים בכינוס טבנקין שנערך באפעל לציון יום השנה הי"ג לפטירתו)

הערות

1. יצחק טבנקין, "פרקי חיים האיש ופעלו", תשמ"ב: עמ' 284.
2. שם, עמ' 346.
3. שם, עמ' 263.
4. שם, עמ' 290.
5. שם, עמ' 275/6.
6. יצחק טבנקין, "דברים", כרך א', עמ' 59.
7. ראה יוסף גורני, "אחדות העבודה 1919 – 1930", עמ' 67.
8. שם, דברים א', "יסוד השיתוף בהתיישבות", עמ' 54.
9. "קוי יסוד של תנועת הפועלים בארץ" – 1928, שם עמ' 98.
10. F.e. F.P. Manuel – Utopian Thought In The Western World. p. 1978, p.713
11. יצחק בן־אהרן – "שלילת הגולה". שם, פרקי חיים, עמ' 268.
12. "דברים", כרך ב' עמ' 102/4.
13. "הסוציאליזם במבחן ההגשמה", "דברים" ה', עמ' 471.
14. ראה שם כרך ג', עמ' 8, כרך ד', עמ' 427.
15. שם, כרך ב', עמ' 130.
16. שם, כרך ה', עמ' 246.
17. מצוטט מב. בובר, "נתיבות באוטופיה", עמ' 46.
18. שם, "פרקי חיים" עמ' 288.
19. ראה "דברים", כרך א' עמ' 57.
20. ראה כרך ב', עמ' 38.
21. ראה כרך א', עמ' 182.
22. ראה כרך ג', עמ' 15.
23. כרך ה'. עמ' 255.
24. כרך א', עמ' 54.
25. כרך א', עמ' 249.
26. המובאות מכאן ואילך הן מסידרת ההרצאות – "הסוציאליזם במבחן ההגשמה", כרך ה', עמ' 457 – 471.
27. ארכיון יד טבנקין, סדרה 1, מיכל 8, הרצאות 4־5.
28. שם. שם.

עידוד יוצרים צעירים

שלושה פרסי מרדכי איש־שלום לעידוד ההתעניינות והמעשה היצירה בקרב הנוער בגיל 16–18, בנושא "ירושלים עירי" יחולקו מדי שנה מטעם בית הסופר ע"ש חיים חזן. הפרסים יוענקו עבור חיבור, שיר או סיפור קצר. ניתן להגיש כתבי היד עד סוף חודש ינואר לפי הכתובת: ת.ד. 282, טל' 02־288128.

לגלות את המגולה?

(המשך מהעמוד הקודם)

ביאליק הגדול. ביאליק ספג במידה כזאת במשקעי לשון המקורות, ובה באותה שעה, בעצמיות ספרותית עד כי אין אפשרות לקרוא שורה אחת כפשוטה. שוב אין מדובר לא בהשראה ולא בהתגלות אלא במציאת האיזון בין היסודות השונים והמנוגדים. מכאן נטיות אישיות "טבעיות" ומכאן ההזמנה הרשמית של קובעי הקו האידיאליים. משה הוא לעצמיות אך חש צורך לספק את הצורך בשגב לאומי רגשני. לא ייפלא, על כן, כי מה שנראה לחוקר אחד כמאוסיקה של השיר המתהפך מתגלה עתה כרצון להתפייס ולרצות את הכל. אולי זהו שלום הבית הפשרני שמצא שלונסקי ברבו. נטייה לדכא יסודות מסויימים, שאינם הולמים את הצורך הלאומי והבלטתם של יסודות אחרים. דן מירון מעריך את המאמץ האדיר שהשקיע המשורר הצעיר בקביעת הנוסח הסופי של "אל הציפור". זיוה שמיר קובעת: "המשורר הרכין את ראשו, מחק מתוך שיריו את היסודות המרדניים, שלא התקבלו על דעתם של חורגי דינגו, ושינה את שיריו ברוח תביעות הדור" (11). אם אמנם כך הדבר – ניתן להבין את מרירותו הרבה של המשורר האנוס, העתידה להתגלות באינסוף ביטויים של יחסי איבה בינו לבין הקורא הקולקטיבי.

מתוך התיאורים הללו עולה, כי לפנינו לא אדם חדור־שליחות וכמותו, הלוחם כדי לכפות את הנוסח שלו על המערכת הספרותית הקיימת, אלא אדם המאבד לעיתים את בטחונו והצובר נסיון בניסוח כל ההישגים של קודמיו כדי לתת להם את הליטוש האחרון. זה אשר יאמר אותם בצל ואותו יהפוך למייצג הבלעדי של מורשת השירה. לא מרדן. לא פורץ גדרות. איש שקול. זהיר. כיושב. רק לאחר שקנה לעצמו את המעמד הנבכר החל מרשה לעצמו לתת ביטוי גלוי יותר לנטיותיו.

גם זיוה שמיר, כמו דן מירון, מעמידה את החידוש הביאליקאי על אבהות לאבריות. דרך משל, מונולוג דרמאטי, קצר יחסית וקליל לכאורה, במתכונת שירי העם. יוצא איפוא, שביאליק נזקק לנשק הביקורתי של האפוריה לשם יצירתו העצמית המאופקת יחסית. האם נהג כך בכוונת מכוון? האם עשה זאת משום שלא יכול היה להשתחרר ממכוסותיו? הצעתה של המחברת היא: הבא נתייחס אל צורה זו כאל דרך הסוואה לחשיפה אישית של המשורר. מכיוון שביאליק היה איש פואטיקה התוויה בכל רמ"ח אבריו הוא השתמש בצורות הספרותיות העממיות ובגיבוריהן כדי להביע כמה מכשלונותיו הכואבים ביותר. אבל כבעל פואטיקה התוויה גרם ביאליק מציאת ביטוי חד־פעמי לרגע ההוויה הבלתי נשנה לעולמים. כיצד ליישב איפוא שימוש בצורות המוכנות או בפאוריה עליון עם כנות, נפשיות, אמת, נסיון־חיים: התשובה היא: אמן גדול איננו צריך ליצור יש מאין. אמנם טוב היה אלמלא נברא העולם לפניו ואלמלא קדמו לו משוררים, שיש נוצתם בהוויות דומות, אך משורר גדול ניכר במה הצירוף החדש של היסודות הקיימים.

המחבר איננו רק בחומר פולקלוריסטי, כמובן. ישנם המיתוסים. סיפורי המקורות, האגדות. בכל אלה מטיל ביאליק "פרובוקציות מרחיקות לכת". הלל ברזל איננו מוכן להתפשר בפרובוקציות. לדידו, ביאליק הוא פורץ תחומים מובהק. תחת להתרפקות אחר התלבשותו של המשורר להעמיד דגמים משוכללים יותר מאלה אותם מצא לפניו או לעשות שימוש אירוני באותם דגמים מתאמץ ברזל להציג את ביאליק כמי שמבקש "לצאת מתחומה להתהוה" ("מתי מדבר": אליטום, אלימקום"; 15). גם הוא בודק כיצד "התכוף" ביאליק לשירי־ילדים ויצא לו מה שיצא. למשל, "מתי מדבר". ב"מתי מדבר" לענקים, כלומר, למבוגרים – השתמש המשורר המתוחם בחומר המקראי בדרך מהופכת. הענקים שוב אינם תושבי כנען, כפי שרואים אותם המרגלים הישראליים. אלא להיפך: יוצאי־מצרים הם הנפילים הנפלאים, שנפלו מתום לתהום. גם נטילת כנף הטלית מאחד ה"מתים" איננה נעשית בידי רבה בר בר חנה כבסיפור המקורי אלא ע"י הפרש הערבי. הפרש הערבי – הוא ולא אחר הוא העורך "הכרשמעיך" של בני שהוכנו בקבורה. עדות מזימנה על ביזה מתלות... הנה כך התייחס ביאליק אל הקוראים המבוגרים שלו. אפשר היה רק להמשיך בדרך שמתייחס, למשל, אחד העם, רבו, אל הקורא־המבוגר־אבל־המקורות במסגרת משה. גם אחד־העם מוליך באזניים, מכובד, כביכול, משתית את הגוזל על המקור. אבל הקורא הזהיר מבין, עד מהרה, כי בשעה שאחד־העם אומר בבטחון שכזה מה בין הדרך בה "אני ראה"..., "אני קורא"..., "אני סוקר" וכך אני מצייר ל..." – מה בין הדרך הזו לבין הכתובים כפשוטם או כפירושם המסורתי – הקורא הזהיר מבין שאין בין אחד העם לבין המקורות אלא שימוש מתוכנן, העלול להוליך שולל את התמימים. כמו אחד העם כך גם ביאליק "נוטל עמו כל מה שמסייע לו: במבצעת האופקים ובעלייה מעלה. אין הוא חוזר על הסיפורים המקראיים והתלמודיים, אלא מצביע לעברם ומשתמש בהם כבמובנם. אין הוא רוצה במשמעות אמרי התשובה, בהקשרם וברוחם... תהימה מדרשה לראות את המאמה ורויה בלתי מובנלת, מתפשטת, משום שהיא כתובה על דרך ההעצמה ללא גבולות..." (23). בסיפא של הקטע המצוטט קמה התמונת תיאוריה: המשקעים מן המקורות כ"נקודת אמצע שמסביבה מתרחשת ההתגששות לאינטנסה".

דן מירון וזיוה שמיר לא הרשו לעצמם להפליג לאינטנסה. גם לא כדי לבטל מצבועי מתוק ותירוש של קודמים ולבריכה מיוזמת בדרך זמה של שמיר ללאה גולדברג. הלל ברזל היה תלמידו המובהק של ברוך קורצווייל הנודע, מגדולי מבקריו, שגרם עם לו יורש, ביודע, העמיקה את קורצווייל רבות והדגמה הביאליקאית. ביחוד זו של "מתי מדבר". אך הדבר נעשה על דרך היגוד, על דרך התהימה מצבירים ובבדבית אחרת. אמנם, לא ברור בדיוק מה בין הדגמה לבין "הבואר לבין הדגמה כ"אין סוף". אבל בשיטתו של ברזל סבורה ההדאה במסר, בתעלומה שאיננה ניתנת לפתרון. וכך מוחזר לשירה משהו מעמעה השגב המסתורי. תהיה והעלומה – כותב: קריאה כאין סוף השתקפויות של מובנים. הכבואר, אולי, ההבדלה בין ביאליק לבין משוררים אחרים. ביאליק, לעולם, משאיר אותנו תוהים ומשתאים על המשמעות הסופית והמהותית הולכת.

★

הפריזה המהותית של המחקר הביאליקאי היא גילוי בריא של תחיית אל היסודות. הוא איננו בגוד בוגבם, כדברי דן מירון. "התמבה" או חידוש מרעיש. קשה להפליג באיליגים וקשיב לאמר שנאמר כל מה שנאמר. אך יש בה, אולי, כדי למעט את המצך הגדול בקיננותנו לחזור ולקמט קמט מפרי היסוד בהם משתקפת מסורתנו התרבותית במיטבה, ואותם להנחיל לדור הצעיר.

דפדוף ראשון

ספרים חדשים

מאת אבי סנא

פילוסופיה

תיקון מתמיד

דרכה של תורת שפינוזה לשיטה פילוסופית/מאת עמיהוד גלעד/מוסד ביאליק/522 ע'.

אמר המחבר: "ספר זה מסתיים במסקנה שבכתבי שפינוזה יש משום תוכנית לשיטה פילוסופית, אבל אין בהם מימוש מלא של שיטה זו. 'שיטת שפינוזה' איננה עובדה נתונה. תורתו פורשת את עקרונות השיטה, שאותה הוא מבקש לכונן, את מסגרתה וחלק המיתודה הדרושה לכינונה, אבל השיטה המבוקשת עצמה נותרת בגדר של שאיפה ומטרה שבאופק הפתוח. יותר משפינוזה העמיד שיטה, הוא שרטט את הדרך המוליכה אליה". על יסוד ההנחה הזאת, הוא יוצא "להקיף בדרך שיטתית ולבירה את תחומי הדיון השונים של תורת שפינוזה. תחומים אלה הם היבטים שונים של תורה אחת: היש, העיון והמעשה, השלובים ורוקמת זה בזה". כן הוא מעלה פירושים משלו לסוגיות שנויות במחלוקת בפרשנות של תורת שפינוזה ובכללן, בעיית אחדות התארים, מעמד הדברים הפרטיים, תורת האמת של שפינוזה, תרומת הניסיון להכרת המציאות ומקומה של המתמטיקה בהכרה ש"ר. קיצורו של דבר, "במחקר זה אני מבקש להוכיח שמפעלו של שפינוזה אינו מוגמר או שלם ושהוא טעון תיקון מתמיד".

היסטוריה

גם בעתיד

יהודי רוסיה וברית־המועצות/מאת בנימין פינקוס/אוניברסיטת בן־גוריון/515 ע'.

"מטרת ספר זה... צנועה הרבה יותר (ביחס "להכנת היסטוריה מבוססת ומעמיקה של יהודי ברית־המועצות"): להציג בצורה מגובשת וסינתטית כאחת...את השלבים השונים בתולדות יהודי רוסיה וברית־המועצות מראשית התגבשותן של המסגרות היהודיות הראשונות על אדמת רוסיה ועד ימינו אנו". זאת בשני חלקים – אחד מן התקופה הקיסרית ועד מהפכת אוקטובר והשני מן המהפכה ואילך – ובשישה פרקים. החלק השני תופס את עיקר הספר ובו נדונות סוגיות כמו תורת הלאום הסובייטית והיהודים, לקראת הקמת רפובליקה יהודית בברית־המועצות, "קשר הרופאים", הדינמיקה הדמוגרפית והתהליכים הכלכליים־חברתיים, הקשרים עם יהדות העולם וישראל והשפעתם על יהודי ברית־המועצות. "הלקח ההיסטורי, אם אמנם הוא קיים... מלמד שיהודי ברית־המועצות עמדו לא פעם לפני מצבי משבר ומצבים טראגיים חמורים ויכלו להם. עם סיוע מבחוץ הם יעמדו בכך גם בעתיד". המחבר הוא פרופסור להיסטוריה באוניברסיטת בן־גוריון.

פזורה

כיסופים כתמריץ

אסירי התקווה / מאת סטיוארט יוז / תרגם מאנגלית צבי יתיר / אופקים – עם עובד / 176 ע'.

"מה מניע לא־יהודי לכתוב על יהדות איטליה? לאחר שנים של קשר "רצוף וקרוב" עם איטליה התחוור להיסטוריון התרבות הנודע סטיוארט יוז שכמעט מחצית ממבחר האיטלקים הם בני דת משה וכי הוא האמור ברבים מן הסופרים האיטלקים. אשר על כן "התחלתי לחשוב שחקר היסוד היהודי בתרבות האיטלקית בת זמננו עשוי להוסיף משהו... לוויכוח ... בעניין ההתבוללות לעומת הזהות היהודית". התוצאה היא עיון ודיון ביצירותיהם של כמה יוצרים הנכללים בסיווג האמור (כמו, למשל, איטאלו סבבו, אלברטו מוראביה, קארלו לוי, פרימו לוי, נאטאליה גינצבורג וג'ורג'ו באסאני) על מה שמשתמע ממנה ביחס לעבר, להווה ולמה הצפוי. בספר, רק למי שהוא אסיר תקווה. סוף דבר: "הכיסופים לאוניברסלי מעלו כתמריץ רב־עוצמה לשמירתה של היהדות". וכל השאר ליותר מדפדוף ראשון.

מקורות

מעקרות ועד ייבום

ריבוי נשים בישראל/מאת מרדכי עקיבא פרידמן/מוסד ביאליק/380 ע' + 80 לוחות.

שבעים תעודות שנמצאו בתוך השפע של הגניזה הקהירית הנודעת עוסקות בשלושים מקרים של ריבוי נשים בקרב אחב"י, הלכה למעשה, ובעוד חמישה־עשר מקרים של אפשרות כזאת. מחבר הספר הזה, פרופסור לתלמוד באוניברסיטת תל־אביב, עיין בהן לפני ולפנים ולמד בין השאר כי "רוב הנישואין היו מונוגאמיים, אבל נמצאו משפחות פוליגאמיות בכל חוגי החברה, מן העניים ועד העשירים, עמי־הארץ ותלמידי־חכמים מובהקים". עוד מצא ש"הסיבה השכיחה ביותר היתה פרייה ורבייה – מעקרות ועד ייבום, ושכמעט תמיד העדיפה האשה את המונוגאמיה אבל לעתים נמצאו לה יתרונות בהסדר מן הסוג השני". התעודות הנערכות בספר נדפסות לפי הטקסט המקורי (הזבן [illegible]) ... [illegible] ... בפענוחן, בתרגומן ובפירושן".

שירה

הפיסיקאי כמשורר

מזוכה/מאת דן לוי/ספרית פועלים/49 ע'.

ספר ראשון למחבר, שעיסוקו בפיסיקה. רוב שיריו אינם מוכתרים בשמות ויש בהם עולם מושגים מגוון, כמו למשל: "יש לי רוח/ הקנה/אני קורא לה דודי/במערכת של שני משתנים/תמיד אחד מפסיד והשני צל/פתרון של הראשון./אני מתהלך במערה החושב/מה הוא ישיר עלי אור כך/מי יפיים את רוחי הרעה./ובשמונים אלי וקוראים לי בשמי/אני שומע הרמוניה נחבאת בצליל הפשוט/אקורד אבוד./אני קורא לו נזר".

לעצור את הגשם

שלא בעונתן / מאת עדה תרמוני / ספרית פועלים / 46 ע'.

ספר שני למחברת (לאחר "עקבות מלוחים" שיצא לפני כארבע שנים) ותכליתו כביכול בשעה "לעצור את הגשם". בתוכו שירים כמו "ערב פסח" של לשונה "הלילה חזר אלינו הגשם / ובבוקר הכתה הרוח בפני / את ציוץ הציפורים הרגוגות / מתבוננות כאזוב בקיר / הנפתי את זגוגיות החלונות / וביערתי את הגרגרים המוחזקים / מבין כלאי הרשת / טהורה ושלולה בבגדי בד לבנים / השכמתי אל המתנה / בתקדש חג".

סיפורת

אכן כן הוא

תהיי את / מאת עדנה שבתאי / כתר / 238 ע'.

סופר ישראלי מת בגיל ארבעים ושש והותיר אחריו אשה ושתי בנות וספר לא גמור. האשה האבלה מקבלת על עצמה להוציא את הספר לאור, למרות שהדבר כרוך במאבק עם נוסחים רבים שנותרו מאחורי הבעל, ותוך כדי כך מסתבר לה שאין שקט בגופה ושיופיה עם חכמתה מהלכים קסם על כל רואיה. על כן נפתחת לה אהבה סוערת עם זמר אותו הוא ושם מזומנים לה גם כמה מישלבים סוערים מן הגוף ובין הפנים. היא מתגלגלת פלאים כמורה ושותפה למצוקה של בתה המתבגרת ונזכרת בנעוריה בקיבוץ בעמק יזרעאל ומעגינה בכבוד מלכי ישראל ועוד ועוד. בגב הספר נאמר כי הדברים מעוגנים "בתהיותיה האישיות מאוד" של המחברת, המוצגת כ"רעייתו של הסופר המנוח יעקב שבתאי".

זכרונות

מעל הר הצופים

כל אשר יכולנו/מאת רבקה אשבל/מאגנס/348 ע'.

פשר הכותרת מפורש בכותרת־המשנה: "תרומת האוניברסיטה העברית ורופאי ארץ־ישראל במלחמת העולם השניה ולאחריה" ומגם של"אמריה" אומר [illegible] מלאכת איסוף ארוכה שהולידה שמונה פרקים המוקדשים לכימיה פיסיקלית ולפיזיקה, בתי־המלאכה של האוניברסיטה, הפרה־פקולטה לרפואה, המלחמה במלריה, המלריה במלחמה, מכשולים על דרך גיוס הרופאים, הרופאים עם היגנבת, הרופאים בחזיתות השונות ופועלם של רופאים אחרי המלחמה. בנספח הספר, גם על הקמת האוניברסיטה.

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר דבר ראשון בבוקר

עסקים

■ הלוואות למימון עסקים בתנאים הכי נוחים רבב ביר לל מסתירי 80% השלמים 03-285344-5 (#19281)

■ קו חלוקת בוי+ משאית באזור צפון ת"א 03-531306 (#17361)

חנויות

■ התקף בשקי מכור מודעתך ל־8 עתונים ב־90 שייח בלבד (#9008) 03-885-885

בתי מלאכה

מחסנים

אולמות

משרדים

■ לציבור והלשכה דרוש בין קרם 70 מייר מרכזי (#19381) 03-258753

מגרשים

חוק הזכויות שוות בתעסוקה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לסבל אדם לעבודה בהבחנה בינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המבקשים גם אם מקומו מופיע במין אחד מודעה זו לשני המינים.

מבני תעשיה

■ אנו משלמים התמודה הגבוהה ביותרנו חברה קבלנית מקצועית במגרשים בתלפן במסף/ תמורה (קומי בינצה) 03-884853 (#21160)

■ דרוש מבנה תעשיה באזור ת"א לשכירות 400־300 מ"ר. רצוי מבנה בודד. 03-285801 03-285636 (#21771)

דרושים/ות

■ ליכוד מקצוע נדרש: קורס בחוקרי תמלילים והכנה במחשבים אמרגנית בלוקרית שיכוד החובת חיום ימים. 03-858454 03-836022 (#19396)

■ למושב תומר דרושה פקידה לבית אריזה. 02-941253; 02-941194 02-941715 (#19184)

■ ביאורמוליט מתחיים קורסים: קלדנות, תמלילנות בתבנות תל-אביב באר-שבע 03-624144 052-444342 (#18994)

■ דרושה פקידה רצינית למפעל תעשייתי +ידע במחשב תנאים מובים (#18981) 03-827958

■ קלדנית (מסוף) מנוסה, בהוראת נתונים (אותיות ומספרים) אנו מחפשים עבודה במקצועות ובתנאים מצויינים בכלל. (#18765) 03-298877

■ מזכירה מתנהגת עברית-אנגלית ליום שלם 03-770258 (#18603)

■ מזכירה מנוסה עברית/ אנגלית 03-614565 (#18674)

■ לחברה לחפצה אריזה לי בעבודה... (#17537) 03-701848

■ מלצרים מנוסים וקצרים לעבודה מידית, תנאים טובים (#18444) 03-203052-3

■ למפעל הרצאה לאור דרושים/ות (#18419) 57318

■ עובדות מקצועיות/ זבניות לרשת שיווק לאזורים: רמת-אביב, בית הקרן, רמת-גן 03-248207-8 (#17844)

■ קופאיות לסופרמרקטים לאזורים רמת-אביב, חולון, בית חנ"א 03-281953 (#17825)

■ כרטיס נהג בחי"א דרוש ... 03-822056 (#17815)

■ קופאיות/ות לרשת שיווק לאזורים: ת"א, בית וקנין רמת-גן 03-248207-8 (#17814)

■ טכנאים מנוסים רצוי בוגרי צבא לעבודה 03-203052-3 (#18838)

■ דרוש דפס מלטולים (גטלולים) תנאים ושכר גבוה (#18282) 03-836969

■ למשרדי שירות הדרכה... 03-293548 (#18224) 03-281391

■ מכונות לעפעל תוקח... 03-297741 (#18212)

■ למפעל מזון בשכונת עבודה ללילה או צהרים להתקשר (#18597) 03-218283

■ דרושים ספרטנים/ות לעבודה 5101762-6 (#18575)

■ להובלת בנוחים בעיבוד 63/95 (#19012) 03-621492

■ דרושות מלגזנים/ מוד תנות לעבודה תנוח למנות לתור (#19026) 03-483211

■ להוצאת מגזינים לערב... 03-642676 (#18988)

■ למתנה בעלית ... 059-72437 059-73965 (#18943)

■ למעונת לאורח... 052-559615 (#18861)

■ למעבדה... (#18851) 7519320

■ למפעל צעיר דרושים/ות צעירים/ות יוצאי צבא עד גיל 30 ... 052-457838 (#19376)

■ מהנדסים/מבנאים... (#10291) 03-411897

הצעות עבודה

International Management Services Inc.

אי אם אס אי

◄ שרטטים - בעלי ידע בעבודות עפר או מדידות. - עדיפות לסכבאים או הנדסאים

◄ מחסנאי מעלה - עדיפות לבעלי רקע סכבי

◄ מכונאי בוגר צבא - עדיפות לבעלי רקע פנאומטי או הידראולי

◄ חרטים/כרסמים C.N.C ו/או קונבנציונאליים

להתקשר לטל 03-245222 רח' זלוטופולסקי 24 ת"א

אינטרנשיונל מנג'מנט סרוויסס אינק

שילב

לסניפינו בת"א ובקניון ר"ג

1. קופאית לשעות אחה"צ

2. יועצת לשעות הבוקר - רצוי אם צעירה

3. יועצת לשעות אחה"צ (אפשרי סטודנטית)

לקביעת ראיון נא לפנות לחני בטל: 03-2o2578

לחברה תעשייתית באזור חיפה דרוש/ה

איש אחזקה ובינוי

לעבודה עצמאית וניידת באחזקת מבנים והמערכות המשולבות בהם.

דרוש טכנאי מיזוג אויר או הנדסאי בנין, בעל ידע ונסיון מעשי אשר לו יכולת תיכנון, ניהול מו"מ עם קבלני משנה הערכת הצעות. הנחיית עובדים, פיקוח על הביצוע, בקרת חשבונות ונכונות להשקיע מאמץ בעבודה מגורים באזור חיפה.

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ופרוט נסיון מקצועי לת.ד. 50239 ת"א, עבור משרה 678

סודיות מובטחת.

להבי ישקר

■ מפעל להבים למנועי סילון. ■ יצרן להבים לחיל האויר ולתעשיות המנועים בעולם. ■ קידום והשכרה על בסיס הישגים אישיים. ■ שבוע עבודה בן 5 ימים. ■

לצוות ההנדסה

מהנדסי/ות מכונות

לטכנולוגיית עיבוד שבבי.

לטכנולוגיית חישול (עיבוד פלסטי של מתכות).

המועמדים יהיו בעלי נסיון של מספר שנים בתעשיה.

מהנדס/ת מכונות

לתפקיד במחלקת תיביים.

כישורים:

★ רקע בתיביים + C.N.C.

★ נסיון של 3 שנים בעבודה.

תכנת/ת C.N.C.

עם נסיון מעשי של מספר שנים בתעשיה.

מכונאי/ת אחזקה

כשורים דרושים:

★ בוגר בי"ס מקצועי.

★ נסיון של 6 שנים לפחות באחזקת מכונות לעבוד שבבי ר.C.N.C.

★ בעל ידע בהידראוליקה, פנאומטיקה ואוטומציה.

★ ידיעת השפה האנגלית - עד כדי קריאת חומר טכני והבנתו.

★ עדיפות לתושבי נהריה, עכו והסביבה.

המעונינים מתבקשים לפנות בכתב יד או בטלפון למנהלכח אדם, להבי ישקר בע"מ ת.ד 330 נהריה 22102 טל. 04-927831

בפיברוניקס אתה בחברה טובה

חברת פיברוניקס המפתחת ומוכרת מערכות תקשורת מתקדמות בכל רחבי העולם מחפשת:

1. מנהל/ת תמיכה טכנית באירופה

לתפקיד ניהול של מרכז תמיכה טכנית ללקוחות הממוקם ליד לונדון. במסגרת תפקידו ירכז את התמיכה הטכנית לפני ואחרי מכירה, במערכות תקשורת נתונים מתקדמות ועתירות תוכנה.

תחום פעילותו: לקוחות החברה ברחבי אירופה.

הכישורים המדרשים:

- השכלה גבוהה בתחום מיחשוב מערכות/אלקטרוניקה
- ידע ונסיון מקיפים בתחום רשתות תקשורת נתונים.
- רצויה היכרות מקרוב עם מחשבים מזולים - בתחומי מערכות והקשורת.
- רקע ויכולת בעבודת סיוע למכירות והתמיכה בלקוחות בשדה.
- יכולת עבודה עצמאית מול לקוחות, עמידה בתנאי לחץ ומסירות לעבודה.

2. מנהל/ת תפעול שיווק/מכירות

לתפקיד מנהל מחלקת תפעול באגף שיווק ומכירות, שתפקידו לרכז את הטיפול בנושא מכירות ושיווק תוך תיאום שאר יחידות החברה הקשורות להזמנות ומשלוחים.

התכונות הנדרשות:

- בעל השכלה בנושאי ניהול מערכות ונתונים (רצוי תעשיה וניהול).
- בעל רקע ונסיון בנושאי תיאום מינהלי בסביבה דינמית.
- בעל יכולת וידע בניתוח ממוחשב של נתונים ומערכות.
- בעל יחסי אנוש מעולים, יוזמה אישית ומסירות לעבודה.

מקום העבודה: חיפה

למרכז המכירות והשרות של פיברוניקס בישראל

דרושה

3. מזכירה

כישורים נדרשים:

★ נסיון של מספר שנים בניהול משרד

★ נסיון בעיבוד תמלילים עברית ואנגלית (רצוי WORDMILL).

מקום העבודה: רמת אביב ג, תל-אביב

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ופרוט לייעוץ עובדים" פיברוניקס בע"מ, מתמות דואר מוניים, חיפה 31905

סודיות מובטחת.

פיברוניקס תקשורת סיבאופטית

مكان الأصل

هكذا اصله الأصل

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר דבר ראשון בבקר

שרותים/מעליות

● צביעת מעליות במבצע מטמי רק ע"י חברת "המרכזון בע"מ" 03-373668 (#19131) 03-375916

מכונות תפירה

● דיסל מכונות תפירה, ביתיות, תעשייתיות, לתעשיה, ותשמשות, מ-90 ש"ח (#19141) 03-295130

מכונות כביסה

מלגזות ושינוע

בת זוג

בן זוג

הכרזות

מחנה ברית ישראל אמריקה 50 /180 מטורה, בטוח הצורה אינטלקטואלית מ' תמצא אינתאי עד 40. P.O. BOX 8715, SILVERSPRING MD. 20907, U.S.A.

ריפוי והרזיה

רהיטים

פנסיונרים

שרותי אחיות

שליחים

הלוואות

חוגים

חקלאות

מקררים

וידיאו טייפ

מערכות קול

מכונות כתיבה

טרקטורים

מטבעות ומדליות

שרותים כלליים

פוליש ונקיון

אמנות

ציוד בנין

ציפוי אמבטיות

קוסמטיקה

אותיות דביקות

טלויזיות

בתי-כנסת

סידות

מזגני אויר

חיות בית

כלי נגינה

רוצים לקנות

ירושלים

הצעות עבודה

חיפה

שוק המציאות

אשדוד

עסקים

חנויות

■ בבנין מקלו, רח' הגר יז 4, יפות 88 מ"ר +2 חזית, אפשרות לבניה כיוונית (#18988) 03-638440-1-2

מוכרים/ות

עובדי יהלומים

פועלים/ות

עובדי מתכת

ספרים/יות

נגרים

נהגים

מחסנאים

הנהלת חשבונות

גזירה/תפירה

טכנאים/הנדסאים

חשמלאים

שומרים

מחשבים

עוזרות ומטפלות

לפי הודעת שירות התעסוקה תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או בהיותו הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המפרסמים צפויים לעונש על פי החוק.

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

חוק הזדמנות שווה בעבודה
תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מעמדו האישי או הורות...

דירות

וילות ובתים

■ במרכז תל-אביב ברחוב בן יהודה... (#3124) 03-650281

חולון–בת-ים

דירות למכירה 4 חדרים ומעלה

דירות למכירה 1–1½ חדרים

שונות

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דירות למכירה 3–3½ חדרים

ת"א–יפו

קבלנים מציעים

ר"ג

ביקוש דירות

דירות להשכרה

■ המוכר בקנה מסחרי מודעות ל"ח מקצים ב-90 שניות בלבד (#8883) 03-885885

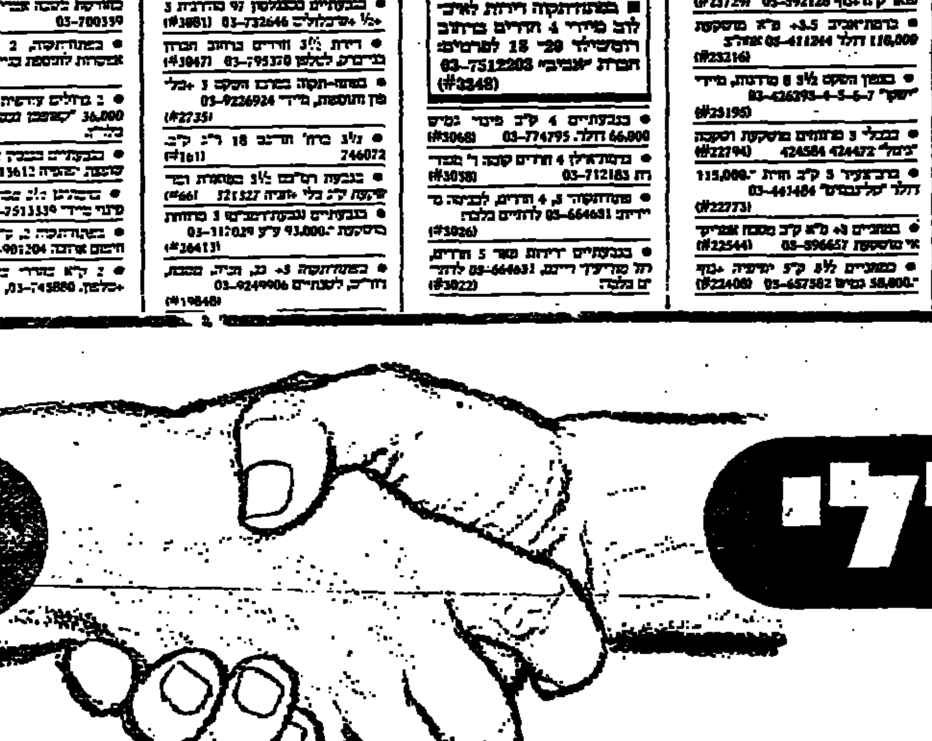

הלוח הכללי

הד כפול ומכופל

مكان الأصل

صورة عن الأصل

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר דבר

אאודי

■ במחיר מיוחד! אסקונה 1300 /5, 1983, 40,000 מוגן כחדשה 052-91950 (#19857)

■ המשך במבצע מכר מכוניות לג' מקומות ב-98 שיח בלבד (#8983) 03-885885

דירות ארוחות

דירות בהשכרה

אוטוביאנקי

חדרים ארוחים

מכוניות

■ בתשלומים נוחים: +אריקות +רותמים +פורדים +אחריות באחריות ישראלית 03-825666 03-825718 03-839653 (#18499)

■ חברה בעיים עם בסיון ותק רב מעניקה בל סוגי המכוניות! 1987 להספקה מיידית ... 03-293005 03-283984 (#18429)

■ יבואני החברה הגדולה בישראל ... 97 03-235608 (#18272)

אינוצנטי

אלפא רומיאו

אמריקאיות

אוסטין

אופל

■ ב.מ.וו 320 אי אוקטובר 1986 4,000 קיים מיוחדת +תוספות בשעות העבודה (#19062) 03-9613344

■ מוסטנג 1969 מאוריב חרושה ארוכה קופה לאספנים ולמבינים 16,500 ש"ח 053-36722 (#18396) 050-23181

■ יבואנית לחקלאי אוליבר ... 1987 כל ה-תוספות 6 צילינדר 3.8 ... 03-203984-5 03-457602 03-350816 (#18360)

■ במחיר הזדמנות טנדרים ... 1982 +כל ה-תוספות (4 2500) ... 42,000 ... 27600 שיח ... 03-858102 (#18266)

דייהטסו

וולבו

אנ.ס.יו.

ב.מ.וו.

מיני מינור

מסחריות

■ 300 אסאר 1986+ 1987+ כל התוספות 02-710610 (#18388) 02-715298

סובארו

■ הזמנה הפרטית לשיעורי כרטיס סובארו ... (#19168) 03-885050

מרצדס

וקסהול

טלבוט

טנדרים

■ פגיו 404 1978 ארגז סגור במצב מעולה 03-330458 08-222582 (#19106)

■ טנדר סובארו 1982 +ארגז סגור 4,800 ש"ח +מעים (במס) 230598 ובבית (#18531) 03-121870

לנצ"יה

■ 1800, 1983, ג'י.אל.אף. אוטומטי ראשונה במצב כ"ח צמיג. (#18486) 03-913877

■ בהזדמנות, בדירה ג'י.אס.אר. פאלום 1300 ממס 1982 יד ראשונה פרטית מיטלי, ודרישה לתלליליוי (#18275) 03-857621

סימקה–קרייזלר

פולקסווגן

■ מנועים מחודשים, באחריות, לכל סוגי פולקסווגן כולל הרכבה, מבצבים בקישור 03-867856 (#19225)

פוג'ו

פונטיאק

סוסיתא

סיאט

■ מודל 84, 4 דלתות, ראה ... קיים 21,000 (#19125) 03-5527168

סיטרואן

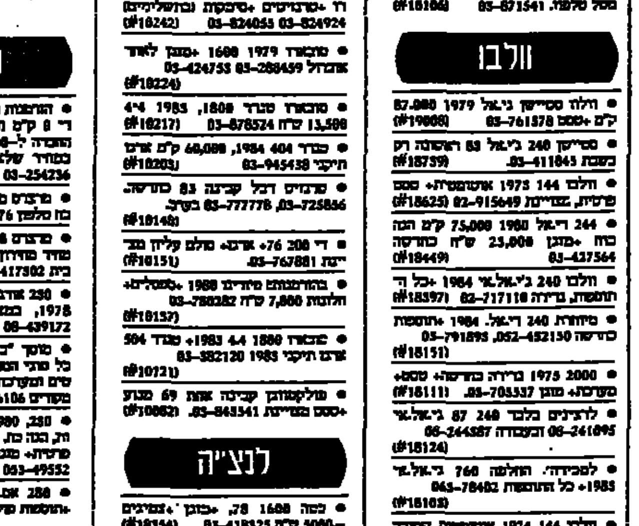

הלוח הכללי הד כפול ותכופל